

FUGLE PÅ BORNHOLM 2008

Indledning

Så lykkedes det endelig at få den stærkt forsinkede årsrapport ud igen. Det har nok en gang vist sig at det meget omfattende materiale, som udgør grundlaget for denne publikation, kræver en stor arbejdsindsats at komme igennem. Redaktionsgruppen gør sit bedste for at for indhentet det tabte, men vi må jo alle bruge vores fritid på projektet.

Heldigvis bliver årsrapporten jo ikke forældet. Den er nemlig en opsummering af sæsonens mange fugleagttagelser, hvor vi også sammenligner med andre års resultater. Vil man se nyheder fra den bornholmske fugleverden, vender man sig selvfølgelig til DOFbasen eller vores hjemmeside.

Vi burde sådan set være udkommet med årsrapporten for 2011 i skrivende stund og er set på denne måde tre år bagud. Det får opgaven med at indhente det tabte til nærmest at forekomme uoverskuelig. En løsning ville være at udvide gruppen af artsskribenter betydeligt. Jeg har i den anledning udtalt, at hvis f.eks. alle som er en smule aktive på DOFbasen, ville bearbejde bare fem arter, kunne vi få en lokalrapport ud hver halve år! At behandle fem arter tager nogle få timer og kræver ingen større viden om hverken feltbestemmelse, fuglens biologi eller statistik. Blot at man kan lægge sammen og sammenligne med tallene fra de sidste år.

Jeg vil derfor opfordre alle, som ikke allerede skriver til årsrapporten, og som synes vi skal bevare den i fremtiden om at melde sig til at bidrage med en håndfuld arter. Ellers kunne dette let ende med at blive sidste udgave – og det ville da være trist.

Årets udgave bygger i øvrigt på over 50.000 iagttagelser! Det er rundt regnet dobbelt så mange, som vi nogensinde har behandlet på et år. Denne yderst glædelige tendens gør selvfølgelig ikke arbejdsbyrden mindre. 80 bidragsydere har tastet iagttagelser ind fra 349 lokaliteter. Flest fra Galløkken, Nexø Sydstrand, Ølene, Salthammer og Dueodde som tilsammen tegnede sig for 40% af alle observationerne. Hvis vi skal finde de artsrigeste steder, bliver rækkefølgen derimod Dueodde, Hammeren, Salthammer, Nexø Sydstrand og Udkæret. Endelig kan det nævnes, at Bornholm var den af landets 98 kommuner, der havde tredjeflest indberetninger til DOFbasen i 2008. Vi havde således næsten fem procent af de lige godt en million observationer, som på landsplan endte i basen. Flot når man tænker på vi bare udgør $\frac{3}{4}$ % af Danmarks befolkning. Hvis vi kunne få folk til at være lige så aktive skribenter på årsrapporten, ville vores problemer snart være løst!

God fornøjelse med årsrapporten
Carsten Andersen

ARTSBEHANDLING.

Først en præsentation af arten med dansk og latinsk navn (systematik og navngivning efter Klaus M. Olsen: ”Danmarks Fugle – en oversigt”, Dansk Ornitologisk Forening 1991).

Herefter en redegørelse for artens forekomst året igennem, med bl.a. første- og sidstedatoer, usædvanlige vinter- og sommerforekomster, yngleforekomster og for de fåtallige arters vedkommende oplysninger om fuglens optræden de senere år. For nogle arter er der i skema lavet en summeret oversigt over forekomsten gennem alle årets 12 måneder. Gengangere er forsøgt undgået, bl.a. er der benyttet højeste trækcifre for en art, hvis flere personer har indsendt trækstal fra samme lokalitet samme dato. Hvis der er obs’set på forskellige tidspunkter, tages der selvfølgelig hensyn til det. Derfor er angivelse af tidspunkt eller tidsperiode ganske vigtig. For rastende ande- og vadefugle benyttes som regel maximumstal pr. 10. dag i træksæsonen og månedsmax i vinterperioden, hvis det da ikke klart fremgår af oplysningerne, at en udskiftning af fugle har fundet sted indenfor disse perioder.

Forkortelser anvendt i rapporten er identiske med de på DOFbasen brugte adfærdskoder.

Pull. = pullus, dvs. fra klækning til opnået flyveevne.

Juv. = juvenil, dvs. fra første rigtige fjerdragt til gennem kropsfældning opnået første vinterdragt.

Imm. = immature, dvs. ikke-ynglende fugle fra første vinterdragt til kønsmodenhed.

AD = adult, dvs. kønsmoden fugl i fuldstændig voksendragt.

1K, 2K, 3K, osv. = alder i kalenderår. En fugl er i sit første kalenderår fra klækning til førstkommende nytår, derefter i 2. kalenderår hele det næste år osv.

YP og YF = hhv. ynglepar og ynglefugl.

SY = syngende, KA = kaldende, T eller trk. = trækkende, R = rastende, TF = trækforsøg, TI = indtrækkende, TNAT = flyvende til overnatning, FU = fouragerende (fødesøgende/ædende), SDR = sommerdragt, VDR = vinterdragt, odr. = overgangsdragt, eks. = eksemplar (-er), S, V, NØ, o.s.v. = trækretning, den retning fuglen trækker mod, OF = overflyvende.

De forskellige adfærdskoder kan kombineres så R T f.eks. betyder ”rastende siden trækkende bort”.

Pri. = primo, dagene fra d. 1. til d. 10. i måneden, med. = medio, dagene fra d. 11. til d. 20 i måneden, ult. = ultimo, dagene fra d. 21. til d. 30. (31.) i måneden.

Om indsendelse af materiale.

Her i korte træk, hvad der ønskes indsendt.

Ynglefugletællinger. Kan være totaloptællinger af samtlige arter indenfor et nærmere defineret område, f.eks. en mose, åstrækning eller skovområde. Eller en optælling af en enkelt art indenfor samme områder, eksempel: antal syngende havesangere i Maglegård Skov eller antal par af blyhøns i Stavnsgrådmose.

Rastoptællinger på kendte lokaliteter, eksempel: vadefugle på Salthammer, ænder i Rønne Havn eller også optællinger af eksempelvis hejler og viber på Sydlandet. Husk nøjagtig stedsangivelse – vejnavn, gårdnavn o.l.

Større eller usædvanligt **fald** i træktiden, vrimler det med vipstjerter på markerne eller er haven fuld af rødstjerter. Prøv at anslå antallet af eksempelvis førstnævnte på et givet markområde.

Træktaal fra kendte lokaliteter, men også gerne oplysninger om ud- eller indtræk fra mindre kendte lokaliteter som f.eks. Svaneke Fyr eller Sose.

Flokke af trækkende svaner, gæs og traner noteres meget gerne med trækretning og klokkeslæt.

Første- og sidstedatoer; kan være din første sangdrossel om foråret eller din sidste skovsanger om efteråret. Men også gerne forårets sidste mudderklire eller efterårets første gråsisken.

I øvrigt ønskes oplysninger om **overnatning, kolonier, fugle på usædvanlige tidspunkter** eller **lokaliteter** etc.

Hvis du er i besiddelse af en PC'er, kan du installere DOF's database og indtaste dine obs direkte her. Dette vil være en **kæmpe** hjælp i arbejdet med rapporten. Hør nærmere herom hos undertegnede. Internetadressen til DOFbasen er WWW.DOFBASEN.DK. Lad den endelig blive oversvømmet af alle slags bornholmske fugleiagttagelser. Indtastningsmodulet er baseret på Windows-systemet, men der kan skrives observationer ind direkte på nettet, hvis du har et andet styresystem. Hvis du henter omtalte indtastningsmodul, er det i øvrigt ikke nødvendigt at være koblet på internettet mere end et par minutter for at sende mange obs.

Det er vigtigt med præcis dato, evt. klokkeslæt, om fuglene raster eller trækker, herunder trækretning, og ikke mindst så nøjagtig stedsangivelse som muligt. 140 viber i Klemensker i november fortæller ikke så meget, hvorimod 140 eks. af arten rastende mellem Bækkegård og Balsmyre d. 23/11-2006 fortæller lidt mere. Den førstnævnte oplysning er faktisk ubrugelig til indtastning i databasen, da dato mangler.

Stednavne skal kunne genfindes på Geodætisk Instituts kort 1:100.000.

Det er ligeledes vigtigt med oplysninger om vejrforhold og medobservatører samt ikke mindst tidspunkt ved især trækobservationer og større optællinger af rastende fugle.

Observationerne indsendes til redaktøren.

Sjældne arter. Arter, som er opført på sjældenhedsudvalgets liste, skal rapporteres separat til udvalget. Det anbefales, at man straks efter en observation af en S.U. – fugl laver en udførlig beskrivelse og sender den til S.U., DOF, Vesterbrogade 140, 1620 Kbh. V.

Man kan forvente en ekspeditionstid på ca. et halvt år.

Arter/racer, som er lokalt sjældne, kan kræves yderligere dokumenteret. Det drejer sig om sule, sabinemåge, sandterne, lunde, stor hornugle, natugle, grønspætte, sumpmejse, fyrremejse, topmejse og kornværting (bomlærke).

Desuden vil iagttagelser på "umulige" tidspunkter kræves yderligere beskrevet, eksempelvis havesanger 1/3 eller havterne 2/1.

Vejret 2008

Året blev meget varmt og solrigt med overskud af nedbør

Set som en helhed blev Danmarks årsmiddeltemperatur for 2008 hele 9,4°C, hvilket betyder at for tredje år i træk kan danskerne kigge tilbage på et meget varmt år. De seneste tre år er de varmeste, der overhovedet er registreret siden de landsdækkende temperaturmålinger startede i 1873. 2007 holder stadig rekorden med 9,5°C. På en delt andenplads har vi så 2008 og 2006, som begge sluttede på 9,4°C. Vi har ikke som de tidligere år haft deciderede temperaturrekorder i løbet af 2008, men alle måneder har været over normalen. Det har simpelthen gennemgående været varmt hele året, hvilket har resulteret i det meget varme år. Det er desuden en kendsgerning, at ud af de seneste 21 år i Danmark, har 19 været varmere end normalt. Siden 1870 er temperaturen i Danmark steget med knap 1,5°C.

Januar: Mild og grå med kun en smule frost i den første uge. Måneden var præget af forholdsvis lune sydvestlige vinde og blev den sjettevarmeste registreret.

Februar: Meget mild og samtidig solrig med et kraftigt højtryk d. 9.-17. Kun tre dage med let nattefrost midt på måneden og slet ingen dagsfrost. Det resulterede i den tredjemildeste februar nogensinde. Bornholm fik mest sol i landet med 86 timer.

Marts: Sidste halvdel blev årets koldeste uger med ned til fem frostgrader. Set som en helhed blev måneden dog ret mild med overskud af både nedbør (i forbindelse med flere lavtrykspassager) og soltimer. Bornholm var igen solrigest med 145 timer.

April: Mild med normale mængder nedbør og sol. Første halvdel var desværre ofte grå og med en del byger. De sidste ti dage rettede op på dette og var domineret af en let østenvind som gav smukt vejr med op til 20°C.

Maj: Lun, tør og meget solrig! Flere dage med over 20° og på månedens sidste dag hele 25°. De bare 21 mm nedbør faldt på tre dage og herudover var der ofte sol fra morgen til aften. Det betød en ny rekord for antal soltimer i maj (347 timer på landsplan – 386 på Bornholm) og samtidig også ny absolut solrekord for en måned i Danmark. Det blev en måned i højtrykkets tegn med svage vekslende vinde.

Juni: Lun, tør og solrig. Majvejret fortsatte de første ti dage hvorefter det blev en smule mere ustadigt. Der faldt dog bare 20 mm regn på hele måneden. Bornholm fik igen mest sol med 326 timer.

Juli: Lun og solrig. Månedens midterste tredjedel var grå og til tider våd mens dens sidste tredjedel blev domineret af højtryk, solskin, svage østenvinde og en varmebølge med op mod 30°C. Som i de tre foregående måneder fik vi mest sol i landet.

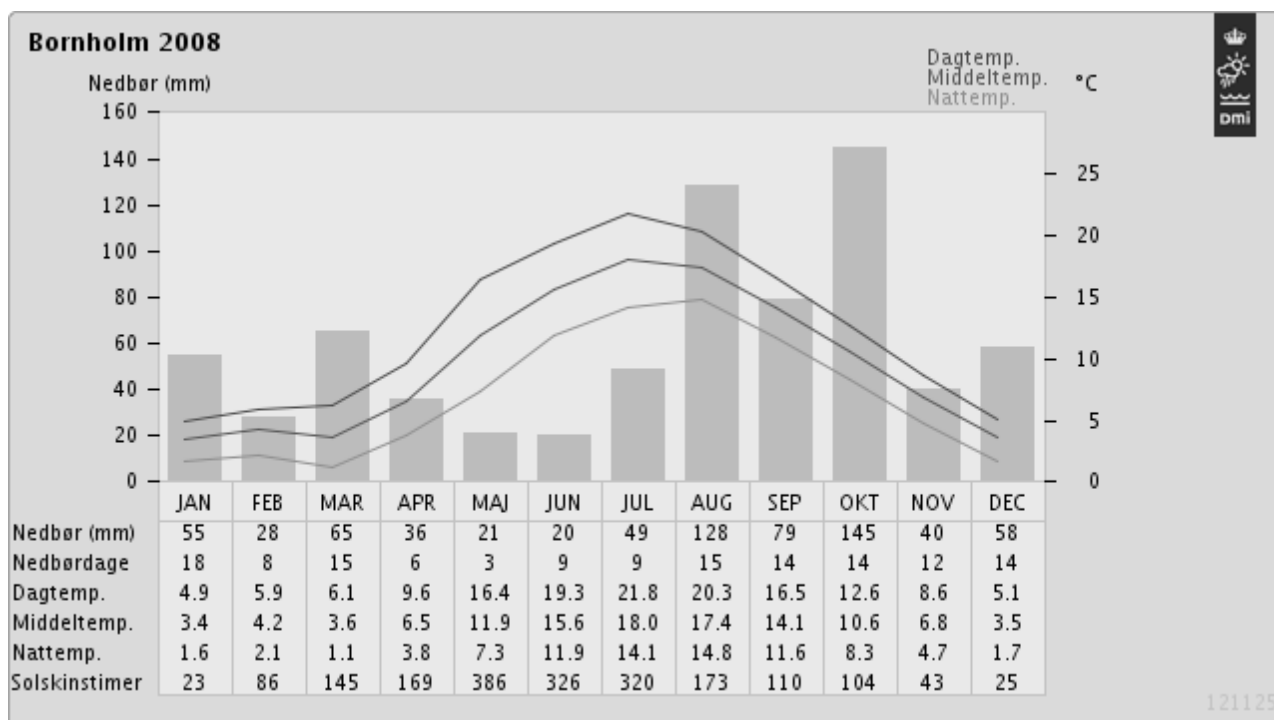
August: Ret lun og solfattig samt meget våd. Der kom en del lavtryk med vestenvind over øen og specielt våd blev 23/8 hvor der faldt 40 mm regn. Samlet set fik vi 2½ gang mere nedbør end normalt svarende til den vådeste august i 40 år.

September: Ret lun og grå. Særlig midten af september var overskyet og våd med ret lave temperaturer og vinden i nord. På Bornholm fik vi med bare 110 timers sol mindst som i landet.

Oktober: Ret lun og rigtig våd. På de første fem dage faldt 72 mm regn og både starten og afslutningen af måneden prægedes af lavtryk med rigelig nedbør. Midt i oktober var det dog hæderligt vejr med en del sol, højtryk og vestenvind.

November: Lun og tør. Dette dækker imidlertid over en første halvdel som var meget mild med op til 15° og stort set ingen nedbør og en anden halvdel med lavtryk og kulde. 22-27/11 var der nattefrost.

December: Meget mild uden dagsfrost og bare syv dage med let nattefrost.

Årets skribenter

Kåre Kristiansen: syvende år på årsrapporten. Skriver om lommer, lappedykkere, skarv, hejrer, svaner og gæs.

Karsten Rasmussen: femte år som redaktør og bidrager med samtlige andefugle. Indtaster desuden en del iagttagelser, som ikke direkte tilgår DOFbasen.

Christian Lau: tilgået redaktionen som ny skribent sidste år og har i år udvidet sit område fra fire til ni observationstunge rovfugle.

Hans Fæster: ligeledes trådt til sidste år. Fire rovfugle i år – og vi har tilsagn om mere i de kommende år.

Thomas Christensen: for fjerde år står Thomas for hønsefuglene og de mange trane-obs.

Ole Leegård Jensen: det er nu ottende år, Ole står for halvdelen af vadefuglene (fra enkeltbekkasin og frem). En rutineret skribent som desværre ønsker at takke af.

Sune Riis Sørensen: for tredje år tager SRS sig af måger og terner med en kenders entusiasme.

Mogens T. Kofod: Andet år på lokalrapporten. Har skrevet duer, alkefugle, gøg og tre rovfugle. MTK fortsætter som fast del af redaktionen.

Hanne Tøttrup: syvende sæson på årsrapporten med ansvar for uglerne. Har desuden beskrevet ni vadefugle i år sammen med **David Nestved**.

Annette B. Olesen: Ny i redaktionen i år og har lagt ud med at bearbejde de mange spætteobservationer.

Jan Paul: Endnu en ny redaktør som lægger ud med svaler.

Carsten Andersen: elvte år på 'Fugle på Bornholm' og skriver de resterende arter; alle småfuglene og i år desuden lidt vade- og rovfugle.

Tegningerne på forsiden og side et er begge udført af Anette Sonne. Hertil findes en del sorthvide billeder (samt bagsiden) som alle er lavet ud fra fotos af Carsten Andersen.

De fleste **indsendere** er nævnt med deres tre initialer. Ejerne til disse initialer kan findes på DOFbasen på adressen www.dofbasen.dk/opslag/observedata.php?list=b. Til de faste bidragydere hører:

ABO	Annette B. Olesen, Muleby.	KRA	Karsten Rasmussen, Hasle.
AHH	Anders Holm Hartmann, Svaneke.	LOU	Oluf Lou, Rønne.
AMØ	Arne Møller, Årsdale.	MBH	Morten Brendstrup-Hansen, Lyngby.
ANP	Andreas Petersen, København.	KHE	Klaus Hermansen, Klemensker.
ASO	Anette Sonne, Årsdale.	MKH	Morten Kofoed-Hansen, Holte Lyngby.
BNI	Birgit Nielsen, Rønne.	MLC	Morten Lilleskov Christensen, Rønne
BST	Bodil Stoltze, Olsker.	MOS	Morten Schwennesen, Rønne
CAN	Carsten Andersen, Muleby.	MST	My Størup, Rønne.
CGJ	Claus Gjerrild, Rønne.	MTK	Mogens T. Kofod, Svaneke.
DNE	David Nestved, Skagelfaldet.	OLJ	Ole Leegård Jensen, Rønne.
EBI	Erik Biering, Helsingør.	PCP	Per C. Pedersen, Rønne.
ESA	Erik Sand, Rø.	PHJ	Peter Holm-Jensen, Rønne.
ESB	Eilif S. Bendtsen, Rønne.	PJE	Poul Jermyrn, Åkirkeby.
EST	Else Steffin, Svaneke.	RBC	Rune Bisp Christensen, Amager
FJE	Freddy Jensen, Gudhjem.	SBR	Stefan Brehme, Berlin.
HAG	Andreas Hagerman, København.	SEJ	Steen E. Jensen, Karrebæksmin.
HLL	Henning Lykke Larsen, Sabro.	SKN	Susanne Knudsen, Vestermarie.
HTM	Henriette T. Madsen, Roslev.	SLC	Susanne Linds Corneliussen, Gudhjem.
HTØ	Hanne Tøttrup, Skagelfaldet.	SNI	Søren Nielsen, Rønne.
JAE	Jakob Engelhard, Farum.	SPS	Søren P. Sillehoved, Rønne.
JCH	Jens Christensen, Rønne.	SRS	Sune Riis Sørensen, Årsdale.
JET	Janus Ethelberg, København.	SSN	Steffen S. Nielsen, Herlev.
JGE	Jan Germundsen, Østerlars.	TET	Torben Ethelberg, Rønne.
JLH	Jens Lund Hansen, Rø.	THC	Thomas Christensen, Svaneke.
JMH	Johanna M. Hartmann, Allinge.	TKU	Torben Kure, Rønne.
JMJ	John og Maiken Johansen, Muleby.	TNI	Torben Nielsen, Hadsund.
JMM	Jesper M. Møller, Kokkedal.	TVI	Thomas Vikstrøm, Farum.
JRH	Jan R. Hansen, Poulsker.	VKN	Vicki Knudsen, København.
KEL	Kristoffer Eliassen, Søborg.		
KIG	Kirsten Gravesen, Nexø.		
KKR	Kåre Kristiansen, Hasle.		
KMO	Klaus Malling Olsen, Brønsh.		

Mere sporadiske oplysninger stammer fra til sammen en snes indsendere. Alle takkes dog for deres bidrag, uanset størrelse!

Rødstrubet lom: (*Gavia stellata*).

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2005	0	0	12	37	17	0	0	0	10	14	0	0
2006	5	0	3	35	8	0	0	0	2	26	5	1
2007	1	0	29	447	31	3	0	2	17	135	33	611
2008	2	0	10	35	31	0	1	0	40	45	3	3

Vinter:

Første iagttagelse 14/1 1 Hammerhavn (ESB). Vandfugletællingen 26-27/1 gav ingen fugle.

Forår:

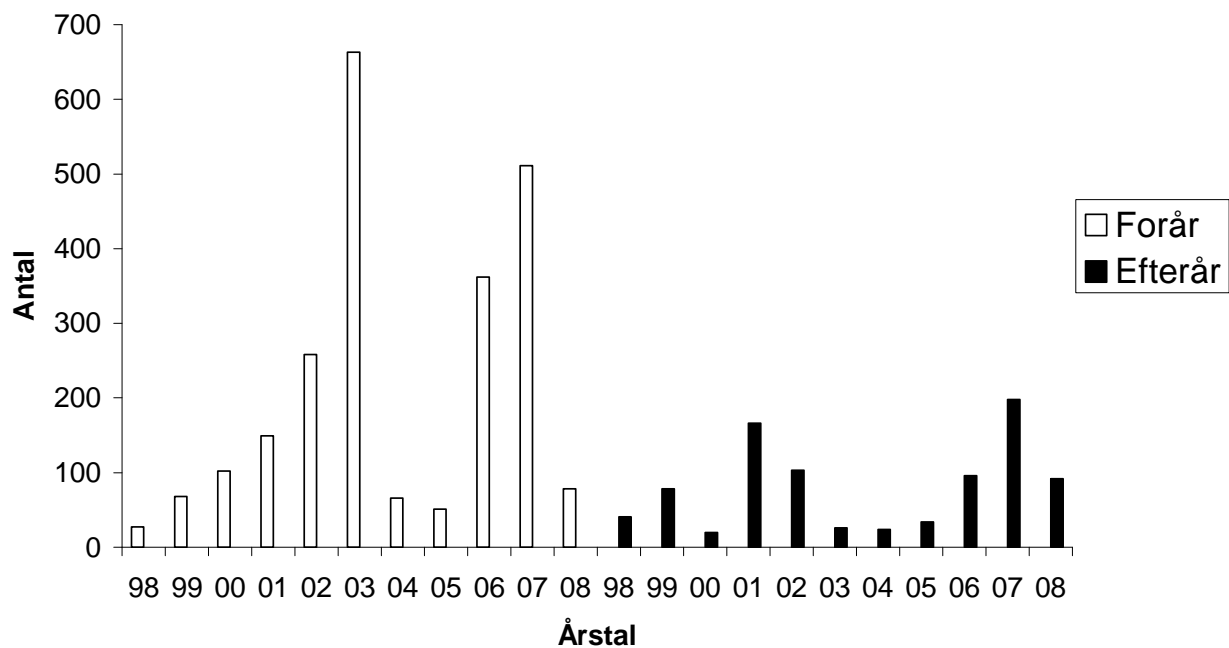
Træk. Hammerodde/Hammeren: I alt 76 fugle, som vanligt med maksimum i april. Største dag 15/4 med i alt 122 fugle Hammerodde (PCP).

Efterår:

Træk. Første iagttagelse: 6/9 1Ø Dueodde (ESB). Største dag: 17/10 14 Hammerodde (OLJ).

Totaltal for 2008: 170 fugle. De foregående år (2004-07): 90, 85, 458 og 709.

Rødstrubet lom, forår og efterår

Øvrige observatører: AHH, AMØ, AOWN, APR, HKP, HLL, HTØ, KBJ, KMO, MTK, SRS, SSN og VFM.

Sortstrubet lom: (Gavia arctica).

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2005	0	0	13	52	4	0	2	0	27	208	2	9
2006	11	4	0	88	40	7	0	3	16	251	38	4
2007	0	1	13	96	16	12	2	5	37	239	9	3
2008	5	1	7	59	32	0	1	6	36	96	7	2

Vinter:

Første: 1/1 1 Dueodde (AMØ). Vandfugletællingen gav 3 fugle: Ørnevig-Hammeren 1 (CAN), Sommerodde-Holsterodde 1 (MTK) og Risegård- Sose Odde 1 (MOS).

Forår:

Træk. Som vanligt var april den dominerende måned. I alt for perioden 91 fugle. De foregående år (2004-07): 61, 69, 128 og 128.

Største dage: 15/4 26Ø (PCP, OLJ) og 12/5 14T (SSN) Hammerodde.

Efterår: (september-december)

Med 141 fugle ligger året betydelig under de foregående 3 år. Som vanligt blev der set flest i oktober.

Træk. 129 i alt. Største træk: 7/10 12 Dueodde (HLL) og 8/10 12 Dueodde (HLL).

Totaltal for 2008 blev 252. De foregående år (2004-2007): 265, 317, 462 og 433.

Øvrige observatører: AHH, AOWN, APR, ESB, HTØ, JCH, JPA, KBJ, KMO, MBB, MMH, RBC, SRS og VFM.

Islom: (Gavia immer).

I alt er iagttaget 22 fugle i perioden 1990 - 2008.

1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
0	1	0	0	0	1	1	5	0	0	2	1	2	0

Hvidnæbbet lom: (Gavia adamsii).

I alt er iagttaget 27 fugle i perioden 1991-2008.

1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
0	0	1	0	0	2	0	0	4	0	0	2	6	0

Lille lappedykker: (Tachybatus ruficollis).

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2005	30	6	38	10	3	11	4	16	6	4	6	18
2006	49	30	70	23	7	9	11	5	9	39	0	10
2007	67	28	74	14	7	1	2	4	7	51	7	21
2008	53	42	54	37	7	4	8	6	4	21	36	41

Vinter:

Vandfugletællingen gav 11 fugle. Førrige års vandfugletællinger (2004-2007): 0, 7, 20 og 14

Forår-sommer:

Sidste fugl i saltvand 28/4 1 i Arnager Havn (ESB). Første syngende var 30/3 Grusgrav ved Bakkehus (CAN).

Lokaliteter 2003-2008 med ynglepar - sikre og sandsynlige (jf. Fuglenes Danmark)

Lokalitet	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Bastemose	1	-	1-2	-	-	1
Svinemose	2-3	1-2	1-2	1	2	1
Bakkehus Grusgrav	-	1	-	3	1	1
Rolfshøj N. Grusgrav	-	1	-	2	-	-
Stavnsgårdsmosen	-	-	-	-	1	1
Andre enkeltfund, se nedenfor	1	1	2	0	0	2
Total	4-5	4-5	4-6	6	4	6

Andre lokaliteter med ynglefund et enkelt år i perioden 2002-08

År	Lokalitet
2002	Ølene og sø nær Olsker
2003	Sø nær Arnager
2004	Sø ved Ankermyr
2005	Hundsemyre og sø v. Lynggård, Bodelyngsvej
2008	Nyker Plantage og Bodelyng

Efterår:

Første i saltvand var 3/8 Nexø Sydstrand (SEJ).

Øvrige observatører: AHH, CGJ, HTØ, JAL, JCH, KMO, LCL, LOU, LUK, MBB, MBH, MKJ, MTK, MMH, OLJ, PCP, SKN, SKRY, SLC, SNI, SPP, SRS, SST, THC og VFM.

Toppet lappedykker: (Podiceps cristatus).

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2005	103	5	71	20	1	3	0	0	0	10	4	0
2006	463	139	49	13	1	0	0	2	1	10	2	11
2007	69	116	241	5	1	2	1	0	4	82	2	48
2008	137	132	163	16	6	3	0	0	4	44	4	231

Vinter:

Vandfugletællingen gav 127 fugle. De foregående år (2004-07): 160, 96, 301 og 49.

Største forekomst 27/1 75 Stevelen (MTK).

Største forekomst i Salenebugten (Stevelen) 75 27/1 (MTK). Det største antal overvintrende i Salenebugten de foregående år (2004-07): 142, 0, 110 og 44..

Forår: (marts-april)

Træk. 24/4 3Ø Hammerodde (HTØ, OLJ). I alt 6 fugle.

Rast. I alt blev 176 fugle observeret. Største forekomst 8/3 72 Bådstad-Helligdommen (DBC).

Sommer: (maj-juli)

I alt 8 fugle, heraf 3 i ferskvand: 27/5 1 Svinemose (MTK), 6/6 1 Snorrebakkesøen (SNI) og 15/6 1 Ølene (GGU).

Efterår: (august-december)

Træk. 35 fugle blev set i alt. De foregående år (2004-2006): 5, 2, 12 og 70. Første 26/9 2Ø Hammerodde (OLJ) og sidste 26/10 2V Hammerodde (OLJ).

Rast. I alt 248, heraf 18/12 86 Salene (ESB). Ingen i ferskvand.

Totalt for 2008: 562. De foregående år (2004-2007): 61, 105, 170 og 217. (For januar er vinterfugletælling brugt, hvis den var større end største øvrige enkeltobservation, for februar og marts er benyttet antal ved største enkeltobservation).

Øvrige observatører: AHH, AMØ, BNL, CAN, HLL, JAL, JCH, KBJ, LOU, NE, PCP, SEJ, SPP, SRS og VFM

Gråstrubet lappedykker: (Podiceps grisegena).

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2005	0	1	0	4	1	2	2	0	0	14	0	0
2006	7	1	3	18	2	6	5	1	1	33	3	1
2007	0	1	21	6	7	4	7	1	2	34	0	0
2008	9	0	3	13	3	2	1	5	3	8	0	0

Vinter:

Vandfugletællingen gav ingen fugle. De foregående år (2005-2007): 0, 7 og 0.
29/1 9 Halleklipper (VFM).

Forår-sommer:

Træk. De første 3/4 1Ø Hammerodde (OLJ), 15/4 4 4Ø Hammerodde (PCP).

Rast. Første og samtidig første fugl i ferskvand 8/3 1 Svinemose (JPA).

Ynglepar. 1 sikkert ynglepar i Svinemose.

Efterår: (september-december)

Træk: I alt 10 fugle. Største forekomst: 23/10 4 Hammerodde (OLJ).

Rast: 3/10 1 Salthammer (HTØ).

Totaltal for 2008 blev 47. De foregående år (2005-07): 24, 81 og 83.

Øvrige observatører: AHH, CAN, ESB, HLL, JCH, JMM, KHE, KMO, LOU, MBH, MTK, NE, SEJ, SSN og THC.

Nordisk lappedykker: (Podiceps auritus).

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2005	0	0	2	0	0	0	0	0	0	max 5	max 6	1
2006	7	6	2	1	0	0	0	0	0	3	0	0
2007	1	2	5	5	0	0	0	1	0	7	0	0
2008	0	0	1	1	0	0	0	0	0	8	1	4

Vinter:

Vandfugletællingen gav ingen fugle. De forrige år (2005-07): 0, 1 og 1.

Forår:

Træk. 24/4 1Ø Hammerødde (OLJ, HTØ).

Rast: 23/3 1 Boderne Havn (ESB).

Sommer:

Ingen.

Efterår:

For første gang siden 2002 en observation i ferskvand: 23/12 1 Snorrebakkesøen (SNI).

Træk: I alt 7 fugle. Første 4/10 1V Dueodde (HLL), sidste 20/10 1V Hammerodde (OLJ).

Rast: 18/10 1 Salthammer (MTK), 23/11 1 Gudhjem-Melsted (SLC), 20/12 1 Stevelen (MTK, AHH).

Totaltal

1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
11	max 76	max 26	17	17-19	7	42	30	16	13	max 12	19	21	15

Sorthalset lappedykker (Podiceps nigricollis)

12/9 Dueodde 1 trækkende (SNN).

En sjælden foreteelse, samtlige kendte iagttagelser: 18/12 1928 2 fyrfaldne fugle ved Dueodde Fyr, 1964-1971: I alt 13 fugle. Ingen iagttagelser fra 1996-2006. 8-9/6-2007 1 ad Tejn Havn.

Sule: Morus bossanus

Ikke uventet ingen iagttagelser i 2008.

Første sikre iagttagelse af sule på Bornholm fandt sted i 2007.

Skarv: (Phalacrocorax carbo).

Trækkende

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2005	44	9	198	326	0	0	0	242	236	1536	51	20
2006	130	0	253	392	16	0	0	365	584	3517	6	72
2007	140	10	1084	561	59	1	106	146	2264	3045	34	22
2008	152	182	385	685	27	5	24	204	994	2087	73	62

Rastende (ikke-trækkende)

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2005	487	32	595	327	197	44	368	559	224	207	236	318
2006	2364	1307	490	98	401	87	364	2367	156	571	69	38
2007	1345	258	400	356	499	134	503	568	391	863	193	253
2008	1200	654	729	590	757	572	840	1078	1912	885	508	812

Vinter-forår: (jan-maj)

Vandfugletællingen gav 757 fugle. De foregående år (2005-07): 455, 1265 og 692.

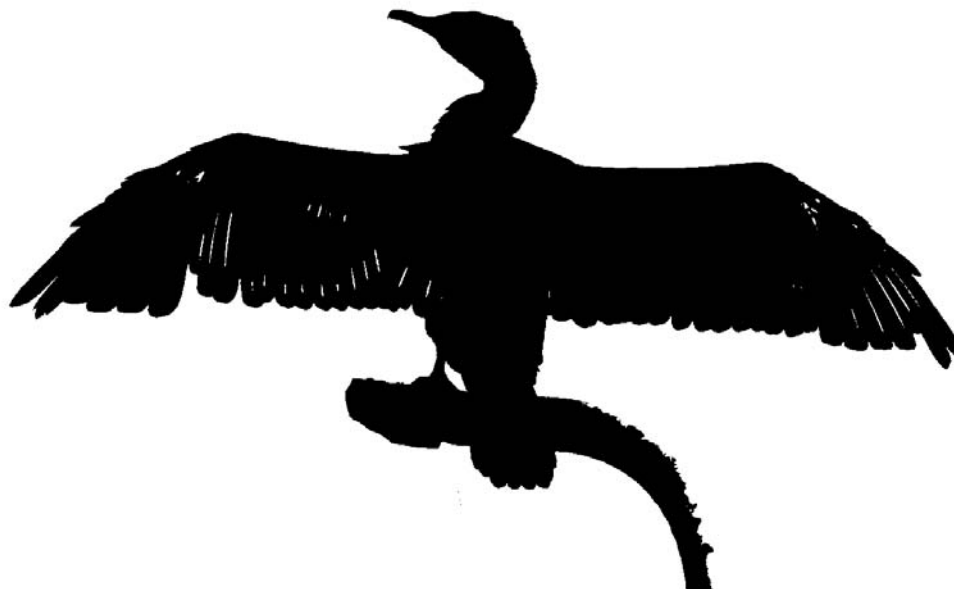
Rast. Største forekomster, 100 eller flere: 27/1 124 Tejn-Stammershalle (MTK), 9/3 Hundsemyre 120 (MTK).

Træk. Total 1404. Største dag 20/4 146 Hammeren (OLJ).

Ynglefugle: Hundsemyre: 120 YF B med ca. 50 reder synlige 9/3 (MTK). Hundsemyre: Ca. 40 reder kunne tælles, men langt fra alle kunne ses. Mange af de tidligere redetræer var væltet og skarverne havde valgt redetræer i kanten af søerne (LOU).

Ynglefugle i Hundsemyre de foregående år (2005-07): 52, 100-120 og 158.

Første år med ynglende skarv på Bornholm i nyere tid var 2004, hvor der fra Hundsemyres reservatgrænse blev optalt 7 reder.

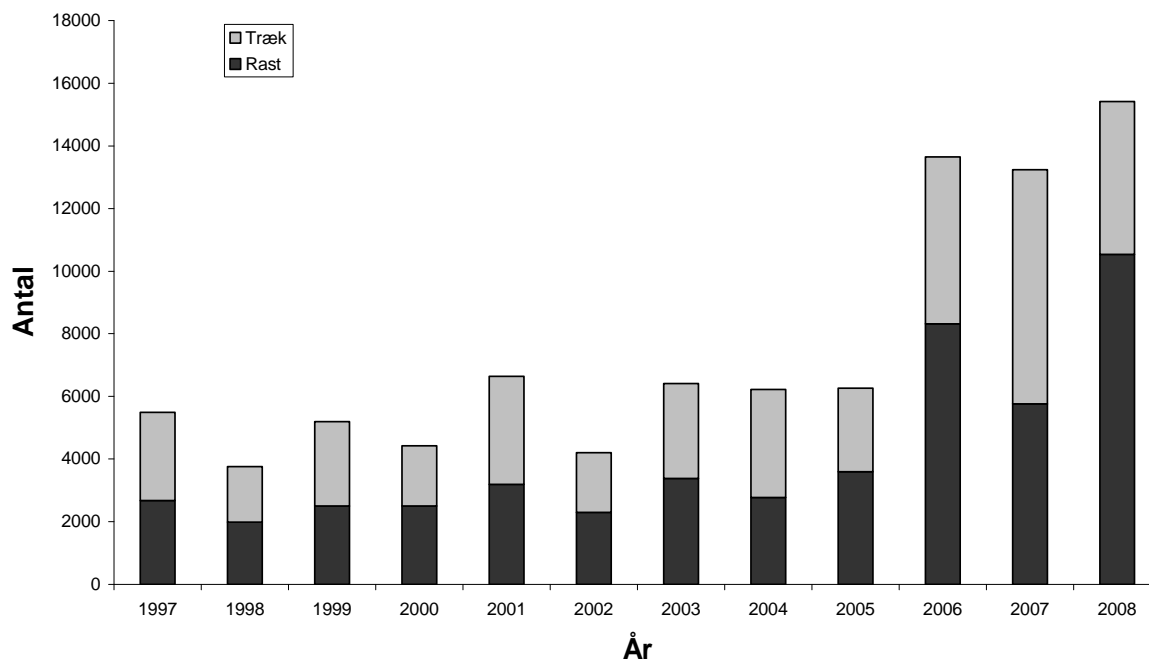

Sommer-efterår: (juni-december)

Rast: Største forekomster, 100 eller flere: 24/7 130 Hundsemyre (SEJ), 18/8 100 Galløkken NV (ESB), 6/9 111 Nexø Sydstrand (ESB), 21/9 240 Salthammer (PCP).

Træk. Total 3449 fugle. Største dage, over 300: 6/10 302 V Dueodde (HLH), 7/10 649 S Dueodde (HLH).

Skarv - træk, rast (ikke-trækkende) og total, 1997 - 2008

Øvrige observatører: AHH, BEJ, BNL, CAN, CGJ, GGU, HLL, HP, HTØ, JAL, JCH, JGE, JMM, JPA, KBJ, KKR, KMO, KRA, LCL, LOU, LUK, MMH, MOS, NE, OLJ, PCP, PHJ, PSC, RBC, SAR, SEJ, SKRY, SLC, SNI, SPP, SRS, SSN, THC, VFM og VKN.

Rørdrum: (Botaurus stellaris).

Svinemose i perioden fra 8/3-7/6 blev rørdrummen iagttaget i alt 15 gange af i alt 12 observatører, så der har været et ynglepar, og på grund af livlig pauken fra 31/3-28/4 måske snarere to par. (Observatører: ESB, JCH, JMM, JPA, KHE, MBH, MTK, OLJ, NE, PCP, PJE og SEJ).

Bastemose i perioden fra 23/4-13/7 blev rørdrummen iagttaget i alt 9 gange af 7 observatører, men kun syngende fra 23/4-30/4, så der har sandsynligvis været et ynglepar. (Observatører: ESB, HTØ, JGE, JMM, MI, SRS og UMH).

Øvrige iagttagelser: Snorrebakkesøen 3/5 1 rastende (SNI).

Totaltal for 2008: 5 - 7 fugle. De foregående år (2004-07): 2, 5-7, 6 og 6-8.

Paukende fugle og øvrige sandsynlige ynglepar

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Bastemose	x	x		x			x	(x)	x	x
Vallensgårdsmose				x						
Svinemose	x	x	x					x	x	x
Ølene		x				x	(x)		(x)	
Mose v. Klemmensker	x									
Hundsemyre										
Ndr. Åsedam								x		
Åker Plantage									(x)	

Sølvhejre: (Egretta alba).

Juni – 1 fugl (formentlig ikke to): 8/6 1 Vigehavn (JPA), 10/6-13/6 1 Nexø Sydstrand (AMØ, CAN, ESB, HTØ, JPA, OKR, PCP, SRS og VFM).

September – 2 fugle: 17/9 1 Ø Dueodde (SSN), 29/9 1 R Torpe Bakker (JCH).

Oktober – 1 fugl: 8/10 1 SV Dueodde (HTØ, HLL).

December – 1 fugl: 27/12 1 R NV Dammemose (JCH), 27/12 – 29/12 1 R Krasemose (JCH igen og AHH, DNE, ESB, JMM, KMO og HTØ).

Tidligere år: 2001: 1 Ølene, 2003: 1 Udkæret og 1 Krasemose, 2004: 1 Gamle Mose/Bastemose og 2007: 22/8 1 dam ved Hammershus.

Hejre sp. (hvid hejre): (Egretta sp.).

9/6 1 R Nexø Sydstrand (SRS).

Mon ikke det er sølvhejren, som blev set 10-13/6 samme sted?

Fiskehejre: (Ardea cinerea).

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2004	23	16	54	51	34	12	13	52	66	19	7	16
2005	18	3	15	47	23	5	42	25	28	96	34	22
2006	126	47	22	26	26	12	78	60	41	72	5	7
2007	40	17	78	39	77	27	54	59	52	102	14	22
2008	36	42	59	98	95	59	161	81	94	82	74	67

Vinter: (januar – februar)

Ved vandfugletællingen blev der set 8 fugle. De foregående år (2003 – 07) blev der således set 5, 9, 9, 60 og 9.

Forår: (marts – maj)

I alt blev der indberettet 252 fugle. De foregående år (2004-07): 139, 85, 74 og 194.

Træk. I alt 20 fugle. Største 20/4 5 Ø Hammerodde (OLJ), 24/4 5 Ø Hammerodde (OLJ).

Rast/lokale fugle. Største forekomster: 19/3 14 Langedeby (VFM), 8/5 8 Snogebæk (OLJ).

Sommer: (juni – august)

I alt blev 301 fugle rapporteret. De foregående år (2004-07): 77, 72, 90 og 140.

Største forekomst: 24/7 18 Hundsemyre (SEJ).

Ynglefugle. Ingen indberetning i 2008. Tidligere 2004-07: 14, 0, 0 og 3. Tallene afspejler næppe det reelle antal ynglefugle.

Efterår: (september-december)

I alt blev 317 fugle indberettet. De foregående år (2004 - 07): 108, 180, 125 og 190.

Træk. 21 fugle. Største dag 7/10 4 Dueodde (HLL).

Rast. I alt 296 fugle. Største forekomst: 10/11 6 Nexø Sydstrand (MTK).

Totaltal. 948 fugle. De foregående år (2004 - 2007): 363, 358, 522 og 581.

Øvrige observatører: AHH, AP, BNL, DNE, ESB, EST, FJN, GGU, HP, HTØ, JAL, JCH, JGE, JJO, JMM, JPA, KBJ, KMO, KRA, LCL, LOU, NCL, NE, PCP, PHJ, PSC, SAR, SBR, SKN, SLC, SNI, SPP, SRS, SSN og THC.

Sort stork: (Ciconia nigra).

24/8 rastede 1 fugl kortvarigt i Hagemyr. (Indsendt af Hans-Åge Mortensen).

Hvid stork: (Ciconia ciconia).

I alt 12 fugle.

27/4 1 OF Knudsker (SKN).

30/4 1 R Bodilsker (Indsendt af Klavs Nielsen).

3/5 1 R Egeby (Agnethe Stange Toudahl via HTØ).
 5/5 1 R Lærkesøerne (Lis Andersen vis HTØ).
 5/5 1 NNØ Snogebæk (OLJ).
 7/5 1 FU Østermarie – ikke ringmærket (LOU).
 13/5 2 R Olsker – ikke ringmærket (ESB, KHE).
 21/5 1 OF Paradisbakkerne (Jack Simonsen via DNE).
 11/9 3 T Hasle (Lotte og Svend Dernie via CAN).

Tallene fra de foregående år (1997-2007): 2, 5, 12, 3, 0, 2, 0, 2, 2, 4 og 10.

Knopsvane: (Cygnus olor).

Vinter-forår: (januar-juni)

Ved vandfugletællingen blev der set 291 fugle. De foregående år var tallene (2004-07): 352, 148 og 563 og 284.

Største antal: 11/2 99 Nexø Sydstrand (VFM).

Månedsmaksimum udvalgte steder

Lokalitet	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni
Nexø Sydstrand	32	99	82	54	96	19
Snogebæk/Salthammeren	14	3	4	56	65	36
Hasle/Sorthat	30	8	20	33	15	19

Rast. Større forekomster: 14/4 57 Balka (MTK), 1/5 85 Nexø Sydstrand (LOU), 28/5 Nexø Sydstrand (LOU).

Træk. 3/1 – 7/6 i alt 91 fugle. Største dag 7/6 18 V Galløkken (PCP).

Ynglefund: Reder: Svaneke Fyr, Grisby, Nexø Sydstrand, Ferskesø, Frenne Odde, Snorrebakkesøen og Stavnsgårdsmosen – i alt 7 reder.

De foregående år (2004 – 07): 8, 10, 10 og 18.

Sommer-efterår:

Månedsmaksimum udvalgte steder

Lokalitet	Juli	August	September	Oktober	November	December
Nexø Sydstrand	6	6	18	18	16	10
Snogebæk/Salthammeren	4	10	9	7	-	6
Hasle/Sorthat	-	-	28	13	4	2

Største forekomster 13/10 29 Dueodde (ESB), 5/9 28 Hasle Sydstrand (NE), 6/9 18 Nexø Sydstrand (ESB).

Træk. I alt 80 fugle. Største dag 30/9 11 Dueodde (HLL).

Øvrige observatører: AHH, AL, BEJ, CAN, DNE, GGU, HP, HTØ, JAL, JCH, JGE, JJO, JMM, JPA, KKR, KMO, KRA, LCL, LUK, MBB, MBH, OLJ, PHJ, PSC, SAR, SBR, SEJ, SKN, SKRY, SLC, SNI, SPP, SRS, THC og VKN

Sort Svane: (Cygnus atratus).

Fra den 17/2 – 20/4 i alt 11 iagttagelser af 1 fugl Nexø Sydstrand.

Mon ikke vi kommer til at se mere til denne australske svane, som har fritflyvende ynglebestande flere steder i Europa, blandt andet i Polen.

Tidligere iagttagelser: 2004 1 Ølene, 2007 1 Svaneke Havn/Salthammer.

Observatører: ESB, KKR, KRA, MTK, SPP, SRS og SST.

Pibesvane: (Cygnus columbianus).

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2004	22	0	124	3	0	0	0	0	0	80	0	0
2005	6	0	3	26	2	0	0	0	0	32	0	0
2006	0	0	105	72	0	0	0	0	0	11	0	9
2007	7	3	32	5	0	0	0	0	117	2	0	0
2008	1	0	91	0	0	0	0	0	0	0	48	0

I alt 166 fugle. Største forekomster: 16/3 43 ØNØ Bastemose (SEJ), 31/3 36 Ø Hammerodde (OLJ), 22/11 14 SV og 30 S Rønne (JCH).

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Forår	11	32	763	79	53	31	178	33	7	149	37	177	47	92
Efterår	252	47	93	223	5	53	215	52	18	80	32	20	119	48

Øvrige observatører: AMØ, ESB og HTØ.

Sangsvane: (Cygnus cygnus).

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2004	59	0	70	127	0	0	1	0	0	195	21	24
2005	48	16	169	640	2	0	1	3	1	59	21	38
2006	36	34	420	161	7	0	0	0	0	217	86	31
2007	63	4	147	10	1	1	0	0	5	74	73	5
2008	113	20	34	0	2	1	0	0	0	28	81	37

Vinter-forår:

Træk. 2/1-17/3 i alt 86 fugle, heraf 44 fugle den 2/1 Møllenakke, Listed, Svaneke (MTK, SEJ). Rast. Største forekomster: 5/1 10 Rønne Havn (CGJ), 19/3 16 Nexø Sydstrand (NE).

Sommer:

Som vanligt en enkelt (eller ingen).

Efterår: (september-december)

Træk. 9/10-18/12 i alt 107 fugle. Største forekomster 17/10 27 Hammerodde (OLJ), 18/11 21 Rønne (OLJ).

Rast. I alt 39 fugle. Største flok: 7/11 12 Vallensgårdsmosen (PCP).

Totaltal

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Vinter (jan.-feb.)	52	26	59	64	72	67	133
Forår (marts-maj)	385	374	197	811	588	158	36
Sommer (juni-aug.)	1	1	1	4	0	1	1
Efterår (sept.-dec.)	280	207	240	119	334	157	146
Total	718	608	497	998	994	383	316

Øvrige observatører: AHH, AMØ, ESB, HAF, HLL, HTØ, JET, JMM, JPA, KE, LOU, MMH, NCL, SNI, SRS og VFM.

Sædgås: (Anser fabalis).

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC	I alt
2005	8	143	0	2	6	0	0	0	0	186	0	5	350
2006	0	19	32	51	0	2	0	0	3	238	2	8	355
2007	282	2	13	1	2	0	0	0	402	164	0	8	874
2008	440	44	0	0	0	0	0	0	75	196	74	0	829

Vinter:

Endnu flere iagttagelser i januar end i 2007, som også havde usædvanlig mange iagttagelser i januar. Største forekomster 1/1 Dueodde 350 (AMØ), 22/1 79 Hundsemyre (VFM).

Forår:

Lidt usædvanligt ingen observationer.

Efterår: (september-december)

Træk: 3/10-17/11 i alt 57 fugle. Største forekomst 3/10 16 V Dueodde (HLL).

Dato for første iagttagelse af efterårstræk

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
19/9	21/9	29/8	21/9	22/9	-	6/10	21/9	27/9	3/10

Rast: Største forekomst: 3/10 89 Gadeby (MTK).

Øvrige observatører: ESB, HTØ, KBJ, NCL, PJE, SKRY, SRS og VKN.

Tundrasædgås: (Anser f. rossicus).

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2005	21	0	4	0	0	0	0	0	0	29	0	0
2006	0	0	3	3	0	0	0	0	21	17	4	0
2007	0	1	1	0	0	0	0	0	0	58	0	0
2008	19	47	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1

Vinter-forår:

Træk. Ingen.

Rast: Første 1/1, sidste 29/2. Største 25/2 30 Udkæret (ESB, LOU).

Efterår:

Træk: Ingen fugle.

Rast: 12/10 1 Rønne Havn (OLJ), 7/12 1 Rønne Havn (ESB).

Totaltal

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
22	49	121	125	3	33	54	48	61	79

Øvrige observatører: AMØ, HTØ og PCP.

Blisgås: (Anser albifrons).

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2005	12	1	19	1664	26	1	0	0	27	37029	20	3
2006	25	17	27	48	82	0	0	0	580	13143	830	12
2007	1	2	494	29	1	0	0	0	2669	9598	63	1
2008	18	0	115	3	0	0	0	0	0	748	757	18

Vinter og forår: (januar-maj)

Træk. I alt 115 fugle. Største forekomst 9/3 115 Hammerodde (DOF-København).

Efterår: (september-december)

Træk. I alt 1077, hvilket er usædvanlig få i forhold til de fire foregående år. Største dag 6/11 250 Rønne (ESB).

Rast. Største forekomster: 9/10 45 Lærkesøerne (MTK), 16/10 78 Lærkesøerne (SEJ), 22/10 170 Studeby (DNE).

Totaltal

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Vinter	2	0	143	13	42	3	18
Forår	21	17	12	1709	157	524	118
Sommer	0	0	0	1	0	0	0
Efterår	1365	587	19278	37079	14565	12331	1523
Total	1388	606	19433	38802	14764	12858	1659

Øvrige observatører: AHH, AMØ, APR, CAN, HLL, HTØ, JCH, KBJ, MBB, MMH, NE, OLJ, PCP, SKRY, SPP, SRS, SST og VFM.

Grågås: (Anser anser).

Træk

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2005	0	10	5	3	0	0	10	0	6	850	0	0
2006	3	0	42	22	0	0	0	5	19	54	0	0
2007	0	0	31	17	96	0	107	1	209	234	0	0
2008	5	2	6		71	0	54	3	235	46	8	0

Månedsmaksimum for rastende/fouragerende/ynglende

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2005	150	198	169	110	115	26	260	400	370	300	12	8
2006	3	110	126	92	141	146	483	895	1010	340	85	148
2007	200	94	506	112	350	68	1105	1022	813	58	0	219
2008	592	474	254	348	232	405	791	1074	1327	821	135	724

Månedsmaksimum for rastende/fouragerende/ynglende

	jan	Feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Bastemose	0	6	15	18	11	25	-	-	57	-	-	-
Hundsemyre	100	40	120	202	16	-	42	30	-	-	-	24
Svinemose	0	2	12	30	43	30	34	-	-	-	-	-
Udkæret	207	365	45	54	84	250	500	500	595	500	115	400
Ølene	125	58	34	40	34	70	190	540	600	111	-	-
Øvrige	160	3	28	4	44	30	25	4	75	210	20	300
Alle	592	474	254	348	232	405	791	1074	1327	821	135	724

Tabellen skal læses med lidt forsigtighed: Fuglene flytter rundt mellem lokaliteterne, og de samme fugle indgår dermed i et vist omfang flere steder. Gælder nok især for Udkæret og Ølene.

Vinter:

Vandfugletællingen gav 27/1 100 Hundsemyre (JGE).

Træk. 17/1 5 S Borrelyngen (MTK) og 9/2 2 Ø Galløkken (PCP).

Rast. Største forekomst: 9/2 365 Udkæret (NCL)..

Forår: (marts-juni)

Træk. Første 10/3 2 Ø Hammerodde (ESB). I alt 83 fugle i perioden.

Rast. Største: 9/3 120 Hundsemyre (MTK), 12/4 202 Hundsemyre (JRH), 30/6 250 Udkæret (VFM).

Sommer: (juli-august)

Træk. 14/7 21 Ø Skagelfaldet (HTØ), 18/7 25 S Dalegårdsbruddet (SRS), 9/8 3 V Hammerodde (OLJ).

Rast. Største: 29/7 500 Udkæret (ESB), 9/8 500 Udkæret (PHJ), 16/8 540 Ølene (MTK), 26/8 500 Ølene (FJN).

Lokaliteter med ynglende par

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Bastemose	3 - 4	2	3	1	1	1	1	2
Hundsemyr					4	5 -7	2*	2
Spellinge Mose				1		1		
Svinemose	1-3	4	1	3	3	1	1	4
Udkæret			2	1				1
Ølene	7	2	4	4	2-4	4	1 -2	2
Andre						1		1
Total	11 - 14	8	10	11	10 -12	13 - 15	5 - 6*	12

* plus 7 reder med rådne æg

Efterår: (september-december)

Træk. Første udtrækkende 1/9 75 S Årsdalevang (SRS). Sidste 6/11 8 N Galløkken (ESB). I alt 353 fugle.

Rast. Største: 16/9 550 Udkæret (ESB), 28/9 600 Ølene (PHJ), 31/10 500 Udkæret (ESB).

Øvrige observatører: AHH, AL, AMØ, AP, APR, BNL, CAN, EST, GGU, HLL, HP, JAL, JCH, JMM, JPA, KBJ, KMO, KRA, LOU, MBH, MKJ, MMH, PJE, RBC, RS, SEJ, SKN, SKRY, SLC, SNI, SPP, SSN, THC og VKN.

Indisk Gås: (Anser indicus).

Højalpin, centralasiatisk gås – undslupne fangenskabsfugle ses i Europa.

31/5 og 14/6 1 Hasle Sydstrand (KRA)

Canadagås: (Branta canadensis).

Månedsfordeling, alle observationer, dog er kun største månedstal for rastende fugle fra Nexø Sydstrand og nærmeste lokaliteter medtaget

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2005	314	307	830	46	2	0	0	166	3	7	437	725
2006	261	331	321	5	3	0	3	11	14	65	450	5
2007	13	822	1362	13	5	0	23	171	9	40	58	557
2008	994	601	407	12	8	42	34	128	21	27	57	68

Vinter-forår:

Rast. Som vanligt om vinteren og det tidlige forår var det i det sydøstlige hjørne af Bornholm det store antal rastende fugle var: 2/1 320 Poulsker (OLJ), 20/1 375 Snogebæk (VFM), 25/2 324 Nexø Sydstrand (MTK), 8/3 402 Nexø Sydstrand (HTØ) - faktisk skal man ned på tal under 40 før andre dele af Bornholm kan være med, og det gælder også resten af året.

Træk. Kun en enkelt iagttagelse: 21/2 11 Tofte (MTK).

Ynglefugle. 25/4 redebyggende fugl Årsdalevang (SRS), og 18/6 sås 3 unger. Tredje år i træk med ynglefugle – de to foregående år var i Rø Plantage.

Sommer: (juni-september)

Største flokke: 7/8 39 Almegårds Øvelsesterræn (ESB), 11/8 22 Pyritsøen (NE).

Efterår:

Træk. I alt 90 fugle. Første træk 14/9 2 S Dueodde (KMO).

Rast. I alt 23 fugle, heraf 7/12 12 Klemensker (ESB).

Totaltal (Defineret som største forekomst i januar-marts, plus alle fugle i april-oktober, plus største forekomst i november-december)

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
514	579	582	563	628	749	874	823	1236	1509

Øvrige observatører: AHH, APR, CAN, JPA, KKR, LOU, MBB, MKJ, MMH, SEJ, SKN, SKRY, SPP og SST.

Bramgås: (Branta leucopsis).

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2004	0	0	10	66	373	0	0	8	42	14664	32	4
2005	7	3	0	200	17590	5	0	0	0	5881	8	13
2006	0	2	0	214	2693	4	1	0	15	6084	365	21
2007	1	20	67	1417	3379	2	0	10	19	15527	54	0
2008	1	0	6	4	5795	0	69	47	55	1543	346	110

Vinter (jan.- marts):

Træk. En enkelt iagttagelse 19/3 4 Ø Hammerodde (OLJ).

Rast. 3 fugle i alt.

Forår (april – maj):

Træk. Første 2/5 50 Rønne (OLJ). Største forekomster 3/5 1331 Hammerodde (OLJ), 12/5 3125 Hammerodde (SEJ).

Rast. I alt 6 fugle fordelt på 3 iagttagelser (SKN, ESB, LOU).

Sommer (juni – aug):

Rast: 19/7 55 Dueodde (PHJ).

Ynglefugle: Hundsemyre: 1/5 2 voksne redebyggende fugle (LOU), 3/7 6 voksne fugle med 8 unger (HTØ, CAN og VFM). Det kræver specialtilladelse at besøge Hundsemyre i yngletiden!

Tidligere: 1 par i 2002, 2 par i 1997 og 1 par i 1996.

Efterår: (september-december)

Træk. Første træk: 13/9 36 SV Hammeren (KMO). Største dage: 17/10 527 Hammerodde (OLJ), 18/10 430 Svaneke Fyr (AAH).

Rast. Største: 22/10 85 Studeby (DNE), 23/10 140 Hasle (CAN), 20/11 148 Hasle (ESB).

Totaltal (Defineret som største forekomst i januar-marts plus alle fugle i de resterende måneder)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Januar-marts	0	0	58	54	69	7	4	2	45	7
April-maj	3183	554	423	1596	1077	439	17790	2907	4796	5799
Juni-august	2	4	5	6	1	40	5	5	12	116
September-december	53131	884	1131	2747	20746	14742	5902	6485	15581	2054
Total	56316	1442	1617	4403	21893	15228	23701	9399	20434	7976

Øvrige observatører: AMØ, HLL, HP, JCH, JMM, KRA, MTK, NE, PCP, SBR, SKRY, SNI, SPP, SRS og SSN.

Mørkbuget knortegås: (Branta bernicla bernicla).

	JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2004	0	0	0	0	1	0	0	0	50	716	3	0
2005	0	0	0	2	47	0	0	0	0	5050	9	4
2006	0	0	0	0	0	1	0	0	0	617	13	0
2007	0	0	2	2	51	0	0	0	100	9697	5	3
2008	5	0	0	0	0	0	0	0	65	162	4	0

Vinter-forår-sommer:

Træk. Ingen iagttagelser.

Rast. En iagttagelse: 5/1 5 Ferskesø (VFM).

Efterår:

Træk. Første: 12/9 1 Dueodde (SSN). Største: 18/10 81 S Svaneke Fyr (AHH)

Rast. Største: 20/10 18 Rønne Havn-Nørrekås (AHH).

Totaltal

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Januar-marts	0	0	0	0	0	0	0	0	2	5
April-maj	1	4	33	1	0	1	49	0	53	0
Juni-august	0	0	72	0	0	0	0	1	0	0
September-december	31898	50	440	2324	6990	769	5061	630	9805	231
Total	31899	54	545	2325	6990	770	5110	631	9860	236

Øvrige observatører: CAN, ESB, JAL, KRA, MBB, MTK, PCP, SKRY, SLC og SRS.

Rødhalsed gås: (Branta ruficollis).

Ingen iagttagelser i 2008.

Tidligere iagttagelser:

- 15/10 2006 1 sammen med Bramgæs, Hammerodde.
- 18/5 2005 Hammerodde. Fuglen kom kl. 8.11 i en flok med 150 bramgæs. 18/5 var jo samtidig rekorddagen for bramgæse-forårstrækket og for sent forårstræk af mørkbuget knortegås.
- 24/1 2004 1 Tejn Havn og samme dag og samme iagttager 1 Stammershalle.
- I 2000 og måske også i 1990 blev fuglen set på Bornholm.

Gravand: (Tadorna tadorna).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
49	515	644	1091	497	570	278	126	70	12	0	0

Kæmpe stigning på ca. 75 % i forhold til 2007. Både i februar, marts, april, juni og juli var der en hel del flere.

Vinter:

Halleklipperne gav de første gravænder 12/1 2 OF (VFM).

Vandfugletællingen 26-27/1 gav nøjagtigt samme antal som året før, nemlig 37 stykker fordelt på fire lokaliteter (MTK, PBO, SRS).

Af store antal var der 27/1 25 Balka-Salthammer (SRS, PBO), 17/2 85 Nexø Sydstrand (VFM) og 25/2 143 Salthammer (ESB).

Forår:

I marts var der også store antal, 22/3 25 R Arnager Havn (ESB), 19/3 29 Ferskesø (VFM), 29/3 50 Hasle Sydstrand (KRA), 16/3 150 Nexø Sydstrand (VFM) og 19/3 200 Salthammer (VFM). Ole Leegaard Jensens (OLJ) faste gravandepar var på plads d. 28/4: ”Hunnen til redestedet under sommerhus på Skæret”.

Første melding om ællinger var 15/5 2 YF Nexø Sydstrand (MTK), ”Første par med 9 helt nye ællinger”.

Andre lokaliteter kunne også være med, 16/5 10 YF Ypnasted ”2 AD og 8 meget små pull.”, 22/5 2 AD og 8 pull. Sorthat Odde, 27/5 2 AD og 6 pull. Helligpeder (alle ABO, CAN), 27/5 16 AD og 44 pull. Arnager Havn (ESB, Erik Højvær) og 31/5 6 AD og 26 pull. Hasle Sydstrand (KRA).

Sommer:

Forårets og sommerens yngel viste også en meget stor stigning i antallet af fugle: ca. 50 ynglepar (+ 140 %) og ca. 400 ællinger (+ 200%)!

8/7 14 YF og 80 1K Salthammer (SEJ) var blandt de store tal.

Efterår-vinter:

Det var især to lokaliteter, der prægede periodens iagttagelser, nemlig Salthammer og Nexø Sydstrand med 87 % af indberetningerne. Største antal var 6/8 73 R 1K Salthammer (MTK). De sidste fugle blev set 29/10 2 R Salthammer (ESB).

Årstopotaler				
2004	2005	2006	2007	2008
786	1275	1785	1891	3347

Øvrige observatører: AHH, AMØ, ASO, EST, GGU, HTØ, ISJ, JAL, Jan Nielsen, Jane Jensen, JCH, JET, JMM, JOJ, JPA, KHE, KKR, KMO, LCL, LOU, LUK, MBB, MKH, MMH, NCL, NEJ, PCP, PEN, PHJ, PSC, SAR, SJB, SKN, SKY, SLC, SPP, SST, THC, TKU.

Pibeand: (Anas penelope).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
10	12	119	179	43	5	3	202	9248	8346	188	0

Der var ca. 10 % færre fugle end året før.

Vinter:

Som året før var der kun ganske få fugle i perioden.

Ved vandfugletællingen 26-27/1 blev der kun observeret fugle på en enkelt lokalitet, 27/1 2 ♂ Snogebæk-Bro Odde (JCH).

Det største antal i perioden var 25/2 8 R Nexø Sydstrand (ESB).

Forår:

Et forår, der lignede året før.

4/3 6 R ud for Blykobbe Å (MTK), 15/4 6 R Ølene (MTK) og topscoreren 14/4 73 R Nexø Sydstrand (VFM).

Forårstrækket var noget lavere end i 2007, 127 individer imod 224 observeret fra Galløkken, Hammerodde og Dueodde (AHH, HTØ, JMH, OLJ, PCP).

Sommer:

Også denne periode var meget lig den i 2007, dog med lidt færre fugle i år.

Kun fem lokaliteter husede pibeænder: 22/6 4 R Nexø Sydstrand (ESB), 6/7 1 R Udkær (SEJ), 11/8 2 ♂ og 1 ♀ Pyritsø (NEJ), 11/8 16 R Salthammer (ESB) og 21/8 2 R Sose Odde (ESB).

De første trækninger til træk var 29/8 31 V Hammerodde (OLJ).

Efterår-vinter:

Trækket var på 15.133 fugle, hvilket var ca. 1700 færre end 2007.

Største tal var fra 11/9 4640 V Hammerodde (AMØ).

Største antal rastende fugle var 16/10 228 R Lærkesøerne (SEJ).

Årstotaler					
2003	2004	2005	2006	2007	2008
22806	15177	12937	23245	20455	18355

Øvrige observatører: APR, ASO, CAN, Erik Højvær, HLL, Jan Nielsen, JML, JMM, JPA, KBJ, KKR, KMO, KRA, LOU, MBB, MBH, MMH, NCL, RBC, SKN, SKRY, SPP, SRS, SSN, VKN.

Knarand: (Anas strepera).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
53	48	68	257	76	76	26	37	136	149	15	41

En del flere end 2007, ca. 40 %.

Vinter:

Mere end dobbelt så mange i perioden som året før.

Fuglene var fordelt på nogle få lokaliteter, f.eks. 25/2 38 FU Nexø Sydstrand (MTK), 27/1 2 ♂ og 2 ♀ Balka-Salthammer (PBO, SRS), 18/2 2 R Galløkken (ESB); ”ses sjældent her” bemærkede Eilif. Vandfugletællingen 26-27/1 gav 11 fugle på to lokaliteter.

Forår:

Lidt mere end tre gange så mange knarænder i forhold til 2007.

Nexø Sydstrand var som sædvanligt en magnet for knarænder: 24/4 66 R (MTK). Andre lokaliteter kunne dog også være med, 9/4 4 Udkær (LOU), 10/4 4 YF Bastemose (PCP) og 19/4 3 FU Hasle Sydstrand (CAN).

Sommer:

De første ællinger blev set 9/6 4 AD + 6 pull. Nexø Havn (SRS). Det var ikke et stort yngleår for knarænder. Der blev kun meldt om to ynglepar med i alt 10 pull. Det andet par med yngel blev set 16/7 2 AD + 4 1K Nexø Sydstrand (SRS). Der kan i princippet være tale om det samme par, da lokaliteterne ligger ved siden af hinanden. I 2007 var der 8 ynglepar på Bornholm, hvilket var forrygende, da gennemsnittet ligger på 1-3 ynglepar.

Største antal fugle på én lokalitet i perioden var 5/6 60 R Nexø Sydstrand (MBH).

Efterår-vinter:

Nexø Sydstrand trak stadigvæk de fleste fugle til sig, 20/9 62 (ASO, AMØ) men andre lokaliteter havde også lidt fugle, 15/10 2 R Udkær (ESB), 23/11 3 R Bølshavn (MTK) og 26/12 22 FU Salthammer (MTK, KHE).

Årstotaler					
2003	2004	2005	2006	2007	2008
152	634	179	521	699	982

Øvrige observatører: AHH, DNE, Erik Højvær, EST, HLL, HTØ, Jan Nielsen, JCH, JMH, JMM, JPA, KBJ, KKR, KMO, KRA, MBB, MMH, NEJ, OLJ, PDS, PEN, SEJ, SKN, SKRY, SPP, SSN, THC, VFM.

Krikand: (*Anas crecca*).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
136	196	330	655	64	32	30	357	780	807	79	166

Knap halvt så mange som 2007. Dette til trods for flere fugle i første halvår. Især september og oktober trak ned i antallet med et svagt træk.

Vinter:

En tredjedel flere fugle end i samme periode i 2007.

Som med mange andre andefugle, så er Nexø Sydstrand også med krikænder, en stor lokalitet, 23/2 169 FU (JPA, MTK). Andre lokaliteter kunne dog også fremvise disse ænder, nemlig 1/1 1 + 29/2 2 Udkæret (ASO, AMØ, LOU), 24/2 3 Salthammer (VFM) og 25/2 22 FU Balka (ESB).

Til vandfugletællingen 26-27/1 var der på Nexø Sydstrand 132 FU (PBO, SRS), i øvrigt som den eneste lokalitet den weekend.

Forår:

Godt 100 fugle flere end året før.

Igen, man kom ikke uden om det, Nexø Sydstrand toppede med 8/3 122 R (HTØ). Dog var det ikke det eneste sted, krikænderne holdt til, 7/4 44 R Udkæret (PCP), 9/4 16 R Slotslyngen (LOU), 14/4 38 FU Balka (MTK) og 18/4 18 Ølene (ESB).

Træktallet var lidt større end i 2007, 153 imod 106 året før.

Sommer:

520 færre fugle i perioden end i 2007.

Ud over Nexø Sydstrand, der 28/8 havde 150 R (FJN), så var der 29/7 14 R Udkæret (HTØ, MTK), 6/8 14 R Salthammer (MTK) og 14/8 35 R Ølene (RS).

Også trækket i slutningen af august var meget småt. 44 fugle er der rapporteret trækkende fra Hammerodde og Dueodde.

Efterår-vinter:

Det helt store træk gik tilsyneladende uden om Bornholm. Knap 1000 fugle blev der meldt om fra Dueodde og Hammerodde. Største antal var 9/10 171 V Dueodde (HLL).

Der var heller ikke så mange rastende fugle som forrige år, 5/12 140 R Nexø Sydstrand (SEJ) var maximum imod 300 fugle i 2007. Der var lidt spredt fægtning på øvrige lokaliteter, f.eks. 5/10 52 R Salthammer (ESB), 9/10 4 R Ølene (SKRY), 15/10 50 FU Udkær (KBJ), 29/12 14 R Krasrose (HTØ).

Årstopaler					
2003	2004	2005	2006	2007	2008
3289	2398	3006	3632	6410	3632

Øvrige observatører: ABO, AHH, CAN, DNE, EST, GGU, JAL, Jan Nielsen, JCH, JMH, JML, KHE, KKR, KMO, MBH, MKH, MMH, NEJ, OLJ, SKN, SPP, SRS, SSN, SST, TCH, THC.

Gråand: (Anas platyrhynchos).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
8940	2387	1980	917	551	704	573	882	3011	3179	1799	3225

Lidt flere fugle, knap 1000, end året før.

Vinter:

Næsten samme antal som i 2007 fordelt på en hel masse lokaliteter.

Ja, igen, Nexø Sydstrand 14/1 1350 R (MTK) som maximum i perioden.

I den anden ende af skalaen var der 3/1 2 Safirsø (VFM) som det mindste antal. Der var knap nok en lokalitet uden gråænder. I januar alene var der 73 lokaliteter med gråænder.

Vandfugletællingen 26-27/1 gav i alt 2742 fugle fordelt på 35 lokaliteter.

Forår:

Perioden bød på 1250 flere end i 2007.

Største antal var 23/3 175 R Nexø Sydstrand (ESB) skarpt forfulgt af 20/3 152 FU Udkæret (SKN). Af andre lokaliteter var der f.eks. 9/3 80 R Hundsemyre (MTK), 7/3 57 FU Sose (NE) og 7/3 16 R Galløkken (ESB).

Årets første yngel blev set en uge tidligere i forhold til året før, nemlig 14/4 1 YF + 8 pull. Grisby (MTK). Bastemose fulgte lige i hælene med 15/4 1 YF og 9 pull. (MTK), ”Førte 9 pull. over vejen” kommenterede Mogens. Svinemose kunne 20/4 mønstre 1 YF og 3 pull. (JPA, MTK). Øvrige lokaliteter med yngel var Slotslyngen, Nexø Sydstrand, Spellingemose, Salthammer, Udkæret, Hasle Sydstrand, Arnager Havn, Halleklipper, Robbedale, Ølene, Bromme, Sose Odde-Arnager og Frederiks Stenbrud. Resultat: 32 ynglepar og 243 ællinger, gengangere forsøgt frasorteret. Og så lige en dramatisk rapportage fra Spellingemose, ”2 FU med 9 pull. En mink snuppede dog den ene under stort postyr” skrev Niels Erik.

Sommer:

Antallet af fugle var i perioden på ca. 1000 fugle færre end i 2007 og det var primært i september.

Yderligere et par ynglelokaliteter kom på banen, Snogebæk og Hundsemyre med sammenlagt 5 ynglepar og 46 ællinger, så alt i alt blev slutresultatet på årets yngel 37 ynglepar og 289 ællinger.

Fuglene samledes på de store lokaliteter i løbet af sommeren. 6/6 110 FU Salthammer (VFM), 11/6 200 R Nexø Sydstrand (ESB) og 25/8 250 R Udkæret (VFM).

Efterår-vinter:

Sammenlagt ca. 1200 flere gråænder i perioden end året før.

Trækket talte 1215 fugle fra Dueodde og Hammerodde i september og oktober. Største tal på en dag var 14/10 135 SV og 165 SØ Dueodde (KBJ, MBB).

Rastende fugle var der også en del af, 12/9 275 R Teglkås (ESB), 12/9 300 R Hasle Sydstrand (ESB), 21/9 310 R Salthammer (PCP) og 5/12 800 R Nexø Sydstrand (SEJ).

Årstopotaler			
2005	2006	2007	2008
21666	31033	27413	28148

Øvrige observatører: AHH, ASO, BEJ, CAN, CGJ, DNE, Erik Biering, Erik Højkær, EST, GGU, Hans Villy Trandberg, HLL, HTØ, Jane Jensen, JCH, JGE, JJO, JMH, JML, JMM, JOJ, JRH, KHE, KKR, KMO, KRA, LCL, LOU, LUK, MJO, MOS, OLJ, PBO, PDS, PHJ, PM, RBC, SAR, SKRY, SLC, SPP, SRS, Steen Flex, THC, TKU, VKN.

Spidsand: (Anas acuta).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2	0	29	7	3	1	0	72	230	340	0	0

Næsten samme antal som året før på nær 22 stykker.

Første halvår:

42 spidsænder blev det til i denne periode. De 24 af dem var trækkende fugle observeret fra Hammerodde og Dueodde.

Lokaliteterne var 1/1 1 Udkæret (AMØ, ASO), 22/1 1 Nexø Sydstrand (LOU), 29/3 1 Hasle Sydstrand (KRA), 1/5 1 Hundsemyre (LOU) og 31/5 1 Bastemose (JMM) – alle hanner.

Andet halvår:

Der blev meldt om 642 fugle i denne periode, og deraf var de 46 rastende, resten var trækkende fugle.

De lokaliteter, der var rastende fugle på, var 7/8 1 R Nexø Sydstrand (MTK), 1/9 1 R Salthammer (VFM), 11/9 2 R Sorthat Strand (MTK), 12/9 1 R Hasle Sydstrand (ESB), 12/9 1 ♀ Hasle Havn (KMO) og 12/10 3 Christiansø (JML).

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	15/2-25/3	5/3
Sidste	8/10-26/11	1/11

Sidste i 2008: 29/10 3 R Salthammer (ESB).

Årstotaler					
2003	2004	2005	2006	2007	2008
591	612	229	1161	706	684

Øvrige observatører: AHH, CAN, HLL, HTØ, Jan Nielsen, KMO, MBB, OLJ, PCP, SKRY, SRS, SSN.

Atlingand: (Anas querquedula).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	2	6	19	0	0	1	0	0	0	0

Seks flere fugle end i 2007.

Første halvår:

Den første fugl blev set 25/3 1 ♂ Nexø Sydstrand (ESB). I løbet af de ca. 2½ måned fuglene kunne observeres, var de på følgende lokaliteter: 27/3 1 ♂ Udkæret (PCP), 24/4 2 R (et par) Slotslyngen (CAN), 30/4 1 Galløkken (ESB) ”første gang i 18 år jeg har set den andeart ved Galløkken” bemærkede Eilif, 1/5 3 ♂ og 2 ♀ Hundsemyre (LOU) og 5/5 2 FU (et par) Salthammer (OLJ, VFM).

Eneste træk, der blev set, var 11/5 5 Hammerodde (SSN).

Andet halvår:

Eneste observation var 16/8 1 FU Nexø Sydstrand (AHH, SRS).

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	23/3-16/4	4/4
Sidste	4/6-26/10	15/8

Årstopotaler					
2003	2004	2005	2006	2007	2008
54	33	30	31	22	28

Øvrige observatører: AMØ, HTØ, JET, JMM, KHE, MTK, SEJ, SFX.

Skeand: (Anas clypeata).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	148	53	12	21	42	203	93	1	0

Noget færre end i 2007, der slog rekorden for de foregående fire år.

Første halvår:

Lidt færre end året før.

Første fugle blev ikke meldt før 7/4 2 R Pyritsø (ESB, VFM)! Derefter bl.a. 9/4 7 R Nexø Sydstrand (HTØ), 26/4 2 FU Bastemose (KHE, MTK, VFM), 27/4 2 FU Stavnsgrådmose (OLJ), 30/4 10 FU Udkæret (HTØ, MTK), 1/5 14 ♂ og 6 ♀ Hundsemyre (LOU) og 4/5 3 R Salthammer (ESB).

Der blev slet ikke observeret yngel i 2008. Året før havde der været to ynglepar.

Trækket gav 24/4 96 Ø Hammerodde (AHH, HTØ, JMH, OLJ).

Andet halvår:

Der blev set under halvdelen af antallet i 2007.

Af trækkende fugle blev der i alt meldt om 270 fra Hammerodde og Dueodde.

Største træktal var 11/9 120 Dueodde (SSN).

Sidste fugl blev set 1/11 1 S Nexø Havn (SRS), ”med 25 pibeænder” bemærkede Sune.

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	16/3-3/4	25/3
Sidste	10/10-12/12	11/11

Årstopotaler					
2003	2004	2005	2006	2007	2008
387	553	218	487	1018	573

Øvrige observatører: AMØ, AP, ASO, CAN, HLL, JET, JMM, JPA, KBJ, KMO, KRA, LOU, MBB, MBH, MKH, MTK, NEJ, PCP, PHJ, SEJ, SKN, SKRY.

Taffeland: (Aythya ferina).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
118	33	44	23	3	0	1	0	4	7	3	14

Største antal i de sidste fire år.

Første halvår:

Dobbelt så mange som i samme periode året før.

Set på bl.a. følgende lokaliteter, 9/1 19 ♂ og 8 ♀ Frederiks Stenbrud (HTØ), 9/1 15 ♂ og 5 2K Nexø Havn (HTØ), 14/1 11 Ferskesø (VFM), 20/1 12 Hundsemyre (KHE, VFM), 9/2 14 FU Pyritsøen (ESB) og 7/4 13 Rønne Havn (ESB, VFM).

I weekenden med vandfugletælling blev der meldt om følgende fugle, 26/1 3 R ♂ og 2 R ♀ Frederiks Stenbrud (MTK), 27/1 4 R Pyritsø (PCP), 27/1 3 R Hasle Havn (CAN) og 4 Fredensborg – Rønne Havn (ESB). I alt blev der optalt 16 fugle.

Andet halvår:

Der var kun ca. en tredjedel fugle i denne periode i forhold til 2007.

Der blev kun set fire trækkende fugle, 4/10 4 V Dueodde (HLL).

Største antal rastende fugle var 23/12 11 R Rønne Havn (ESB).

Øvrige observatører: CGJ, JCH, JMM, JPA, KRA, LOU, LUK, MBB, MBH, NEJ, OLJ, SEJ, SLC, SPP, SRS.

Troldand: (Aythya fuligula).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
4484	1992	966	393	163	33	133	30	283	3383	1282	1480

Det tredjestørste antal i seks år. Dog 5500 fugle færre end i 2007.

Vinter:

Et minus på ca. 1600 i forhold til året før, primært i januar.

Største antal var 23/1 1500 R Pyritsøen (PHJ) skarpt forfulgt af 27/1 695 Fredensborg-Rønne Havn (ESB), 31/1 500 Rønne Havn og 24/2 500 Hundsemyr (VFM).

Vandfugletællingen 26-27/1 gav i alt 1350 troldænder.

Forår:

Det var ikke de store træktal, der var i 2008, faktisk kun 10 % i forhold til 2007.

24/4 2 Ø Hammerodde (OLJ) og 3/5 13 Ø Hammerodde (OLJ), i alt 15!

Af rastende fugle var der i perioden ca. 20 % færre end året før.

Største antal var 9/3 225 R Hundsemyr (JPA, MTK), 23/3 175 R Rønne Havn-Nørrekås (ESB), 4/4 81 R Nexø Havn (SRS) og 17/4 68 Nexø Sydstrand (MTK).

Sommer:

Et lille plus på 42 fugle i forhold til 2007.

Der var fugle på bl.a. disse lokaliteter, 8/6 16 R Vellensby (ESB), 3/7 14 R Hundsemyre (CAN, HTØ, VFM), 6/7 45 FU Nexø Sydstrand (NEJ) og 18/7 35 R Rønne Havn (ESB).

Ællinger blev set første gang 13/7 2 R AD og 7 R pull Årdsalevang (SRS). Disse var dog allerede 18/8 forsvundet igen, tilbage var der kun 1 AD (SRS), ”Mangler nu sine unger” bemærkede Sune. Andet hold yngel blev observeret 21/7 2 AD + 7 pull. fyldområde, Nexø Havn (SRS).

Første tegn på træk var 29/8 1 V Hammerodde (OLJ).

Efterår-vinter:

Igen et minus, denne gang på ca. 3500 fugle i forhold til året før.

Til gengæld var der ca. 7 gange så mange trækfugle som i 2007. 2618 i for hold til 351 året før.

Største træktaal var 9/10 2506 V Dueodde (HLL): ”Intensivt træk mellem kl. 07 og 09” bemærkede Henning.

Største antal rastende fuge var 2/11 640 Pyritsøen (CAN), 29/12 500 R Rønne Havn (ESB) og 23/10 396 R Torneværkets kaolingrav (JCH).

Årstotaler					
2003	2004	2005	2006	2007	2008
6461	7635	10555	16006	20101	14622

Øvrige observatører: ABO, AHH, BEJ, BNL, CGJ, DNE, Erik Højkær, EST, GGU, Hans Villy Trandberg, JAL, JGE, JJO, JMH, JMM, JOJ, KBJ, KHE, KMO, KRA, LCL, LOU, LUK, MBB, MBH, MJO, MMH, NCL, PBO, PCP, SAR, SEJ, SKN, SKRY, SLC, SPP, SSN, TCH, THC.

Bjergand: (Aythya marila).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
23	12	4	11	3	1	0	0	13	52	2	5

Et stort dyk i antallet af bjergænder i forhold til 2007, 318 stykker færre i alt.

Første halvår:

Det største fald lå i denne periode, 347 bjergænder mindre end året før.

Det var udeblivende træk, der trak ned på antallet, da der kun blev meldt om 11 trækkende fugle imod 357 året før. 20/4 5 Ø og 24/4 6 Ø Hammerodde (OLJ).

Bl.a. blev der indberettet 7/1 11 R ♀ Rønne Havn (HTØ) og 9/2 10 Hundsemyr (KHE, VFM).

Vandfugletællingen gav 27/1 5 Fredensborg-Rønne Hav (ESB).

Andet halvår:

Største antal i perioden var 14/10 33 R Nexø Havn (ESB).

Trækket var meget tæt på det foregående år, 21 i forhold til 25.

Årstotaler					
2003	2004	2005	2006	2007	2008
415	121	121	743	444	126

Øvrige observatører: APR, CAN, CGJ, HLL, JCH, KBJ, KMO, KRA, LOU, MBB, MTK, SEJ, SKRY, SRS, SSN.

Ederfugl: (Somateria mollissima).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
302	87	4559	1745	1418	782	575	348	914	5319	25	8

Der var ca. halvt så mange fugle i forhold til året før men ca. dobbelt så mange i forhold til 2006.

Vinter:

Et lille plus på 16 fugle i forhold til året før.

Største antal var fra Christiansø, 29/1 220 ♂ og 34 ♀ (PHJ). På "Landet" (altså Bornholm) var det største antal 12/1 16 ♂ og 7 ♀ Halleklipper (VFM).

Vandfugletællingen 26-27/1 gav 12 fugle med største antal 6 R Ørnevig-Hammerodde (CAN).

Forår:

Meget lille træk i forhold til 2007. Tallet lå på 2492 imod 16.135 stykker året før.

Største melding om træk var 19/3 558 Ø Hammerodde (OLJ).

Christiansø var igen på banen med de største mængder rastende fugle, 23/3 1500 ♂ og 800 ♀ (VFM). På Bornholm var der ederfugle stort set hele øen rund, dog aldrig i store mængder. Største antal var 1/4 170 Svaneke Nordskov (JAL): "Der ligger en kæmpe flok udenfor kysten".

Første yngel blev meldt 5/5 2 AD og 4 pull. Gudhjem Havn (ESB, KHE).

Største antal ællinger på samme lokalitet var 28/5 42 R pull. Salthammer (LOU).

Sommer:

Et lille plus på 440 i forhold til 2007.

Der blev observeret ca. 200 ællinger ved de bornholmske kyster i hele ynglesæsonen.

Største antal fugle i perioden var 16/7 79 AD og 40 1K Nexø Havn (SRS).

Efterår-vinter:

Et minus på regnskabet på ca. 5500 fugle i forhold til året før. Især oktober måned skinnede igennem med kun ca. halvdelen af antallet i 2007. Det var tydeligt trækket, der gik uden om Bornholm.

Eneste firecifrede trækstal var 17/10 1776 V Hammerodde (OLJ) og 18/10 1011 S Svaneke Fyr (AHH).

Af rastende fugle var det største antal 3/10 103 R Salthammer (HTØ). "To lystfiskere stillede sig helt ude på spidsen af Salthammer Odde og fiskede. Dette fik alle rastende fugle til at svømme eller flyve længere hen mod Balkabugten." bemærkede Hanne.

Årstopotaler			
2005	2006	2007	2008
2995	8996	30934	16082

Øvrige observatører: AMØ, ASO, EKR, Erik Højvær, EST, GGU, HLL, HP, Jan Nielsen, JMH, JML, JPA, KBJ, KMO, KRA, LLM, LUK, MBB, MKH, MTK, NEJ, PBO, PCP, PSC, RBC, SAR, SEJ, SKRY, SPP, SSN, Steen Flex, TCH, THC, TKU, VKN.

Havlit: (Clangula hyemalis).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
223	81	103	627	44	0	0	0	1	94	132	19

Kun ca. 200 fugle færre end i 2007.

Første halvår:

Et lille plus på ca. 170 fugle i forhold til 2007.

Trækket var lidt over en tredjedel af antallet af fugle i perioden. 366 fugle blev der meldt fra Hammerodde. Største antal blev observeret 24/4 139 Ø Hammerodde (AHH, HTØ, JMH, OLJ). Største antal rastende fugle var 27/1 27 R Bro Odde- Dueodde (JCH), 17/4 44 R Galløkken NV Môjan (ESB), 21/4 25 R Lufthavnen (ESB) og 28/4 21 R Sose (VFM).

Vandfugletællingen 26-27/1 gav i alt 167 fugle.

Andet halvår:

Der blev i perioden kun sammenlagt set 246 havlitter, hvilket var et minus på 375 i forhold til året før.

Trækket stod for de 169 af dem. Største antal var 2/11 36 S Svaneke Fyr (AHH).

Største rastetal var 15/10 6 Hammeren (APR, DOF-ungdoms Efterårslejer 2008) og 7/12 8 R Galløkken (PCP).

Årstotaler					
2003	2004	2005	2006	2007	2008
9460	241	1745	4073	1527	1324

Øvrige observatører: ABO, CAN, Christian Lou, HLL, JMM, JPA, KBJ, KHE, KRA, LOU, MBB, MTK, MMH, MOS, SEJ, SKN, SPP, SRS, SSN, SST, THC, VKN.

Sortand: (Milanitta nigra).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
13	0	147	1383	185	0	75	152	2296	540	26	472

Et stort antal færre fugle observeret i 2007 i forhold til 2007 på ca. 2750.

Første halvår:

De fleste observationer var trækobservationer. Antalmæssigt var der ca. 3200 færre fugle end i 2007.

Største træktal var 15/4 560 Ø Hammerodde (OLJ, PCP), 24/4 369 Ø Hammerodde (AHH, HTØ, JMH, OLJ) og 20/4 272 Ø Hammerodde (OLJ).

Vandfugletællingen 26-27/1 gav to fugle, 1 R Sommerodde-Holsterodde (HKP, KHE, MTK) og 1 R Holsterodde-Gedebak Odde (NCL, MTK).

Derudover var der nogle ganske få rastende fugle, 9/3 1 R Hammeren (MMH), 28/4 1 R Sose (VFM), 1/5 1 R Christiansø (JPA, MTK), 3/5 ♂ + ♀ Hammeren (SEJ), 6/5 2 ♂ og 1 ♀ Helligpeder (CAN) og 7/5 ♂ + ♀ Grynebækken (HTØ, KHE, MTK).

Andet halvår:

Igen var de fleste meldinger om trækfugle. Der var et lille plus på ca. 520 fugle i forhold til året før. Største træktaal var 11/9 810 V Hammerodde (AMØ), 12/9 545 T Dueodde (SSN) og 31/12 450 N Nexø Sydstrand (MTK).

Af rastende fugle blev der meldt 15/10 1 R Christiansø (JML), 29/10 1 R Nexø Sydstrand (ESB), 1/11 1 R Nexø Havn (SRS), 18/12 2 R Salene (ESB) og 26/12 1 R Dueodde (KHE, MTK).

Årstopotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
				14041	1797	1569	8025	8034	5289

Øvrige observatører: APR, ASO, HLL, KBJ, KMO, MBB, MKH, RBC.

Fløjlsand: (Melanitta fusca).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	2	0	19	3	0	0	12	130	70	21	13

Knap 30 flere fugle end året før

Første halvår:

Der blev kun observeret ca. en tredjedel af antallet året før.

Af de 24 observerede fugle var de 22 trækkende, 15/4 12 Ø Hammerodde (OLJ, PCP), 20/4 7 Ø Hammerodde (OLJ) og 16/5 3 T Hammerodde (SSN).

De to øvrige fugle var 12/2 1 FU Møllenakke, Svaneke (MTK, Richard Holstein Ipsen) og 21/2 1 FU Svaneke Nordskov (JAL).

Andet halvår:

Et plus på 84 fugle i forhold til 2007.

Igen var det trækket der dominerede. 240 af de meldte fugle var trækkende. Største antal var 12/9 46 SV hammeren (KMO, DOF Bornholm kursus).

Rastende fugle var der følgende af, 21/9 1 R ♀ Hammeren (SEJ), 13/10 1 R Christiansø (JML), 15/10 1 R Gudhjem Havn (ESB) og 26/10 1 ♂ og 2 ♀ Møllenakke, Svaneke (MTK).

Årstopotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
				184	94	32	330	243	270

Øvrige observatører: AHH, APR, HLL, JCH, JPA, KBJ, KHE, MBB, VFM.

Hvinand: (Bucepala clangula).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
1632	455	309	36	14	0	5	2	6	88	177	396

En lille tilgang på knap 300 i forhold til året før.

Vinter:

485 flere fugle blev det til i denne periode.

Til vandfugletællingen 26-27/1 blev der optalt 1107 hvinænder.

Største antal var 27/1 174 FU Tejn-Stammershalle (JLH, MTK), 27/1 140 Stevelen (ESA, MTK), 26/1 130 FU Melsted-Kobbeå (Jane Jensen) og 27/1 104 FU Sommerodde-Holsterodde (HKP, KHE, MTK).

Forår:

Et lille minus på 90 fugle.

Største antal var 9/3 75 R Sorthat Strand (SPP), 8/3 41 R Nexø Sydstrand (SPP) og 23/3 35 FU Sose Odde (JMM).

Trækket talte 18 fugle med største tal 13/5 5 T Hammerodde (SSN).

Sommer:

Det var ikke en periode med mange fugle og der var 23 færre end året før, i alt blev der observeret 7 fugle. 19/7 1 R Pyritsø (CAN), 31/7 2 R Nexø Sydstrand (AHH, MKH, MTK), 31/7 2 OF Salthammer (SEJ) og 7/8 2 R Nexø Sydstrand (MTK, DOF-ekskursion) (muligvis de samme to som fra d. 31/7!)

Efterår-vinter:

Et minus på 89.

Kun et ganske lille træk tal på 74 fugle, observeret fra Christiansø, Dueodde, Hammeren og Hammerodde. Største tal var 20/10 28 V Hammerodde (OLJ) og 9/10 13 V Dueodde (HLL).

Af rastende fugle var de største antal 21/12 72 Nexø Sydstrand (MTK), 20/12 45 R Stevelen (MTK) og 31/12 38 R (PCP).

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
				1932	1745	1663	3434	2829	3120

Øvrige observatører: AMØ, Anders Hansen, ASO, BNI, Christian Lou, DNE, Erik Højvær, ESB, HTØ, JCH, JJO, JMH, JML, JOJ, JPA, JRH, KBJ, KBU, KKR, KMO, KRA, LCL, LOU, MBB, MJO, MMH, MOS, NEJ, PBO, PHJ, SKN, SKRY, SLC, SNI, SRS, THC, VFM.

Lille skallesluger: (Mergus albellus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
5	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0

Der blev kun observeret ca. en tredjedel af de fugle, der blev set i 2007.

Første halvår:

Kun otte fugle blev indberettet i denne periode.

5/1 2 Sorthat Strand (MTK), 9/1 2 Ferskesø (HTØ), 27/1 (vandfugletælling) 1 Hammersø (AHH, JMH, MTK), 9/2 1 Ølene (AHH, HTØ), 15/3 1 Hundsemyr (CAN) – alle hunner – og samme dag 1 ♂ Nexø Sydstrand (MTK).

Andet halvår:

To observationer, 31/10 1 ♀ Pyritsø (CAN) og 6/11 1 ♂ Åremyre (HTØ).

Årstopotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
				32	35	28	64	29	10

Øvrige observatører: VFM.

Toppet skallesluger: (Mergus serrator).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
561	267	385	566	312	157	89	65	212	630	129	160

En lille stigning i antallet på 163 fugle.

Vinter:

Et lille fald i denne periode på 73 fugle.

Største antal var 27/1 78 R Tejn-Stammershalle (MTK) og 27/1 61 FU Raghhammer Odde-Boderne (JRH, MTK).

Vandfugletællingen 26-27/1 gav 451 fugle øen rundt.

Forår:

Et stort plus på 276 fugle i forhold til året før.

Trækket var dog noget mindre end i 2007, 170 imod 466 året før.

Største træktal var 17/3 9 V og 23 Ø Hammerodde (OLJ).

Af rastende fugle var der bl.a. 1/5 60 Christiansø (MTK) og 23/4 35 Kystklipper ved Slotslyngen (TKU, SRS) ”observationer fra jollesejlad langs kysten” bemærker Torben og Sune.

Sommer:

En lille fremgang på 35 stykker.

Største antal rastende fugle i perioden var 7/6 37 R Christiansø (MTK), 20/6 10 R ♂ og 12 R ♀ Nexø Sydstrand (VFM) og 24/6 17 R Pyritsø (MTK).

Første ællinger blev observeret 3/7 1 ♂ og 9 pull. Hasle Sydstrand (KRA).

Efterår-vinter:

Igen et minus, denne gang på 221 fugle.

Trækket blev heller ikke så stort som året før, kun 566 imod 929 i 2007.

Største træktal var 8/10 74 V Dueodde (ESB, HLL, HTØ).

Største antal rastende fugle var 1/11 30 R Sorthat Odde (CAN), 6/12 21 R Salthammer (PCP) og 2/11 17 R Galløkken (PCP).

Årstopotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
				1346	1235	1619	2666	3370	3533

Øvrige observatører: AHH, Anders Hansen, ASO, BNI, BNL, DNE, EKR, Erik Højvær, ESA, EST, GGU, JAL, Jan Nielsen, Jane Jensen, JCH, JGE, JJO, JMH, JML, JMM, JOJ, JPA, KBJ, KBU, KHE, KMO, LCL, LLM, LOU, LSJ, MBB, MJO, MKH, MOS, NEJ, PBO, PHJ, PM, SEJ, SJB, SKRY, SLC, SNI, SPP, Steen Flex, RHC, VKN.

Stor skallesluger: (Mergus merganser).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
127	104	120	135	117	15	32	54	45	45	59	68

128 fugle flere end året før og på niveau med 2006.

Vinter:

Lidt færre fugle end i 2007, 34 stykker.

Største antal af rastende fugle i perioden var 24/2 53 Hundsemyr (VFM) og 3/1 22 R Nexø Sydstrand (MTK).

Vandfugletællingen 26-27/1 gav i alt 30 fugle med største antal 10 R Hundsemyr (JGE).

Forår:

En lille fremgang på 60 fugle.

Trækket var lidt mindre end året før, 101 mod 138.

Største træktal var 22/4 55 Ø Hammerodde (AMØ, OLJ), ”Bl.a. een flok med 34 hunner + 1 han - sikken et harem!” bemærkede Ole i sin indberetning på DOF-basen.

Der var ikke mange rastende fugle på de enkelte lokaliteter, de største var 24/5 12 ♂ og 2 ♀ Hasle Sydstrand (KRA) og 15/3 12 R Hundsemyr (CAN).

Første yngel var 26/4 1 YF ♀ Snogebæk (OLJ), ”Skæret: hun flyver til/fra opsat redekasse”.

Sommer:

Antallet af ynglefugle var på højde med forgående år. 5-8 ynglepar med op til 58 ællinger.

Lokaliteterne var Snogebæk/Salthammer (1-2 kuld), Nexø Havn/Nexø Sydstrand (3-5 kuld) og Teglkås-Jons Kapel (1 kuld).

Efterår-vinter:

Et plus på 86.

Trækket talte 49 fugle.

Største aftal trækkende fugle var 3/11 20 ♂ S Svaneke Fyr (AHH) og 4/11 7 ♂ SØ Dueodde (AHH).

Af rastende fugle var der bl.a. 5/12 15 R Nexø Sydstrand (SEJ) og 27/12 14 R Frederiks Stenbrud-Nexø Havn (VFM).

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
						595	910	793	921

Observatører: AHH, AMØ, AP, ASO, CAN, DNE, Erik Højvær, ESB, GGU, HTØ, JCH, JGE, JJO, JMH, JMM, JPA, KBJ, KBU, KHE, KMO, KRA, LOU, MBB, MJO, MKJ, MMH, MTK, NE, OLJ, PBO, PCP, PSC, SAR, SKN, SRS, VFM.

Hvepsevåge: (Pernis apivorus).

Maj			Juni			Juli			August			September		
primo	medio	ultimo	primo	medio	ultimo	primo	medio	ultimo	primo	medio	ultimo	primo	medio	ultimo
1	9	24	2	6	0	2	3	0	1	0	7	5	7	1

68 hvepsevåger fordelt efter 10-dages intervaller

Forårs-trækket:

Fra først i maj til midt i juli blev der observeret 42 fugle, og ca. 30 af disse var trækfugle:

De første syv fordelt på 12-14/5. 12. maj trak 2 adulte hanner NØ over Ølene (LOU) og én N over Vestre Sømark (JCH). 13. maj var der 2 trækforsøgende på Hammeren (SNN), og én, der trak N ved Svaneke (SBR). Og 14. maj trak én N på Hammeren (AMØ).

Hovedtrækket lå i slutningen af maj, med ca. 23 fugle: 27. maj så VKN i løbet af 3½ time 7 trække N fra Hammeren (2 trækforsøgende samme dag på Langebjerg (CAN) er muligvis "gængere"), og 31. maj så LOU i løbet af knap 3 timer 11 adulte trække NØ over Bastemose. Desuden trak 1 N Teglkås 28. maj (ESB). Endelig så GGU en efternøler trække N på Christiansø 18. juni, og tre dage før så han 1 rastende hvepsevåge i Sandvig, som også kan have været en efternøler.

Sommer/ynglefugle:

Som i 2007 blev de sidste 12 observationer indtil midten af juni, gjort inde på øen, og de er nok så spændende, samtidig med at der nok var flere gængere.

Dette gælder bl.a. den tidligste af alle: 9. maj så ESB 1 rastende ved Årsballe: "Min første i år. Så ikke ud som om den ville trække. Håber det bliver en bornholmsk ynglefugl." 16. maj så ESB igen en rastende, nu ved Lufthavnen, og to dage efter så han en overflyvende i Åremyre. 22. maj så MTK en, der rastede på jorden i Hjulmagermyr. 28. maj så LOU en overflyvende adult hun i Ølene. 31. maj så JMM en fouragere i Bastemose, og dagen efter så han først igen en fouragerende i Bastemose, og senere samme dag en overflyvende i Svinemose.

Som i 2007 viste arten åbenbar interesse for området omkring Bastemose, også fra omkring månedsskiftet maj-juni, hvor hvepsevåger lægger æg. Og nogle observationer gør det sandsynligt at et par ynglede i området i 2008:

15. juni så UMH og JH en territorie-hævdende "op og ned med vingeklappen over hovedet" over Bastemose. Samme dag så GGU en rastende i Østerlars, - og to dage efter så han hele to, der rastede i Bastemose. Fra midt på sommeren tynder det ud i antallet af fuglekikkere i området. Men 13. juli så JMM to overflyvende hvepsevåger passere rydning ved Kajehald. Og 13. september så KMO i Udkæret en 1K hvepsevåge, altså en ungfugl. Men det er ikke sikkert, at det var en bornholmer, for

han selv skriver i *Rovfugle i felten* kan ungfuglene indlede trækket sidst i august.

Efterårs-trækket:

Trækobservationerne bekræfter til fulde det, KMO skriver om hvepsevåger generelt: ”Efterårstrækket starter i august og toppe 25.8.-5.9.” Netop 25. august trak 1 1K mod S fra Dueodde (JCH). 29. og 31. august var der 6 trækkende på Hammeren (OLJ, CAN). Og 2. september trak 4 mod V fra Dueodde (AMØ). Derefter faldt antallet, og fordelt på 6 dage fra 7. til 18. september var der i alt 7 trækkende fugle – alle fra Dueodde (HTØ, SSN). En sidste (trækforsøgende) blev set på Hammeren 26. september (OLJ).

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
87	176	59	24	106	30	204	56	68

Øvrige observatører: AMØ, PCP, VKN.

Sort glente: (Milvus migrans).

Fire observationer i 2008, hver gang af én, og alle fra april og maj: 6., 7. og 30. april samt 14. maj. Fire er få observationer. Og arten blev ikke som de to foregående år set på øen om efteråret.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
3	4	0	3	6	4	9-10	5	4

Observatører: EBI, KHE, LOU og MTK.

Rød glente: (Milvus milvus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
3	2	35	30	27	5	9	13	99	60	7	9

I statistikken er der fraregnet en del gengangere. Men de i alt 299 for 2008 er et højt tal.

Forårs-trækket:

Forårsmånederne gav lidt færre trækobservationer end de to foregående år. Allerede 4. og 9. marts så LOU og MMH henholdsvis 1 og 2 trækforsøgende på Hammeren, og der var også to fouragerende på Dueodde 11. marts (AMØ) – kan tyde på lidt tidligt træk. De næste trækobservationer er fra Nordbornholm i april og maj, koncentreret om 7.-9. april og 3.-11. maj. Det drejer sig om højst 2-3 fugle pr. dag, bortset fra 5. maj hvor LOU så hele 7 trækforsøgende på Hammeren. Et billede, der nogenlunde svarer til de foregående år.

Efterårs-trækket:

I efteråret var der derimod usædvanligt mange observationer af usædvanligt mange trækkende fugle. Det startede forholdsvis stilfærdigt midt i september, hvor SSN 15.-18. så i alt 6 trækforsøgende på Dueodde. Men i slutningen af september og begyndelsen af oktober kommer en lokal rekord: 26. september så VFM på Halleklipper 5 trække mod syd. Måske gengangere i forhold

til, hvad Birte Kofod Poulsen fortæller samme dag: ”Observation på nypløjet mark lige nord for Vallehus på Dueodde i eftermiddag. Der sidder 28 Røde Glenter – og det er ikke nogen skrivfejl!” Og måske gik nogle af disse 28 igen dagen efter: 27. september så PJE 21 rastende forskellige steder omkring Åkirkeby. 29. september så HLL 14 trække fra Dueodde. Under alle omstændigheder rigtig store tal.

Og det gentog sig 4. oktober ud på eftermiddagen, ifølge de oplyste klokkeslet inden for én time: 16.05 var der ifølge MJ 26 trækkende over vestlige del af Almindingen. 16.35-16.55 så MTK 13 over Ringeby. Og 16.55-17.05 så ESB vest for Klemensker 22 glenter ”svævende over markerne i mange forskellige højder: Fantastisk skue – og så på Bornholm. Følte mig hensat til Skåne!”. Man kan formode, at nogle af disse i alt 61 var gengangere, så i statistikken for oktober er kun det største antal, 26, talt med. Under alle omstændigheder er disse træktalet ny rekord for Bornholm! De sidste klare trækobservationer er fra 6.-10. oktober, hvor HLL og SEJ på Dueodde så i alt 10 rød glente (fraregnet gengangere). I DOFbasen var der i alt 694 rød glente på Stevns den 6. oktober. Også hér må der have været gengangere – måske også fra Bornholm!

- Tilbage til resten af de forholdsvis mange observationer i 2008 -

Lokale fugle - ynglefugle og ‘Kurt’:

I 2006 havde der været et sandsynligt ynglepar og 6 mulige. 2007 skuffede ved at der ikke var tegn på ynglefugle. Men i 2008 var der ét sikkert ynglepar og muligvis flere:

Først de mulige:

Antallet af observationer i 2008 er højt. Folk var fortsat opmærksomme på den kløftede hale, og rød glente blev set ofte over hele øen gennem hele året, oftest enkeltvis. Og den resterende mængde af observationer tegner nogle mønstre:

Der er en del observationer fra Ringeby og Vestermarie. F.eks. så LOU 15. april 2 adulte raste ved Ringeby, og 22. april så MTK en i Ringeby på vej mod Vestermarie og tænkte: ”Der er et mønster i at den flyver mod den lille lund vest for landevejen.” Dette tyder på et muligt ynglepar deromkring. Desuden er der fra midt i marts og i artens yngletid flere observationer længere østover syd om Almindingen, bl.a. til Egeby og Ølene, der gør det muligt, at der har været et ynglepar dér. Arten blev også observeret nord for Almindingen og i Svinemose og Bastemose. F.eks. så OLJ 5. maj to adulte fouragere samtidigt over Bastemose og derefter flyve mod Enebærskoven. Men dét kan alt sammen dreje sig om det mest mulige – et par mod vest.

Der er også nogle observationer fra Sydbornholm. Egentlig ikke særlig mange. Men når man véd det, er der selvfølgelig et mønster – i retning af det første sikre ynglepar på Bornholm siden 90'erne:

Allerede 11. marts så AMØ 2 fouragere ved Dueodde, og 27. april så ESB ”et par?” ved NATO-tårnet. Desuden er der observationer i artens yngletid fra Årsdalevang, Ferskesø, Snogebæk, Poulsker og Rispebjerg. Mange af dem peger sikkert i én retning: ”Kurt”, en unge som kærlige mennesker havde taget til sig på Sydbornholm. Next stop 8. juli hos Susanne Knudsen i Ringeby, hvor den blev nurset, til den blev ringmærket før den blev sat på fod 22. juli. 4. september genså Susanne Knudsen den/ham: ”St. Gadegårdsvejen: Rød Glente 1 fou. kl. 11.00. Kurt fløj lavt forbi lige uden for haven, dejligt at se ham efter en uge uden livstegn. Han ser bare så smuk ud. Jeg har lagt et stk. hjerte på hans hvide plastiklåg, og så vil tiden vise, om han får behov for hjælp.”

Også resten af året var folk opmærksomme på arten ved Ringeby. F.eks. 4. december, hvor ESB kom forbi og så en rastende rød glente: ”Måske Kurt som jeg ringmærkede sidst på sommeren. I luftlinje kun ca. 1500 meter fra obsstedet.”

Og i modsætning til de to foregående år blev der i 2008 flere gange set rød glente i vintermånederne. I januar og februar hver gang en enkelt fugl, forskellige steder på øen. 3. marts så CAN 3 sætte sig ved Myreby ”tilsyneladende for overnatning”. 3. november så ESB 3 over Almegårds-øvelsesområdet ved Rønne. Og 11. december så JCH 3 flyve mod NV ved Ringeby og

gættede på at ”der må være en soveplads i den retning”.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
70	150	150	134	79	91	141	128	299

Observatører: AHH, AMØ, ASO, Birte Kofod Poulsen, BNL, CAN, CGJ, DNE, ESB, EST, FJE, HLL, HP, HTØ, JAL, JCH, JGE, JMM, JPA, KHE, KRA, LOU, LUK, MBB, MBH, MJ, MMH, MTK, NEJ, OLJ, PHJ, PJE, RBC, SEJ, SKN, SKRY, SLC, SRS, SSN, THC, TKU, Tommy Kruse, Tue Hermansen, UMH, VFM.

Havørn: (Haliaeetus albicilla).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
11	0	5	5	8	1	3	1	2	4	2	0

Det var først i 2007, at Bornholm fik lov at mærke, at denne art har vundet frem i resten af landet siden 90'erne: antallet af sete fugle steg fra højst 15 i de foregående år til 41 sidste år, og samtidig havde det vakt visse forhåbninger, at hele 17 af disse blev set i april-maj, artens yngletid.

Statistikken for 2008 er nået frem til et tilsvarende antal, 42. Antallet af observationer er noget større, fordi denne arts tilstedeværelse har det med at hidkalde flere observatører samme sted på samme dag – så det er nemt at frasortere nogle gengangere. Samtidig har flere observatører været så ivrige, at de har været på samme lokalitet flere gange, så det også er klart, at der ikke blev set 42 forskellige individer, men at nogle af dem ”gik igen” – over én eller flere dage.

Allerede i januar 2008 var der 11 observationer, mange af dem rastende fugle, og som året før især i Ølene. To gange så LOU hele 2 fugle sammen netop der: første gang 23. januar: ”De to fugle sad længe i toppen af de højeste graner i NV-hjørnet ved ”Ølelyst”. De lettede hver for sig med ca. en times mellemrum og gled lavt hen over mosen og forsvandt. Den gamle fugl var helt udfarvet med helt gult næb – 6K+.” Den yngste vurderede han til 4. kalenderår eller mere. Og anden gang 25. januar, nu *over* Ølene: ”De lå meget højt i den kraftige vind – og i dårligt lys. Men de var begge hvidhalede. Det kunne meget vel være fuglene fra d. 23. jan. Fuglene drev mod øst efter at have ligget over mosen ca. 10 min.”

Ingen observationer i februar.
4. marts var der 2 trækkende havørne på Hammerodde (LOU), og 11., 18. og 20. marts var der yderligere 3 trækobservationer. Men den sidste observation fra marts, af 1 adult, der trak/fløj vest over Nexø 23/3 (Tommy Kruse), kan have været et individ, der var på vej ind midt på øen, til f.eks. Ølene.

13 fugle i april-maj gav igen grund til håb. Og selv om historien gentog sig, og der kun var få fugle i juni-august, er der stadig grund til forventninger: Af de 18 fugle, der blev set april-august, bliver 11 betegnet som adulte/subadulte og/eller som 5K+. Der er åbenbart nogle kønsmodne havørne, der har opdaget Bornholm! Men hvor mange individer der var tale om, er svært at afgøre. Måske kun to.

22 af de 47 observationer er fra Ølene. På 2. pladsen kommer Udkæret med 5, bl.a. 11. april, hvor LOU om morgenen så én rastende på overnatningsplads, og 15. april, hvor LOU var lidt tidligere på færde og nåede at opdage én, der ”sad på fugletårnet, hvor den sandsynligvis havde overnattet?” DOFbasen vidner om flere spektakulære oplevelser med arten inde på Bornholm i 2008. F.eks. fortæller MTK fra Ølene 25/5 om en 5K(?): ”Blev jaget op fra en position ved det knækkede træ midt i mosen. Derefter mobbet af musvåger, rørhøge og gråkrager, selv viberne gik i luften i solidaritet. Tre adulte traner kom trompeterende ind fra Mønstergårdsengen og forsvandt derud igen.”

Og to dage efter fortæller PCP om en adult, igen i Ølene: ”Kom ind i mosen 09.40 forfulgt af krager og et par rørhøge. Satte sig herefter i et birketræ ved den nordlige eng. Tranerne med unger lod sig ikke forstyrre. Subad./adult fugl med gult næb, hvid hale, lyst hoved og lyse øjne. Sad stadig i træet, da jeg forlod stedet 10.40.”

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
9	22	24	6	15	11	6	41	42

Observatører: ASO, Bent Ernst Nielsen, CAN, EBI, ESB, HLL, HTØ, JAL, JGE, JMM, KHE, KMO, LOU, MTK, MBH, OLJ, PCP, SEJ, SRS, Tommy Kruse, VFM.

Rørhøg: (Circus aeruginosus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	8	29	18	20	17	24	9	3	0	0

Antallet er rensat for flest mulige gengangere, og ynglefuglene er kun talt med en gang. I nedenstående opgørelse over ynglefund er kun medtaget indberettede ungfugle, de er således ikke fuldstændigt udtryk for ynglesucces.

Første halvår:

De første fugle blev igen i år set sidst i marts, hvor de blev set både i Ølene, Bastemose og Svinemose. Der blev kun set syv fugle i forårstrækket fra 7/4-14/5 (LOU, AMØ).

Ynglepar:

- Ølene: 4 par, 9 ungfugle
- Bastemose: 1 par, 2 ungfugle
- Svinemose: 1 par
- Udkær/Vallensgårdsrose: 1 par, 3 ungfugle
- Spellingemose: 1 par
- Ferskesø: 1 par
- Hundsemyr: 1 par
- Stavnsgårdsrosen: et muligt par

Andet halvår:

Efterårstrækket startede 13/8 (RS) fra Dueodde og sluttede 14/10 med årets sidste observationer af DOF-ungdom, der så 3 fugle. I alt er meldt 17 trækkende rørhøge.

2003	2004	2005	2006	2007	2008
81	183	127	239	149	128

Øvrige observatører: AHH, ANP, APR, ASO, BNL, CAN, CS, DNE, ESB, EST, FJE, FJN, GGU, HTØ, JCH, JET, JGE, JMM, JPA, KBJ, KMO, MBB, MBH, MKJ, MTK, NEJ, OLJ, PCP, PEN, PHJ, PSC, SBR, SEJ, SKN, SLC, SNI, SRS, SSN, THC, UHM, VKN, VFM.

Blå kærhøg: (Circus cyaneus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
34	5	6	13	3	0	0	2	11	9	9	4

Et år på linje med rekordårene 2001 og 2006 med næsten hundrede observationer.

Første halvår:

43 af 61 observationer var i Ølene. En af årets første var den 21/1, hvor MTK så tre kærhøge, der mobbede en havørn! Kun en enkelt trækobservation fra Hammeren 23/4 (MTK). En fugl blev set den 24/4 i Rønne af OLJ fra hans hus på Ydunsvej, hvor den blev mobbet af stormmåger.

Andet halvår:

Ingen observationer i perioden 17/5-20/8.

Atter en del kærhøge i Ølene, men nu også en hel del fra området omkring Dueodde, f. eks. så HTØ 3/11 en kærhøg, der slog ned efter en sanglærke, som dog undslap. Kun fire egentlige trækobservationer fra Dueodde og Hammerodde.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
84	100	82	36	75	84	95	61	100

Øvrige observatører: AMØ, CAN, ESB, EST, JCH, JML, KMO, MBB, LOU, PCP, PHJ, RBC, SEJ, SKRY, SLC, SRS, SSN, THC, VFM.

Hedehøg: (Circus pygargus).

Det blev til seks fugle. Den første 28/4 blev set af LOU kredsede højt over Rønne Sydhavn for derefter at flyve mod øst. Dagen efter blev der set endnu en af AMØ og ASO i Årsdale. 4/5 så KHE en han over sin ejendom i Klemensker og 10/5 så SBR en fugl i Snøgebæk, der blev mobbet af en stormmåge. Den 14/5 så LOU en hun i Ølene. Den 15/8 så RS en "mega fed" 1K-fugl ved Boderne, og den blev igen set den 16/8 ved Pedersker af KHE og AHH og Johanne Hartmann.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
2	8	7	5	4	2	2	5	6

Øvrig observatør: ESB

Duehøg: (Accipiter gentilis).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
16	9	23	14	7	9	3	12	11	25	10	6

Det blev til 145 observationer af duehøg i 2008 – færre end forrige år, men alligevel svarende til et højt niveau. De kom fra hele Bornholm, men især Hammeren og Dueodde i træktiden og i øvrigt i Almindingsens skovmoser.

Første halvår:

Første melding om yngleadfærd kommer den 15/3, hvor CAN ser en han i territorieflugt over Grødby. Igen den 28/3, ser MTK det samme over Ølene, 22/4 melder CAN om yngleadfærd hos ”det sædvanlige par” nær Levkavej i Hasle Lystskov, og endelig melder SKN om meget støjende adfærd omkring en rede nær Åsedammene i Almindingen, hvor caretakergruppe 1 var på tur. ”Vi hørte tydelige kald fra området omkring reden.”

Der er kun meget få meldinger fra forårstrækket.

Andet halvår:

Der er flere meldinger om duehøgens aggressivitet. Den 31/8 så SRS en duehøg, der mobbede en fjeldvåge. MTK meldte den 6/10 om en duehøg, der flere gange forsøgte at slå en tårnfalk, og den 17/9 kom der en som et missil fra Svaneke Nordskov og angreb en fredeligt overtrækkende spurvehøg – ”og så var der fjer i luften”!

Første melding om trækforsøg kommer fra ESB den 31/8, og fra 17/9 til 13/10 blev der noteret otte fugle på Dueodde, alle som R eller FU.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
105	106	93	39	94	82	147	164	145

Øvrige observatører: AHH, AMØ, APR, ESB, EST, FJE, FJN, HLL, HTØ, JAL, JCH, JMM, JPA, KHE, LOU, MBB, MBH, MMH, MTK, OLJ, PCP, PEN, RBC, SEJ, SKRY, SPP, SSN, SST, THC, VFM, VKN.

Spurvehøg: (Accipiter nisus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
40	31	56	147	45	7	1	39	1079	330	60	52

Et rigtig godt år med 1887 observationer, især efterårstrækket et meget stort.

Første halvår:

Fra årets start blev der observeret spurvehøg, selv inde i Rønne by tog de for sig af gæsterne på diverse foderbrætter. Den 7/2 sad Niels Thorsen og arbejdede 1 m fra sit vindue. Pludselig lød et brag, og han sprang op, og så en stærkt chokeret spurvehøg ligge med bedende øjne. Den humpede væk med en solsort i fangerne, den faldt om og prøvede igen. Den humpede rundt i haven i mindst

10 minutter hvorefter den havde genvundet kræfter nok til at flyve væk – stadig med solsorten i fangerne.

Forårstrækket bød på 175 fugle som trækkende eller trækforsøgende i perioden 4/3-16/5.

Af ynglefund melder JPA om to, der parrer sig den 19/2 i Østermarie. MTK har den 2/4 en territoriehævdende i Svaneke Nordskov, og den 5/6 en tiggende unge samme sted. Endelig har CAN en territoriehævdende i Almindingen den 13/6.

Andet halvår:

Efterårstrækket startede den 28/8, og frem til den 10/10 blev det meldt 1113 trækkende spurvehøge. SSN var en af de meget flittige. I perioden 13/9-18/9 så han 774 trækkende fugle på Dueodde.

Den 2/11 så ESB en spurvehøg, der jagede en solsort. De havnede begge i et af hans ringmærkningsnet under solsortens høje skrig. Han fik hurtigt høgen ud af nettet, så vidt vides uden skader på hverken solsort eller Eilif.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
3624	2556	1087	960	437	2557	1204	1464	1887

Øvrige observatører: AHH, AMØ, APR, BNL, DNE, EST, FJE, FJN, GGU, HLL, HP, HTØ, JAL, JCH, JML, JPA, KBJ, KMO, KRP, LOU, LUK, MBB, MMH, MOS, NEJ, OLJ, PCP, PHJ, PJE, RBC, SEJ, SKN, SLC, SNI, SPP, SRS, SSN, SST, THC, VFM.

Musvåge: (Buteo buteo).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
235	135	370	382	175	87	70	162	158	203	100	102

Et år med rigtig mange observationer – i alt 2179 – en stigning på 400, måske et resultat af flere observatører, måske større fokus på indberetninger til DOFbasen. I hvert fald et spændende år med rigtig mange fugle.

Første halvår:

Der blev set musvåger over hele Bornholm. Der blev i januar set en del fugle, der fouragerede på jorden, således så HTØ 10 stk. ved Vallensgårdsmosen 23/1, og LOU så 15/1 21 omkring Ølene, heraf 12 ved Rømersvej/Mønstergård. 17/2 så MTK 3, der spiste orme blandt kragefugle, hvilket fik ham til at henviser til Esajas 11,6. For de ikke skriftkloge står der: ”og ulven skal gå hos lammet, panteren hos kuddet, og kalven og ungløven skal græsse sammen”.

Første trækobservation er fra 10/3, hvor FJE så 42 i trækforsøg fra Hammeren, heraf 31 i én skrue over Hjortebjerg. Herefter er der 19 trækmeldinger på i alt 286 musvåger.

Af ynglefund, har NEJ et par i Knudsker 28/2, JPA og MTK et par i Hundsemyre 9/3 og MTK endnu et par samme dag i Paradisbakkerne. 15/3 har JPA et par i Bastemose, og 27/3 har MTK endnu et par i Vestermarie Plantage.

Andet halvår:

Der endnu 3 meldinger om ynglefund: SEJ 12/7 i Listed, MTK 25/7 Svaneke Nordskov og 30/8 AHH Brændesmark. Efterårstrækket startede 30/8 og varede til 7/10, der blev dog kun set 91 fugle fra Dueodde og Hammeren. Største observation var 31/8 på Hammeren (CAN), hvor 38 kom ind næsten samtidig og skruede sig op over Ørnebjerg. Derefter trak de mod øst, men kom snart tilbage

for at skrue sig op over Hammer fyr. Herefter igen mod øst, men omkring middag ophørte samarbejdet, og de trak enkeltvis eller i smågrupper mod såvel nord som øst og syd. Der var en håndfuld hvepsevåger iblandt dem.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
795	165	290	691	518	693	1580	1779	2179

Øvrige observatører: AMØ, BEJ, BNL, DNE, ESB, EST, FJLL, FJN, GGU, HLL, HP, JAL, JCH, JET, JMM, KBJ, KEL, KKR, KMO, KRA, LCL, LUK, MBB, MMH, NCL, OLJ, PCP, PEN, PHJ, PPS, PSC, SAR, SKN, SLC, SNI, SPP, SRS, SSN, SST, UMH, VFM, VKN.

Ørnevåge: (Buteo rufinus).

En observation den 2/7, hvor en fugl sås over Gudhjem trækkende mod øst. Den er ikke indberettet til SU, og der må derfor ikke refereres til denne observation.

Fjeldvåge: (Buteo lagopus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
12	3	10	12	5	0	0	8	59	167	19	2

Et lidt magert år med 297 obs – det laveste i 4 år, især i efterårstrækket er der færre observationer.

Første halvår:

Flere observationer allerede i årets første dage. 12/1 så MTK to fjeldvåger, der fløj sammen. Den ene havde et større bytte i fangerne, enten en mink eller en lille kat. Senere så han dem dele byttet. Elleve fugle trak ud fra Hammeren, men der blev set fjeldvåger over hele Bornholm.

Andet halvår:

De første trækforsøg blev meldt allerede den 31/8. I alt blev 261 set trækkende fra Dueodde, det er 125 færre end i 2007. De bedste dage blev 3/10 og 8/10, hver med 32 og begge set af HLL fra Århus.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2004	2008
481	743	1435	357	275	387	348	521	297

Øvrige observatører: AMØ, APR, AHH, BNL, CAN, ESB, EST, FJE, HTØ, JGE, KBJ, KRA, LOU, MBB, NEJ, OLJ, PCP, PJE, RBC, SEJ, SKRY, SNI, SPP, SRS, SSN, SST, THC, VKN.

Fiskeørn: (Pandion haliaetus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	1	16	12	12	2	24	10	0	0	1

Lidt faldende antal observationer efter rekordåret 2006

Første halvår:

Årets første fiskeørn blev igen i år set sidst i marts. Første halvår bød på 41 observationer, heraf 10 i Almindingsens skovmoser, og 13 var trækkende fugle på Hammerodde i perioden 7/4-31/5. Den 1. juni så JCH en fiskeørn på Raghhammer. Den tog en pæn hornfisk ganske tæt på land, og derefter fløj den mod nord ind over land, mens fisken sprællede vildt mellem kløerne.

Andet halvår:

Observationerne var spredt over hele Bornholm. Der var 12 trækobservationer fra 25/8 til 15/9. Det var årets sidste levende fugl, idet decembers fugl ikke bare var død – den var kadaverøs. Der blev set endnu en fiskeørn med en hornfisk, den 18/7 så HTØ en, der sad på en 4 m høj træstub af rødgran, hvor den fortærede en del af byttet. Efter et kvarters tid fløj den videre med resten af byttet i fangerne.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
41	64	37	78	60	33	92	82	78

Øvrige observatører: ABO, AHH, AL, AMØ, ASO, BNI, BNL, CAN, ESB, EST, FJE, FJN, KHE, JPA, JH, JPL, KHE, LOU, MTK, NEJ, OLJ, PCP, RS, SBR, SEJ, SNI, SRS, SSN, TCH, UHM, VFM.

Tårnfalk: (Falco tinnunculus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
8	7	5	16	34	8	8	28	58	21	10	5

Et år lidt over gennemsnittet med et lille underskud i efteråret.

Første halvår:

I årets to første måneder blev der fundet tolv eksemplarer på ti lokaliteter med to både Pyritsøen og Stubbeløkke (ESB, MBB, BNI, SNI). Mellem 7/4 og 14/5 passerede 17 tårnfalke Hammeren på vej nordover. 5/4 5 (KHE) blev største dagstotal. Som i 2007 var trækket forskubbet lidt ind i maj.

Sommerkvartalet bød på flere tegn på ynglefugle. Sikre par er meldt fra såvel Egeby, Paradisbakkerne (Årsdale Ret) som Slotslyngen foruden hele fem mulige par hhv. Galløkken, Lufthavnen, Raghhammer, Stubbeløkkebruddet og Ølene. Mon ikke der i hvert fald har været en håndfuld par i 2008? Det er et rigtig positivt resultat for en art, som aldrig rigtig har formået at etablere en solid bestand på Bornholm.

Andet halvår:

Allerede 13/8 forlod den første tårnfalk øen via Dueodde (RS). Stedet bød frem til 6/10 på yderligere 23 fugle, hvilket er et tal i den lave ende. Flest her 13/9 6 (SSN), mens EBI havde syv østtrækkende over Vestre Sømark 23/9.

Specielt omkring månedsskiftet august/september synes der at have været tårnfalke overalt på øen. Mindst en snes forskellige fra 15 lokaliteter.

10/10 endnu 4 R Dueodde (SEJ), men herefter var der ikke mange tilbage. Årets to sidste måneder havde lige som de to første omkring ti eksemplarer fra lige så mange steder.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
110	267	47	160	96	127	249	243	208

Øvrige observatører: AHH, CAN, DNE, FJN, GGU, HLL, HP, HTØ, JCH, JML, JMM, JPA, KEL, KMO, LOU, MBH, MTK, NEJ, OLJ, PCP, SBR, SKN, SKRY, SLC, UMH, VFM.

Aftenfalk: (Falco vespertinus).

Med syv eksemplarer en ret gennemsnitlig indberetning. Alle var fra foråret.

10/5 1 ♀ Årsdale, 12-15/5 1 ad. ♂ Bastemose, 24/5 1 ♀ Vallensgårdsmosen, 31/5 1 ♀ + 2-6/6 1 ♂ Ølene, 11/6 1 ♂ Robbedale og endelig 17/6 1 ♀ Blåskinsdalen.

Observatører: AL, AMØ, ASO, CAN, DNE, ESB, FJE, HTØ, JMM, KEL, KHE, LOU, PCP,

Dværgfalk: (Falco columbarius).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
4	2	0	3	3	0	0	3	13	0	0	5

Et årsantal på 33 er under det halve af hvad der er set de sidste par år, men det er omtrent det samme som 2004 og 2005.

Første halvår:

Der tegner sig et billede af, at der hvert år er enkelte overvintrende dværgfalke på Bornholm. Ellers er de seks observationer, der har været i april og maj, alle fra Hammerodde.

Andet halvår:

Efterårets observationer er alle fra Dueodde. Sammenholdt med forårets observationer på Hammeren, viser det, at de sete dværgfalke her på øen overvejende er trækfugle. Nogle år ses der enkelte i sommermånederne, i dette år er der dog ikke rapporteret nogen.

De fleste observationer er uden kønsbetegnelse, der er dog to som er beskrevet.

CAN har en rastende 27. januar ”Smuk han i vejtræ øst for Åkirkeby” og KMO har en fra Raghhammer 14. september som hun 2K+.

Øvrige observatører: ABO, AHH, AMØ, ESB, JCH, JGE, KHE, MTK, OLJ, PCP, SRS, SSN.

Lærkefalk: (Falco subbuteo).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	6	63	21	2	5	51	10	0	0

Året bød på 158 observationer af lærkefalk på Bornholm.

Første halvår:

Den første fugl ankom præcist på gennemsnitsdagen 20. april. Med et årsantal på 158, ligner det meget et normalår. De 6 lærkefalke i april og de 40 i maj er jævnt fordelt over øen. Formodentlig fouragerende på gennemrejse. En enkelt stor dag er 12. maj hvor LOU noter 5, ”Ved ankomst blot en enkelt fugl, men i takt med det stadigt dårligere vejr, dumpede flere falke ned fra himlen”. Det var i Bastemose.

Andet halvår:

Efter en sommer helt uden lærkefalk, ses den første 5 i september i Bastemose, hvor både SRS og MTK, noterer: ”Meget sjovt kaldte de næsten konstant, næsten som det var en lille familie”. Der var tre 1K’ere og to ad. Der er kun en kommentar mere fra 6. oktober, hvor SKRY om en lærkefalk på Dueodde skriver: ”Jagede stære”.

Det må konstateres værende et jævnt år for lærkefalken på Bornholm. Principielt skulle vi have glimrende muligheder for ynglepladser, men sikre ynglepar har vi stadig kun at håbe på. Den første lærkefalk, der er aldersbestemt som 1K er fra 5/9 kan sagtens være en trækfugl.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
71	305	47	160	61	123	200	150	158

Øvrige observatører: AHH, AMØ, APR, ASO, BNI, CAN, ESB, EST, HLL, JCH, JMM, KHE, LBG, MBB, SEJ, SFX, SRS, SSN, TNP.

Vandrefalk: (Falco perigrinus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
8	5	6	14	3	3	11	0	1	4	1	0

Årets antal observationer blev 56. Det blev lige et par stykker mere end sidste år.

2007 blev ikke et år med ynglesucces, men det blev 2008, hvor to flotte raske unger kom på vingerne og ud i verden. Ringmærkningen blev gennemført med held og for øvrigt er begge forældrefuglene fuldt identificerede. Hunnen var fra Tyskland og hannen fra Sverige, et særdeles velkomment indvandrerpar.

Første halvår:

Årets første vandrefalk blev set i Ølene nytårsdag af AMØ, hvor den slog efter kærhøgene. Alle otte fund i januar var fra Ølene, undtagen et fra Sose Odde og et fra Hammersø. De altovervejende observationer frem til begyndelsen af juni er stadig Ølene, men også Hammeren og et enkelt fra Dueodde. Halvårets sidste melding er fra 18/6 på Mulekleven, hvor MTK skriver 2 pull!

Andet halvår:

Alle observationer i juli er fra lokaliteter i området Kystklipper ved Slotslyngen. Noterne til observationerne i juni er: To ad. - en tiggende nyudfløjen unge fulgte hunnen sydpå (CAN, ABO)! Samme skriver et par dage senere, gammel han overleverer bytte til unge i luften. Alle var stolte og glade over denne begivenhed og i godt samarbejde mellem SNS og DOF Bornholm blev unger og forældre præsenteret for et meget stort antal interesserede ved at Hammerhavns båd fart sejlede i pendulfart med DOF guider. I september er der kun en enkelt vandrefalk registreret. Det er SSN der har en trækkende den 15. I oktober står der fire noteret forskellige steder på øen og i november en enkelt.

Øvrige observatører: AHH, ASO, BNL, ESB, HTØ, JMM, JPA, LOU, OLJ, PCP, PHJ, SEJ, SLC, SRS, TNP, VFM.

Agerhøne: (Perdix perdix).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2	7	7	8	15	7	26	17	8	33	16	59

I år 50 observationer med 205 individer (gengangere frasorteret). Det er et lidt bedre resultat end i 2007 (35 obs. med 157 individer), hvor arten havde stor tilbagegang.

Det er positivt – men det er nok for optimistisk at håbe på at tilbagegangen vender for vores agerhøns.

1. halvår:

Der blev i 1. halvår kun set en flok på 5 individer Pedersker (MTK). Alle andre observationer var af 1-2 individer.

2. halvår:

Først sidst på sommeren blev der observeret større flokke af agerhøns: 15 den 31/7 Rø (JGE).
Hen på efteråret ses enkelte større flokke: 12 den 10/10 Tingsted (JMM), 11 den 8/10 Arnager (ESB), 10 den 20/10 Robbedale (JGE), 10 den 4/11 Knudsker (CAN). Årets sidste (og største) flok på 17 individer ses juleaftensdag ved Brændemark (AHH)

Observationerne er gjort over hele øen med de største i Brændemark, Rø, Arnager og Knudsker/Robbedale.

I ynglesæsonen er der i Årsdale, Dueodde, Østerlars, Nyker og en del flere steder på øen observeret flokke på 2 individer (SRS, MTK, HTØ, ESB, EST, ABO).

Årstotal 2008: 205, 2005-2007: 323, 207, 157

Øvrige observatører: AHH, JPA, NE, SBR, SKN, SBR.

Vagtel: (Coturnix coturnix).

Der blev i 2008 som i de foregående år observeret (hørt) enkelte syngende vagtler.

Alle observationer af syngende vagtler blev gjort i perioden 16/5 til 10/7 – stort set samme periode som året før.

Der blev hørt syngende vagtel ved Årsdalevang/Årsdale i en kort periode i maj måned (SRS), ved Boderne 12/6 - 25/6 (AHH) samt i Torpe Bakker 8/7 - 10/7 (PSC) samt en enkelt observation i Sylten 2/6 (MTK + SRS) og Vestermarie 13/6 (SKN)

Årstotal 2008: 5, 2005-2007: 3, 2, 6

Fasan: (Phasianus colchicus).

I alt blev der i 2008 foretaget 504 indrapporteringer fordelt på 1126 individer!

De mange rapporteringer skyldes hovedsagelig en meget flittig herre med 436 observationer med 973 individer (ESB)

I forhold til 2007 med 55 indrapporteringer, fordelt på 144 individer en voldsom stigning.

De største observationer er gjort ved Ibsker 13 den 6/9 (MTK), Tingsted 13 den 3/10 (MTK), 13 Svaneke 11 den 26/3 (MTK), Stenseby 10 den 25/11 (ESB). Der er også observeret større flokke på 10 individer ved Skarpeskade, Vestermarie, Poulsker, Almegårds-øvelsesområdet samt Galløkken NV Mojan (alle ESB).

Langt de fleste observationer er dog af flokke på 1-3 individer, fordelt over hele øen.

Observationerne giver formodentlig ikke noget realistisk billede af bestandens størrelse og lokalisering.

Der er i opgørelsen ikke vurderet evt. gengangere.

Vandrikse: (Rallus aquaticus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	2	6	8	4	5	2	1	5	3	3	1

I 2008 har der været mange observationer af Vandrikse – 84 mod 36 i 2007.

Som sædvanlig langt de fleste i Bastemose 54 ud af 84 observationer.

Desuden har der været observationer i Ølene (15), Svinemose (6), Dueodde (4), Sommerodde, Ferskesø, Stakkelemose, Rø Plantage samt Vallensgårdsmose.

Bastemose: I det meste af perioden fra april til juli på samme måde som i 2007 hørt 1-8 syngende individer (14 observatører). 8 syngende den 19/4 (JCH) og 6 den 5/9 (SRS)

Ølene: Fra 8/3 til 17/6 1-3 individer heraf 2 syngende (CAN, GGU). En enkelt observation 25/10 (CAN).

Svinemose: Fra 9/3 til 27/7 1 individ (HTØ, MTK, PCP). Den 31/3 blev der hørt syngende vandrikse (Lene og Kurt Petersen).

Dueodde: 1 hørt/set fra 12/10 til 218/5 3 (AHH, APR, ESB, VFM).

Ferskesø: 1 kaldende den 19/11 (HTØ).

Stakkelemose: 1 kaldende den 16/3 (MTK).

Vallensgårdsmose: 1 kaldende den 8/5 (LOU).

2001-2008	interval	gennemsnit
Første	10/1-2/4	23/2
Sidste	6/10-21/12	9/11

2008 er et af de år hvor der er observeret vandrikse gennem flest måneder (fra 19/2 til 21/12)

Årstotal 2008: 14, 2005-2007: 6, 9, 10

Øvrige observatører: NE, SEJ, SKN, THC, UMH

Plettet rørvagtel: (Porzana porzana).

6 observationer med i alt 1 individ - alle i Bastemose. Der blev ikke observeret Plettet Rørvagtel andre steder på Bornholm i 2008.

Alle observationer i Bastemose blev gjort fra 20/4 til 24/4 i tidsrummet omkring 21:30 (ABO, AHH, CAN, ESB, HTØ, MTK, SRS).

Årstotal: 2008: 1, 2004-2007: 1, 3, 3, 4

Engsnarre: (Crex crex).

14 observationer primært i juni måned med i alt 8 individer (gengangere forsøgt undgået). I forhold til 2007 en stor tilbagegang.

Langt de fleste observationer blev foretaget på den nordøstlige del af Bornholm.

Ølene: 16/5 1 syngende (SEJ)

Årsdalevang: 1/6 1 kaldende (MTK/SRS), 7/6 2/1 syngende frem til den 30/6 (SRS).

Sylten: 1/6 1 kaldende (MTK).

Tingsted: 7/6 2 syngende (JMM)

Vallensgårdsmose: 8/6 2 syngende (JMM).

Ibsker: 6/7 1 syngende (MTK).

Årstotal 2008: 8, 2003-2007: 20, 4, 10, 9, 23

Grønbenet rørhøne: (Gallinula chloropus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2	1	4	4	8	2	7	3	1	3	3	1

49 observationer med i alt 33 individer (åbenlyse gengangere fraserteret). Reelt dækker tallet nok over 27 individer. Set i forhold til 2007 er der observeret lidt færre individer, specielt i forhold til at der har været mere end 50% flere observationer.

Ferskesø: Vinterobservationer fra 6/1 til 7/3 med op til 2 rastende individer (ESB, VFM).

Bastemose: 12/5 2 rastende fugle (LOU)

Nyker: 15/7 4 fouragerende fugle (HTØ)

Enkelte fugle på en del forskellige lokaliteter – Hundsemyre, Nydam, Stavnsgårdsmosen, Sylten, Åremyre, m.fl.

Yngleforekomster blev observeret på tre lokaliteter:

Nyker 15/7 med 4 1K (HTØ), Rønne 14/8 med 1 JUV (ESB) samt Nyker Plantage 30/8 1 1K (HTØ).

Årstotal 2008: 31, 2003-2007: 89, 48, 16, 29, 39

Øvrige observatører: CAN, MTK, JMM, JPA, OLJ, SNI, SRS, SEJ, SKRY.

Blishøne: (Fulica atra).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
944	1556	1278	498	263	290	383	660	1095	1009	42	586

I alt 365 observationer af 30 observatører på 43 forskellige lokaliteter, hvoraf Nexø Sydstrand, Salthammer, Bastemose og Rønne Havn er de helt store.

Observationerne dækker over i alt 8604 individer (åbenlyse gengangere undgået) som er en pæn fremgang set i forhold til 2007 (5377). Som sædvanlig er de største antal observeret på Nexø Sydstrand (3346) og Salthammer (3456).

Nexø Sydstrand: 3/9 300 (VFM), 25/2 186 (KKR/ESB), 22/1 180 (VFM), 18/8 150 (ESB).

Salthammer: 23/2 225 (VFM), 14/1 210 (MTK), 20/9 160 (SEJ), 3/1 157 (MTK)

Som i 2007 er der registreret flere sikre og mulige ynglefund.

Der blev observeret redebygning og rugetaktivitet på følgende lokaliteter:

Bastemose: 22/5 redebygning (ESB)

Nexø Sydstrand: 22/5 og 20/6 ligger på rede (VFM)

Slotslyngen: 27/4 ved Buggeløkkeengen 1 rede (JCH)

Der blev observeret unger på følgende lokaliteter:

Bastemose: 6/6 3 juv (ESB), 13/7 2 par med 3 unger (HTØ/DNE)

Stavnsgårdsmosen: 6 ynglepar bl.a. 1 ynglepar med pull (OLJ)

Årstotal 2008: 8604, 2003-2007: 7096, 5373, 4677, 5926, 5377

Øvrige observatører: AL, CAN, CGJ, GGU, HTØ, JAL, JCH, JPA, KMO, KRA, LCL, LOU, LUK, OLJ, PCP, PHJ, NE, SBR, SLC, SPP, SNI, SPP, SRS, THC

Trane: (Grus grus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
12	13	536	381	155	24	27	264	604	4510	170	0

Der blev i 2008 rapporteret 468 observationer af traner med i alt 6696 individer (så vidt muligt rensset for gengangere). Heraf var Ølene den absolutte topscorer med 174 observationer fordelt på 430 individer. Herefter kommer Udkæret med 58 og Bastemose med 32 observationer.

Det reelle antal traner der besøger øen er reelt lavere.

Antallet af observerede traner er noget mindre end de foregående år (2006 undtaget).

I 2008 dukkede tranerne op på ynglepladserne meget tidligt på året. Allerede i januar i Ølene – de var vores første overvintrende – og i løbet af februar og starten af marts på de øvrige lokaliteter:

1. halvår (ynglesæson):

Ølene: 1/1, 10/1 og 13/1 2 adulte sammen med 1 2K (AMØ, MTK) – 10/3 kurtiserende og dansende (MTK). En af parrets unger fra 2007 var ikke i stand til at flyve og det er utvivlsomt grunden til parret valgte at blive på øen.

Borrelyngen: 17/1 2 adulte (MTK)

Hagemyr: 23/1 2 adulte med 1 2K (LOU). Er det mon de samme fugle som i observationen fra 2007 den 12/5 hvor der blev observeret et par med en flyvefærdig unge (sen unge fra 2006)?

Hestehave 1/3 2 (LOU/BST)

Åker Plantage: 28/1 2 adulte med 1 2K (VFM)
Vallensgårdsmose: 25/2 2 adulte trompeterende (LOU)
Habbedam: 29/2 2 trompeterende (LOU/BST)
Bastemose: 1/3 2 trompeterende (LOU)
Svinemose: 9/3 2 (HTØ)

I starten af april er parrene i gang med redebygning

Allerede i begyndelsen af maj er der meldinger om unger:

Ølene: 1/5 2 adulte med 2 pul (LOU) og 14/5, 4 pul

Rutsker Højlyng: 12/5 2 pul (LOU/Torben Kure)

Udkæret: 13/5 og 14/5 2 adulte med 2 pul – sandsynligvis fra ynglefugle i Vallensgårdsmose (LOU)

Svinemose: 16/5 2 adulte og 2 små unger (PJE)

Vallensgårdsmose: 19/5 2 store unger min. 3 uger gamle (LOU)

Bastemose: 31/5 1 pul (LOU)

Ungerne kunne følges gennem hele sommeren og efteråret:

Frem til 1/6 Ølene, 4 adulte med 4 unger (LOU). Herefter blev der kun observeret 3 lokale unger i Ølene resten af sæsonen

Det ser ud til at begge par i Ølene fik hver to unger. Men det ene pars ene unge blev kun set i en kort periode og er formodentlig gået til.

De to unger i Vallensgårdsmose ses i maj måned her og i Udkæret med forældre. Den

Den enlige unge i Bastemose blev set frem til 5/9 (MTK).

Samlet set ser det ud til at yngleperioden har givet følgende resultat:

Ølene - to par med fire unger, hvoraf de tre unger kom på vingerne. Desuden et sent par der dukkede op i august med en enkelt unge.

Bastemose - et ynglepar med to unger

Rutsker Højlyng: Et ynglepar med to unger.

Vallensgårdsmose - et ynglepar med to pull – men ikke set med flyvefærdige unger

Hestehave - et par med en unge.

Svinemose - et par med to unger.

Samlet set på ovenstående

lokaliteter og enkelte andre i alt 17

sikre/sandsynlige ynglepar plus 3

mulige ynglepar

2. halvår (efterårstrækket):

Efterårstrækket faldt stort set på en enkelt dag i oktober – den 17/10.

På denne dag blev der observeret

3579 individer:

Svaneke fyr: 1335 (AHH)

Årsdalevang: 580 (SRS)

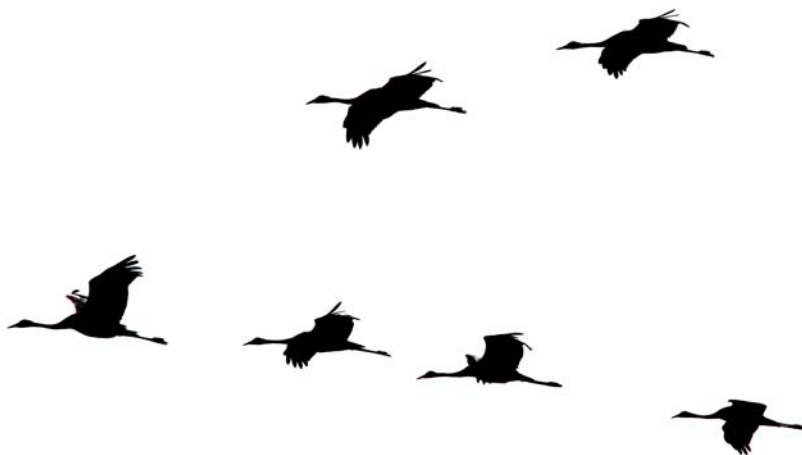
Dalslunde: 371 (MTK)

Blemmelyng: 350 (SSV)

Tingsted: 310 (JMM)

Flokke på 30-170 individer (OLJ,

KRA, SEJ, JCH, SSV, HTØ).

I dagene op til den 17/10 blev der observeret mindre flokke på 50-100 individer (KRY, PHJ, JCH, JGE, OLJ). På samme måde ebbede trækket hurtigt ud med nogle mindre flokke på 20-180 individer (KRA, JPA, PCP, SNI, CAN, ESB)

Efter den 2/11 blev der ikke observeret flere traner på Bornholm i 2008.

2002-2007	interval	gennemsnit
første	1/1-18/3	20/2
sidste	17/10-26/12	04/11

Årstotal 2008: 6696, 2003-2007: 14033, 4218, 12201, 9264, 8557

Øvrige observatører: AMØ, AP, APR, BNL, CGJ, CS, DNE, EST, FJE, FJN, HLL, JAL, JET, JML, JMM, KBJ, KE, KHE, KMO, KRY, LHJ, MBB, MBH, MJ, MKJ, MMH, NCL, NE, ORN, PEN, RBC, SBR, SFX, SKN, SLC, SPP, SSN, SST, THC

Strandskade: (Haematopus ostralegus).

Vinteren var ikke en gang gået da årets første fugl indfandt sig på Salthammer Odde 24/2 (VFM). I løbet af marts sås arten efterhånden ved alle øens kyster samt Udkæret. Næsten alle iagttagelser var af en eller to individer. 8/4 6 Galløkken (ESB) var første større registrering og fra foråret bør også nævnes 24/4 8 Salthammer og 16/5 12 T Hammeren (MTK, SSN).

Ynglefugle fandtes ved Almelykkebruddet, Erlandsgårdsvej, grusgraven ved Vellensbyvej, Nexø Sydstrand (1-2 par og første unger set her 22/5), Rønne Havn, Salthammer, St. Myregård i Olsker og Udkæret. Altså mindst otte par. Hertil dog 9/6 22 på kysten mellem Slusegård og Sommerodde (NEJ) – en del af disse sikkert lokale ynglefugle. En halv snes par svarer til et gennemsnitligt år.

I sensommeren og efteråret ret få strandskader. 29/8 37 V Hammerodde (OLJ) var dog mange, men herudover sammenlagt blot ti fugle fra 1. august og året ud. Sidste i øvrigt 6/11 2 Galløkken (ESB).

Øvrige observatører: SRS, JPA, CAN, PCP, HTØ, SKN, KRA, BNI, SNI, JLY, LOU, MBH, JCH, SEJ, JMØ, SBR, JET, AHH, PHJ.

Klyde: (Recurvirostra avosetta).

Året bød på bare fire fugle mod i alt 89 fra årtiet indtil nu (altså gennemsnitligt elleve). 3/4 2 R Udkæret, 10/6 1 Nexø Sydstrand og 7/8 1 Salthammer (ESB, JPA, VFM, HTØ, CAN, AHH, SRS, AMØ, ASO).

Lille præstekrave: (Charadrius dubius).

Årets første viste sig 7/4 ved Udkæret (PCP) og foråret var præget af lokale fugle på deres respektive ynglepladser.

Udkæret: Et sikkert par med unger obset 31/7

Tofteområdet: To sikre par (et i hver sin grusgrav)

Hasle Klinkerfabrik: Et sikkert par med iagttaget afledningsadfærd og senere unger

Balka: Et sandsynligt par ligeledes med afledningsadfærd

Ravnedal: Et muligt par

Altså fem-seks par hvilket er bedre end forventet.

I august sås arten kun på østkysten med op til tre fugle på Salthammer Odde. Sidste 1/9 samme sted.

Øvrige observatører: LOU, MTK, CAN, OLJ, THC, Niels Thorsen, HTØ, DNE, SBR, BST, VFM, KHE, MKJ, SEJ, AHH, ESB, JCH.

Stor præstekrave: (Charadrius hiaticula).

27/2 var lige som for strandskade premieredag for stor præstekrave. Her sås de to første nemlig på Salthammer Odde (VFM). Sammen med Nexø Sydstrand dominerede lokaliteten forårets iagttagelser. Flest optrådte 28/5 hvor hele 42 taltes sidstnævnte sted (LOU). Eneste indlandsfund gjordes i Udkæret og en enkelt gang i grusgraven ved Vellensbyvej. Det er sandsynligt at arten yngede netop ved Udkæret og nær Salthammer Odde samt muligvis på Raghammer Odde.

Fra starten af august gik det så løs med rastende præstekraver på Salthammer og Bro Odde: 8/7 9 + 26/8 25 + 29/8 38 (HTØ, ESB, AHH, MBH). I alt var der 68 observationer alene fra denne måned. I september fortrak de dog Dueodde hvor der bl.a. noteredes 14/9 44 (KMO). Eneste oktoberfund var en sjov iagttagelse 14/10 af 12 forbitrækkende ved Hammeren (OLJ).

Øvrige observatører: AMØ, CAN, JCH, JET, JPA, KHE, Michael Mielke, MTK, Peter Enemark, SBR, SEJ, SKN, SRS, SSN.

Hjejle: (Pluvialis apricaria).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	1	22	59	0	0	0	219	2007	1934	109	0

Et numerisk svagt år med få hjejler i efteråret.

Første halvår:

Perioden bød på bare syv iagttagelser af i alt 82 fugle. Arten blev set mellem 24/2 (som var tidligt) og 25/4 og de eneste nævneværdige tal var 7/4 32 Sose Odde og 25/4 25 Årsdalevang (LOU, SRS).

Andet halvår:

8/8 44 Lobbæk (ESB) var første ”efterårsfund”. Der var bemærkelsesværdigt nok blot én flok på mere end 500 repræsenteret af 25/9 1150 Vasegårdsvej i Åker (PCP). Denne udgjorde til gengæld

over en fjerdedel af årstotalen og var den største forekomst i tre år. Øvrige større observationer var 10/10 350 Dueodde og 31/10 425 Sose Odde (SEJ, ESB).

Årstotal: 4351 mod hhv. 14.167, 9955 og 8090 fra perioden 2005-2007.

Øvrige observatører: HLL, HTØ, JCH, KMO, Mathias Blicher Bjerregård, MTK, OLJ, SKR, SSN.

Strandhjejle: (Pluvialis squatarola).

Overskueligt år hvor der kun var fugle på øen i andet halvår. Sammenlagt tyve rastende samt lidt flere trækkende.

Fire lokaliteter husede rastende strandhjejler. Første var 16/7 1 Salthammer (SEJ) og her sås flest fugle midt i september med op til tre på samme dag. På Dueodde toppede antallet en måned senere og også her noteredes max. tre stationære på en gang. Flest var der dog på Nexø Sydstrand: 5/8 6 og 6/9 5 (AHH, ESB) men her var langt færre dage med iagttagelser af arten. Endelig 25/9 1 Sorthat Odde (Niels Thorsen).

De trækkende sås i perioden 29/8-17/10 (årets sidste) hhv. Hammeren og Dueodde. Årets største tal blev i denne forbindelse 29/8 11 ad. Hammeren (OLJ, AMØ).

Totalt 45 mod hhv. 106, 29 og 134 de tre seneste år.

Øvrige observatører: HLL, HTØ, KMO, MTK, SSN, THC, VFM.

Vibe: (Vanellus vanellus)

Forår:

Arten kan men en så mild vinter vi havde dårlig kaldes en forårsbebuder. I januar og første halvdel af februar nemlig otte iagttagelser med 11/2 120 nordtrækkende ved Klemensker (LOU) udgørende den største.

Antallet rastende var ikke imponerende og det blev bare til to trecifrede flokke hvor af kan nævnes 20/3 150 Udkæret (SKN).

Sommer-vinter:

I sommermånederne var Udkæret øens klart bedste lokalitet og her sås en blanding af ynglende og oversomrende viber i op mod hundrede eksemplarer.

Med efterårets komme steg antallet mærkbart: 3/9 133 Nexø Sydstrand og 13/9 220 Udkæret (VFM, KMO). Hertil kan lægges 10/10 200 R Dueodde (SEJ), men det var først i november antallet kulminerede illustreret af 9/11 1200 nær Muleby og 11/11 450 Risebæk (CAN, VFM). Eneste fund i december udgøres af 15/12 2 Udkæret (ESB).

Øvrige observatører: MTK, SRS, HTØ, PCP, SNI, OLJ, SKRY, HLL, RBC, SSN, AHH, JPA, NEJ, ANP, EST, GGU, KRA, JMM, JET, PHJ, SBR, MMH, NCL, VKN, PJE, DNE.

Islandsk ryle: (Calidris canutus)

Første halvår:

En enkelt observation: 7 R 28/5 Nexø Sydstrand (LOU)

Andet halvår:

10/7 sås en fugl ved Raghammer (SEJ), i perioden 18/7 – 25/8 blev der ved henholdsvis Salthammer og Nexø Sydstrand set i alt 13 individer, største trækobservation var 29/8 Hammer Odde med 14 fugle (OLJ) og største rastende flok ligeledes 29/8 ved Dueodde på 8 fugle (MBH). Fra 30/8 – 14/9 lod i alt 23 fugle sig se på de sædvanlige lokaliteter: Salthammer, Nexø Sydstrand, Bro Odde og Dueodde. To observationer påkalder sig ekstra opmærksomhed: 1/9 1 OF Udkær (ESB) og 25/9 1 R Ølene (MTK).

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
31	194	145	37	71	56	43	30	385	66

Første fugl: 28/5

Sidste fugl: 25/9

Øvrige observatører: AHH, AP, EST, HTØ, KHE, KMO, SRS, THC, VFM.

Sandløber: (Calidris Alba)

I 2008 vendte sandløberen tilbage til en årstotal af mere normal karakter, i modsætning til rekordåret 2007 med sensationelle 159 observerede individer.

Første halvår:

Ingen observationer.

Andet halvår:

Første fugl blev 5/8 FU Nexø Sydstrand (AHH). I perioden 7/8 – 11/8 sås 3 individer ved Salthammer (AHH, ESB, HTØ, KHE, MTK, OLJ), 16/8 1 R ved Raghammer (KHE) og 27/8 3 FU Salthammer (AHH, SRS, MTK). 2 R fugle sås ved Dueodde 29/8 (MBH) og på klipperne ud for Salomons Kapel på Hammeren rastede 2 individer 31/8 (CAN), 2 R Salthammer 31/8 (AHH, ESB, KHE), 4 fugle observeredes 31/8 og 1/9 ved Bro Odde (MBH, OLJ, VFM), 1 R Salthammer 6/9 (ESB) og 3 FU Bro Odde 7/9 (VFM), 3 R Dueodde 14/9 (ESB, KMO i forbindelse med Klaus Mallings kursus). Samme dato sås 2 fugle mellem Raghammer Odde og Boderne (KMO), 2 R 15/9 Dueodde (SSN) og sidste observation 2 FU 7/10 mellem Bro Odde og Dueodde (VFM).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	0	0	0	0	24	11	2	0	0

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
31	68	74	40	39	18	28	29	159	37

Første fugl: 5/8
Sidste fugl: 7/10

Dværgryle: (Calidris minuta)

2008 blev med 57 observerede fugle et rimeligt år for denne vores mindste og meget charmerende vadefugl. Et årsgennemsnit fra 1996 – 2006 på 124 dækker over store udsving, hvor nogle år nærmest virker invasionsagtige. Det har vist sig, at disse udsving bl.a. hænger sammen med lemmingebestanden i Nordsibirien: mange lemminger befordrer rævebestanden, hvilket gør livet usikkert for de jordrugende fugle, få lemminger reducerer rævebestanden og og det fremmer ynglesuccesen for de jordrugende fugle.

Første halvår:

Første indtastede observation i DOF-basen var 1 R Snogebæk 10/5 (SBR) og samme dag 1 FU Udkær SKN), 11/5 og 12/5 1 FU Salthammer (AHH, AMØ, ASO, DNE, EST, HTØ, MTK, TCH)

Andet halvår:

I perioden fra 20/7 – 16/10 er Nexø Sydstrand og Salthammer flittigt besøgte lokaliteter, mens Dueodde topper med den største rastende flok 15/9 20 R (SSN). Af andre lokaliteter kan nævnes Udkær 1 FU 25/7 (AHH), Bro Odde 1 FU 7/9 (VFM), Hasle Sydstrand 1 R 12/9 (ESB), Raghhammer – Boderne 1 R 14/9 (ESB, KMO), Rønne havn 4 FU 16/9 (AHH) og 16/10 1 R Nexø havn opfyldningen (SEJ).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	0	3	0	5	8	39	2	0	0

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
156	91	109	25	24	44	20	47	308	57

Første fugl: 10/5. Sidste fugl: 16/10

Øvrige observatører: AOWN, KBJ, KHE, MBB, OLJ, SEJ, SRS.

Temmincksryle: (Calidris temminckii)

2008 blev et lidt usædvanligt år for temmincksryle, idet de første observationer i DOF-basen først kom ind midt i juli måned, altså ingen observationer af nordtrækkende fugle. I 2007 var første observation allerede d. 4. maj, så der mangler et par måneders observationer i forhold til tidligere. Første fugle var 2 FU 16/7 Nexø Sydstrand (SEJ, SRS), 1 FU 17/7 og 18/7 (OLJ, SEJ). I perioden 20/7 – 28/7 registreredes 2 FU ved Nexø Sydstrand (AHH, AP, MTK, SEJ), 20/7 1 R Dueodde (SEJ), 22/7 – 24/7 1 FU Salthammer (OLJ, SEJ, VFM) og 24/7 sås 2 individer i Udkær (MTK). 1 R Salthammer 31/7 (SEJ). Fra 5/8 – 9/8 sås en fugl ved Nexø Sydstrand (AHH, ESB, JPA, MTK), en enkelt fugl fouragerede ved Nexø Sydstrand i perioden 12/8 – 16/8 (AHH, VFM). Salthammer blev sidste lokalitet for observationer i 2008 med 1 FU 18/8 og 1 FU 31/8 (AHH, KHE, MTK).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	0	0	0	10	4	0	0	0	0

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
35	30	53	17	18	30	15	29	36	14

Første fugl: 16/7. Sidste fugl: 31/8

Krumnæbbet ryle: (*Calidris ferruginea*)

Med en årstotal på knap 100 fugle ligger krumnæbbet ryle på gennemsnittet for de sidste 5 år. Sædvanen tro er der ingen observationer fra første halvår, hvilket som bekendt skyldes, at nordtrækket går fra Afrika over Østeuropa og til Sibirien.

Andet halvår:

Nexø Sydstrand og Salthammer er de dominerende lokaliteter i juli og august, hvor første fugl registreredes i DOF-basen 16/7 Nexø Sydstrand (SEJ). Dueodde kommer først ind i billedet 24/7 med 3 individer (VFM) og Udkær 25/7 1 FU (AHH), en enkelt observation fra Galløkken 15/8 1 R (ESB), 29/8 2 FU Raghhammer (VFM), 1/9 3 FU Bro Odde (VFM) og 7/9 7 FU Bro Odde (VFM). Sidste fugl 22/9 2 FU mellem Bro Odde og Dueodde (VFM). Salthammer løb af med sejren som lokaliteten med de største flokke 18/7 11 FU (SEJ)

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	0	0	0	36	46	17	0	0	0

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
571	222	166	86	54	47	131	56	160	99

Første fugl: 16/7. Sidste fugl: 22/9

Øvrige observatører: AP, DNE, EST, HTØ, JPA, KHE, MKH, MTK, NE, OLJ, PEN, RS, SRS, THC.

Sortgrå ryle: (*Calidris maritima*)

2008 bød på både en vinterobservation og en efterårs ditto. Det er ikke hvert år, det lykkes at se denne nordskandinaviske vadefugl på Bornholm, men en usædvanlig stor flok på 18 fugle lod sig se 14/1 ved Allinge lige nord for "Æggehønen", den store vandreblok på stranden (TKU). Efteråret bød på to individer ved Nørresand 19/11 (ESB).

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
2	1	0	6	6	2	0	3	2	20

Almindelig ryle: (Calidris Alpina)

Første halvår:

Første gang i 10 år ingen obs. før maj og vanen tro, ingen (eller ganske få) obs. i juni. Første fugle var 2 R Salthammer 2/5 (VFM), fra 5/5-11/5 5 R Salthammer (OLJ, THC, EST) og endelig 1 FU Spellinge Mose 20/5 (NE).

Andet halvår:

Det blev i slutningen af juli, at der rigtig kom gang i returtrækket: 20 R Salthammer 28/7 (SEJ), i juli en enkelt obs. fra Udkær 2 R 14/7 (VFM), Dueodde 13 FU 24/7 (VFM), Raghhammer 8 R 24/7 (VFM), Møllenakke Svaneke 5 N 31/7 (MTK). Ellers er det Nexø Sydstrand og Salthammer, der dominerer billedet: 28/7 120 R Salthammer (SEJ), 29/7 36 FU Nexø Sydstrand (AHH). Denne tendens fortsætter ind i august: 70 R 7/8 Salthammer (ESB, HTØ), 88 FU 8/8 Nexø Sydstrand (AHH), 75 FU 11/8 (AHH), 42 FU 20/8 Salthammer (AHH), 91 FU 31/8 Salthammer (KHE, AHH), dog også enkelte obs. fra Arnager havn, Raghhammer, Møllenakke Svaneke, Bro Odde, Galløkken Ny Mojan, Nørrekås og Udkær og en trækobs. fra Hammer Odde: 121 V 29/8 (OLJ). I september og oktober falder tallene, men en enkelt obs. fra Bro Odde bliver årets største: 175 FU 7/9 (VFM). 7 FU Sorthat Odde 9/9 (CAN), 5 R 14/9 Rønne havn (ESB), 8 R 28/9 Hasle Sydstrand (KRA). Fra 4/10-10/10 35 R Dueodde (HLL). To trækobs. fra Hammer Odde: 45 V 14/10 og 69 V 17/10 (OLJ). Sidste obs. 23/10 33 V Hammer Odde (OLJ).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	0	8	0	310	632	386	304	0	0

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
3641	1825	2943	987	1295	1368	1727	1487	2943	1643

Første fugl: 2/5

Sidste fugl: 23/10

Øvrige observatører: AMØ, APR, ASO, DNE, JCH, JPA, KMO, MBB, MBH, MKH, PEN, RBC, SKRY, SRS, SSN.

Kærløber: (Limicola Falcinellus)

Med 5 observerede fugle i alt nåede 2008 kun til sokkeholderne af rekordåret 2007, hvor over 10 individer blev registreret.

Første blev 18/7 1 Salthammer (SEJ, OLJ), en måned senere 16/8 1 Raghhammer (KHE, AHH) og de sidste fugle sås 29/8 1 Raghhammer og 1/9 2 Bro Odde (VFM).

Årstopotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
5	5	5	0	2	3	7	1	12	5

Gennemsnit for ti-året 1999-2008: 4,5 pr. år.

Total for ti-året: 45

Første fugl i 2008: 18/7

Sidste fugl i 2008: 1/9

Brushane: (Philomachus Pugnax)

Det blev ikke ligefrem brushanens år i 2008, tværtimod blev det den laveste årstopotal i 10 år. Procentvis toppede Udkær atter med 30% af det samlede antal fugle skarpt forfulgt af Nexø Sydstrand med 29% og Salthammer med ca. 20%.

Første halvår:

Det blev Nexø Sydstrand der lagde ud med den første observation 1 R 13/4 (CAN). Bortset fra en enkelt observation ved Galløkken Mojan 19/4 1 R (ESB) og 1 FU 11/5 Salthammer (MTK), er resten af første halvårs observationer fra Udkær f. eks. 29/4 5 R (ESB), 8/5 4 R (LOU).

Andet halvår:

Juni, juli og august domineres helt af observationer fra Nexø Sydstrand 26/6 8 R (VFM), 5/7 10 R (VFM), 23/7 6 FU (AHH), 7/8 4 R (ESB), 16/8 6 FU (SRS). Udkær er også sporadisk med i juli og august 24/7 5 FU (MTK) og 3/8 2 FU (AHH).

I slutningen af august og begyndelsen af september overtager Salthammer føringen 29/8 4 FU (SRS), 3/9 7 FU (VFM) og 13/9 7 FU (MTK).

Slutspurten bliver overraskende vundet af Dueodde med lokalitetens eneste og årets største observation 15/9 14 R (SSN), sidste observation kom fra Lærkesøerne 9/10 1 R (SKRY).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	7	8	10	35	23	37	1	0	0

Årstopotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
491	318	847	236	314	288	234	170	306	121

Første fugl: 13/4, Sidste fugl: 9/10

Øvrige observatører: AP, DNE, EST, HTØ, KHE, KMO, NE, OLJ, PCP, RS, SEJ, SKN, TCH.

Enkelbökkasin: (Lymnocryptes minimus)

Antalsmæssigt som foregående to år men uden forårsobservationer.

Første halvår.

Arten optræder fåtalligt som vintergæst og den forholds milde vinter i år resulterede i en rastende fugl 4/2 i Ølene (FJE). Seneste vinterobs. var i 2003.

Andet halvår.

Traditionen tro lå Dueodde igen i front med ni rastende fugle fra 27/9 til 7/11. Dagsmax. to 13/10, 31/10 og 7/11 (ESB, VFM, HTØ). Derudover kun en enkelt indberetning fra opfyldningen på Nexø Havn 29/10 1 R (MTK).

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
19	5	30	26	12	6	4	12	11	11

Øvrige observatører: KHE, SEJ.

Dobbeltbekkasin: (Gallinago gallinago)

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2	0	9	20	8	7	9	14	13	20	27	0

Markant tilbagegang året igennem hvor især andet halvår svigtede. Tredje ringeste forekomst siden 1999.

Første halvår.

Der blev kun registreret to vinterfugle 15/1 Udkæret (PJE). Foretrukne forårsrastesteder var atter Ølene og Bastemose med henholdsvis max. 6 R 15/3 og 4 R 24/4 (CAN, ESB). Tillige indberetninger om en til to individer fra Svinemose, Paradisbakkerne, Lærkesøerne, Udkæret, Raghhammer og Vellensby.

Ynglefugle.

Fra 5/4 til 5/6 indsendt meldinger om en til to spillende/territoriehævdende fugle fra Ølene og Bastemose og en enkelt fugl fra Paradisbakkerne hvilket kunne sandsynliggøre tre til fem ynglepar. Da arten imidlertid kan opfostre to kuld pr. sæson og tilmed parrer sig promiskuøst gennem hele yngleperioden, er det endelige yngleresultat næsten umuligt at opgøre.

Andet halvår.

Meldingerne fra august var nærmest katastrofalt lave med dagsmax. på kun to fugle og blot én fugl iagttaget i Udkæret! Har de mon i al ubemærkethed strøget uden om os eller har opholdet på ynglepladserne trukket ud? Vi skal helt hen til 7/11 for at finde periodens eneste tocifrede notering 11 R Dueodde (HTØ, VFM) hvilket noget usædvanligt gjorde november til halvårets bedste måned. Fra samme tidsrum kan nævnes 8/11 Balkalyngen (sumpen) 9 R og punktum for årets magre resultat blev sat på Dueodde 25/11 6 R (SRS, VFM).

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
132	71	192	197	260	391	269	284	372	129

ØVRIGE OBSERVATØRER: AHH, DNE, EST, HLL, JCH, JMH, JPA, KHE, LOU, MBH, NEJ, OLJ, PCP, PHJ, SEJ, SKN, SSN, THC.

Skovsneppe: (Scolopax rusticola)

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
3	3	25	12	34	17	8	1	1	2	9	5

Iagttagelser registreret i samtlige måneder med et samlet slutresultat på det jævne.

Første halvår.

Seks vinterfugle er ikke unormalt. Det begyndte lidt trist 7/1 med en død fugl, der var fløjet mod el ledninger i Svaneke Nordskov (JAL). Endvidere indberetninger om enkeltindivider fra Risebæk, Brommemose, Åker Plantage, Svinemose og Lilleborg (caretakertur), hvor en han 20/2 øjensynligt var i forårshumør og pistede 2 gange ved overflyvningen (HTØ, Kurt Pedersen, Lisbeth Lind, MTK, PJE). Forårstrækket kulminerer normalt ultimo marts – medio april hvilket stemte fint overens med de indsendte iagttagelser, som fortrinsvis var fra plantagerne og moserne.

Ynglefugle.

Allerede medio marts hørtes pistende hanner på deres skumringstogter. Fra i alt atten lokaliteter – foruden de traditionelle velkendte skov/moseområder bl. a. meldinger fra Lufthavnen, Robbedale, Kløvedal, Ndr. Åsedam, Hundsemyre, Svaneke-Grisby, Spellingemose, Galløkken, Vestre Sømark – er indberettet anslået 35 territoriehævdende hanner. Da en han i løbet af en ynglesæson kan ”servicere” helt op til fire hunner må et forsigtigt gæt på mellem 35 og 50 ”par” ikke være skudt helt ved siden af.

Andet halvår.

Antalsmæssigt meget skuffende med fortrinsvis observationer af enkeltindivider. Især august/september var tyndt besat med kun to fugle. Mest opsigtsvækkende må vel være en død fugl, der 8/11 blev fundet i Rønne formodentlig slået og plukket af en duehøg (ESB). Det hele fusede ud 29/12 hvor to fugle kom drønende over vejen foran en bil henholdsvis i Klemensker Plantage og ved Ravnebrohus (DNE, EST, TCH).

Årstopotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
97	116	94	110	33	102	96	130	142	120

Øvrige observatører: ABO, AHH, HAF, JCH, JMH, JPA, KHE, LOU, OLJ, PCP, PHJ, SBR, SEJ, SKN, SRS, SSN, VFM.

Stor kobbersneppe: (*Limosa limosa*)

Set årligt i beskedent antal siden 2003. Årets to observationer kom fra Salthammer 17/7 1 FU (OLJ) og Sorthat Odde 18/7 1 FU (SAR). Da datoerne ligger tæt på hinanden kan det ikke udelukkes, at det er samme fugl, der er tale om. Vi må håbe at artens årlige optræden på øen fortsætter fremover.

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
0	0	0	0	8	1	1	4	10	1-2

Lille kobbersneppe: (*Limosa lapponica*)

En art der antalsmæssigt svinger utroligt meget mellem årene. Forekomsten i år er hurtigt gennemgået, idet der kun i andet halvår er noteret rastende/fouragerende fugle fra de fire lokaliteter Nexø Sydstrand, Salthammer, Udkæret og ret usædvanligt Nyker, hvor der 19/7 blev set en fugl på en græsmark ved Kirkemarksvej 24. Fuglen blev set på fem meters afstand fra en bil (ESB). En lokal jæger mente, at der var tale om en tredækker! Meget få indberetninger af ungfugle kunne tyde på en dårlig ynglesæson eller at returtrækket er gået helt uden om øen. Eneste obs. fra det næsten udtørrede Udkær var 4/7 1 R. Salthammer kunne opvise otte fugle (dagsmax. fire 7/8) medens Nexø Sydstrand figurerede med blot fire eksemplarer (dagsmax. to 7/8) og stod desuden for årets sidste iagttagelse 16/10 1 R VDR (HTØ, VFM).

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
71	19	151	53	11	11	29	231	383	14

Øvrige observatører: AHH, KHE, MTK, OLJ, SEJ.

Småspøve: (Numenius phaeopus)

Beskedne indberetninger om denne trækfugt fra det nordlige Fennoskandinavien og Nordrusland.

Første halvår.

Overvejende set på trækstederne. Førstegangsføremkomst ret normalt 15/4 Hammerodde 1 Ø (PCP, OLJ), idet forårstrækket overvejende foregår medio april – ultimo maj. Samme lokalitet 5/5 17 Ø (AMØ) samt 23/4 Galløkken 2 NØ (ESB). En iagttagelse 1/6 fra Snogebæk af en SV trækkende fugl kunne enten være en sen omstrejfende forårsfugl eller en endog meget tidlig returtrækker, der har opgivet at nå ynglepladserne.

Andet halvår.

Tilbagestrækket foregår ultimo juni – primo september til Vest- og Sydvestafrika. Kun indberetninger om trækkende fugle, idet første og største iagttagelse var 18/7 Snogebæk 4 SV (OLJ). Derudover kun en til tre individer fra Nexø Sydstrand, Balka og Hammerodde, som samtidigt kunne noteres for årets sidste fugl 29/8 1 S.

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
127	21	85	93	182	40	36	52	47	39

Øvrige observatører: AHH, ASO, MTK, SBR, SEJ, SRS.

Storspøve: (Numenius arquata).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	212	55	98	19	23	4	0	0	0

Det svageste år siden 2003 og mere end en halvering i forhold til 2007.

Første halvår.

De første fugle sås relativt tidligt 2/4 Nexø Sydstrand 4 N (LOU). Derimod udeblev tidligere års indberetninger af trecifrede tal. Fra 7/4 til 24/4 meldinger om trækkende fugle bl.a. i forårsnætterne, men slet ikke i samme omfang som i 2007. Største registreringer blev 11/4 Ringebakkerne 21 N (ABO, CAN), 14/4 Rønne (nattræk) anslået 50 (OLJ), 23/4 Slotslyngen 75 N (SRS, TKU), Galløkken 49 NØ (ESB), 25/4 Årsdale vang 41 NØ (SRS) og 2/5 Svaneke Nordskov (nattræk) anslået 50 (MTK). Det første spæde returtræk sydover – og dermed efterårets forestående tilsynekomst - blev allerede noteret 16/6 Hammeren 2 SV, 17/6 Sandvig havn 6 SV (GGU), 20/6 Ekkodalen 18 SV, 22/6 Slotslyngen 20 SV (UMH) og 26/6 Rø 20 V (JGE).

Andet halvår.

Meget ringe aktivitet med få indberetninger. Største forekomst blev otte fugle noteret 20/8 i Svaneke (MTK). Derudover blot iagttagelser fra en til fem fugle fra syv lokaliteter. Sidstedatoen, der sædvanligvis ligger omkring månedsskiftet september/oktober, forelå i år allerede 6/9 4 V Årsdale (SRS). Bemærkes skal dog at Ertholmene havde rastende fugle helt frem til 15/10.

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
514	499	956	1317	319	764	526	745	914	411

Øvrige observatører: AHH, BNI, HTØ, PCP, SEJ, SKN, SNI.

Sortklire: (Tringa erythropus)

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	2	7	7	9	37	4	1	0	0

Ungfuglene i august reddede delvis et ellers meget middelmådigt år.

Første halvår.

Normalt er det kun et forholdsvis lille antal forårstrækkere, der ses på de danske rasteplasser om foråret. Årets ni bornholmske registreringer må alligevel betegnes som værende absolut i underkanten af normalen. Alle nævnes: Nexø Sydstrand 27/4 2 R (AMØ, ASO), 4/5 1 R (ESB), 12/5 1 R (SBR) og Udkæret 1/5 R TU, 8/5 2 R (JET, LOU, VFM). Returtrækket af gamle fugle – hunnerne kan forlade ynglepladsen allerede tre til fire uger efter ankomsten eller omkring en uge før klækningen af æggene – noteredes første gang 10/6 Udkæret 4 FU AD SDR (AHH, HTØ) og 12/6 Nexø Sydstrand 1 FU AD SDR (AMØ).

Andet halvår.

Som indledningsvis anført blev der indberettet forholdsvis pænt med ungfugle i august, hvilket kunne indikere en nogenlunde vellykket ynglesæson. Observationerne kom næsten udelukkende fra de to rastelokaliteter Nexø Sydstrand og Salthammer, da Udkæret lå næsten udtørret hen. Omtales kan Nexø Sydstrand 17/8 5 FU 1K (AHH), 3/9 4 FU 1K (VFM) og Salthammer 25/8 6 FU 1K (AHH). Endvidere blev der set enkeltindivider i Ølene, Raghø, Galløkken og Dueodde, der samtidig havde årets sidste og eneste oktoberfugl 8/10 (ESB, HTØ, HLL).

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
62	57	167	56	97	132	48	118	125	67

Øvrige observatører: CAN, KHE, MBH, MTK, OLJ, PCP, SEJ, SKN.

Rødben: (Tringa totanus)

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	1	17	22	3	33	78	12	0	0	0

Sidste års overmåde fine resultat kunne desværre ikke gentages men trods alt en middelmådig forekomst (ingen meddelelser om fugle af racen Islandske rødben (Tringa tonatus robusta)).

Første halvår.

Det blev kun til en enkelt martsfugl 18/3 Salthammer 1 R (SEJ). Denne lokalitet og Nexø Sydstrand var de foretrukne rastesteder i april, medens maj månedens observationer forekom mere spredt fra andre dele af øen f. eks. Udkæret 1/5 2 R, Svaneke Fyr 14/5 1 R og 27/5 Arnager havn 3 R. Periodens største dagsmax. blev noteret 28/4 Salthammer 5 R set i forhold til i 2007 hvor Nexø Sydstrand lå bedst med 15 R. Der forelå ingen indberetninger fra trækstederne. En enlig fugl 2/6 i Udkæret må betegnes som en relativ sen forårstrækker.

Andet halvår.

En halvering af juli- og augusttallene i forhold til 2007 påvirkede forekomsten negativt. Traditionen tro næsten udelukkende indberetninger fra de to velkendte steder Nexø Sydstrand og Salthammer. Største dagsmax. blev 7/8 Nexø Sydstrand (DOF-tur) 11 FU set i relation til forrige års 37 fugle på samme lokalitet. Udkæret og Dueodde bidrog blot med hver tre fugle. Endvidere indsendt iagttagelser af en til to individer fra Galløkken, Lufthavnen, Møllenakke Svaneke, Raghhammer og Ølene. Det blev atter et år uden oktoberobservationer da 6/9 Balka-Salthammer 4 R og Nexø Sydstrand 6 R (ESB) blev rosinen i pølseenden.

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
189	116	241	89	58	177	97	108	296	166

Øvrige observatører: AHH, CAN, EST, HTØ, JCH, JET, JMH, JPA, KHE, KRA, LOU, MBH, MTK, NEJ, OLJ, SBR, SRS, THC, VFM.

Hvidklire: (Tringa nebularia)

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	16	11	5	36	70	15	0	0	0

Der blev desværre ikke rettet op på forrige års store tilbagegang selv om august måneds ungfugletal viste lidt fremgang.

Første halvår.

April og maj var bedrøvelige. Første og største "flok" 14/4 Nexø Sydstrand kunne opgøres til hele 4 R (VFM). Derudover kun få indberetninger om en til tre rastende individer fra Udkæret, Ølene og Salthammer (ti indsendere). Fem junifugle lå ligeledes under vanlig standard.

Andet halvår.

Forholdsvis flere ungfugle i forhold til sidste år kunne ikke ændre det overordnede billede af det noget "tynde" halvår. Sædvanen tro overvejende indsendelse af iagttagelser fra Nexø Sydstrand, der samtidigt kunne opvise største dagsmax. 7/8 11 R (DOF-tur), medens lokaliteter som Salthammer, Dueodde og Udkæret forbigås i tavshed. Sporadiske indberetninger om en til tre fugle forelå fra Lufthavnen, Raghhammer, Halleklipperne, Galløkken, Sorthat Odde, Svenskehavn, Hasle havn og sluttelig Ølene 24/9 2 R (ESB).

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
196	109	336	296	230	278	264	366	171	153

Øvrige observatører: AHH, CAN, EST, HTØ, JET, JMH, JMM, JPA, KHE, KMO, LOU, MTK, OLJ, SBR, SEJ, SKN, SRS, THC.

Svaleklire: (Tringa ochropus)

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	1	27	2	18	46	17	1	0	0	0

Marts bød på en tidlig fugl som selvfølgelig også blev årets første: 11/3 1 Årdsalevang (SRS). Det var samtidig en af landets første i 2008.

Fra tiden omkring forårstrækket bør nævnes 7/4 4 Udkæret og 19/4 5 Krystalsørerne på Hammeren (PCP, CAN). De små 30 fugle som rastede på øen var omkring det forventede.

Herefter skifter interessen til de mulige ynglepar. Vi havde faktisk fem af slagsen i 2008 fra hhv. Bastemose, Stavnsgård og Ølene samt Tofte og Vellensby grusgrave.

Juli bød på pænt mange svaleklirer mens august skuffede og trak årstotalen ned. Der var 23 iagttagelser fra Nexø Sydstrand og Salthammer som er de lokaliteter hvor arten lettes ses i sensommeren. Antalsmæssigt toppede perioden med 23/7 6 fra førstnævnte sted (SRS). Nævnes bør også 29/7 4 Udkæret og 2/8 5 Hundsemyre (HTØ, MTK, SRS).

Sæsonen rundes tidligt af med 13/9 1 Udkæret (KMO).

Årstotal 2008: 112. 2004-2007: 110, 111, 186 og 169.

Øvrige observatører: AHH, ESB, GGU, JCH, LOU, OLJ, SEJ, SKN, THC, VFM.

Tinksmed: (Tringa glareola)

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	4	49	52	310	238	35	0	0	0

Første halvår:

Som forventet ankom første fugl midt i april: 13/4 1 Udkæret (PJE). Herefter gik der imidlertid hele to uger inden næste tinksmed viste sig på øen og antallet i april blev derfor meget lavt. Maj gav dog heller ikke det store antal med 8/5 14 Udkæret (LOU) udgørende det eneste tocifrede. Herudover blev 8 eks. samme dag på en oversvømmet mark ved Nordbakkegård i Poulsker (OLJ) flest. I juni blev der blot noteret tre observationer hvoraf 30/6 50 Udkæret (VFM), som det ses i månedsfordelingen, var klart flest.

Andet halvår:

Selv om antallet steg kraftigt i periodens første måned, lå antallet stadig under middel og det blev idet hele taget et år med ret få tinksmøde. Fra sensommeren kan nævnes 4/7 166 + 25/7 44 Udkæret, 22/7 17 + 2/8 46 Nexø Sydstrand og 16/8 45 Salthammer (KHE, AHH, THC) – førstnævnte var da i det mindste et stort tal. Det var faktisk årtiets tredjestørste. Alle øens trecifrede noteringer siden århundredeskiftet stammer i øvrigt fra netop Udkæret. Få andre steder kunne mere end ti ses. En undtagelse var dog 3/8 14 ud for lufthavnen (ESB). Som man måske kan ane, er der en klar tendens til at arten foretrækker Udkæret i juli, mens der i august er klart flest på østkysten. Efter 7. september to iagttagelser: 13/9 1 Bro Odde og så en af øens seneste fund af arten i form af 3/10 1 Salthammer (VFM, HTØ). Artens sås dog helt frem til 18/10 i Vestjylland.

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	29/3-28/4	16/4
Sidste	7/9-8/10	21/9

Årstotal 2008: 688. 2005-2007: 714, 1222 og 848.

Øvrige observatører: CAN, JCH, JMM, JPA, KMO, Michael Mielke, MTK, NEJ, SBR, SEJ, SKN, SRS.

Mudderklire: (Actites hypoleucos)

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	4	52	5	139	208	40	0	0	0

Efter et par år med rekordstore tal kom vi ned på jorden igen med et gennemsnitsår.

Første halvår:

De første fugle ankom til normal tid med 15/4 1 Udkæret og 22/4 1 Sorthat Odde (LOU, CAN) udgørende de tidligste.

I maj synes der at have været mudderklire overalt. Der var 49 iagttagelser fra 17 lokaliteter. Sågar indlands som Torneværkets kaolinergrav og Spellinge Mose (BNI, SNI, NEJ) hvilket ikke er helt normalt i foråret. Flest var der i starten af måneden hvor der bl.a. noteredes 9/5 4 Svaneke, 10/5 5 Salthammer og 11/5 4 Galløkken (MTK, SBR, ESB).

Andet halvår:

Frem til medio juli var der så ret stille om arten igen. Men så satte returtrækket ind og Bornholm husede igen store mængder mudderklire. Blandt de tocifrede tal kan nævnes 17/7 12 + 23/7 20 + 16/8 25 Salthammer, 24/7 17 Udkæret, 2/8 20 Nexø Sydstrand og 24/8 12 Sorthat Odde som blev årets sidste fund af mere end ti (OLJ, HTØ, THC, MTK, AHH, CAN). Alle klassiske lokaliteter men også steder som ud for Levka, lufthavnen og Raghhammer optrådte arten med små ti eksemplarer af gangen. Den sidste uge af august betød en kraftig udtynding i både antallet fugle og lokaliteter. I september blev 12/9 6 Pyritsøen (KMO) eneste større registrering. Sidste fund så ud til at blive 23/9 – men 15/10 dukkede to sene fugle op på Dueodde (ESB).

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	4/4-23/4	16/4
Sidste	16/9-19/10	3/10

Årstotal 2008: 448. 2005-2007: 290, 641 og 761.

Øvrige observatører: AMØ, APE, ASO, JCH, JMM, Michael Mielke, PCP, SEJ, SKN, SRS, SSN, Steen Flex, VFM.

Stenvender: (Arenaria interpres)

Et særdeles overskueligt år med bare seks fugle forår og fem efterår. Sidste år (som var årtiets bedste) bød på mere end fem gange flere.

Alle nævnes: 2/5 2 + 10/5 1 Salthammer samt 28/5 3 Nexø Sydstrand (VFM, SBR, LOU) udgjorde de tre observationer fra første halvår.

Hertil 11/8 1 Nexø Sydstrand og fra perioden 16-31/8 i alt 4 Salthammer (ESB, OLJ, THC, VFM, MTK, SRS, AHH).

Arten blev altså kun set på to lokaliteter i 2008!

Årstotaler 2005-2007: 13, 20 og 59.

Odinshane: (Phalaropus lobatus)

Året bød på to eksemplarer – begge fra Salthammer hhv. 9/6 og 18+19/8 (OLJ, HTØ, ESB, JPA, MTK, AHH, VFM). Fuglen fra juli var i øvrigt øens tidligste notering siden århundredeskiftet og af årtiets sammenlagt 15 individer er der kun to mere fra denne måned. Tidspunktet gjorde at det var en fugl som endnu bar sin smukke yngledragt. Typisk nok var begge fugle meget lidt sky og kunne nydes på klods hold.

Antal 2000-2006: 0, 2, 4, 1, 1, 0, 3 og 2.

Mellemkjo: (Stercorarius pomarinus).

Med en iagttagelse tegner 2008 ikke som et usædvanligt år for antal obs af mellemkjo. Årets fugl blev en ungfugl (1k) trækkende syd ved Årsdale den 21/9 og som i 2007 stod også Arne og Anette bag denne flotte tykmavede kjo (AMØ og ASO)

Mellemkjoen ses primært som efterårgæst og især når de første 1k fugle ses sidst i september men arten ses ikke årlig på Bornholm. Hovedparten af mellemkjoerne overvintrer til havs i det tropiske og subtropiske Atlanterhav.

Herunder ses fundstatistik for 1999 til 2008 samt fordelingen mht. måneder i siden 1999.

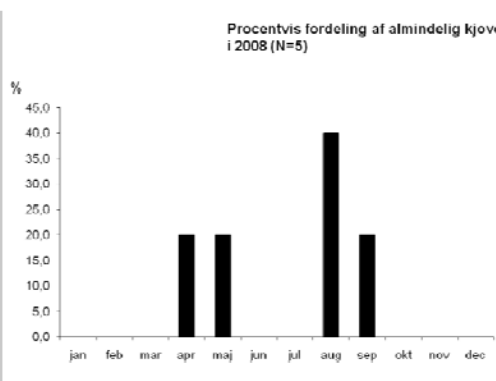
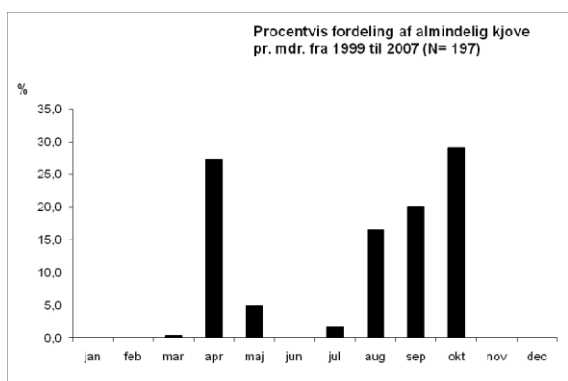
2008 : 1   2007: 2   2006:2   2006: 2005: 1   2003: 1   2001: 13   og i 1999 : 18 fugle

Fra **1999 til 2008** fordeler fundene pr måned således:

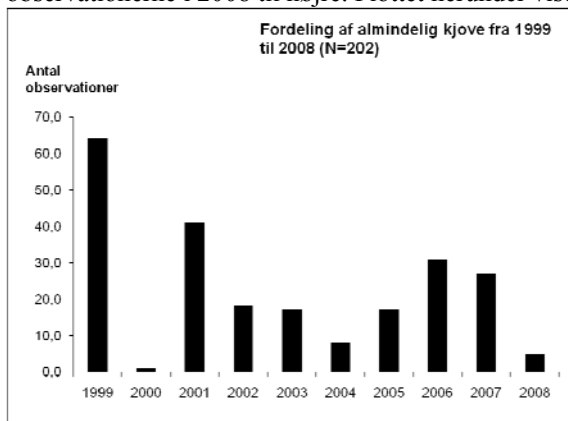
JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	1	2	4	0	0	3	13	13	1	2

Almindelig kjove: (Stercorarius parasiticus).

2008 blev et meget ringe år for obs. af almindelig kjove på Bornholm. Mod 27 obs. året før blev der kun set 5 fugle i 2008. Disse 5 fordeler sig dog ikke uventet og af søjlediagrammerne herunder ses året 2008 holdt op mod normalen i form af foregående 8 års observationsmønster.

Her over ses procentfordelingen af almindelig kjove fra 1999 til 2007 til venstre sammenholdt med billedet af observationerne i 2008 til højre. Plottet herunder viser årstotaler fra 1999 til 2008 hvor gengangere er sorteret fra.

Observatører i 2008 er OLJ og SSN

Storkjove: (Stercorarius skua).

Der blev ikke set Storkjove på Bornholm i 2008.

Sidste storkjove ved Bornholm var i 2007 og høre til en absolut sjældenhed på Bornholm og Christians Ø. Fuglen i 2007 blev fundet af JSP under indsejlingen til Christians Ø.

Sorthovedet måge (Larus melanocephalus):

Bornholm blev gæstet af hele to sorthovedet måger i 2008. Begge 1k fugle. Den ene blev set den 27. juli ved Salthammer af OLJ og den anden kom trækkende øst langs strandkanten ved Dueodde den 12. september set af OLJ og SSN.

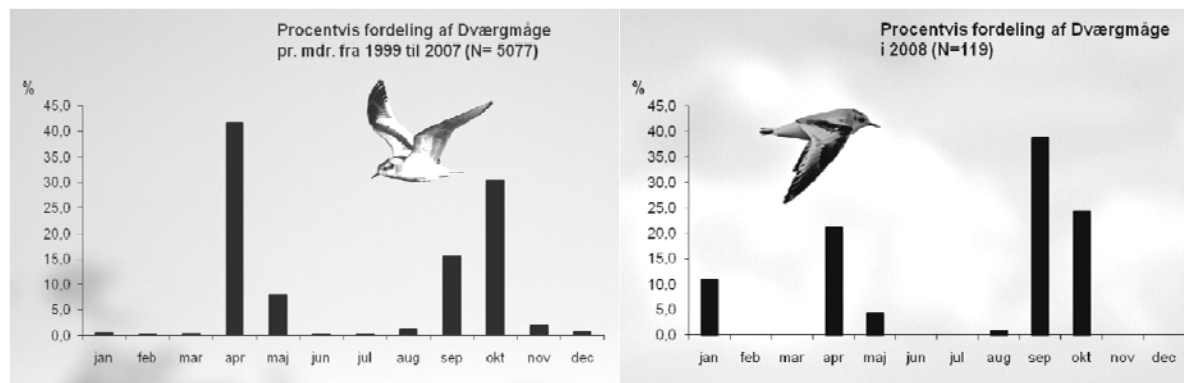
Sidste obs. var i 2006 (1 1k 29/9) og 2001 (1 1k d.15/10)

Dværghmåge: (Larus minutus).

2008 blev med sine 119 individer (gengangere sorteret fra) dårligere år end 2007 der med sine 292 obs. ellers også var et år med meget få observationer. .

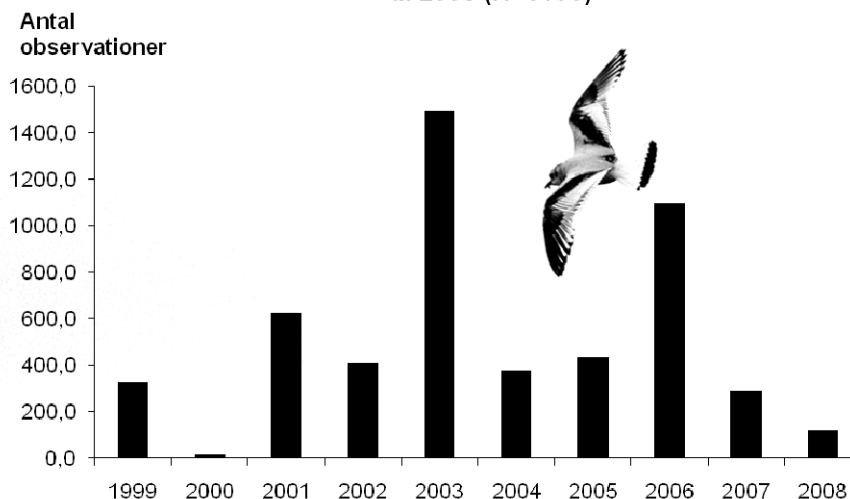
Herunder ses månedssum for 2008. (Alle gengangere er fraserteret):

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
13	0	0	25	5	0	8	1	46	29	0	0

Herover ses til venstre den månedsvise fordeling af dværghmåger i procent af total antal iagttagelser fra 1999 til 2007 (alle gengangere er fraserteret). Til højre ses procentvis fordeling af dværghmåge pr måned i 2008.

Fordeling af dværghmåge fra 1999 til 2008 (N=5196)

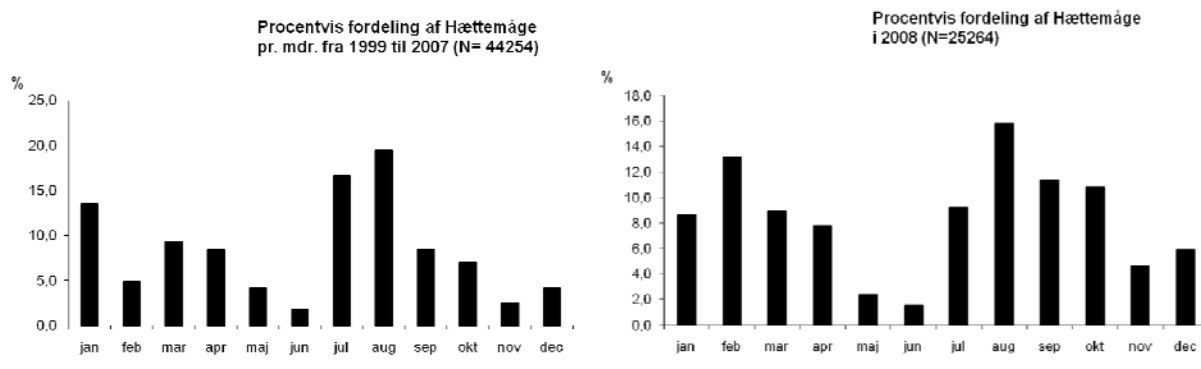

Sabinemåge (*Larus sabini*)

Ingen obs siden 2002 ved Svaneke

Hættemåge: (*Larus ridibundus*).

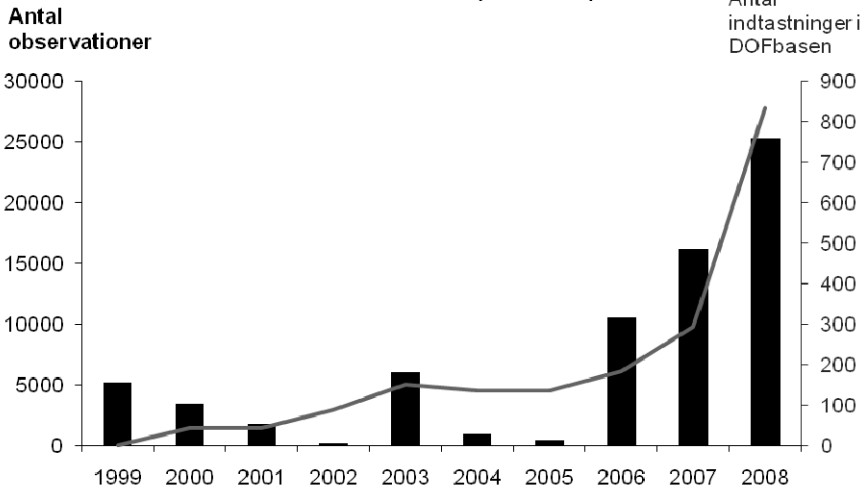
For tredje år i træk kan der noteres et rekord stort antal indtastede fugle. I 2008 er der indtastet hele 25.264 hættemåger! Det er naturligvis vigtigt at dette er antal observationer og en vurdering samt frasortering af gengangere er forsigtigt forsøgt. Det generelle mønster for hættemågen i DK er temmelig dystert og mange undersøgelser viser en art i stærk tilbagegang. Dette billede er ikke helt overensstemmende med graferne herunder men bemærk hvor lille en andel af fuglene vi har i ynglemånederne. Brugen og populariteten af DOFbasen er nok stadig stigende hvorfor en stor del af de øgede antal obs. kan tilskrives en øget indtastning. Ser man på antallet af indtastninger per år har 2008 hele 832 indtastninger af hættemåge mod 292 indtastninger i 2007, 182 i 2006, 136 i 2005 og 135 i 2004. Stigninger i antal indtastninger fra 2007 til 2008 er således på 185% og skal medtages i vurderingen af de data DOFbasen gemmer. Vinterens vandfugletælling giver nok et mere retteligt billede af forekomsten idet der her taltes 884 hættemåger i weekenden den 26. til 27. januar. Dette er en lille stigning i forhold til de 808 der blev talt rund om øen i weekenden den 28+29. jan 2007 og 813 i 2006. På søjlediagrammerne herunder ses hvordan de største forekomster er koncentreret om forår og efterår. Arten har en forholdsvis ringe yngleaktivitet på Bornholm. Af søjlediagrammerne ses det at vi har haft en pæn andel flere fugle i sept. og okt. samt februar set i forhold til "gennemsnitsforekomsten" illustreret ved gennemsnitsfordelingen fra 1999 til 2007 (sammenhold diagram for 2008 med gennemsnitsfordelingen 1999-2007).

Her ses den månedsvise fordeling af hættemåger i procent af total antal iagttagelser fra 1999 til 2007 (gengangere er forsøgt frasorteret) samt tilsvarende plot med procentfordelingen af observationer i 2008 (gengangere er forsøgt frasorteret)

Antal obs. af hættemåge fra 1999 til 2008 (N=65518)

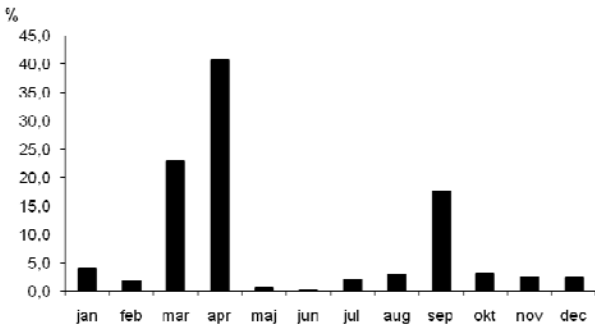

I dette diagram er antal observationer de seneste 10 år vist og antal åbenlyse gengangere er frasorteret. For at give et rettelig billede af udviklingen ses indsat antallet af observationer på den sekundære y-akse (røde til højre)

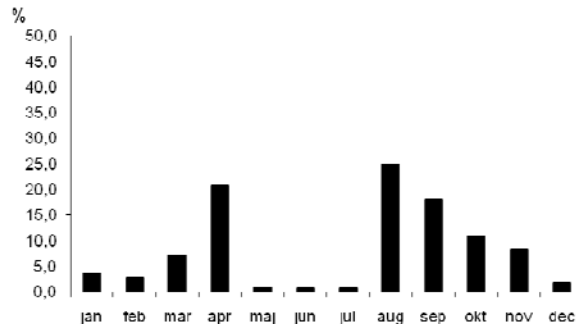
Stormmåge: (*Larus canus*).

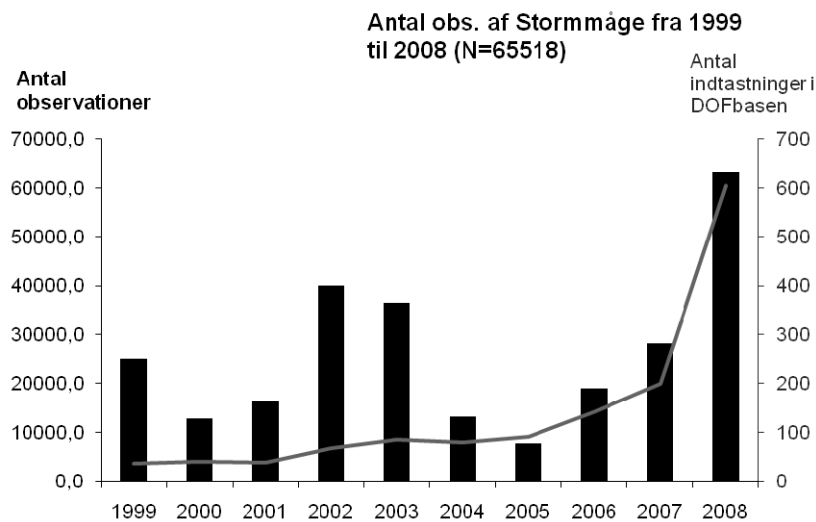
2007 bød på et pænt antal iagttagelser med ca. 28.225 indtastede fugle men i 2007 blev der næsten rapporteret 34.000 flere idet hele 63.177 er indtastet i 2007. Den faktiske størrelsesorden af antallet af fugle er meget svært at afgøre med der ses en klar tendens i forekomsten af fuglen koncentreret om forårsmånederne marts og april. Dette ses tydeligt på venstre figur herunder. Generelt ser forårstrækket af stormmåger over Bornholm på vej til nordlige ynglepladser ud til at være dominerende i forhold til efterårstrækket. Men billedet viser tydeligt hvor stor en del af de stormmåger der ses på Bornholm hidrører trækfugle. Kun en meget lille del bliver på øen i yngletiden selvom indrapporteringen naturligvis bliver dårligere dækket i kraft af en mere spredt fordeling på ynglepladser i denne tid. Tælling af vinterrastende fugle på marker og ved kyster er nemmere og bliver sandsynligvis hyppigere indtastet. Fordelingen i 2008 giver klart indtryk af et forårs og sensommer-ryk men der er påfaldende flere sensommerfugle end det generelle mønster viser.

Procentvis fordeling af Stormmåger pr. mdr. fra 1999 til 2007 (N= 198697)

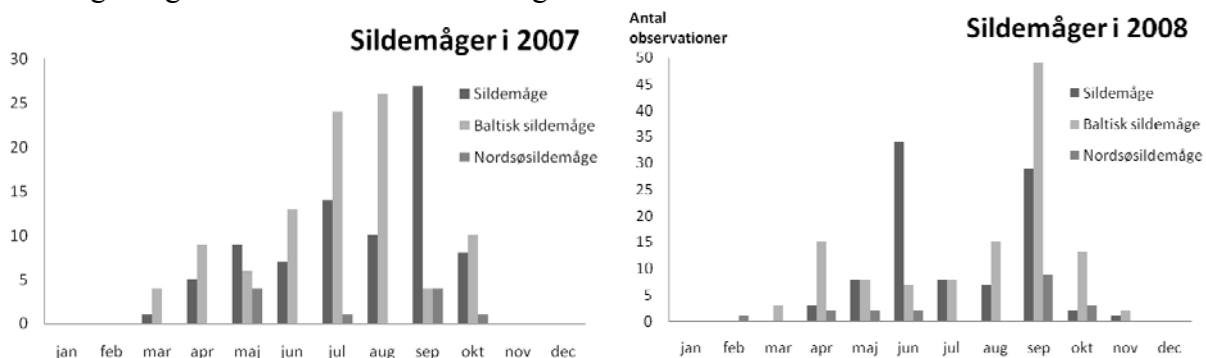
Procentvis fordeling af Stormmåger i 2008 (N=63177)

Sildemåge: (*Larus fuscus*).

Sildemågerne er igen i denne rapport behandlet særskilt for de 2 racer som forekommer på øen nemlig Østersø-sildemågen eller Baltisk sildemåge og Nordsø-sildemågen. Ud over disse to former er der den britiske race ssp *graellsii* men idet denne i videnskabelige undersøgelser er fundet meget vanskelig at adskille fra Nordsø-sildemågen grundet dennes store variation er den udeladt i denne gennemgang og ingen indtastninger af denne type er gjort i 2008. Herunder ses grafisk hvorledes observationer fordeler sig over året og dette gør det muligt at vurdere situationen for den baltiske sildemåge hvis bestand ventes at reduceres yderligere i de kommende år. Gruppen kaldet sildemåge i figurerne er race-ubestemte fugle.

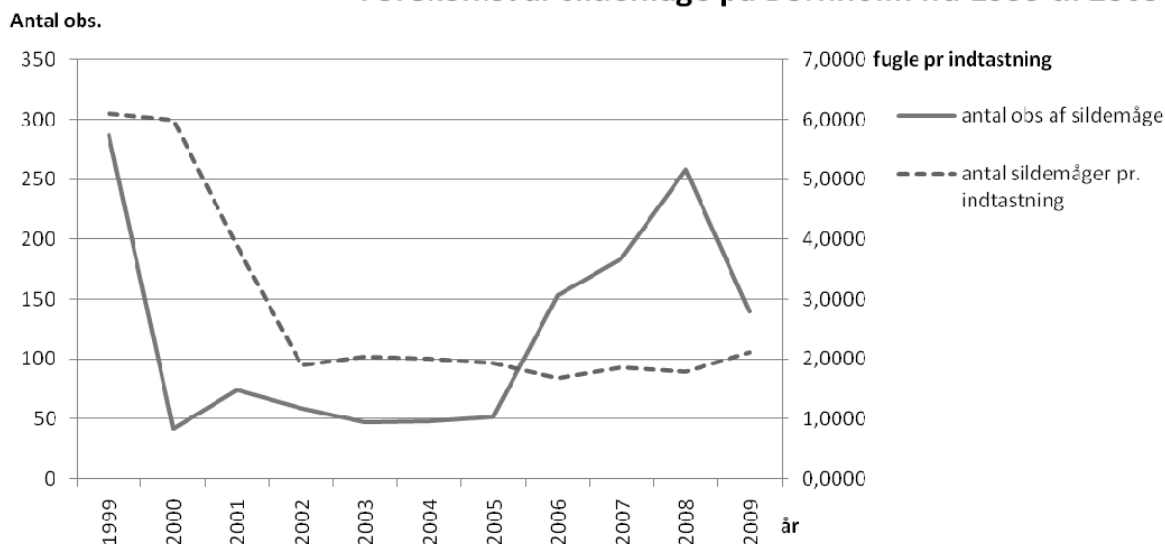

Figur med sildemågeobservationer samt de racebestemte sildemåger i 2007 til venstre samt samme for 2008 til højre. Søjlerne viser antallet af obs. pr måned for hhv. sildemåge sp., baltisk sildemåge samt nordsø-sildemåge. Alle Gengangere er frasortet.

En sådan grafisk fremstilling giver en indikation om forekomstmønster ml. de to typer og som det ses er det et mindre antal sildemåger gennem ynglesæsonen samt i begge år et synligt antal nordsø-sildemåger – noget der ikke var tilfældet for blot ti år siden. Men selve antallet og vurderingen af flere eller færre er lidt svær at fremstille ved kurver af antal fugle i perioden. Derfor er nedenstående graf indsat og giver et interessant billede af forekomsten gennem de sidste 10 år. Da DOFbasen i de seneste år anvendes af flere og flere vil det naturligt give udslag i flere og flere

fugle på øen men dette mønster er jo ikke nødvendigvis ensbetydende med at der reelt er flere fugle på øen. Bemærk den røde stiplede kurve som angiver hvor mange sildemåger der så er set pr indtastning. Som det ses er antallet ved årtusindskiftet langt højere end de seneste 7 år hvor antallet har ligget ret stabilt på ca. 2 fugle pr indtastning – selv i år med meget høje antal sildemåger indtastet (f.eks. 2008)

Forekomst af sildemåge på Bornholm fra 1999 til 2009

Figur med sildemågeobservationer (både baltisk, nordsøsillemåge samt sildemåge sp). I denne figur er den samlede forekomst indsat som blå helfarvet kurve for at vise antallet af observationer mens den stiplede røde kurve viser antallet af fugle pr. indtastning og altså en form for standardiseret billede af udviklingen. Bemærk at disse ikke følges ad!

Baltisk sildemåge (*Larus fuscus fuscus*)

Som det ses af figuren ovenfor bød sommermånederne i 2008 ikke på de samme store forekomster af Baltiske sildemåge. Men en markant stor forekomst ses i september 2008 hvor hele 49 baltiske sildemåger ses. Dette er virkelig mange og årsagen findes uden tvivl i afholdelsen af Klaus Mallings mågekursus i dagene den 12.-14. september og henleder til det mønster der ses når man sammenholder indsats og antal fugle som i kurverne ovenfor. Sensommeren bød igen i 2008 flere gange på hårde nordøstenvinde og flere gange blev der umiddelbart herefter set store forekomster.

Denne sildemågerace har de senere år gennemgået en dramatisk tilbagegang. Den regnes som truet og er på rødlisten i bl.a. Sverige, Finland og Estland, som udgør hovedparten af yngleområdet, og samlet tæller bestanden nu 10-20.000 par..

Når racens triste udsigter tages i betragtning må der opfordres ekstra til at være særlig opmærksom ved bestemmelse af de baltiske sildemåger idet mange nordsøsillemåger kan være meget mørke og faktisk kan tangere de sortrygede Baltiske sildemåge.

Nordsøsillemåge (*Larus fuscus intermedius*)

Denne sildemåge ses mere og mere på øen og i 2008 sås 19 fugle. Nordsøsillemågen blev første gang indrapporteret i dofbasen i 2001 med 1 fugl, dernæst endnu en i 2002 og først i 2005 sås

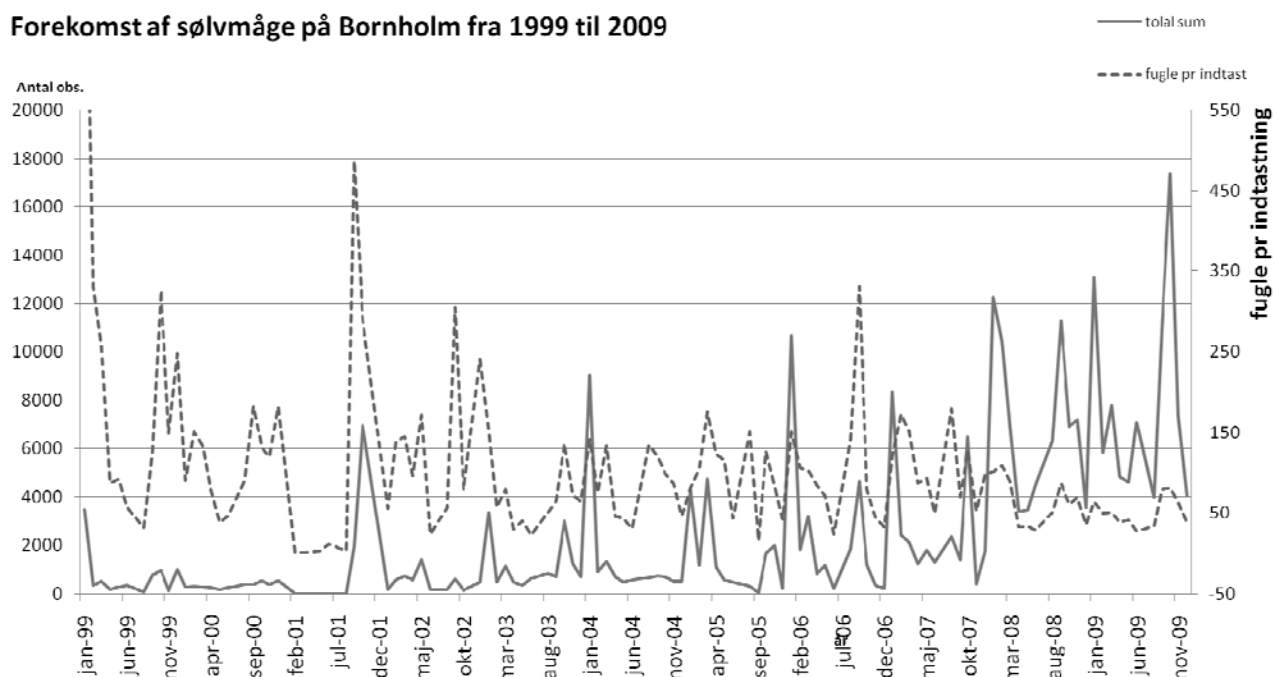
endnu én af denne type. 2006 gav 7 fugle og 10 i 2007. Således blev 2008 et rekord år men kan skyldes ekstra fokus på denne race og det faktum at racen er set på Mulekleven som ellers henregnes til østersøsillemågens domæne. Det bliver meget spændende og følge nordsøsillemågen og hvor langt østover den flytter sig. Sammenholdt med den generelle tilbagegang af den baltiske sillemåge er dette måske det næste årtis nye sillemåge på Bornholm.

Sølvmåge: (*Larus argentatus*).

Sølvmågen er en af de arter man ofte nævner som en tilpasningsdygtig art der generelt klarer sig fint og formår at udvikle bestanden trods generelt hårde tider for naturen og dens fuglefauna. Ser man på DOFbasens antal af fugle indtastet ser der da også ud til at være en kraftig stigning i antallet af fugle som kunne underbygge ovenstående formodning. I nysgerrighed over hvordan det egentlig står til hvis man forsøger at tage højde for den øgede indsats der gøres for at indtaste fugle vi ser i DOFbasen samlede og sorterede jeg antallet af observationer og antal gange der er indtastet sølvmåger gennem årene. Dette kommer der et interessant mønster ud af idet det af graferne herunder ses et markant faldende antal af fugle set pr. indtastning. Det bliver spændende at følge dette mønster for det ser ikke særlig lovende ud trods de mange sølvmåger der ses indtastet. Af den nederste graf hvori der er indlagt en lineær model til beskrivelse af udviklingen ses det at der i 2009 blot ses 1/3 af det antal sølvmåger pr indtastning i forhold til tilsvarende for 10 år siden!

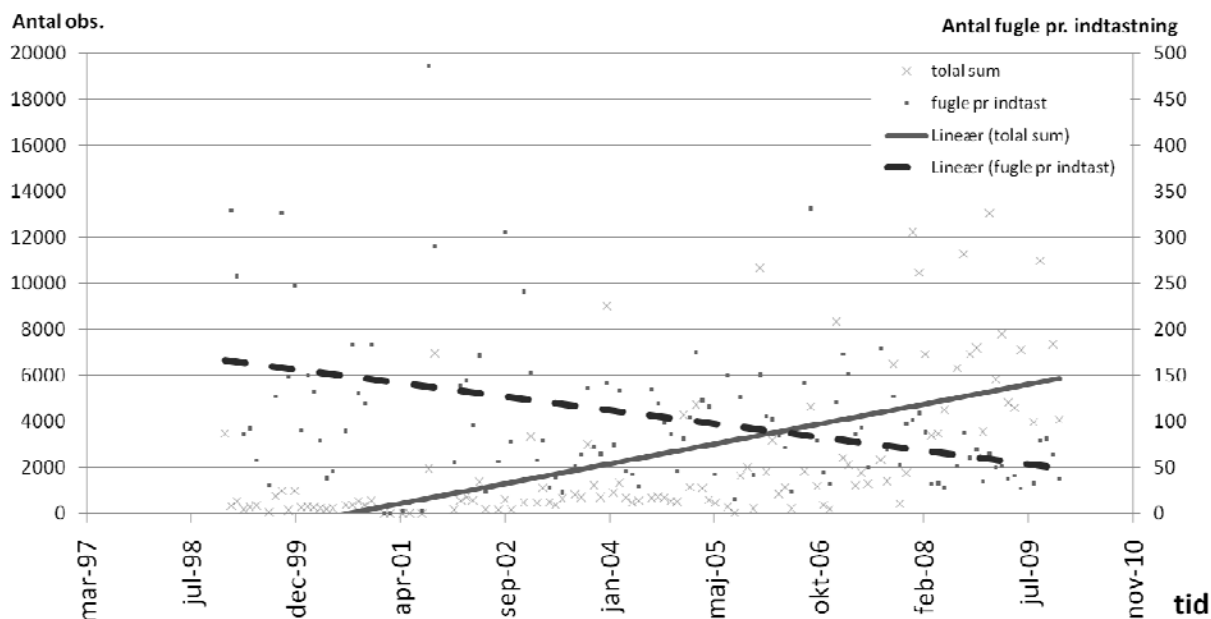
Hvorvidt dette er en effekt af den generelle nedgang i fiskeriet og heraf færre måger tiltrukket af havnene eller reelt reducerede bestande og ynglesucces er svært at sige og kræver mere research.

Forekomst af sølvmåge på Bornholm fra 1999 til 2009

Fordelingen af antal observerede sølvmåger fra 1999 til 2009 ses i den helfarvede kurve med tiden på x-aksen, antal observationer på primære y-akse og gennemsnitlige antal fugle pr. indtastning på sekundære y-akse. Den stiplede kurve viser antal fugle set pr. indtastning.

Forekomst af sølvmåge på Bornholm med lineær model fra 1999 til 2009

Samme data som ovenstående graf men fordelingen af antal observerede sølvmåger fra 1999 til 2009 ses i de blå krydser og gennemsnitlige antal fugle pr indtastning ses med røde prikker. Tiden er på x-aksen, antal observationer på primære y-akse og gennemsnitlige antal fugle pr. indtastning på sekundære y-akse. I jan.1999 er en ekstrem værdi for på gennemsnitlig 871 fugle pr indtastning taget ud for at få bedre opløsning af data i figuren. Dette punkt er stadig gældende i den lineære model der ses indsat.

Generelt ser vi på Bornholm en meget høj andel af sølvmåger i månedsskiftet december til januar med ankomst af mange tusinde fugle. Det ses også at øen har et jævnt niveau af sølvmåger fra februar og hen mod ynglesæsonen hvor der ses et fald i observationer. Dette drop i sølvmåger midt på sommeren skyldes nok primært træk til nordligere egne men også at vinterens store flokke spreder sig ud på ynglepladerne rundt om øens klippekyster og derved ikke bliver talt med samme lethed af øens ornitologer.

Middelhavsmåge: (*Larus michahellis*).

Denne eksotiske og særlig svært bestemmelige art ses primært i efterårs- og vintermånederne. Arten ekspanderer nordover og ses i stigende grad i Danmark. Det er dog primært Vestdanmark og vestkysten i Jylland hvor dette ses tydeligt og her i det østligste af Danmark har vi kun ganske få observationer. Mønsteret for forekomst er stort set omvendt af det mønster der tegner sig for Kaspisk måge (*Larus cachinnans*) som optræder meget fåtalligt i Vestdanmark men langt hyppigere her hos os på Bornholm. 2008 bød således kun på 5 middelhavsmåger og dette kan som det ses herunder.

2008 bød på 5 fund fordelt som kun blev observeret i oktober og december.

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
1 (ad)	0	2 (2k)	0	0	0	0	0	0	2 (ad+1k)	1 (2k)	0

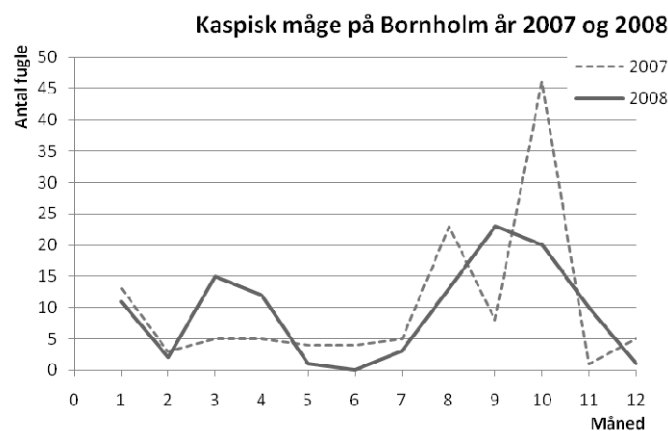
Middelhavssølvmåge 1k fra Nexø Havn den 26/10 2008. Denne fugl viste sig meget publikumsvenlig idet den fouragerede på fiskegarn under Klaus Malling Olsens mågekursus på øen. Fuglen sås også i skænderi med en kaspisk måge! Foto Sune Riis Sørensen

Kaspisk måge: (*Larus cachinnans*).

De foregående 2 år (2006 og 2007) har vist et stort antal observationer og langt flere end tidligere. Arten ekspandere i disse år nord og nordvest-over men dette er næppe forklaringen på de seneste års stigende antal observationer. I 2007 spæde vi at de ca. 110 til 130 fugle var et mere normalt antal observationer for øen og helt i tråd med dette ”ligger” 2008 sig på 110 observationer (gengangere frasorteret) Dette er lidt færre end i 2007 men fortsat vurderet at være af samme størrelsesorden. Det kunne tyde på vi er tæt på at se et mere realistisk billede af artens optræden på Bornholm end før i tiden hvor der ikke var samme fokus på arten.

1999	2000	2001*	2002*	2003	2004	2005	2006	2007	2008
2	4	49	78	13	13	25	133	122	110

Forekomsten af kaspisk måge siden 1999. Gengangere er frasorteret. År med * er år med felttræf.

Kaspisk måge på Bornholm. Graferne her viser forekomsten over året fra måned 1=januar til 12=december. Den stiplede linie er forløbet fra 2007 og den solide linie er tallene for 2008. Forløbet er nogenlunde ens med meget få sommer obs, flest efterårsfugle og lidt fugle i april maj.

Gråmåge: (Larus hyperboreus).

Ingen gråmåger blev set på Bornholm i 2007 MEN 2008 var et skønt år hvor alle havde mulighed for at opleve denne topseje måge. Første fugl blev set på Nexø havn den 13. februar hvor AHH fandt en fed 3k gråmåge efter en uges ihærdig indsats efter samme. Foto af fuglen ses her til højre med mobiltelefon i håndkikkert.

Næste fugle blev en 2k gråmåge den 11. marts samme sted (SRS) og denne blev med al sandsynlighed set senere på dagen ved Dueodde hvor AMØ ser en sydtrækkende 2k gråmåge.

Den 19. marts sås så igen en 3k fugl på Nexø Havn (SRS) hvilket er lidt over en måned efter februar fuglen og således nok at henregne som en ny fugl.

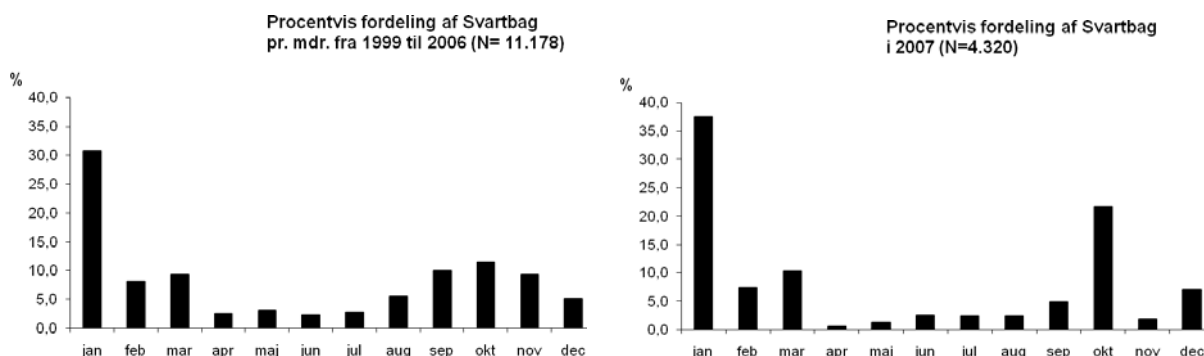
Den 3. maj ses OLJ en 2k+ fugle NØ ved Hammerodde og dette kan være samme fugl som den 3k fugl JPa se den 7. maj rastende ved Vigehavn ved Svaneke.

Årets sidste gråmåge blev endnu en 3k fundet på Nexø fyldeområde den 13. maj af SRS. Fuglen ses herunder på foto og er måske samme som ovenfor set af OLJ og JPa den 3. og 7. maj

Alt i alt 3-5 fugle på øen hvilket er særdeles fint antal fugle på Bornholm. Med hertil skal nævnes at Bornholm i de første 3-4 måneder af året viste sig usædvanlig ved at have gråmåger som det eneste sted øst for lillebælt!

Svartbag: (Larus marinus).

Der blev indtastet 4320 svartbage i 2007 hvilket er lidt flere end i 2006. Åbenlyse gengangere er her frasorteret, men det egentlige antal fugle på øen er svært at vurdere. I 2007 blev der talt 850 svartbage i weekenden 28+29/1 mod 1149 i 2006. Der blev dermed set 26 % færre svartbage ved vandfugletællingerne i 2007 sammenlignet med året før. I 2007 var der store ansamlinger mange steder, og særligt kan nævnes Nexø Havn hvor ESB talte 261 d. 27/1 07 hvilket er kun 13 fugle under bornholmsrekorden på 274. Øvrige høje antal blev talt 145 d. 2/3 (Nexø fyldeområde SRS) og 134 d. 8/2 (Nexø havn SRS)

Som det ses af de to søjleplot her er indrapporteringen af svartbag i 2007 helt som forventet hvis man vurderer ud fra det generelle mønster fra 1999 til 2007. Gengangere er forsøgs frasorteret.

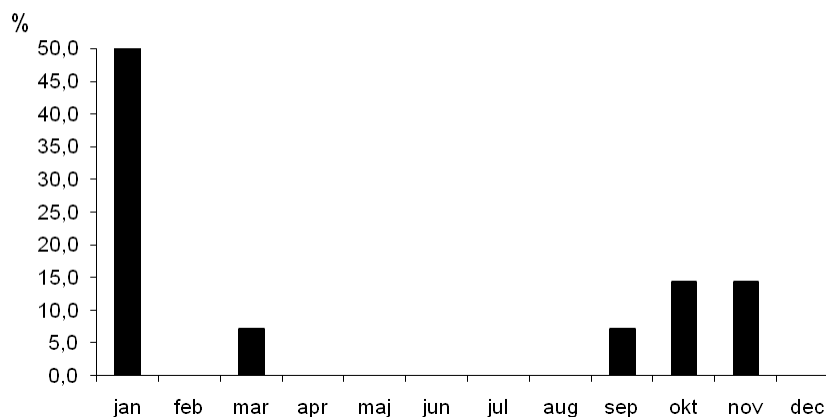
Ride: (Rissa tridactyla).

2007 blev med 14 observationer markant bedre end 2006. Blandt dem skal nævnes fantastisk obs. af AMØ der fra sit hus med udsigt over Årsdale og havet finder en ride blandt mågerne på vej ind med en kutter.

Observationer de tidligere år ses i tabellen her

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
8	0	9	1	0	0	5	1	14

Procentvis fordeling af Ride pr. mdr. fra 1999 til 2007 (N= 38)

Det sparsomme antal rider der siden 1999 har gæstet øen er i dette plot inddelt efter måned. Gengangere er forsøgt fraserteret.

Måge sp.

I alt 2350 måger er indtastet som sp. i 2007 Den 24/8 350 måger ved Nexø Sydstrand indtastet af MTK. Den 28/4 1200 indtastet fra Årsdalemang af SRS med bemærkningen ”2-3 kæmpeflokke rast og kredsende. primært sølv og stormmåger” og den 18/1 800 indtastede fra Fyldområdet Nexø med bemærkningen ” sølvmåger og svartbag plus få storm og hættemåger”.

Rovterne: (Sterna caspia).

Det blev til 17 observationer af Rovterne i 2007. Hermed én mere end de 16 i 2006. En sjov observation var den 21/6 hvor MTK havde 2 fugle ved Nordstranden ud for Sandegårds parkeringsplads. Her sås den ene kalde med tiggende kald og dermed sandsynligvis en af de allerførste 1k fugle som var ude og lufte vingerne.

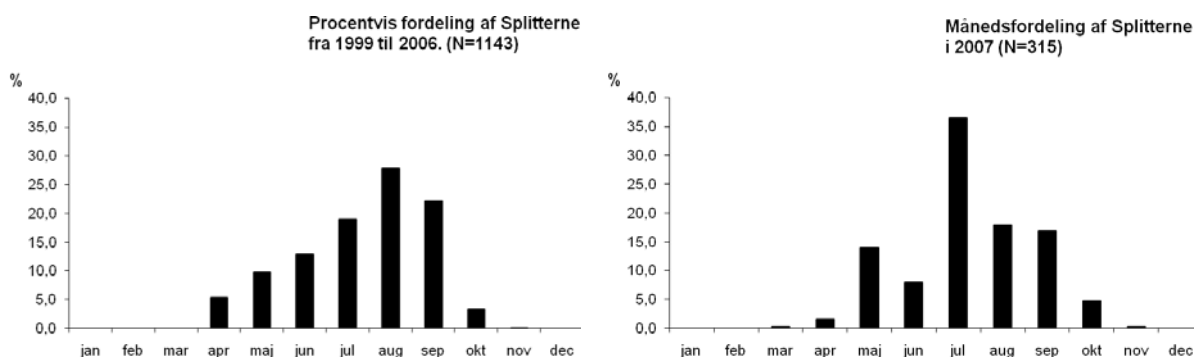
Tabellen viser antallet af rovtørner fra 1999 til 2006

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
10	13	5	10	16	1	8	16	17

Observatører: AMø Can Lou MTK OLJ PHJ TEt

Splitterne: (Sterna sandvicensis).

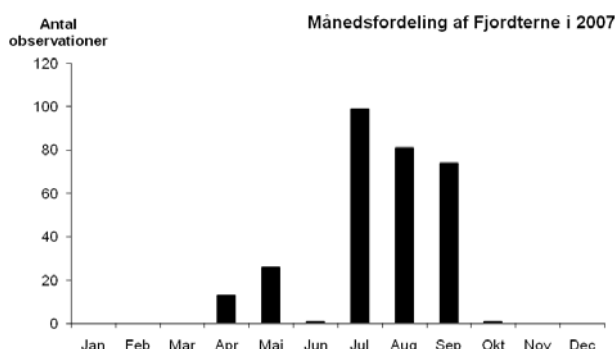
Med 315 observationer blev 2007 et rigtig godt år (gengangere er frasorteret).

2000-2005	interval	gennemsnit	Øvrige observatører: AMø CAn ESB HLL HTø JAE JCh KHE KRa Lou MBH MHA MKJ MTK OLJ PCP SBr SeJ SRS SSN TEt THC TNI VKN
Første	23/3-21/4	12/4	
Sidste	1-14/10	8/10	

Fjordterne: (Sterna hirundo).

Årstotalen for 2007 blev 295 fugle, hvilket er ret mange og langt flere end normalt (gengangere frasorteret). Årets første observation kom lidt tidligere end sidste år på den 15. april. Dette var 3 fugle ø set af AMø ved Dueodde. Årets sidste fugle blev set ved Dueodde den 13. oktober af OLJ ved Hammerodde (1 ad V). Dette er den seneste fjordterne på Bornholm til dato i DOFbasen.

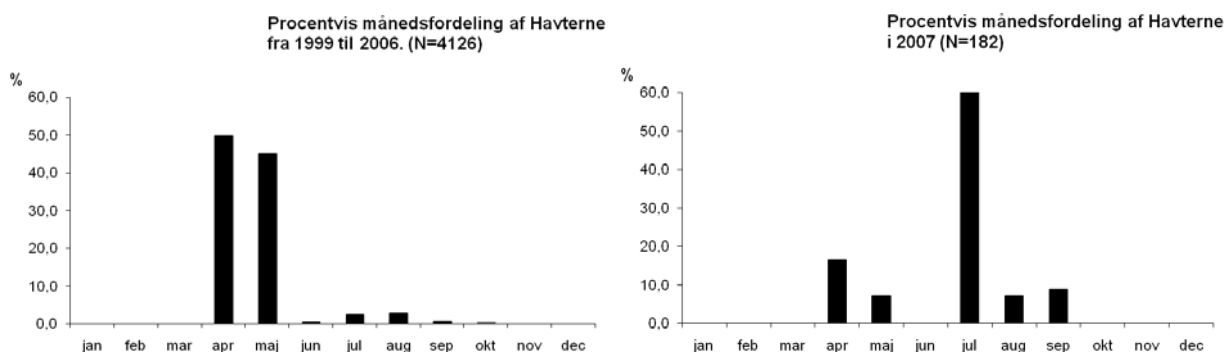

Øvrige observatører: AMø ESB HTø JAE JCh KHE Lou MTK OLJ PCP SeJ SRS SSN TEt THC VFM

Havterne: (*Sterna paradisaea*).

Hele 80 % færre havterner trak forbi Bornholm i 2007 sammenlignet med 2006. Dette kan undre men det skal bemærkes at enkelte gode dage kan betyde utrolig meget for årsresultatet. F.eks. kan nævnes en super dag ved Hammeren i 2006, hvor TET, ASO og AMØ 28/4 talte **558** østtrækkende havterner. Derfor kan de 182 havterne i 2007 anses for at være et normalt antal.

Antallet af havterner svinger meget fra år til år, og det er typisk, at enkelte dage kan være afgørende for årsantallet. F.eks. blev der den 4. maj 1999 talt 1532 (= 69% af årstotal) ved Hammeren og den 24. april 2003 talt 384 (= 47% af årstotal) også ved Hammeren og begge obs af TET. Sammen med situationen i 2006 hvor 77% af årstotalen blev set den 28. april viser det, hvor meget årssummen er påvirket af bemanningen på trækstederne må antallet på de rigtige dage. Dette kan forklare, hvorfor år som 2005 skiller sig meget ud ved kun 135 fugle indrapporteret.

Fordelingen af havterner ses på venstre plot med den gennemsnitlige procentvise fordeling fra 1999 til 2006. Til højre ses billedet af 2007 observationerne og læg her mærke til den usædvanlige fordeling hvor utroligt mange juli observationer ses i 2007.

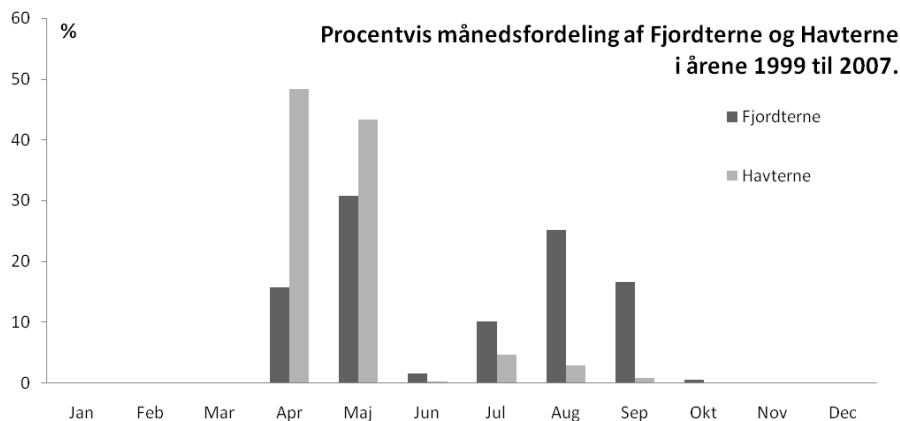
Observatører i 2008:

AMø CAn HTø Lou MTK OLJ SBr SeJ SRS SSN TEt TNI

Fjord-/Havterne: (*Sterna hirundo/paradisaea*).

Der blev i 2007 rapporteret et langt mere realistisk billede af de svært bestemmelige havfjordterner. I alt 394 (gengangere frasorteret) blev noteret som ubestemte fjord-havterne i 2007. Dette antal ubestemte svarer til 45 % af alle fjord og havterner set i 2007. Til sammenligning blev der i 2006 kun rapporteret 0,7% som ubestemte hav- og fjordterner. Tabellen herunder viser hvorledes de ubestemte terner fordeler sig i 2007.

Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
0	0	0	2	85	0	106	200	2	0	0	0

Figuren her viser i én graf hvorledes forårstrækket af hav og fjordterne ser ud når man anvender de observationer der er indtastet i DOFbasen. Det mønster der viser sig stemmer godt overens med hvad man kan forvente. Havterne rykker meget hurtigt igennem om foråret og ofte er alle fugle igennem ved månedskiftet til juni. De første ankommer i starten af april og arten yngler ikke på Bornholm. Efter ynglesæsonen rykker havterne direkte til vinterkvarterene idet den ikke som split og fjordterne fælder undervejs. Derfor ser vi ikke meget til arten i efteråret. Anderledes ser det ud for fjordternen som fouragere undervejs til vinterkvarteret. Fjordternens returtræk er ret lig splitternen og de udnytter begge føderige områder under returtrækket.

Den fordeling der ses af tabellen herover for ubestemte terne i 2007 kunne tyde på at der er i al fald i efteråret er langt flere fjordterne som trækker forbi Bronholms.

Observatører af ubestemte hav-fjordterner i 2007 er: ABK HTø Lou OLJ SeJ SRS SSN TEt TNI

Dværgterne: (Sterna albifrons).

24 observationer i 2007 af denne ministerna er et pænt antal for Bornholm. Artens svirrende og hurtige flugt under fødesøgning gør denne verdens mindste terne til et sjovt og spændende syn.

Tabellen her viser forekomsten af dværgterne siden 1999 (gengangere er frasorteret).

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
15	9	8	10	19	12	8	26	24

Observatører af dværgterne i 2007: JAE HTø KHE Lou MTK OLJ SeJ SRS TNI

Sortterne: (Chlidonias niger).

2007 blev et rekord år for arten på Bornholm. Hele 12 fugle blev set på øen (gengangere frasorteret) Første fugl findes den 15/6 ved Salthammer hvor OLJ og AMø finder en ad fouragerende i brændingen sammen med svaler og mursejlere.

1k sortterne ved Salthammer den 22 aug. 2007. Sune Riis Sørensen

Den 21. og 22. august blev gode dage hvor Dueodde og Salthammer viste sig fra sin gode side. Hele 7 sortterner (5 ad og 2 1k) blev set ved Dueodde af Lou. Umiddelbart efter denne obs kører Lou til Salthammer hvor han finder 2 ad plus 2 2k. Det antages at dette er nye fugle idet han kører direkte til Salthammer.

På Salthammer ses dagen efter 2 1k fugle hvad der må forventes at være gengangere fra dagen før. MEN sjovt nok dukker der blandt de to 1k fugle nu også en hvidvinget terne op.

Hvidvinget terne: (Chlidonias leucopterus).

Endelig fik Bornholm igen besøg af hvidvinget terne. Den landsdækkende invasion blev dermed også mærket på Bornholm. I dagene den 14. til den 18. maj trak ca. 41 fugle over øen. Største flok blev set ved Udkæret den 14. maj af Erik Bering hvor 35 fugle blev registreret. Udover disse forårsfugle blev endnu en hvidvinget terne set men i efterårsperioden. Dette var en 1k fugl fundet den 22. august SRS.

Lomvie: (Uria aalge).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2	2	38	106	57	11	10	0	2	9	0	0

Igen et godt år for lomvie. Det blev til 237, to mere end sidste år. Bedste måned blev igen april med 106.

Der er i år mange observationer fra Christiansø, som ikke er medtalt i sammenligningen. PHJ har i forbindelse med vandfugletælingen 1100 den 29/1. Fra marts har VFM 2000, og EKR 400 YF. Der er i det hele taget mange observationer fra Christiansø, men de vil ikke blive medtaget her.

Første halvår

Ligner det foregående og igen et år hvor de længe ventede efterretninger om ynglefund, ikke er

indfriet. Der er en indberettet fra Årsdale i januar og en fra Svaneke i februar.

Andet halvår

Er heller ikke så forskelligt fra året før. Dog er der i dette år kun observationer fra Nordbornholm.

Konklusion

Fortsat en lille fremgang og nu måske ynglefugl på Bornholm. Når dette bliver dokumenteret vil det ikke være uventet af mindst tre grunde. Der er egnede ynglepladser, den kunne følge Alken og navnlig fordi arten er gået meget frem på Græsholmen. Såldes stod der i årsrapporten sidste år og det må gentages i år, med tilføjelsen - næste år på Kongestolen!

Observatører: AMO, ASO, ESB, MMH, SST, SPP, HTØ, OLJ, PLP, VFM, EKR, AHH, MTK, Richard Holstein Ipsen, SFX, SKN, TKU, SRS, SSN

Alk: (Alca torda).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
1	19	135	280	164	236	82	1	0	5	13	0

Årets samlede tal er 935, noget mindre end sidste år hvor der særligt i marts blev observeret usædvanligt mange fugle. Karakteristisk kan vinterfund være fra kysten hele øen rundt, hvor ynglemånedernes fugle er set omkring Hammeren.

I årsrapporten fra sidste år blev der opfordret til at observatørerne skulle bruge YF funktionen på DOFbasen. Det er gjort i tre tilfælde, hvor jeg vil hæfte mig ved en observation af LOU fra 14. april ved Slotslyngen der lyder på 40 par. Sammenholdt med øvrige data og egne observationer fra især maj måned mener jeg ikke 50 par ynglende er for stort et tal. Ved at flere observatører bruger YF R, vil vi kunne få mere præcise tal i kommende år (MTK).

Årets mønster er i øvrigt meget lig tidligere år med meget få fugle i de sene sommermåneder.

SRS PBO CAN ABO ESB MMH SPP KHE HTØ LUK OLJ PCP VFM MTK JPL LOU TKU AHH
JHA SKN VKN GGU

Tejst: (Cepphus grylle).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	1	10	4	3	1	0	0	1	10	2	0

Årets antal er 32. mod 26 i 2007, 32 i 2006 og 30 i 2005

Det observerede antal er utroligt stabilt og lavere end man kunne forvente.

Terrorsikringen af Rønne havn har givet en væsentlig formindsket færdsel på de stensatte moler omkring Rønne havn, det har Ederfuglene udnyttet til flere redepladser, men skønt de disse moler skulle være ideelle for Tejsten, er den endnu ikke bornholmsk ynglefugl. Denne smukke og morsomme fugl skulle ellers være særdeles velkommen.

1. halvår

19 fugle blev set jævnt fordelt hele øen rundt med flest i marts måned.

2. halvår

13 fugle blev set enten ved Svaneke eller Hammeren, med en enkelt fra Dueodde.

MTK MMH SPP SST KHE OLJ PCP OLJ SRS SEJ CAN ABO HLL AHH

Huldue: (Columba oenas).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2	4	159	366	32	47	5	4	49	109	7	2

Årstallet er 786, det er næsten en fordobling fra 442 i 2007. Der var 315 i 2006, 321 i 2005. I 2007 gik det store forårstræk i marts, hvor det 2008 var i april, hvilket har været det sædvanlige.

Årets fordeling:

Der er gennem årene en tydelig tegning af at der er ganske få observationer vintermånederne november til marts. Sidste år kulminerede forårstrækket i marts, i 2008 i april. Som sædvanligt er der flest observationer af forårstrækket og så ses efterårstrækket mindre markant i oktober.

Ynglefund:

Der er for hele perioden ikke nogen direkte indtastninger af YF. Det er derfor svært at få et helt præcist billede af hvor mange ynglende Hulduer der er på Bornholm. 1. april melder CAN to som SY i Ankermyr og to i Hammerbruddet som "Et kælent par". Der er da også flere syngende i Slotslyngen, Hammeren og Svartingdalen. I kommentarmodulet finder man også flere oplysninger. CAN har flere i Almeløkkebruddet, Moseløkkebruddet og ved Finnedalen.

Hulduen ruger også gerne i hule træer. Lene og Kurt Pedersen noterer fra 7. maj "To hørt mange gange dagligt de sidste 6 dage i området øst for Almindingsvejen nord for Grønnevad.

Var det noget med at opsætte kasser på Bornholm? Hule træer er en mangelvare.

Søren Karlshøj ESB HTØ AHH AMØ LOU SPP CAN ABO MMH SST EJE VFM JMM OLJ SEJ
EKR KNF SRS MTK JCH PCP LOU FJ PKE KHE JHA VKN

Ringdue: (Columba palumbus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
786	1189	1374	4318	1060	793	417	1500	2105	3984	1388	1625

Årets total blev 17.005 Ringduer. I litteraturen omtales Ringduen af Fischer i 1863 som almindelig på Bornholm og det gentages af alle forfattere siden da. Sejer skriver i 1932 at den nu yngler i alle typer skov og at den nu også flytter ind til byerne. Salomonsen skriver i 1967 at 80 % af alle danske Ringduer ankommer marts og er borte i løbet af oktober, hvilket vores tal fra 2008 kunne tyde på stadig er tilfældet. Der sker samtidig et stort tiltræk nordfra, så der er altid og hele tiden en stor bestand af ringduer.

Der er ikke tvivl om at i det mindste særligt de Ringduer der er tilknyttet byerne, er standfugle. Som allerede tidligere observeret yngler den både meget tidligt og meget sent, så det nærmest ser ud som den forsøger, at yngle hele året.

1. halvår

Er domineret af meget store træktal. I marts 1374 og april 4318

Påfaldende få er rapporteret ynglende i maj og særligt juni, hvilket ikke afspejler antallet af faktiske ynglepar.

2. halvår

Største enketobservation er af ESB der ser 1500 på en mark ved Slusegaard 31/10 og skriver: "Usædvanligt mange. Sad meget tæt på markerne efter den hårde storm i går".

ESB MTK SEJ OGJ VFM HTØ PCP LOU AHH JHA KRA THC ASO PBO MOS PHJ SLC JPA
MMH LUK KNF JCH DNE OLJ KHE LCL NE GGU Richard Holstein Ipsen Sten Flex Erik
Bierring Erik Højkær

Tyrkerdue: (Streptopelia decaocto).

Kun få par er registreret som syngende eller ynglefund. De fleste er registreret som rastende eller fouragerende. Der er ikke tvivl om at arten er stabil og har det godt på Bornholm, ligesom jeg med udgangspunkt i mig selv, tror den er meget underrapporteret. Tyrkerduen er der jo bare.

De høje tal i efteråret og få fra vinteren, kunne indikere der foregik et vist træk. Selvom den er mest standfugl, kunne den måske trække noget omkring i vintertiden.

Tyrkerduen er en oprindelig kontinental art, som kun kan trives i vores klima, fordi den er en kulturledsager. Den kom til Bornholm i 1951 og jeg kan huske da det første par ynglede i Svaneke 1960.

Et årstal på 618 er pænt i overkanten af det der er registreret i flere år, men det virkelige tal er formodentlig meget større. Læg mærke til der kun er 13 observatører og af alle observationerne er 90% af en enkelt af dem.

ESB HTØ MTK SRS JPA SBR GGU SAR HP SKRY KBJ AHH CAN

Turteldue: (Streptopelia turtur).

Der er ét fund i hele 2008, hvilket er en fremgang, da det ikke er nogen rapporteret i 2007. Det var det 6. fund efter årtusindeskiftet, hvor der i alt i 1990erne er registreret 26 individer.

HTØ rapporterer fra 8. oktober mellem kl 14.30 og 15.25 en 1k rastende ved Grødby Å. I noterne til observationen står: ”Set fra 14.30-14.50 på knapt 100 meters afstand sammen med 62 Ringduer og 3 Hulduer. Sad på en harvet mark og trykkede sig. Hoppede et par gange op på en marksten for kl. 14.48 at blive mere aktiv og kl 14.50 at flyve væk.

Gøg: (Coccyzus canorus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	0	128	16	6	7	7	0	0	0

Første syngende Gøg var 29. april i Ølene, nøjagtigt på gennemsnitsdagen for årets første Gøg, PCP og ESB. Herefter følger en meget stærk maj, hvor gøgen høres næsten overalt på Bornholm, med en koncentration af rapporterede fugle midt i måneden.

Gennemsnittet af årsobservationer er på 73, denne maj har 128, det giver en overvægt af observationer på plus 100. Det kan være der har været et stort træk over Bornholm dette år, sammenholdt med en intensiv rapportering, men er lidt svært at forklare.

Årsgennemsnittet er 74, dette år er på 164, det bliver spændende at se om det er en tendens der holder.

Sidste Gøg er rapporteret på Christiansø 23. september. Den gennemsnitlige dag for sidste observation er 28. september.

PCP ESB SEJ LOU BNI MTK OLJ CAN HTØ DNE NE LCL Jørn Jensen SSN JPA SRS KRA
PHJ ABO Kasper Køje VFM JET Erik Højvær JMM SKN AHH JGE GGU KMO RBC JML

Slørugle: (Tyto alba).

Siden 2000 er der hvert år registreret tre eller fire ynglepar på Bornholm. Dette gjaldt også i 2008, hvor der blev fundet tre sikre ynglepar. På syv gårde blev der set enlige slørugler. 2008 var andet år, hvor der systematisk blev ringmærket på Bornholm af c-ringmærker David Nestved. I 2007 blev der ringmærket 12 unger (der står fejlagtigt 13 unger i ”Fugle på Bornholm”), men i 2008 nåede tallet op på 13.

Første halvår:

14/2 1 set på Nordvestbornholm (AHH, JMH) og 8/5 1 fouragerende ved Østre Sømark (LOU), hvor det så ud, som om sløruglen kortvarigt forsøgte at ”snappe” en natsværmer omkring en gadelampe.

Andet halvår:

Et individ blev set overflyvende i Borrelingsområdet 16/7 (SKN) og en blev set fouragere ved Dalsslunde 17/10 (MTK). VFM så d. 11/11 kl. 05.45 en i området ved Lobbæk og juleaften så VFM ligeledes et lavtflyvende individ ved Myregårds Myr kl. 18.30.

Ynglefugle:

Alle 3 ynglepar fik kun 1 kuld på vingerne.

1. På gård i Bodilsker, hvor sløruglen har ynglet siden 1999. Dette kuld, som blev ringmærket 2/7, var på 5 unger og det er her på Bornholm det hidtil højeste antal i et kuld, som jeg har kendskab til.
2. På gård i Vestermarie, hvor sløruglen har ynglet siden 2004. 4 unger blev ringmærket 2/7.
3. Nyetableret par på gård i Rutsker, hvor der er opsat to kasser, første kasse i 2005 og anden kasse i 2008. Parret ynglede i den førstopsatte kasse. Der var som på gården i Bodilsker 5 unger i dette kuld, men da ungerne skulle ringmærkes 16/7, lå den ene død uden hoved under kassen. En kat har sandsynligvis været på færde.

På syv gårde blev der set enlige ugler i perioden 2/3 – 20/7. På en af disse gårde (i Pedersker), ynglede sløruglen i 2007 og på seks af de syv gårde var der sat kasser op. Den sidste gård fik sat en kasse op 7/11 2008.

Døde slørugler

Af fem dødfundne slørugler var de tre ringmærkede.

8/1 blev der fundet en frisk død på en brændestak på gården i Bodilsker, hvor den var blevet ringmærket 6/10 2007. En unge fra samme kuld med brækket vinge blev fundet død 11/2 2 km fra ringmærkningsstedet. På en gård i Aakirkebyområdet lå der en slørugle død 26/3 og vægten var kun 200 g. En dødfunden slørugle 11/4 fra en gård i Østerlars vejede 260 gram. Normalvægten for adulte slørugler er 320-330 gram (oplyst af Klaus Dichmann). En vægt på 280 gram og derunder indikerer, at ugle er død af sult, hvilket sandsynligvis har været tilfældet for ovennævnte to ugler. ASO fandt 1/9 en trafikdræbt ringmærket slørugle godt en km syd for Ibsker kirke. Ugle var fra kullet i Rutsker, ringmærket 16/7 2008.

Årstotal 2008: 34 (3 ynglepar); 2005-2007: 17 (3 ynglepar), 25 (4 ynglepar) og 29 (4 ynglepar).

Skovhornugle: (Asio otus).

Der blev i 2008 registreret 8 sikre ynglepar og 4 syngende hanner.

Første halvår:

ESB så 8/1 en skovhornugle flyve forbi i billygteskæret nær lufthavnen. Fra 18/1 og tre dage i træk derefter så SRS og MTK et individ raste i Svaneke Nordskov og 25/1 så MTK en ved Åløse, der krydsede vejen i lav højde med en voksen rotte i næbbet. 6/2 fløj en over Sdr. Landevej i Pedersker i skæret fra billygterne (ESB) og HTØ så 7/2 en overflyvende ved vejen til Produktionshøjskolen. Ved Skagelfaldet sad der et individ i toppen af et lille træ 10/2 (DNE) og på den fælles caretakertur 20/2, hvor årets første perleugle blev registreret, sad der ligeledes en skovhornugle seks meter oppe

i et bøgetræ i Pedersker Plantage (ESB). 4/3 hørtes en ugle kalde i Ølene (JPA) og en blev samme dag set jagende langs husene på Ydunsvej i Rønne i skæret fra gadelygterne (OLJ).

Det er småt med oplysning om vinterstadepladser. 10/3 så ESB to raste i en stor kristtjørn ved siden af Søjlehuset i Sandvig. Omkringboende havde set op til seks individer i træet vinteren igennem. En sommerhusejer fra Sandkås har oplyst mig, at der i 4-5 år har været en vinterstadeplads med ca. fem skovhornugler en halv km syd for Gilbertstræde.

MTK hørte den første syngende fugl i Svaneke Nordskov 10/3 og magen blev også hørt kalde.

Hannen blev derudover hørt synge 16/3 og 19/3. 25/3 sang hele to individer ved Røsnæs lidt vest for Enebærskoven, den ene forbløffende kraftigt (CAN). Samme dato oplevede JCH en han, der i krydset Christian d. X's Vej/Ndr. Svinemosevej tudede ivrigt og fløj rundt med høje og lydelige vingeklap.

31/3 1 indtrk. Hammer Odde (OLJ), 9/4 1 R i en have i Stampen (LOU), 15/4 1 jagende lige foran vinduet i Svaneke (MTK), 22/4 jog ESB's hund en op mellem fyrretræerne på Galløkken, 23/4 blev en skræmt op af et dyr ved Gråmyr, hvorefter den satte sig i et grantræ (VFM), 3/5 fouragerede en ved Snogebæk (OLJ), 8/5 fløj en rundt ved Rømersvej (LOU), 23/5 blev en flere gange skræmt på vingerne og mobbet af 2-3 Gråkrager i den sydøstlige del af Spellinge Mose og 2/6 sang og kaldte en fra Skovsholms skov i Ibsker (MTK, SRS).

Ynglepar:

Svaneke Nordskov var atter en af de sikre ynglelokaliteter og tre pull. blev hørt tigge allerede 23/5. Frem til 23/7 blev disse unger og de to adulte hyppigt set i området. Ofte begyndte ungerne at tigge meget tidligt, medens det endnu var lyst (25/5). 1/6 kaldte en pull. ved Årsdalevang (MTK) og 2/6 kom en adult flyvende med føde til tre tiggende unger ved det sydøstlige fugletårn i Ølene (DNE, HTØ). Caretakergruppe 1 var på tur 12/7 og så og hørte en adult samt tre unger ved Åsedammene i Almindingen. MTK hørte to unger i Ølene 21/7, der nu havde flyttet sig til det nordøstlige hjørne af området. I Paradisbakkerne blev der på en caretakertur 23/7 registreret to ynglepar: To unger tiggede ved Midterpilt og to andre tiggede ved Plantagevej i den vestlige ende af Paradisbakkerne (EST, HTØ, MTK, THC, VFM). 27/7 hørte ESB to unger kalde på Galløkken og samme dato registrerede DNE og HTØ to kaldende pull. øst for Svinemose.

Andet halvår:

Ved Hjulmagermyr 27/7 1 FU (DNE, HTØ), 30/7 1 OF Svaneke Nordskov (JPA), 14/10 1 set i billygternes skær ved Dueodde (ESB), 7/11 2 R i den lave træbevoksning af birk, fyr, pil og el ved rørskovsområdet på Dueodde (HTØ, VFM), 8/11 1 R i et træ i 5 min. på Skagelfaldet, hvorefter den fløj ud over klippeløkken (DNE, HTØ), 9/11 blev Jesper Jespersen, Rønne vildt begejstret, da en skovhornugle i fuldt dagslys satte sig på trappegelænderet ved huset og kiggede ind i køkkenet til ham, 25/11 1 R på Galløkken (ESB), 4/12 1 OF ved den sydlige del af Søndre Borgedal i Rø Plantage (HTØ), 23/12 1 FU i Svaneke Nordskov (MTK), 25/12 1 FU i billygternes skær på Ydunsvej, Rønne (OLJ) og 28/12 1 R i fyrretræ på P-plads ved Gilbertstræde i Sandkås (DNE, HTØ).

Årstotal 2008: 61 (8 ynglepar); 2005-2007: 67 (8 ynglepar), 56 (3 ynglepar) og 43 (8 ynglepar).

Mosehornugle: (*Asio flammeus*).

Det blev et pænt år med 15 observationer, hvor gennemsnittet for 1999-2008 ligger på 13,3 individer.

Første halvår:

31/3 så OLJ et individ trække ind ved Hammer Odde og 7/4 observerede CAN og ABO ikke mindre end fire raste midt på Hammerknuden. En enkelt af disse fouragerede aktivt og en anden sad frit synligt på en klippehelle. Samme dag rastede der også en i Ringebakkerne (LOU) og der blev desuden set et eksemplar ved Aarsdale (AMØ, ASO). To dage senere, d. 9/4, registreredes to rastende på Hammeren (FJE, PKE, AMØ). I maj blev det blot til en observation, da Kasper Køie så en raste i Slotslyngen 17/5.

Andet halvår:

Ved Rønne havn så THC 18/9 en mosehornugle raste ved molekanten mellem store sten, inden den fløj bort mod Galløkken og 23/9 rastede et individ på DGI-stadion i Rønne (SNI, BNI). I oktober er der noteret 3 trækobservationer: 9/10 trak 1 S ved Dueodde (HLL), 15/10 spottede David Manstrup på DOF-ungdoms efterårslejr et individ tre km ude over vandet trækkende mod vest (ESB, MBB, APR) og 29/10 så SRS en mosehornugle ved Nexø havn, hvor den kom trækkende langs kysten og skiftevis blev mobbet af måger og krager.

Årstotaler									
1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
9	9	25	17	13	14	14	8	9	15

Perleugle: (Aegolius funereus).

Et år, hvor en masse ornitologer igen fik hørt perleuglens sang, men hvor det stadig ikke var muligt at finde et sikkert ynglepar. To syngende hanner blev hørt, en i Pedersker Plantage og en i Aaker Plantage. Dette vurderes at dække over 2 mulige ynglepar.

Første halvår:

Allerede medio januar blev der lyttet efter perleugle (DNE, HTØ, MTK, VFM), men det var først på en fælles caretakertur 20/2 med deltagelse af 10 caretakere, at den første perleugle blev hørt i Pedersker Plantage. Sangen blev først hørt fra fugletårnet på Rømersvej i sydøstlig retning kl. 21.10 og uglen fortsatte kontinuerligt med at synge frem til kl. 22.00. Perleuglen på denne lokalitet blev hørt syngende helt frem til 11/5. Måske har det været en enlig han, måske har perleuglehannen først fundet sig en mage i midten af maj, da det fra Schleswig-Holstein er kendt, at en hun godt kan forlade det første kuld unger, når de er ca. 3 uger gamle og så finde sig en ny han. I tidsrummet 20/2–11/5 er der hørt sang på følgende datoer: 20/2, 15/3, 16/3, 18/3 20/3, 26/3, 27/3, 2/4, 3/4, 6/4, 13/4, 20/4, 21/4, 23/4, 24/4, 8/5 og 11/5 (AHH, DNE, ESB, HTØ, JCH, JMH, JPA, LOU, LUK, MTK, PCP, SEJ, SKN, SRS, VFM, VKN). Til sammenligning vil jeg anføre de datoer, hvor der er lyttet med negativt resultat i Pedersker Plantage: 28/2, 8/3, 9/3 og 18/4.

26/3 sang en perleugle pludselig også i Aaker Plantage. Denne ugle, der også blev hørt 27/3, sang i et lidt højere tempo og toneleje end perleuglen i Pedersker Plantage og hver serie bestod af 4-6 gange på-på-på-på (AHH, DNE, HTØ). Også 19/4 og 20/4 blev samme ugle hørt (MTK). Mogens Kofod skriver d. 20/4: ”Fuldmåne, vindstille, + 3 grader C. Optimale lytteforhold. Fra en mellemstation ved Varperne på Ølenevej kan man høre begge ugler”. Området i Aaker Plantage blev gennemgået for om muligt at finde hultræer, men dette lykkedes ikke.

Seks perleuglekasser er blevet sat op i Pedersker og Aaker Plantager af uglegruppen, men ved observation af kasserne 22/5, hvor uglegruppens medlemmer var posteret ved kasserne i en tidsperiode på et par timer, blev der ikke registreret nogen som helst perleugleaktivitet. Der er også blevet lyttet efter perleugle i Paradisbakkerne, Poulsker Plantage, Bodilsker Plantage, Hundsemyre, Strandmarken, Almindingen og Rø Plantage uden at der er registreret perleugle.

Andet halvår:

Efteråret bød på en invasion af et stort antal perleugler i Danmark. Alt i alt blev 238 af de små ugler ringmærket ved Falsterbo og 249 blev ringmærket på Øland. På Bornholm mærkede vi ikke meget til alle disse ugler. Dog så TKU et individ ved Safirsøen 3/11 og ESB en på Galløkken 11/11. Sidstnævnte kom flyvende ud fra et buskads sidst på eftermiddagen med 3-4 husskader efter sig. Uglen blev set på 50 m's afstand.

Årstotal 2008: 4; 2005-2007: 1, 5 og 8.

Ugle sp.

21/2 hørte JPA en ugle i Østermarie kl. 4.15-4.20, der måske var perleugle, men mere lød hen af natugle! Den blev hørt på meget lang afstand i landbrugsområde. 24/2 så JPA ved midnatstid en ret langsomt flyvende ugle i zig-zag flugt i billygternes skær i Østermarie. 28/10 oplevede ESB, at der kl. ca. 16.30 var stort spektakel med solsorter i et granstykke på Galløkken. Ved klap i hænderne fløj en ikke så stor ugle op og forsvandt lynhurtigt. ESB, mener, at det må have været en perleugle. 26/12 kl. 23.30 så JPA en lys ugle med gyngende flugt i billygternes skær ved Vang.

Natnavn: (Caprimulgus europaeus).

Årets høst bestod af hele ni fugle.

En enkelt forårsagttagelse var 13/5 1 R Hammeren (SSN).

I 2008 blev der i forbindelse med caretakerprojektet udført flere lytterunder i Almindingen og Paradisbakkerne på velegnede aftener. Dette gav desværre intet udbytte.

Til gengæld oplevede AHH 23/7 en territoriehævdende fugl ved Svinemosen lidt efter kl. 22.

Bestemt en lokal ynglefugl.

Næste fund blev 28/8 1 R Dammegårdsskoven/ Dueodde (NEJ). Fuglen blev set på tre meters afstand da den sad og trykkede i skovbunden. Herefter fem fugle på fire dage: 5/9 3 (tre!) på Rømersvej set i billys, 7/9 1 Brændesmark og 9/9 en dødfundet Brændesgårdshaven (Peter Boesen, AHH, ESB).

Endelig en sen natnavn i form af 24/9 1 Skagelfaldet (AHH).

For årtiet som helhed 29 eksemplarer på Bornholm indtil i år.

Mursejler: (Apus apus).

Årets første mursejler indfandt sig ganske som ventet 5/5 og blev set ved Udkæret (LOU). De fem næste dage yderligere to observationer fra østlandet – og så ankom de ellers over en bred front. Større tal var 18/5 25 Bastemose, 23/5 30 Ølene og 27/5 39 Hammeren (ESB, MTK, VKN). Dog ingen forekomster større end sidstnævnte så det var mest tal i småtingsafdelingen. Der blev da også set under hundrede fugle på direkte træk.

Eneste større tal fra højsommeren blev ligeledes skuffende: 17/7 100 Hammeren (SEJ). Langt flere var at se efter ungerne kom på vingerne i sensommeren illustreret af bl.a. 10/8 300

Svaneke og 12/8 **700** Hammeren (MTK, Rasmus Strack). Blandt sidstnævnte store antal må der have været en del trækfugle. Selve trækket blev igen ikke særlig stort med under 100 indberettede mursejlere. I september sås otte fugle hvoraf 15/9 1 Dueodde (SSN) var sidste. Hertil imidlertid 25+26/10 1 Svaneke fyr (AHH, MTK, SRS). En så ekstremt sen sejler leder unægtelig tankerne hen på gråsejler. Fra det øvrige land blot to oktoberiagttagelser i 2008 med 13/10 som den sidste.

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	25/4-13/5	5/5
Sidste	4/9-31/10	28/9

Øvrige observatører: Bent Jakobsen, CAN, CGJ, EST, Finn Jensen, GGU, HTØ, JCH, JET, JPA, KRA, Mikkel Jakobsen, OLJ, PCP, VFM.

Isfugl: (Alcedo atthis).

Vi havde besøg af omkring ti isfugle i 2008. Det var faktisk det største antal i seks år.

En om vinteren i form af 20-22/2 1 Pyritsøen/Muleby Å (LCL, CAN). Plus to om foråret: 4/7 1 Hammersøen og 26/5 1 Hakkedamsbækken (LOU, ESB).

Resten var fra sidste halvdel af andet halvår.

Den første 30/8 1 Frederiks Stenbrud (JAL). Her vendte arten – dog næppe det samme individ – tilbage 5-8/12 (SRS, MTK). Mon ikke det til gengæld var samme fugl som sås 19/11-5/12 ved Ferskesø (HTØ, VFM)? Hertil en set såvel 12/9 Byåen, 16/9-11/11 Baggeåen, 10/8 Blykobbe Å som 23/10 Osandbugten ved Sandvig og endelig 6/12 Tejn Havn (SNI, BNI, CAN, JAL, SRS).

2000-2007: 11, 23, 19, 8, 5, 3, 2 og 5.

Biæder: (Merops apiaster).

To iagttagelser af fem fugle.

7/5 2 R (!) ved Grynebækkens udløb og 1/6 3 N Dueodde (Erik Nielsen, SEJ).
Det var blot årtiets fjerde og femte bornholmske iagttagelse. Hidtil er der da også bare set fire eksemplarer.

Hærfugl: (Upupa epops).

Én sølle iagttagelse blev det til i form af 25/9 1 FU Sorthat Odde (Niels Thorsen).

Årstotaler 2005-2008: ingen, 3 og 6. Indtil nu 31 siden århundredeskiftet, svarende til 3½ om året.
På intet tidspunkt set på direkte træk og der er heller aldrig set mere end en af gangen.

Vendehals: (Jynx torquilla).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	3	8	1	0	10	3	0	1	0

Igen et godt år med hele 26 forskellige fugle – rekord for de sidste 20 år!

Årets første har ramt samme dato som sidste år, nemlig 24/4 1 Hammeren (CAN). Herefter ses enkelte fugle rundt omkring på øen i de næste tre uger.

Fra Ølene er der to interessante obs af en syngende vendehals nær det nordlige fugletårn hhv. 8/6 og 17/6 (AHH, GGU). Desværre er der ikke flere meldinger herfra, men det kunne tyde på ynglefugle. Der er desuden meldt om syngende vendehals ved Viskeled allerede 27/4 – samme lokalitet havde en syngende fugl i maj sidste år. I 2008 er der en vendehals her igen 31/8 (begge HKP), men altså ingen obs fra den mellemliggende periode. Det er vanskeligt at registrere arten om sommeren, så der kan også her være tale om et ynglepar.

I efteråret blev der set mange vendehalse, bortset fra ovennævnte og én i Rønne by er alle set på kystnære lokaliteter, 13 fugle fra med. august til med. september.

Dertil kommer en meget sen obs – den første fra november i DOFbasen: 13/11 1 Svaneke Fyr (SRS, AHH). Det er ekstremt sent – to måneder efter at vendehalsen normalt har forladt øen.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
3	9	13	9	9	7	25	19	26

Øvrige observatører: ABO, AMØ, ASO, ESB, FJN, JCH, JGE, LOU, MBH, MTK, OLJ, SEJ, SSN.

Sortspætte: (Dryocopus martius).

Sortspætten holder stadig stand – der er set/hørt seks fugle på fem lokaliteter i 2008. Det er samme antal som i 2007 og kun omkring en tiendedel af, hvad der blev observeret på øen i 1990'erne.

Årets første blev 27/3 1 Paradisbakkerne (AMØ, ASO). I perioden 3-13/4 er der flere obs af en enkelt fugl på Hammeren, som flere gange har gjort trækforsøg. Den er vel endt med at turde, for der er ikke set sortspætte på Hammeren resten af året.

En spændende obs er 10/4 2 Svaneke Nordskov (SRS, MTK). Denne lokalitet har tidligere været en sikker ynglelokalitet, men i 2008 er der ikke flere obs herfra.

Fra moserne kun to obs, 17/6 1 Bastemose (GGU) og 28/8 1 Ølene (MBH).

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
34	45	29	20	5	5-10	2-3	5-6	6

Øvrige observatører: ABO, AHH, CAN, FJE, KHE, OLJ og PKE.

Stor flagspætte: (Dendrocopos major).

Med hele 683 observationer fordelt over året, har stor flagspætte opnået en imponerende dækning. Det siger dog ikke ret meget om det reelle tal, da der er mange gengangere i materialet.

En enkelt lokalitet tegner sig for mere end en tredjedel af observationerne – nemlig Galløkken. Det vidner nok om, at hundeejere også kigger på fugle på lufteturene! I andet halvår var halvdelen af observationerne faktisk fra Galløkken, men da langt de fleste obs drejer sig om 1-2 fugle, tyder det ikke på en større bestandstæthed her.

Af materialet fremgår det også, at der har været stor ornitolog-aktivitet omkring øens moser i forårs månederne – der er således mange flere obs af stor flagspætte her i april-maj. Dette viser netop, at stor flagspætte er en art, man lægger mærke til, der hvor man færdes. Fortsæt endelig den flotte indrapportering.

Det største antal individer sås 3/4 6 trommende Ølene (JCH), 4/4 og 21/5 hhv. 12 og 6 Paradisbakkerne (VFM, HTØ), 15/4 6 Kobbeå (PCP), 31/7 2 familieflokke på i alt 10 individer ved Lufthavnen (ESB) og 15/10 10 Hammeren (MBB).

Sidstnævnte var eneste obs, der kunne ”smage” af invasion, resten af året er der hovedsageligt set enlige fugle.

Der er kun meldt om skrigende uger i redehul på fire lokaliteter, nemlig Svaneke Nordskov, Hakkedamsbæk, Ankermyr (2 huller) og Hjulmagermyr (MTK, ESB, CAN). Derudover de to familier fra Lufthavnen. Der må være mange flere sikre ynglepar rundt omkring på øen!

Indrapporert til DOFbasen, så vi kan få et mere realistisk overblik over ynglebestanden.

Yngleparrene har været tidligt i gang, idet ovennævnte unger er observeret 25-27/5. Ifølge bøgerne klækkes æggene omkring 1/6, og det passer da også med, at vi plejer at have tiggende unger i redehul fra en uge ind i juni. Selv om ungerne forlader reden efter 3 uger, når spætterne alligevel kun et kuld om året.

Øvrige observatører: AHH, BEJ, BNI, BST, DNE, EBI, Erik Højvær, EST, FJN, GGU, HLL, JAL, Johanna Hartmann, JOJ, JPA, KBJ, KHE, KMO, LCL, Lisbeth I. Møller, LOU, LUK, MBB, NCL, NEJ, OLJ, PDS, PHJ, RS, Richard Holstein Ipsen, SBR, SEJ, SLC, SPP, SNI, SRS, SRS, SSN, THC, VKN.

Lille flagspætte: (Dendrocopos minor).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2	2	7	5	3	3	7	6	6	1	4	2

Det ser fortsat godt ud med omkring 50 fugle for 3. år i træk. Der er regnet med en del gengangere i de i alt 80 obs, da visse lokaliteter har været godt besøgt – der er f.eks. 13 obs fra Svaneke Nordskov samt adskillige lokaliteter med 3-5 obs.

Langt de fleste observationer drejer sig om en enkelt fugl, så alle obs af mere end en nævnes: 16/3 2 Loklippen i Almindingen (JMM), 16/3 og 1/4 2 Gråmyr (SLC, MTK), 4/8 2 Raghhammer (MKH), 12/8 3 Boderne (RS) og 29/9 hhv. 2 Skrokkegårdsvej og 2 V Dueodde (KIG, HLL).

Den eneste melding om uger er de tre fugle fra Boderne i august. Observatøren beretter, at det nok er et ynglepar med unge(r), idet der muligvis var fire fugle. Der er slet ikke meldt om redehuller, men der er observeret en del territoriehævdende fugle i form af trommende og skrigende individer. Når det så er på en velegnet ynglelokalitet – løvskov med døde træer på fugtig bund – må det indikere ynglefugle. Gråmyr, Bastemose, Hundsemyre og Nexø Sydstrand havde i 2008 sandsynlige ynglepar. Der er givetvis mange flere lokaliteter med ynglende lille flagspætte – i ”Fuglenes Danmark” fra 1998 blev den bornholmske bestand vurderet til ca. 30 par, og der bliver nu set flere fugle end for ti år siden.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
27	55	34	29	37	31	45	>50	48

Øvrige observatører: ABO, AHH, AMØ, ASO, 8400 BNL, CAN, ESB, HTØ, JAL, JPA, KHE, LOU, OLJ, SEJ, SKN, SRS, VFM.

Hedelærke: (Lullula arborea).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	27	15	1	2	0	6	35	24	9	0

Et rimeligt normalt år, hvor 2-3 ynglepar lyste op.

Første halvår:

Forårstrækket var lidt mindre end forventet, idet der mellem 9/3 (årets første) og 20/4 ikke sås mere end 19 fugle. Der var dog ganske mange rastende illustreret af 20/3 8 Raghhammer og 21/3 11 Bagå (KHE, CAN).

Som nævnt var årets højdepunkt de oversomrende hedelærker. JCH havde en stationær syngende fugl i Vestre Sømark i maj og juni, som bestemt må være en ynglefugl. Desuden 17/6 1 syngende nær Bastemose (GGU), som også var en potentiel ynglefugl.

Andet halvår:

På Raghhammer flere observationer i august – langt før træktiden – af op til seks hedelærker (MKH, MTK). Lokalt er yderst velegnet, og jeg tror, vi havde årets tredje ynglepar her! Vi er ellers ikke forvante med ynglende hedelærker. I dette årti således ikke mere end sammenlagt fem par. Fra 13/9-14/10 noteredes 34 rastende og 10 trækkende på Dueodde. Flest 28/9 9 R (PCP). Tallene på denne årstid svinger kraftigt og var i år omkring gennemsnittet.

Arten blev kun registreret fire andre steder, hvoraf kan nævnes 29/9 11 + 6/11 6 Hasle Klinkefabrik og årets sidste 7/11 2 Hundshale og 30/11 1 Staggehuse (CAN, ESB, JPA). Som det ses herunder, blev fuglen fra Staggehuse med god marginal vores seneste fund i dette årti. Det er i øvrigt karakteristisk, at flok størrelsen sjældent overstiger et dusin fugle.

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	21/2-21/3	9/3
Sidste	3/10-11/11	31/10

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
298	154	133	66	23	187	41	160	119

Øvrige observatører: ABO, AHH, FJE, HLL, HTØ, MMH, OLJ, SEJ, SSN.

Sanglærke: (Alauda arvensis).

Et år med påfaldende små tal. En forklaring er nok, at den milde vinter har fået lærkerne til at forblive i Sverige i stedet for at drage ud på deres sædvanlige efterårstræk sidste år.

Vinter:

De meget få lærker i december 2007 afspejledes tydeligt i tallene fra starten af året. Der blev nemlig slet ikke observeret sanglærker i januar, hvilket er ganske usædvanligt.

Årets første blev derfor 1/2 3 Skarpeskade samt 9/2 tre iagttagelser af ti fugle (MTK mfl.). Nok så overraskende var det, at den første større notering – 29/2 25 Udkæret (LOU) – kom på vinterens allersidste dag.

Forår-sommer:

De første forårsdage bragte endelig mere talrige flokke til øen så som 1/3 120 Årsdale og 4/3 340 N Hammeren (ASO, AMØ, LOU). Herefter dog atter relativt små tal som 8/4 33 Vestermarie (ESB). Ikke mere end et halvt hundrede blev udover ovennævnte set på direkte træk.

Lidt optællinger af syngende fugle var 22/4 15 Udkæret, 12/5 13 Raghhammer og 14/6 75 på punktælling omkring Vellensby (VFM, CAN, ESB).

Efterår-vinter:

Trækket begyndte lige så stille midt i september.

Dueodde havde 16/9-14/10 i alt 453 eksemplarer.

Utrolig nok blev der slet ikke noteret trecifrede rastende sanglærkeflokke i efteråret. 29/9 70 Årsdale, 6/10 80 Melsted og 7/11 75 Hundshale (SRS, SKRY, ESB) blev de største tal. Sidste allerede 18/11 1 OF Nexø (SRS)!

Øvrige observatører: ABO, BEJ, CGJ, DNE, EST, GGU, HLL, HTØ, JAL, JCH, JML, JPA, KMO, LUK, MKH, NCL, NEJ, OLJ, PCP, PHJ, PSC, SBR, SEJ, SLC, SPP, SSN, VKN.

Bjerglærke: (Eremophila alpestris).

Arten ses, som det ses herunder, rundt regnet to ud af tre år på Bornholm.

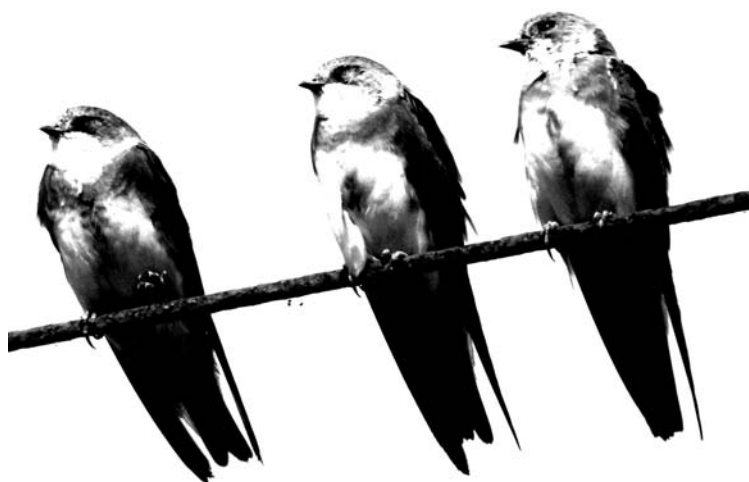
I 2008 fik vi årtiets anden forårsagttagelse med 8/4 2 R nær Vestermarie (ESB).

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
0	2	2	1	0	4	0	77	2

Digesvale: (Riparia riparia).

Forår-sommer:

Den første af de små brune svaler viste sig den 15/4 i Udkæret (Lou). Efterfølgende sås få eksemplarer ved Snogebæk (OLJ, SRS), men det var ikke før udgangen af april at større antal kunne noteres med 28/4 50 Udkæret (Lou), 30 Bastemose (Lou) og 25 Arnager havn (ESB). I løbet af maj måned opnåedes trecifrede tal ved de kendte ynglelokaliteter omkring Arnager/Lufthavnen, Galløkken og Vellensby, og rasteplassen Bastemose fik

besøg af 300 indtrækkende til nattehvide den 11/5 (CAn). Grusgraven mellem Vellensbygård og lufthavnen var studieobjekt for ESB i denne sommer og der taltes omtrent 750 beboede redehuller den 8/6. Andre ynglelokaliteter med optællinger var Balka med 12 redehuller 11/5 (SBr), Galløkken med 2 kolonier 1/6 (PCP), Sandvig havn med 5 – 7 reder 17/6 (GGU) og den nyetablerede Baggård grusgrav (under DOF-lokalitet ”Tofte Grusgrav”) med 400 nygravede redehuller 1/7 (CAn). Største og eneste firecifrede notering for denne sommer var 2060 under en 20 punkts tælling foretaget af ESB den 14/6 i området Arnager/Vellensbygård/Nylars (under DOF-lokalitet ”Vellensby”).

Efterår:

Det var særdeles magre tal under efterårstrækket for denne art. Eneste større notering er 29/8 48 NV Hammerodde (OLJ), medens 6/9 8 SV (ESB) og 17/9 1 T (SSN) er forsvindende lidt for Dueodde. Den sidste Digesvale blev set den 7/10 på Ertholmene (RBC) – men en sandsynlig efternøler blev noteret den 26/10 ved Svaneke fyr af AHH

Øvrige Observatører: VFM, NEJ, Sni, MTK, KRa, VKN, PSC, SAR, JPA.

Landsvale: (Hirundo rustica).

Forår – sommer:

Nexø Sydstrand (CAn) og Hammerodde (AHH) var lokaliteterne for årets første landsvaler, som alle sammen (1 + 2) trak nordpå den 13/4. Næste dag blev der i alt set 33 individer langs kysten fra Snogebæk til Svaneke (MTK, VFM). Det første trecifrede tal kom 28/4 200 R Udkæret (Lou), 3/5 106 N Hammerodde (OLJ) og 5/5 250 R Ølene (ESB). Det nordgående træk kulminerede i perioden 11/5 – 16/5 med i alt 680 udtrækkende fra Hammerodde (SSN), plus at der bør nævnes, at rasteplassen Bastemose husede 250 den 12/5 (Lou). Sommerens største notering inden returtrækket stammer fra Ølene den 29/7 med 210 FU (HTØ, MTK).

Efterår:

Det første sydgående træk blev observeret den 24/8 ved Raghhammer Odde med 300 SØ (JCh), efterfulgt af klassikeren Dueodde med 980 observationer for august (JCh, SRS, ESB), 5074 for september (AMØ, ESB, SSN, MTK, KMO, PCP, HLL) og 272 for oktober (HLL, ESB). Alt i alt relativt få observationer for Dueodde. Et nordvestgående træk fandt sted fra Hammerodde den 29/8 med 112 individer (OLJ) - for øvrigt sammen med 48 digesvaler og 18 bysvaler. En havrehøst i Dalslunde tiltrak 250 landsvalers interesse den 30/8 (ESB) og af andre populære fourageringsområder inden afrejsen kan nævnes Udkæret med 150 FU den 23/8 (ESB) og Nexø Sydstrand med 125 FU den 6/9 (ESB). Efter den 13/10 blev der kun set 6 landsvaler (ESB, AHH) med 1 rastende på Galløkken den 3/11 (ESB) som årets absolut sidste.

Øvrige Observatører: Luk, HTØ, KRa, SeJ, JET, GGU, PHJ, RBC, PSC, HP, SKRY, JPA

Rødrygget Svale: (Hirundo Daurica).

Denne Sydeuropæer kan en sjælden gang forville sig til Danmark under forårstrækket og ses da gerne på egentlige træklokaliteter. Den 23/4 havde CAn dog heldet med sig ved rensningsanlægget i Snogebæk, hvor et individ sås fouragerende i selskab med land- og bysvaler. Det var øens første fund siden 10-12/4 1998 – og samtidig blot vores andet fund – hvor et eksemplar opholdt sig nær Robbedale.

Bysvale: (Delichon urbica).

Forår – sommer:

De første bysvaler sås tidligt og den 15/4 noteredes der således 3 rastende ved Udkæret (Lou) og 2 fouragerende ved Ølene (MTK). Det nordgående træk via Hammeren var dog meget moderat med 20 trækkende som hele trækperiodens dagsmaksimum den 13/5 (SSN) og samlet set kun 53 trækkende i perioden 22/4 – 16/5. De mest populære raste- og fourageringsområder i løbet af forsommeren var Udkæret, Bastemose, Ølene og Svaneke fyr – dog kun med dagsnoteringer på mellem 10 - 45. Sommeren bød kun på én trecifret hob den 28/6 med 150 rastende ved Salthammer (VFM), men det bør alligevel nævnes, at Christiansø husede 50 rastende den 18/6 (GGU).

Efterår:

Den første egentlige trækbevægelse blev observeret den 29/8 fra Hammerodde med 18 trækkende mod nordvest (OLJ) - sammen med 48 digesvaler og 112 landsvaler. Trækket via Dueodde var spinkel og førte til kun 32 noteringer i hele perioden fra den 6/9 – 7/10. Ertholmene melder om 10 trækkende den 15/9 (RBC). En enlig sydpå trækkende Bysvale fra Dueodde (HLL) og to rastende på Ertholmene (RBC) den 7/10 markerer årets sidste individer for Bornholm.

Nævneværdige fourageringsområder inden eller under rejsen sydpå var en havremark i Dalslunde den 30/8 med 100 optalte (ESB), Galløkken den 18/9 med 19 (ESB) og Halleklipperne den 29/9 med 35 (VFM).

Øvrige Observatører: OLJ, CAn, AMø, PCP, EST, SRS, HTø, KRa, PSC, JPA.

Storpiber: (Anthus richardi).

Et år uden storpiber.

Fra årtiet indtil nu seks iagttagelser af denne sibirske specialitet.

Markpiber: (Anthus campestris).

Antallet af denne markante piber har desværre været i frit fald siden midten af 90'erne.

Symptomatisk nok blev der slet ikke gjort nogen iagttagelser i 2008.

Sidste år havde vi årtiets bare ottende fugl på Dueodde.

Skovpiber: (Anthus trivialis).

Forår-sommer:

Som sædvanlig en meget præcis ankomst: 15/4 3 T + 1 R Hammeren (PCP, OLJ, CAN). Disse fulgtes af yderligere 41 i april.

Træktallet blev uden at imponere det højeste i fem år.

Hammeren: apr. 19, maj 235. Største dag 13/5 med 85 eksemplarer (SSN).

Som sidste år utroligt få rastende. Højest fem på en gang og i alt blot 28!

Yngel

Her til gengæld langt flere indberettet end normalt. GGU fandt alene otte territoriehævdende fugle i Almindingen midt i maj ved Baste- og Svinemosen samt flere andre smålokaliteter. Hertil i hvert fald fire par fra hhv. Dueodde, Paradisbakkerne, Rønne Plantage og Ølene.

Efterår:

15/8 20 S Boderne (RS) indledte efterårstrækket ret tidligt.

Af rastende i perioden kan nævnes 18/8 12 Hammeren, 24/8 20 Raghammer og 10/9 10 Galløkken (ABO, CAN, JCH, ESB). Med andre ord nærmest normale antal.

Dette kom også til at gælde trækket.

Dueodde: aug. 59, sept. 289, okt. 14.

Årets klart største notering blev dog 29/8 241 Hammeren (OLJ), mens der fra Rønne og Galløkken i alt taltes små hundrede trækkende skovpibere.

De sidste var næsten lige så præcise som de første: 14/10 2 Dueodde + 18/10 3 Svaneke Fyr (KBJ, AHH).

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	14-21/4	16/4
Sidste	1-23/10	13/10

Øvrige observatører: DNE, EST, FJN, HLL, HTØ, JMM, JPA, KMO, LOU, MBB, MTK, SEJ, SFX, SRS, THC, VFM.

Engpiber: (*Anthus pratensis*).

Et år, som vil blive husket for ekstremt få trækgæster men heldigvis også mange yngelfugle.

Vinter:

Det milde vejr gav blot anledning til en halv snes fugle. Resten må være blevet i Skåne. Eneste flertal 27/1 3 Balkalyngen (SRS).

Forår-sommer:

Som for flere andre arters vedkommende udeblev træktallene fra Hammeren stort set helt. Det var derfor de rastende, som dominerede materialet: 7/4 25 Sose Odde, 25/4 40 Hammeren og 27/4 20 Moseløkken (LOU, ABO, CAN, JCH). Disse var samtidig de eneste fund af mere end ti – så heller ikke de stationære imponerede i foråret.

Yngel

Meget interessant. Mindst tyve par fra ti lokaliteter. Det er det højeste antal i nyere tid. Her kan nævnes Raghammer (en klassiker for arten) med en håndfuld ynglepar, kysten mellem Svaneke og Listed med fire og Balkalyngen med tre.

Efterår-vinter:

Fra sidst i august atter flere engpibere på øen illustreret af 20/8 75 Sose (VFM).

Træk

Dueodde: sept. 127, okt. 183. De sølle 310 fugle var det laveste træktal længe. Ud over ovennævnte flok var der bare seks noteringer af tocifrede rastende flokke med 29/9 35 Årsdalevang og 7/10 22 Mojan (SRS, ESB) repræsenterende de største. Også i december meget små tal – faktisk kun tre eksemplarer fra Rønnes omegn.

Øvrige observatører: AHH, DNE, GGU, HLL, HP, HTØ, JPA, KBJ, KMO, MBB, MMH, MTK, OLJ, PCP, SBR, SEJ, SPP, SSN, VKN.

Rødstrubet piber: (*Anthus cervinus*).

Et nogenlunde gennemsnitligt år med seks eksemplarer.

Lidt usædvanligt en enkelt forårsagttagelse: 11/5 1 Salthammer fouragerende i opskyllet (HTØ, DNE, THC, EST, AHH, AMØ, ASO).

Fra andet halvår 14/9-14/10 2 T + 1 R Dueodde samt 14/9 1 R Raghammer og 15/10 1 KA Arnager (SSN, ESB, KMO, DBC).

Normalt ses flest midt i september, og årets sidste fugl var ret sent ude.

Arten yngler i Nordskandinavien og overvintrer syd for Sahara.

Skærpiber: (Anthus littoralis).

Et år absolut i den lave ende.

Første halvår:

Syv fugle var sådan set en normal forekomst.

Eneste fund af mere end en var 10/3 3 Hammerodde (ESB), mens sidste blev 22/5 1 Salthammer (HTØ). Sidstnævnte oven i købet af racen littoralis – altså tilhørende den skandinavisk/russiske bestand. Langt de fleste af de fugle, vi ser på Bornholm, stammer fra bjergene i det sydlige Polen (racen petrosus). De har med andre ord et aparte træk mønster, hvor de trækker nordpå om efteråret og sydpå, når foråret kommer.

Andet halvår:

Fra 12/9 blev arten atter truffet på Bornholm. September, som normalt er en af årets gode måneder, bød blot på fire eksemplarer – primært fra øens havne.

Oktober blev med fem skærpibere ikke meget bedre. Efterårets eneste sikre lokalitet blev klippeskærene omkring Svaneke fyr. Her sås op til tre individer på en gang og i alt nok seks i perioden 28/10-24/11.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
47	47	48	12	50	23	49	27	20

Øvrige observatører: AHH, APR, SRS.

Gul vipstjert: (Motacilla flava).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	7	155	5	2	115	196	0	0	0

Et år over gennemsnittet med ekstra fugle i specielt maj og september.

Første halvår:

14/4 1 Nexø Sydstrand (MTK) blev årtiets tidligste fund. 17/4 1 Mojan (ESB) var dog også før forventet. Landets første gule vipstjert i 2008 var i øvrigt fremme 10/4.

Antallet kulminerede midt i maj med 13/5 57 T Hammerodde og 16/5 15 Melsted + 16 Grynegård ved Svaneke (SSN, ABO, CAN, SRS). 13/5 6 Sorthat Odde (CAN) eneste anden lokalitet med mere end fem eksemplarer. De 155 fugle i maj var i øvrigt det største forårstal siden 2002.

Vi er ikke forvante med gule vipstjarter i de to første sommermåneder. I år dog 1/6 5 Hammeren og 21/7 2 Salene (CAN, SLC). De sidstnævnte – som fouragerede mellem heste og køer – var særdeles

interessante. Bortset fra et enkelt muligt ynglepar 2005 er det nemlig mange år siden, arten ynglede på Bornholm.

Andet halvår:

11/8 1 Salthammer og 16/8 5 T Ølene (ESB, CAN) var de første tegn på, at efterårstrækket var kommet i gang. Via Dueodde trak 25/8-9/10 i alt 89 (JCH, SRS, SSN, KMO, PCP, HLL) – som faktisk var pænt mange.

Tre tocifrede flokke blev set rastende: 20/8 11 Tofte grusgrav, 22/8 12 Ølene og 13/9 18 Slusegård (CAN, EST, THC, KMO).

De 311 fugle i august og september var det næstestørste antal i dette årti (gennemsnittet for andet halvår siden 2000 er 241).

Andelen af nordlig gul vipstjert (M. f. thunbergi) var i år 24 individer fra foråret (ret få) og for en gangs skyld også fire fra efteråret. Flest var der 12/5 ved Ferskesø, hvor elleve fugle sås (SBR).

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	17-29/4	23/4
Sidste	30/9-18/10	8/10

Øvrige observatører: AHH, DNE, FJN, HKP, HTØ, JCH, JET, JPA, KHE, LOU, OLJ, PCP, RBC, VFM.

Bjergvipstjert: (Motacilla cinerea).

En beskeden indberetning med ni iagttagelser af lige så mange fugle.

Bare tre i forårstiden var absolut med til at trække ned. 1/4 1 Hammersøen, 5/5 1 TF Hammerodde og 8/5 1 OF Udkæret (CAN, AMØ, LOU). Fund i maj er ikke lige frem hverdagskost, og vi har kun to tidligere fra dette årti.

Alle fra efteråret nævnes: 29/8 1 Mojan og 14/9-14/10 5 T Dueodde (ESB, SSN, HLL, KBJ).

Siden 2000 er 102 bjergvipstjerter set på Bornholm. Antallet svinger meget fra år til år med alt fra fire til 31 eksemplarer. Fuglene hidrører fra den lille sydiskandinaviske bestand, som heldigvis er i fremgang.

Hvid vipstjert: (Mortacilla alba).

Første halvår:

Der var ingen vinteriagttagelser i andet halvår 2007, og vi måtte vente til 2/3 med en ved Viskeled (HKP), før denne fine forårsbebuder atter kunne træffes på øen. Sammen med 4/3 1 Hammeren (LOU) var det dog en ret tidlig fugl.

8-15/3 yderligere en håndfuld observationer af ni fugle – men så gik der helt til 23/3, inden de næste viste sig. Netop perioden 16-24/3 var kendetegnet ved køligt vejr og betydelig nattefrost. Først i.f.m. mildningen sidst på måneden kom det store influx af hvide vipstjerter med bl.a. 31/3 31 + 3/4 28 Hammeren (OLJ, JLH, CAN). 7/4 30 Sose Odde og endnu 17/4 37 Nexø Sydstrand (LOU, MTK). Generelt ret små rasttal.

Træk.

Hammeren i alt 195 – ikke mange fra en lokalitet, som ofte runder firecifrede træktotaler.

Igen i år havde et par udset sig et af fugletårnene i Ølene som yngleplads – denne gang dog det nordlige. De fik rigtig mange gæster. Årets første udføjne unger i øvrigt indsendt fra Galløkken 12/6 (ESB).

Andet halvår:

Det var småt med bemærkelsesværdige tal i juni og juli med 16/7 26 til overnatning i Svinemose (JMØ) som en undtagelse. Fra slutningen af juli begyndte fuglene dog atter at optræde socialt: 28/7 25, 6/8 52 og 14/8 85 Salthammer (SEJ, MTK, VFM).

Træk.

Dueodde 6/9-14/10 sept. 7158, okt. 395. Som ventet kulminerede trækket medio september med følgende max-dage: 13/9 1270, 14/9 1780 og 16/9 1290 (alle SSN). Alt i alt et stykke over gennemsnittet. Ingen anden lokalitet havde over hundrede trækkende.

De mange fugle på træk afspejledes blandt de rastende. 6/9 700-1000 til overnatning i Ølene, 11/9 300 Dueodde og 13/9 100 Pedersker (MTK, SSN, KMO). Sidste tocifrede notering 14/10 10 Salthammer, og blandt novembers seks fugle blev 10/11 1 Rønne Havn den sidste (begge ESB).

Øvrige observatører: AHH, AL, BEJ, DNE, EST, GGU, HLL, HTØ, JCH, JML, JPA, KBJ, KHE, KRA, LUK, MBB, NCL, NEJ, OLJ, PCP, PHJ, PSC, SAR, SKN, SKRY, SPP, SRS, SST, THC, VKN.

Silkehale: (*Bombycilla garrulus*).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
29	28	6	2	3	0	0	0	0	1184	3052	224

Nærmest et middelår med 4-5000 fugle.

Første halvår:

Det var usædvanligt med de små tal i denne periode, når man tænker på hvor mange silkehaler, der tog turen sydpå i efteråret 2007. Der har virkelig været tale om massedød sydpå. Der blev blot set 1% af det antal, som optrådte i oktober/november sidste år! Fuglene kan nå helt til Nordafrika på deres masseudvandring fra yngleområderne i Nordskandinavien og Sibirien.

Flest 1/1 16 Sdr. Landevej, 10/2 10 Snogebæk og 23/2 11 Rutsker (ASO, AMØ, ABO, SLC). Fra maj 3+5/5 1 Hammeren og 14/5 1 Bastemose (SEJ, MTK, VT, ABO, CAN). Sidstnævnte forårets næstsidste på landsplan.

Andet halvår:

I løbet af oktober steg spændingen: Ville silkehalerne atter invadere øen?

De gjorde de – om end i moderate antal. 17/10 18, 20/10 22 og 23/10 17 Hammerodde (alle OLJ) var de første. Sidst på måneden dukkede fouragerende flokke op i Rønne: 27/10 35, 28/10 105, 29/10 150 og 30/10 320 (PCP, CAN, MOS). I starten af november desuden trecifrede flokke andre steder som 1/11 180 Klemensker + 350 Åkirkeby (årets største notering) og 4/11 300 Svenskehavn (ESB, HTØ, DNE, AHH). Der var silkehaler overalt på Bornholm i større og mindre flokke på denne tid.

Antallet i oktober var nær gennemsnittet, mens november lå lidt over.

Sidste flok på mere end hundrede fugle bare tre uger efter de første viste sig: 8/11 150 Rønne Havn (PCP). Det var dog tydeligt, at der kom mindre nye flokke til øen resten af måneden, illustreret af 15/11 99 Halleklipper, 20/11 67 Svaneke og 25/11 37 Nexø (VFM, MTK).

I december var der spist op de fleste steder, og der var få større tal. 17/12 42 Svaneke Nordskov, 18/12 25 Onsbæk og 26/12 36 Kløvebæk (MTK, PCP, ABO, CAN).

Årstotal 4528. 2005-2007 hhv. 9800, 2092 og 7903.

Øvrige observatører: BNI, DBC, JCH, JPA, SNI, SPP, SRS.

Vandstær: (Cinclus cinclus).

Et rimeligt år med seks individer.

De fugle, som opholdt sig i hhv. Blykobbe Å, Døndalen og Læsåen ved Vasagård i slutningen af 2007, blev alle genfundet i årets første måneder.

I februar viste tre nye sig imidlertid: 3/2 1 Kobbe Å, 12/2 nu 2 Vasagård og 28/2 1 Spangerå ved Stavsdal (Grethe Grønnegaard, AHH, ASO, AMØ). Disse sås dog kun en enkelt gang hver.

Den mest standhaftige vandstær opholdt sig i Blykobbe Å og kunne ses frem til 1/4 (LOU). Den blev årtiets blot anden april-fugl.

Samtidig blev den årets sidste, for der var slet ingen iagttagelser i andet halvår!

Totalt set 50 fugle i perioden 2000-2007.

Øvrige observatører: CAN, DNE, ESB, HTØ, KHE, 2605MMH, MTK, PJE, SKN, SPP, SRS, VFM, VKN.

Gærdesmutte: (Troglodytes troglodytes).

Selv om der først på året var fugle på rigtig mange lokaliteter, kneb det med de større stal. Faktisk var der blot 1,6 eks. pr. observation i januar og februar. Eneste fund af mere end tre blev 27/1 4 Stevelen-Melsted og 19/2 10 Bastemose (JLH, CAN). Under vandfugletællingen dog 14 gærdesmutter i forhold til 8-13 de tre foregående år.

Halvårets største registreringer kommer typisk i slutningen af maj. I 2008 synes der dog at have været rigtig mange fugle rundt omkring i foråret. Det blev således til hele 14 tocifrede tal fra ti forskellige lokaliteter. Flest 7/4 15 Sose Odde, 9/4 19 Paradisbakkerne, 12/4 18 Kløvedal, 20/5 18 Ringebakkerne og 2/5 17 Kobbeåen (LOU, HTØ, VFM, MTK, CAN). Det er indberetninger et stykke over, hvad vi normalt hører om. Naturligvis var ikke alle lokale fugle, men som allerede

nævnt, er det først i løbet af maj, vi forventer at se trækgæster i større tal. Den usædvanligt milde vinter har sikkert gjort den bornholmske bestand godt!

I sommermånederne faldt antallet af syngende fugle markant. To undtagelser var 14/6 9 på ESB's punkttælling omkring Vellensby og 3/7 13 Hundsemyre (HTØ, VFM, CAN).

Med efterårets komme steg antallet lidt igen: 18/9 10 Dueodde, 20/9 10 lufthavnen og 7/10 18 Hasle-Helligpeder (SSN, ESB, JCH), men toppede først med 4/11 min. 23 Dueodde (AHH). Generelt set lidt færre end forventet.

Fra resten af året var 12/11 8 Rønne Plantage og 10/12 6 Galløkken (HTØ, AHH, ESB) de største noteringer.

Øvrige observatører: APR, BEJ, CGJ, DNE, EST, GGU, HLL, JAL, JGE, JMH, JMØ, JPA, KBJ, KMO, LCL, LUK, MBB, NCL, NEJ, OLJ, PCP, PHJ, RBC, SAR, SBR, SEJ, SRS, THC.

Jernspurv: (Prunella modularis).

I januar fundet i.f.m. både punkt- og vandfugletælling hhv. Vellensby, Balkalyngen og Nexø Sydstrand (ESB, SRS, Peter Boesen). Fra vinteren desuden 2/2 1 Svaneke Nordskov (MTK). I dette årti gennemsnitligt 2½ eks. fra årets to første måneder, og kun et år med mere end tre.

Marts bød på 14 iagttagelser af 16 fugle med 31/3 6 Hammeren (OLJ, JLH) udgørende den klart største forekomst.

I april kulminerer artens træk nordpå – men i 2008 blev antallet meget skuffende. Flest noteredes 7/4 med 5 Sose Odde og 19/4 6 Hammeren (LOU, CAN). Sammenlign dette med 11/4 sidste år hvor 230 trak over Hammeren.

Der er så til gengæld kommet oplysninger om 24 sangterritorier. Dette er et meget højt tal for Bornholm. Især i skovene øst for Rønne og på nordøen fine forekomster illustreret af fire syngende Ringebakkerne (CAN). Selv i de tre sommermåned er der indkommet en del observationer.

Traditionen byder ellers, at der slet ingen indrapporteres (specielt i august).

8+10/9 15 S Galløkken (ESB) repræsenterer de første på vej mod vinterkvarteret i Sydvesteuropa. I alt 55 blev set på direkte træk – et ganske normalt antal. De rastende jernspurve optrådte i små tal. På Galløkken op til syv fugle, og ellers var 24/9 5 Hammeren (begge ESB) eneste fund af mere end tre. Med andre ord ingen tocifrede tal overhovedet.

Fra december seks fugle fra lige så mange lokaliteter. Totalt set har de fem seneste år ellers kun budt på fem eksemplarer.

Øvrige observatører: ABO, DNE, GGU, HLL, HTØ, JPA, JCH, JGE, KBJ, LOU, LUK, MBB, MMH, NEJ, PCP, SSN, VFM.

Rødhals: (Erithacus rubecula).

Første halvår:

Små fyrre fugle fra årets to første måneder er noget af det højeste antal nogensinde. På ESB's punkttælling omkring Vellensby fire af disse mens SLC så tre ved Salene 21/2. Det milde vejr har selvfølgelig været afgørende for de mange vinterfund.

Omkring månedsskiftet marts/april ses pludselig langt flere rødhalse: 31/3 14 Hammerodde og 3/4 20 Ølene (OLJ, JCH). De næste par dage voksede antallet yderligere: 7/4 60 Sose Odde + 35 Jons Kapel, 9/4 50 Stampen og 13/4 35 lufthavnen (LOU, ESB). Tidspunktet for trækulminationen var normalt, mens antallet var det største i fem år. Vi fik endda en ny trækbølge sidst i april, hvorfra kan nævnes 24/4 40 Raghammer + 30 Hammeren og 27/4 30 Slotslyngen (JCH, ABO, CAN). Endnu 1/5 kunne 25 noteres ved Sose Odde (LOU).

De tættest besatte yngleområder var Bastemose, Paradisbakkerne og Slotslyngen, men der var tilsyneladende lidt færre fugle end normalt. I hvert fald havde de nævnte lokaliteter højst 5-6 territoriehævdende rødhalse hver i maj.

Andet halvår:

Periodens første tocifrede tal blev 7/9 10 Mojan (ESB). Siden kan nævnes 10/9 25 Årsdalevang, 21/9 25 Gråmyr, 7/10 27 syd for Helligpeder og 2/11 25 Hammeren (SRS, JCH). Alt i alt meget beherskede tal. Det er nemlig flere år siden, vi ikke har rundet trecifrede rasttal.

I årets sidste måned godt 30 rødhalse. Som i begyndelsen af 2008 var dette langt flere end forventet.

Øvrige observatører: AHH, DNE, EST, FJN, GGU, HLL, HP, HTØ, JML, JPA, KKR, KMO, LUK, MTK, NCL, NEJ, PCP, SEJ, SSN, THC, VFM.

Nattergal: (Luscinia luscinia).

Meget punktligt dukkede den første op 2/5 på Mojan (ESB). 4/5 2 SY Svaneke Fyr, 5/5 1 Udkæret og 6/5 yderligere fem (JET, LOU). Inden 10. maj nåede vi op på hele 41 eks.

Ynglelokaliteterne var tæt besatte i 2008. Mellem Svaneke og Nexø talte MTK, SRS og SBR i alt 39 syngende 15/5. Læg hertil 21 Ringebakkerne, 20 Listed-Saltuna og 18 Spellinge Mose (CAN, ABO, VFM, HTØ), så peger alt på en sæson noget over middel. Totalt har vi modtaget oplysninger om lidt over 200 sangterritorier – eller ret tæt på de rekordmange 230 fra i fjor.

Efter Skt. Hans elleve forskellige fugle registreret. To af disse årtiets første september-nattergale: 7 hhv. 10/9 1 Mojan (ESB) – altså præcis samme sted som første fund.

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	27/4-9/5	2/5
Sidste	25/6-28/8	8/8

Øvrige observatører: AHH, AL, BNI, GGU, JCH, JMØ, JPA, MKH, NEJ, PCP, PHJ, SEJ, SFX, SNI, SSN, VKN.

Sydlig nattergal: (*Luscinia megarhynchos*).

7/5 1 syngende Hotel Skovly ved Safirsøen (SFX): ”Fuglen vækkede min hustru og jeg kl. 5.45. Den sang lige uden for soveværelset”.

I 2006 havde vi tre fugle, og før disse er arten indberettet fire gange 1996-2001. Ikke alle er dog SU-godkendte. Arten var på SU-listen frem til 2003.

Dette års individ var derfor blot vores femte godkendte fund. Sydlig nattergal ankommer noget tidligere end nattergal, så vær særlig opmærksom i april.

Blåhals: (*Luscinia svecica*).

Med fire forårsfugle et af de bedre år.

24/4 1 ♂ Tejn havn, 7/5 1 ♂ Mojan, 13/5 1 ♀ Salomons Kapel og 15/5 1 ♀ på mudderfladerne ved Salthammer Odde (LOU, ESB, Per Bak, SBR).

Førstnævnte individ årtiets tidligste på Bornholm. I 2007 blot én mens der siden 2000 er set i alt 24 stk.

Husrødstjert: (*Phoenicurus ochruros*).

Et år uden de store overraskelser.

Første halvår:

Heller ikke i år vinterfund trods mildt vejr. Blot to er iagttaget de tre seneste år.

20/3 1 Rønne Havn (KEL) blev derfor første – og var oven i købet en hun.

26-31/3 yderligere fem fra fire lokaliteter. Ankomsten for arten dermed normal.

I alt tolv fugle, som må betegnes som trækgæster, lyder ikke at meget, men var faktisk langt flere end forventet. Materialet domineres med andre ord igen af de lokale ynglefugle. Desværre manglede i 2008 en målrettet dækning af Rønne, som er artens vigtigste lokalitet. Alligevel indberettedes tre syngende husrødstjarter fra havnen og fire fra selve byen. Nexø Havn rummede tre ynglepar og Ringebakkerne fire. Et par biotoper langt fra havet var Klemensker betonvarefabrik og sandstensbruddet ved Slamrebjerg. Flere af de traditionelle ynglelokaliteter havde dog et lidt lavere antal ynglende end normalt.

Andet halvår:

Første med kurs mod overvintringsområdet omkring Middelhavet var 30/8 1 Svaneke Nordskov (MTK). I løbet af den første efterårsmåned flere hæderlige tal: 12/9 4 Hasle Havn + 7 Rønne Vesthavn og 14/9 4 Raghammer (alle ESB).

Fire eksemplarer blev set i november og 8/11 2 Rønne Sydhavn (OLJ) blev de sidste.

Øvrige observatører: ABO, AHH, AMØ, APR, CAN, CGJ, DNE, Grete Iversen, HTØ, JCH, JML, KBJ, KMO, LOU, PCP, PDS, SKRY, SRS, SSN, THC, VFM.

Rødstjert: (Phoenicurus phoenicurus).

Et år med mange ynglefugle og rigeligt med efterårsgæster.

Første halvår:

Året indledtes med tre ekstremt tidlige iagttagelser 3-6/4 omkring Rønne – i alle tilfælde af en hun. I det øvrige Danmark blev den første ikke set før 13/4. Der foreligger enkelte noteringer fra 5-8/4 på landsplan i dette årti, så det er ikke umuligt at se rødstjarter før 10. april – men specielt hunner bør beskrives nøjere. Bemærk i øvrigt at vores gennemsnitlige ankomst på Bornholm er 20/4.

Jeg tillader mig derfor indtil videre at betragte 13/4 i lufthavnen og 19/4 i Svaneke Nordskov (ESB, MTK) som årets første. 24-30/4 kom syv mere til øen, men ellers var der som så ofte før langt mellem trækfuglene på denne årstid. 1/5 3 Sose Odde (LOU) nemlig eneste nævneværdige blandt højst en halv snes fugle.

Yngel.

Som sidst år et stort antal stedfaste syngende hanner. Som eksempel kan nævnes 6/5 6 SY Dueodde-Sommerodde og 20/5 4 SY Dammegårdsskoven/Dueodde (begge NEJ). Selvfølgelig var alle ikke nødvendigvis ynglefugle. Samlet set dog godt og vel tyve par i det indsendte!

Andet halvår:

Fra 24/8-15/10 taltes hele 160 rødstjarter. Det er fire gange flere end normalt! Følgende bør nævnes: 10/9 6 Galløkken, 14/9 15 Dueodde + 10-12 Hasle Fæled, 16/9 7 Klintebakken og 18/9 8 Dueodde (ESB, SSN). Som det tydeligt fremgår, kulminerede trækket medio september.

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	9-28/4	20/4
Sidste	9-30/10	18/10

Øvrige observatører: ABO, BEJ, CAN, DNE, FJN, GGU, HTØ, JCH, JET, JPA, KMO, OLJ, PCP, SBR, SEJ, SRS, UMH, VFM.

Bynkefugl: (Saxicola rubetra).

Et år med mange trækfugle, men langt mellem yngleparrene.

Første halvår:

Som ventet ankom de første bynkefugle i slutningen af april: 25/4 1 Hammeren og 29/4 1 Udkæret (ABO, CAN, PCP, ESB). Disse to var dog de eneste fra årets fjerde måned.

I maj steg antallet så kraftigt. Til at starte med 2/5 4 Mojan og 6/5 4 nær Olsker (ESB, KRA).

Trækket kulminerede 12-15/5 med sammenlagt 81 eksemplarer. Heraf 15 Hammeren, 12 Udkæret, 10 Ølene og 7 Raghhammer (SSN, LOU, CAN). Totalt set hele 135 bynkefugle i foråret. Dette kan sammenlignes med 156 sidste år (rekord), men også med gennemsnittet for de fem foregående år på 46.

Yngel.

Desværre meget lidt her. Der var blot et sikkert par – fra Tingsted – foruden fire-fem mulige i det indsendte (JMØ m.fl.).

Andet halvår:

Ingen fund i juli. 4+16/8 1-3 Raghhammer (MKH, KHE), som godt kunne være lokale.

Første, som må være en trækfugl, 24/8 1 Mojan (ESB). Perioden bød på præcis hundrede fugle. Det er over dobbelt så mange som normalt – og det største antal i syv år. Flest 24/8 11

Almegårdsterrænet + 6 Raghhammer (ABO, CAN, JCH). Hertil kan nævnes fem eks., som blev set hhv. 27/8 Årsdalevang og 30/8 Dalsslunde (SRS, ESB).

De to sidste blev noteret 20/9 Skagelfaldet og 5/10 Allinge Havn (HTØ, SKRY). Sidstnævnte blot årtiets anden oktoberfugl.

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	14-30/4	23/4
Sidste	15/9-10/10	26/9

Øvrige observatører: AHH, BNI, EST, GGU, JGE, KMO, LUK, MTK, SBR, SEJ, SFX, SKN, SNI, THC, VFM.

Sortstrubet bynkefugl: (Saxicola torquatus).

Arten er ved at være en fast årlig begivenhed.

I 2008 oven i købet fire eksemplarer! Så mange er faktisk aldrig før set på et år.

Første en flot han ved Askeløkke nær Jons kapel 8/3 (ABO, CAN). Dette fotogene individ blev samtidig vores tidligste nogensinde. Siden fulgte 11/5 1 ♂ ved en skovsø nær Anhøj i Poulsker Plantage (MTK) og to dage senere yderligere en han ved Nydam nær Rutsker (ESB). De seneste tyve år har obstidspunktet på Bornholm spændt fra 11/3 til 19/5 med gennemsnittet liggende på anden uge af april.

Endelig årtiets første efterårsfund i form af 4/10 1 ♀ Hammerhavn (SKRY). Oktober-fugle er ikke unormalt i Jylland – men dette var altså vores første.

Antallet i Vestjylland stiger fortsat, og her er nu omkring tyve ynglepar. I Sydsverige er den en sporadisk ynglefugl. På Bornholm er vi gået fra to eksemplarer i 80'erne til syv i 90'erne.

Medregnet årets fire fugle har dette årti allerede rundet de ti sortstrubede bynkefugle! Men vores første ynglepar har vi endnu til gode.

Stenpikker: (Oenanthe oenanthe).

Med tendensen til mange stenpikkere på år med mange bynkefugle og rødstjerter burde der være pæne tal for denne art.

Første halvår:

Året startede med den hidtil tidligste stenpikker: 15/3 1 Mojan (ESB). Først 30+31/3 ankom fuglen til det øvrige Danmark.

Næste ligeledes fra Mojan: 8/4 1 (ESB) og 12-14/4 dukkede endnu 13 op mens vi i hele april nåede op på 34 eksemplarer. Specielt 27/4 8 Hyldegårdsvej i Rutsker (JCH) bør nævnes.

De ret høje tal fortsatte i maj, hvor der otte gange blev noteret tocifrede tal. Heraf kan nævnes 7/5 14 Galløkken, 12/5 19 + 16/5 15 Hammeren og 13/5 12 Nydam (ESB, SFX, SSN). Som tallene

antyder, toppede trækket i anden uge af maj. Fuglene forsvandt som så ofte før i de sidste forårsdage.

Dog blev der 15/6 set en Dueodde (GGU). Det var blot vores fjerde fund i juni i dette årti. Det sandede klitterræn her er ideelt som ynglebiotop, og det meget sene tidspunkt taget i betragtning gør, at der nok har været tale om et yngleforsøg her i 2008. Vores seneste sikre ynglepar går ellers helt tilbage til 1999.

Andet halvår:

Perioden indledtes med endnu en tidsmæssigt meget usædvanlig iagttagelse: 9/7 1 grusgrav syd for Bavnehøj (SRS). Det var den første observation i andet halvår før 25/7 siden 1990'erne. Hvad lavede den mon her på dette tidspunkt?

10/8 1 Udkæret + 16/8 1 hhv. Årsdale og Raghhammer (ESB, SRS, MTK) var straks mere normale. I alt blev det til hele 198 fugle i august til oktober mod gennemsnitligt 143. Flest var der 24/8 12 Ringeby, 7/9 12 Rønne Havn og 14/9 21 Raghhammer-Boderne (JCH, OLJ, MTK). Blandt fem fugle i oktober blev 23/10 1 Salthammer og 29/10 1 Nørrekås (VFM, ESB) de klart seneste.

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	16/3-12/4	6/4
Sidste	10-24/10	17/10

Øvrige observatører: ABO, AHH, BNI, CAN, DNE, EST, FJN, HLL, HTØ, JMØ, JPA, KHE, KMO, LOU, NEJ, PCP, SBR, SKRY, SNI, THC, VKN.

Ringdrossel: (Turdus torquatus).

Et udmærket år med nitten eksemplarer. I gennemsnit ses omkring 15 fugle årligt.

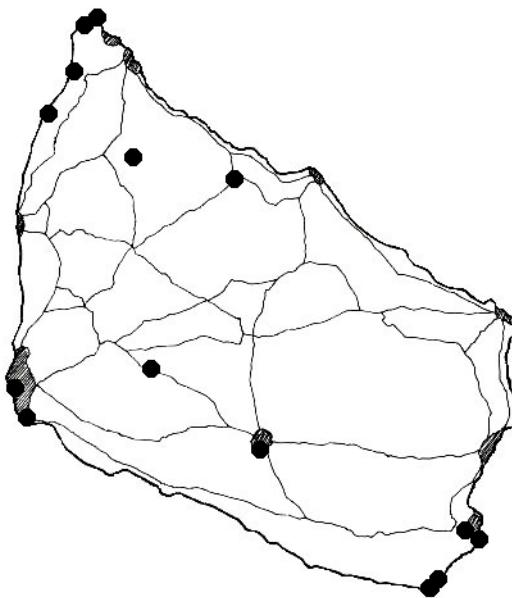
Karakteristisk nok dominerede forårsagttagelserne med 17 ud af de 20 ringdrossler.

Årets første var 7/4 1 Vang og dagen efter 1 Vestermarie (LOU, ESB). 10/4 opdagede MOS en flot han på en græsplæne ved Skånesvej i Rønne. Den blev et rigtigt tilløbsstykke dagen efter og var ret tillidsfuld.

Herudover skal nævnes 25/4 5 i flok Hammeren og samme dag 3 på græsplæne ved Snogebæk (ABO, CAN, Grethe Iversen). Sidste forårsfugl 27/4 1 hhv. Dueodde og Snogebæk (ESB, JCH).

I oktober en fugl såvel 11/10 Galløkken som 16/10 Dueodde (ESB, SEJ).

Øvrige observatører: AHH, KHE, MTK, SEJ, SRS.

Ringdrossel 2008

Solsort: (Turdus merula).

Den milde vinter gav ikke anledning til de helt store koncentrationer. 7/1 21 Svaneke Nordskov samt 22/1 15 Galløkken (MTK, PCP) var nemlig de største.

Fra starten af februar beretter flere indsendere om begyndende subsang og 24/2 en syngende Svaneke ”så gennemført som på en sommermorgen” (MTK).

Marts var en stille måned men i april fik vi nogle store noteringer: 7/4 25 Sose Odde, 9/4 25 Stampen + **100** Ringeby, 18/4 20 Dyndeby og 24/4 20 Raghhammer (LOU, ESB, VFM, JCH). Det er skandinaviske fugle på gennemtræk, som gæster øen på denne årstid. Vi havde dog ikke en eneste iagttagelse af fugle på direkte træk. Maj bød også på pæne tal, men siden spredte fuglene sig.

Et indtryk af bestandstætheden giver 30/5 12 SY Kobbå og 14/6 58 R på punkttælling omkring Vellensby (HTØ, ESB).

Ført i løbet af oktober og november voksede antallet igen illustreret af 7/10 25 Hasle-Helligpeder og 1/11 44 + 25/11 25 Mojan (JCH, ESB). I december var 26/12 27 Svaneke Nordskov største tal (MTK).

Øvrige observatører: ABO, AHH, ASO, BEJ, CAN, CGJ, DNE, EST, FJN, GGU, HP, JPA, KKR, KMO, KRA, LUK, MBB, NEJ, PHJ, SLC, SPP, SRS, THC, VKN.

Sjagger: (Turdus pilaris).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
176	26	156	4161	35	9	3	5	24	2857	3882	287

Fuglene optrådte fåtalligt i foråret men i pæne antal sidst på året.

Vinter:

Starten af året bar tydeligt præg af de få sjaggere på øen december 2007. Frem til april lå tallene meget lavt. Der var blot seks iagttagelser fra årets to første måneder! Flest 21/1 80 Limensgade (LOU).

Forår-sommer:

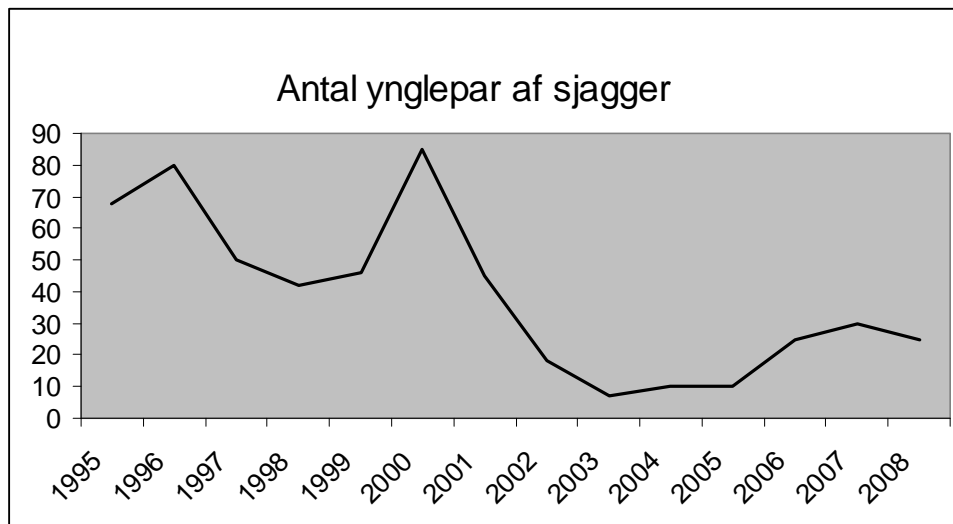
Fem flokke i marts med bl.a. 23/3 60 Torneværkets Kaolinergrav (BNI, SNI).

Så skete der til gengæld noget i april: 37 observationer af gennemsnitligt mere end hundrede fugle. Her kan nævnes 1/4 200 Staggehuse, 8/4 1000 Vestermarie, 9/4 1200 Ringeby og 23/4 250 Klemensker (JPA, ESB, LOU, THC). Sidstnævnte tal repræsenterede samtidig halvårets sidste iagttagelse af mere end seks fugle. Dette årti har i øvrigt indtil nu budt på fem firecifrede flokke i foråret.

Yngel

På linje med de sidste par år. Omkring 25 par indrapporteret fra bl.a. Klemensker Plantage, Nyker by og Åremyre (HTØ, CAN, ESB).

Efterår-vinter:

De relativt få sjaggere i september var normalt, mens resten af efteråret lå lidt over middel. 13/9 7 Udkæret (KMO) må være de første nordfra. 3/10 sås 65 Bromme (KMO), men først fra midt på måneden voksede antallet mærkbart, som disse tal indikerer: 16/10 170 Dalslunde, 17/10 165 Skagelfaldet, 19/10 200 Ibsker, 31/10 450 Fårebyvej og 2/11 min. 800 Brændesmark (MTK, HTØ, DNE, SEJ, AHH).

På Dueodde noteredes et tyndt træk bestående af under 500 eksemplarer.

I november stadig hæderlige tal: 7/11 650 Ø Svaneke Nordskov + 500 R Hundshale samt 16/11 175 Dyndeby (MTK, ESB) og endnu 25/12 150 FU Ølene (PHJ).

Øvrige observatører: ABO, AMØ, ASO, EST, GGU, HLL, JCH, JMØ, KBJ, MBB, NCL, OLJ, PCP, SKN, SKRY, SRS, VFM.

Sangdrossel: (Turdus philomelos).

Første halvår:

Fugle på to lokaliteter i vinteren må nærmest betegnes som normalt: 1/1 1 R + 9/2 1 SY Ølene og 17/2 1 Galløkken (ASO, AMØ, CAN, ESB).

Overraskende få nye viste sig i de fire første uger af marts – i alt bare en snes. Med til historien hører naturligvis, at det var bidende koldt helt frem til de allersidste martsdage. Her steg temperaturen næsten ti grader på tre dage, og sangdrosslerne kom væltende: 30/3 32 Udkæret, 31/3 25 T Hammeren + 15 SY Paradisbakkerne (MTK, OLJ, JLH, SRS). En ny bølge ramte godt en uge senere med 7/4 30 Vang og 9/4 **200** Ringeby (begge LOU). Sidstnævnte tal årtiets største forårsfund. Bort set fra 24/4 16 Raghhammer og dagen efter 18 Årsdalevang (JCH, SRS) var det så stort set også slut med rastende trækgæster.

Blandt de lokaliteter, som havde flest syngende fugle, hørte Kløvedal, Skovsholms Skov, Slotslyngen og Ølene med 12-13 eksemplarer hver.

Andet halvår:

I årets syvende og ottende måned var den gennemsnitlige indberetning blot på 1,6 fugl.

Først midt i september mærkedes et stigende antal sangdrossler. 12/9 20 R Dueodde + 10 Galløkken (SSN, KMO). Der skulle dog gå endnu et par uger, før trækket toppede med bl.a. 23/9 + 7/10 50 Galløkken (ESB). Ingen anden lokalitet husede over ti.

I november omkring 25 fugle, hvoraf 16/11 2 Ølene og 17/11 3 Mojan blev årets sidste (MTK, ESB).

Øvrige observatører: ABO, AHH, BEJ, BNI, DNE, EST, GGU, HLL, HP, HTØ, JET, JMØ, JPA, KBJ, KRA, LUK, MBB, MKJ, NCL, NEJ, OLJ, PCP, PSC, PHJ, SEJ, SNI, SSN, THC, VFM.

Vindrossel: (Turdus iliacus).

Første halvår:

Til trods for, at arten udeblev efter 4/11-07, opdagedes 12/1 2 FU fugle mellem sjaggere og solsorte ved Dalsslunde (MTK).

Ellers var de første 10/3 4 Hammerodde og 16/3 1 Åker Plantage (ESB, DNE, HTØ). Efteråret 2007 bød på rigtig mange fugle. En del af disse må have lagt vejen over Bornholm på vej nordover igen. I hvert fald havde vi med godt 2800 vindrosler noget flere end normalt. Blandt elleve trecifrede flokke var 1/4 200 Staggehuse, 8/4 500 Vestermarie og dagen efter 500 Ringeby (JPA, ESB, LOU) – jfr. de andre drosler. Trækket var ikke helt så koncentreret, som vi ofte har oplevet det, og endnu 19/4 var der 70 Østermarie (ASO, AMØ). I løbet af de næste fem dage var de sidste dog forsvundet. På samme måde som de to foregående år blev der derfor ikke konstateret ynglefugle i 2008.

Andet halvår:

Fra 13/9 gik det så løs igen. Frem til 4/10 dog kun fund af 1-2 individer af gangen. I løbet af oktober steg antallet først for siden at dale lige så stille: 10/10 195 SV Dueodde, 17/10 140 Skagelfaldet, 20/10 101 T Hammeren og 31/10 75 Fårebyvej (HLL, HTØ, DNE, OLJ). I november som ventet endnu færre. 2/11 35 Nexø, 7/11 100 Hundshale (VFM, ESB) og siden højst seks vindrosler samtidigt. Sidste 30/11 2 + 16/12 1 Mojan (ESB).

Samlet set var de 1200 fugle lidt færre end normalt. Specielt udtrækket fra Dueodde skuffede. Øvrige observatører: CAN, CGJ, JAL, JCH, KBJ, KMO, MBB, MTK, OLJ, PCP, SEJ, THC.

Misteldrossel: (Turdus viscivorus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	389	554	3	0	0	0	203	1299	27	0

Numerisk et nærmest normalt år, hvor forårstrækket lå lidt sent.

Første halvår:

Lidt usædvanligt slet ingen vinterfund.

Til gengæld 177 trækkende på de to første dage 9+10/3. Først på året dominerede træktallene, og på Hammeren noteredes frem til 6/5 (forårets sidste) i alt 547. Som allerede antydnet var månedssummen for marts lidt lav, mens april lå over gennemsnittet. Trækket synes således at være blevet skubbet lidt af det kolde martsvejr. Netop i april fik vi nogle meget store rasttal: 7/4 **135** Vang + 45 Sose og 9/4 **170** Ringeby (alle LOU). De seneste fem år har den største rastforekomst i snit ligget på bare 24 eksemplarer, og det var samtidig første fund af mere en 50 stk. for årtiet som helhed!

Der er desværre intet i materialet, som tyder på ynglefugle i 2008, da de sidste forlod Hammeren i starten af maj, og der samtidig gik over fire måneder, før næste iagttagelse indløb. Siden århundredeskiftet har vi haft syv mulige par samt et sikkert fra Raghhammer i fjor.

Andet halvår:

September lå lidt over det normale, men ellers var der ingen overraskelser.

Første retur 16/9 4 Udkæret og 23/9 2 Hasle Klinkerfabrik (ESB, CAN). 1224 sås på direkte træk – bl.a. 4/10 302 Dueodde og 20/10 251 Hammeren (HLL, OLJ).

De rastende optrådte i langt mere beherskede tal: 6/10 75 Dyndeby, 8/10 25 Poulsker, 15/10 22 Hammeren og 31/10 25 Slusegård (CAN, HTØ, ESB). Efter 10/11 blot 16/11 5 Dyndeby og 21/11 2 Galløkken (MTK, PCP).

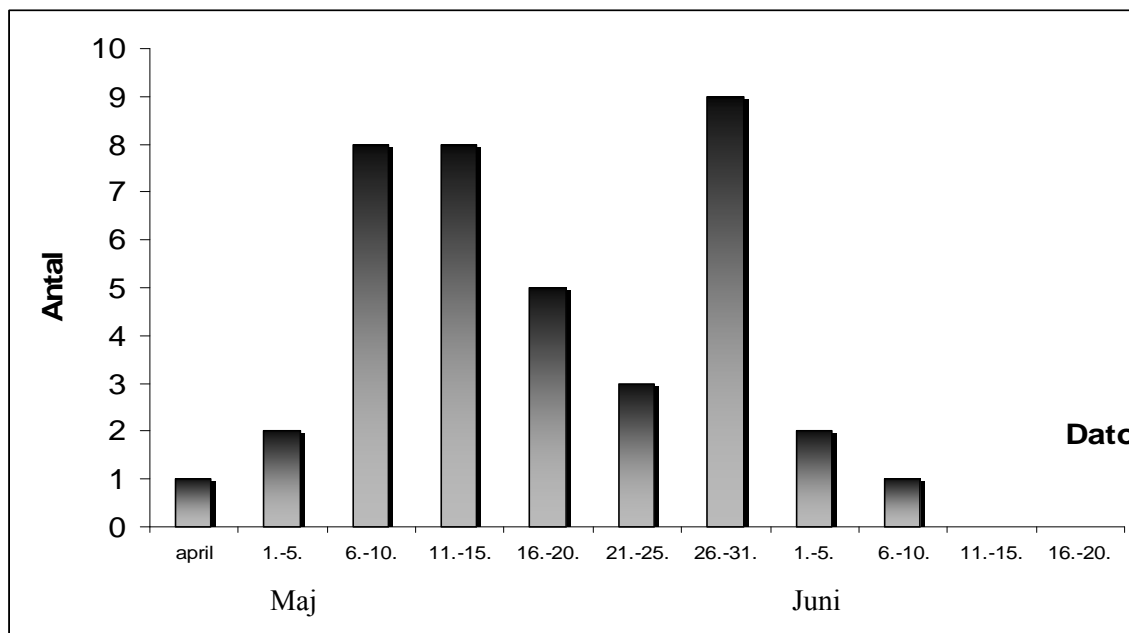
Øvrige observatører: ABO, AHH, AMØ, DBC, DNE, FJE, HP, JCH, Johanna Hartmann, KBJ, KRA, MBB, MMH, SPP, SRS, STT, THC, VFM.

Græshoppesanger: (*Locustella naevia*).

Året bød på tre kortvarigt syngende fugle i foråret. Det er én mindre end gennemsnittet for årtiet indtil nu. Her er nemlig samlet set noteret 32 eksemplarer.

Årets fugle hørtes hhv. 25/4 Bastemose, 8/5 Grisby og 13/5 Nydam (AHH, CAN, ESB).

Førstnævnte vores hidtil eneste aprilfund i dette årti og i øvrigt landets tredjetidligste græshoppesanger 2008

Fordeling af alle græshoppesangere 2000-2008 efter dato

Flodsanger: (*Locustella fluviatilis*).

Årets enlige individ – 15/5 1 syngende Sandvig Camping (SSN) – føjede sig til årtiets hidtidige 16 eksemplarer.

Arten registreres oftest på Bornholm i perioden 20/5-10/6 så årets fugl var ret tidligt ude.

De fire seneste år ligeledes et individ mens vi i 90'erne havde i alt 19. Frem til 1960'erne var arten til gengæld ekstremt sjælden.

Sivsanger: (*Acrocephalus schoenobaenus*).

Et rigtig fint år med mindst ti individer fra syv lokaliteter.

Arten fortsatte med andre ord sin langsomme fremgang efter bestandens kollaps i slutningen af 70'erne.

Første sivsanger ret tidlig: 28/4 1 SY Bastemose (LOU). Den hørtes her den næste måneds tid og var vores første aprilfund i 00'erne. Lokaliteten husede i øvrigt to syngende fugle 22-25/5 (SEJ, HTØ, SRS, MTK, PCP, JET, SKN).

Alle andre nævnes: 12+14/5 1 Årsdale, 12-27/5 i alt 3 Mojan, 14/5 1 Snorrebakkesøen, 16/5 + 2-8/6 1 Ølene og 20/5 1 Spellinge Mose (ASO, AMØ, ESB, BNI, SNI, SEJ, JMØ, AHH, NEJ). Hertil 23/7 1 Nexø Havn og 12/9 1 Galløkken (VFM, EST, THC, ESB, KMO).

Der er i hvert fald to sandsynlige ynglepar i dette materiale. Skandinaviske fugle trækker gennem landet helt frem til starten af juni hvilket vanskeliggør en sikker vurdering af bestanden. I 2002 og 2006 havde vi også to par mens der i 90'erne blot var et!

Indtil videre 41 sivsangere konstateret på Bornholm siden 2000.

Kærsanger: (*Acrocephalus palustris*).

Året indledtes med to rigtig tidlige observationer: 12/5 1 SY Galløkken og dagen efter 1 SY Nydam (begge ESB) – jfr. fænologiskemaet.

Et samlet tal på 29 fugle er ret nær gennemsnittet. Bemærkelsesværdigt var det derimod at kun en tredjedel af disse noteredes i maj. Lokaliteterne var langt bedre fordelt en i fjor selv om der som sædvanligt var overskud af syngende fugle på østkysten. Fra Nexø til Svaneke således 3-4 territorier besat.

Omkring Rønne var der dog også pæne tal og hertil kom årets største fund i form af 8/6 4 SY i Vallensgårdsmosens sydlige udkant (JMØ). Den hyppigst indberettede kærsanger sad ved Nexø Sydstrand og hørtes første gang 10/6 i sangduel med en artsfælle (CAN). Fuglen blev 2/8 noteret som årets sidste (SEJ).

Godt en snes territoriehævdende fugle i juni tyder i øvrigt på flere lokale ynglepar end normalt. Den danske bestand ligger tæt på artens nordvestgrænse og udgør halvdelen af Nordens ynglefugle. Fuglene overvintrer i Sydøstafrika.

2000-2007	interval	gennemsnit
første	14-27/5	19/5

Øvrige observatører: AHH, DNE, HTØ, JCH, JPA, MBH, MTK, PCP, SRS, VFM.

Rørsanger: (*Acrocephalus scirpaceus*).

Her er tale om endnu en art som var meget tidligt fremme: 27/4 1 Snogebæk og 1/5 1 Bastemose (MST, SEJ). Som det ses af tabellen herunder var førstnævnte årtiets tidligste. Næste dag mere normale med 7/5 1 Sorthat Odde (SFX) og dagen efter endnu to.

Mindst ni lokaliteter husede stedfaste syngende hanner. Bastemose havde fire, Spellinge og Hundsemyre hver tre og Grisby, Ferskesø og Ølene to. Svinemose forbløffende nok kun en. Hertil Ankermyr og Dalegårdsbruddet ligeledes med en hver.

På Galløkken/ Mojan i alt seks syngende 25/5-17/6 som alle må have været på gennemtræk. 14/5 7 Bastemose (SRS) – her må også have været flere skandinaviske gæster på besøg.

I alt 19 territoriehævdende fra ni lokaliteter var lidt færre end normalt

Efteråret bød blot på 7/9 1 ringmærket Mojan (ESB).

2000-2007	interval	gennemsnit
første	30/4-10/5	5/5

Øvrige observatører: AHH, CAN, DNE, GGU, HTØ, JET, JMØ, LOU, MTK, NEJ, PCP, RS, SBR, SFX, SSN, VFM.

Drosselrørsanger: (*Acrocephalus arundinaceus*).

En eftersøgning af gulirisk ved Svenskehavn 9/5 gav SRS et endnu bedre bytte i form af en drosselrørsanger. Fuglen blev opdaget på sin grove kaldstemme, og det lykkedes at få et par billeder af den ellers godt gemte fugl.

Arten er stort set årlig på Bornholm med kun et år uden iagttagelser siden 2000. I alt er elleve eksemplarer nu indberettet i samme periode mod ni i 90'erne.

Gulbug: (*Hippolais icterina*).

En art kendt for sin præcise ankomst. I år blev 11/5 1 Slotslyngen, 12/5 1 Bastemose og 13/5 1 Nydam – alle syngende – de første (CAN, LOU, ESB). Resten af maj bød på hele 59 syngende gulbuge! Det var 15% flere end sidste år (som var rekord) og dobbelt så mange som normalt.

Lad os i flæng nævne: 20/5 3 Hammershus + 4 Ringebakkerne, 22/5 3 Hammeren, 27/5 3 Ankermyr og 28/5 3 Dalegårdsbruddet (CAN, ESB, PCP, SRS).

Heldigvis blev mange af fuglene på øen med ikke mindre end 37 eksemplarer på en snes lokaliteter fra den første sommermåned! Klart flest Kurehøj-Svaneke hvor der 7/6 var ti territorier jævnt fordelt på turen (CAN). Helt usædvanligt også otte fugle noteret i juli – normalt en måned uden nævneværdige fund.

Fra august fem eksemplarer og september gav 7/9 1 ringmærket Mojan (ESB).

2000-2007	interval	gennemsnit
første	10-17/5	14/5

Øvrige observatører: ABO, AMØ, ASO, DNE, HTØ, JET, MBH, MTK, OLJ, SBR, SEJ, SSN, VKN, VFM.

Høgesanger: (Sylvia nisoria).

En fornem sæson med årtiets fjerde og femte fund hhv. 24/8 Svenskehavn og 6/9 Galløkken (MTK, HTØ, ESB, AMØ). Sidstnævnte blev bestemt i hånden og samtidig ringmærket. Begge var ungfugle og typisk var det, at de optrådte i andet halvår.

Fra 90'erne sammenlagt bare seks individer af denne art, som åbenbart altid har været yderst sparsom på Bornholm trods oplagte biotoper og vores geografiske beliggenhed.

Gærdesanger: (Sylvia curruca).

April bød på hele 51 fugle. Det var mere end dobbelt så mange som normalt. De første kom dog til forventet tid: 20/4 1 Nexø Sydstrand, 21/4 2 SY Rønne og 23/4 1 Svaneke fyr (ESB, JCH, SRS). Af andre kan nævnes 25/4 5 SY Mojan og 28/4 4 SY omkring Svaneke (ESB, SRS).

Midt i maj kulminerede antallet med 10/5 13, 12/5 20 og 15/5 **30** alle Hammeren (CAN, SSN).

Sidstnævnte tal et af de største nogensinde. Det var karakteristisk at de største tal stammede fra Hammeren. Ingen anden lokalitet har nemlig haft over 15 gærdesangere i dette årti. I år var 14/5 5 Ølene (LOU) da også den største notering fra resten af øen.

I juni faldt antallet naturligt nok. Eneste større fund var 7/6 9 SY Kurehøj-Svaneke og 16/6 3 Sy Hammeren (CAN, GGU).

Traditionen tro en del i august – faktisk hele 60 i år! Heraf 26/8 11 Nørremark (SRS) mens der i september noteredes op til 16/9 4 Dueodde og i oktober blot en ret sen fugl i form af 14/10 1 Hundsemyre (SSN, ESB).

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	14-26/4	20/4
Sidste	16/9-19/10	6/10

Øvrige observatører: ABO, BNI, CGJ, HTØ, FJN, JCH, JET, KRA, LOU, MBH, MTK, NEJ, PCP, SBR, SEJ, SKN, SNI, VKN, VFM.

Tornsanger: (Sylvia communis).

Som de to seneste år et enkelt april-fund: 30/4 2 Galløkken (ESB). Det er de gamle hanner, som først når yngleområderne, og de to fugle på Galløkken var da også godt i gang med et slagsmål. I løbet af de næste fem dage kom yderligere fem tornsangere til, og fra maj som helhed nærmest invasionsagtige tilstande. Det blev nemlig til fuldstændig uhørte 245 eksemplarer! Normalt ses et halvt hundrede fugle i årets femte måned med sidste års 131 som hidtidig rekord.

Her kunne så nævnes en lang række usædvanligt store iagttagelser. For at gøre en lang historie kort nævnes her de mest bemærkelsesværdige 11/5 12 SY + 15/5 **30** R Hammeren, 11/5 10 + 20/5 9 Galløkken og 25/5 8 SY Risebæk (SSN, ESB).

Med den første sommermåneds komme ebber iagttagelserne som oftest ud. Dette var dog langt fra tilfældet i 2008: 1/6 7 Raghø, 7/6 8 Kurehøj-Svaneke, 14/6 18 på punktælling omkring Vellensby og 16/8 8 Hammeren (JCH, CAN, ESB, GGU) – alle var territoriehævdende. Alt tyder på en ynglesæson langt over middel.

Fra september godt en snes fugle med 19/9 2 Galløkken (ESB) repræsenterende de sidste.

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	23/4-1/5	28/4
Sidste	18/8-4/10	16/9

Øvrige observatører: ABO, AHH, BEJ, BNI, EST, FJN, HTØ, JET, KMO, LOU, LUK, MBH, MTK, NEJ, OLJ, PCP, RS, SBR, SEJ, SFX, SKN, SNI, SRS, VFM, VKN.

Havesanger: (Sylvia borin).

Landets to første havesangere i 2008 blev set på Bornholm hhv. 23/4 Galløkken og dagen efter på Raghhammer (ESB, JCH). Sammen med 27/4 1 SY Nexø Sydstrand (ESB) udgjorde de tre helt uhørt tidlige fugle her fra øen (jfr. fænologiskema).

I løbet af den første uge af maj kom fire mere til, og inden 20/5 var der allerede noteret over 140 eksemplarer. Det er rigtig mange. Blandt disse springer 15/5 15 Hammeren, 16/5 27 Listed-Saltuna og 20/5 20 Ringebackerne (alle CAN, ABO) i øjnene. En del af disse var selvfølgelig på gennemrejse – arten yngler i stort set hele Sverige og Finland.

Fra selve yngletiden i juni kan nævnes 26 Kurehøj-Svaneke, 25 omkring Vellensby og 20 Hammeren (CAN, ESB, GGU). Disse tal peger i retning af et middelår, hvad lokale fugle angår.

I juli 69 iagttagelser fra 19 lokaliteter mens der i august blot blev set havesangere en halv snes gange. I september 11 observationer af 17 individer og endelig en fra oktober, 6/10 1 Mojan (ESB).

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	28/4-9/5	4/5

Øvrige observatører: AHH, BEJ, DNE, EST, HTØ, JET, JPA, LCL, LOU, MBH, MTK, NEJ, OLJ, PCP, PHJ, PSC, SBR, SEJ, SRS, SSN, VFM, VKN.

Munk: (Sylvia atricapilla).

Blot én martsobservation i form af 15/3 2 Galløkken (ESB).

Næste 19/4 1 Listed og 20/4 1 Hammersøen (SEJ, CAN). Så gik det til gengæld stærkt. 22-29/4 32 iagttagelser af 38 fugle. To dage med mindre fald var 2/5 Galløkken og 4/5 Svaneke fyr hvor otte munke blev set (ESB, JET) – det var dog nærmest tal i småtingsafdelingen.

Så var der langt flere syngende: 11/5 14 Slotslyngen, 17/5 14 nordøstdelen af Paradisbakkerne, 20/5 13 Ringebackerne og 27/5 12 Ankermyr (ABO, CAN). Det lignede en ynglesæson over middel.

Arten har da også været i fremgang de seneste år.

3/7 endnu 9 SY Hundsemyre (HTØ, VFM, CAN), men ellers var der langt mellem munkene i sensommeren. I september var det alene på Galløkken, der blev set mere end en håndfuld individer: 10/9 25 (heraf 10 ringmærket) og 19/9 min. 15 (ESB). 7/10 talte JCH 22 mellem Hasle og Helligpeder og på Galløkken atter 25 fugle 11/10. Årets sidste blev 27/10 1 ♀ Nørremark og 1/11 1 Ydunsvej i Rønne (SRS, OLJ).

Øvrige observatører: AHH, BEJ, BNI, DNE, EST, GGU, LOU, MBH, MTK, NEJ, PCP, PSC, SBR, SKN, SKRY, SNI, SSN, VKN.

Lundsanger: (Phylloscopus trochiloides).

En art, som varierer en del fra år til år. Fuglene skal gerne have lune sydøstenvinde for at komme til Europa i større tal. De overvintrer nemlig i Indien og Sydøstasien.

2008 blev et lidt trist år med 1-2 individer.

29/5 opdagede PCP en syngende fugl på Galløkken over for Hotel Ryttergården og præcis samme sted hørtes kortvarigt en syngende 8/9 (ESB, MTK).

Siden århundredeskiftet er 13 eksemplarer indberettet fra Bornholm.

På Ertholmene i øvrigt et ynglepar i år.

Skovsanger: (Phylloscopus sibilatrix).

Igen i år præcis ankomst med 23/4 1 Sose og 24/4 yderligere tre (SKN, HTØ, OLJ, JCH, CAN).

I månedens seks resterende dage i alt otte eksemplarer til. 12 forskellige skovsangere på ti lokaliteter i april var pænt mange.

Heller ikke i 2008 tegn på fald på øen. Til gengæld fik antallet syngende i maj og juni igen et ordentligt hak opad. I 90'erne indsendtes typisk 30 territoriehævdende fugle mens der de tre seneste år har været hhv. 50, 65 og 90. I 2008 imidlertid hele 135! En fremgang på 50% bare i forhold til sidste år. Flest var der i Paradisbakkerne hvor ABO og CAN talte **22** alene i den nordøstlige tredjedel 17/5 mens HTØ og VFM hørte 16 på ruten Lisegård-Grydedal-Majdalen fire dage senere. I øvrigt kan nævnes 16 Slotslyngen og 12 Ankermyr (begge CAN). Tallene på disse lokaliteter er højere end normalt, og generelt var der ikke bare flere lokaliteter men også et større antal hvert sted. Dette illustreres af 9/5 8 Snogebækområdet, 15/5 5 Blykobbe Plantage og 20/5 5 Hammershus (OLJ, PCP, ESB). Fremgangen kan med andre ord ikke forklares med en øget brug af DOFbasen alene.

Karakteristisk nok slet ingen noteret i juli. I perioden 4-24/8 årets 22 sidste fugle, hvoraf halvdelen var fra sidstedagen i Dammegårdsskoven: ”Hele skoven vrimlede med småfugle, der var stærkt optaget af deres fouragering. Jeg tilbragte en del timer på terrassen udstyret med fuglebøger, kikkert og teleskop” (NEJ).

Gransanger: (Phylloscopus collybita).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
2	0	3	61	71	28	9	4	23	53	4	0

Et suverænt år! Aldrig er så mange gransangere set på øen. Arten synes at forsætte sin ekspansion østpå.

Med bare én vinteriagttagelse fra årtiet indtil nu, må både 8/1 1 Safirsøen og 16/1 1 Sose Odde (CAN, LOU) betegnes som overraskende. Historisk set var det vores fjerde og femte fund fra januar – men mon ikke flere følger mere regelmæssigt i fremtiden?

Tre fugle i marts var normalt og lagde sig til de sammenlagt 26 fra de otte seneste år. Første af disse i øvrigt 9/3 1 Safirsøen (SSP, DBC) – skulle det mon være samme fugl som i januar? 16/3 1 SY Hammeren og 30/3 1 Rønne Plantage (CAN, ABO).

Et hidtil uhørt antal gransangere blev set på Bornholm i foråret. Specielt maj lå langt over gennemsnittet. De største tal var 6/5 6 Ringebackerne samt fire fugle hhv. 9/4 Stampen, 25/4+2/5 Mojan og 16/5 Listed-Saltuna (CAN, LOU, ESB, ABO). Der var med andre ord ikke voldsomt store tal – bare mange fugle over en bred kam.

De tre sommermåneder bød også på rekordmange syngende fugle, og arten ser ud til at fortsætte sin fremgang som ynglefugl hos os. Her kan nævnes 16/6 4 Hammeren og 17/6 5 Rønne Plantage (GGU, PCP). Gennemsnittet for juni-august var de fem sidste år blot 11 eksemplarer. Der var altså 3½ gang flere til stede i 2008.

Som om det ikke var nok blev efteråret også særdeles rigt på gransangere – om end der ikke decideret var rekorder i luften. Et højt tal tidligt var 16/9 10 Dueodde (SSN), mens der i oktober blev indberettet bl.a. 3/10 6 Galløkken, 13+15/10 6 Hammeren og endnu 28/10 4 Rønne Plantage (JLH, SEJ, KBJ, CAN).

Endelig var fire novemberfugle også ret mange. 2/11 1 hhv. Galløkken og Hammeren, 4/11 1 Rønne og 19/11 1 Nexø Lystskov (PCP, JCH, HTØ, DNE).

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	13/3-3/4	27/3
Sidste	19/10-16/12	7/11

Vinterfund ikke medregnet

To fugle blev bestemt som nordlig gransanger (*P. c. abietinus*): 3/10 1 Galløkken og 15-20/10 1 Svaneke Nordskov (JLH, MTK).

Øvrige observatører: AHH, BNI, CGJ, 8700HP, JET, JPA, LUK, NCL, NEJ, OLJ, SBR, SKN, SKRY, SNI, SRS, VFM, VKN.

Løvsanger: (*Phylloscopus trochilus*).

Fra 12/4 kunne løvsangerens sødmefyldte sang atter nydes på Bornholm. Da sad årets første nemlig på Mojan. Den fik selskab af 13/4 1 Snogebæk og dagen efter en både Byåen og Svaneke Nordskov (ESB, OLJ, BNI, SNI, MTK). Inden første maj havde vi rundet 220 fugle, hvilket er pænt mange. Nævns bør 24/4 23 Slotslyngen, 26/4 30 Galløkken og 28/4 15 Bastemose (CAN, ESB, LOU). Antallet af trækgæster toppede som så ofte før i første halvdel af maj med følgende tal: 4/5 30 Svaneke fyr, 8/5 41 Svenskehavn-Svaneke, 11/5 62 Slotslyngen og 12/5 120 Hammeren (JET, ABO, CAN, SSN). Sidste år kulminerede noteringerne 7-14/5, og det er helt klart det bedste tidspunkt for at se mange løvsangere på Bornholm.

Af syngende fugle på egnede lokaliteter i yngletiden var der bl.a. 58 Paradisbakkerne, 43 Ringebackerne, 27 Ankermyr og 16 Spellinge Mose (ABO, CAN, HTØ, VFM). Det er tal på linje med eller lidt over det forventede. For at sætte disse tal i relief kan man ud fra bestandstætheden på Bornholm samt en landspopulation på over ½ million par skønne, at vi hvert år har tæt på 10.000 par!

I juni bl.a. 28 syngende på ESB's punktælling omkring Vellensby og 16/5 15 Hammeren (GGU) mens juli ud over 3/7 14 Hundsemyre og 30/7 30 R Lufthavnen (HTØ, VFM, CAN, ESB) ikke bød på det helt store.

Sidst i august skete der noget: 23/8 20 Dueodde, 24/8 60 Raghhammer og 28 Hasle Klinkerskov på en falddag samt 29/8 30 Hammerodde (FJN, JCH, CAN, OLJ). Det er normalt, at returtrækket af løvsanger kulminerer i de sidste sommeruger. I efteråret var eneste fund af mere end ti 20/9 12

Lufthavnen (ESB). Med andre ord langt til de trecifrede tal. Oktober gav blot seks fugle, hvoraf MTK havde den sidste i Svaneke Nordskov 12/10.

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	8-20/4	15/4
Sidste	17/9-14/11	17/10

Øvrige observatører: DNE, EST, JET, JPA, KHE, KMO, KRA, LUK, NEJ, PSC, PHJ, RS, SBR, SEJ, SKN, SKRY, SRS, THC, VKN.

Fuglekonge: (Regulus regulus).

Første halvår:

Til trods for få og små tal i slutningen af 2007 enkelte hæderlige noteringer: 1/1 20 Ølene +15 Galløkken og 13/1 20 Hasle Lystskov (MTK, ESB).

Trækket lod vente på sig i de kolde martsdage og toppede en uge senere end normalt. 3/4 35 + 8/4 60 Galløkken, 7/4 40 Halleklipper, 9/4 **150** Stampen og endnu 24/4 50 Hammeren (PCP, SRS, LOU, OLJ). Det var faktisk første gang i tre år, vi kom over 65 eksemplarer på én lokalitet om foråret. 1/5 10 Sose Odde (LOU) blev sidste tocifrede tal de næste godt 3½ måned.

Andet halvår:

24/8 ”formodentlig hundrede” i Rø Plantage (MTK) var et stort tal så tidligt, men fuglene var åbenbart på vej sydover tidligere end forventet. 13/9 30 + 18/9 40 Dueodde, 21/9 50 Gråmyr og 23/9 60 Mojan. 26/9 min. 400 Hammerodde (OLJ): ”Sølvmågernes hovedret d.d. var de trækkende fuglekonger der ikke fik mange chancer ude over havet!”.

Herefter aftog tallene mærkbart. I de fleste år ses ellers de største antal fuglekonger midt i oktober. Fra denne periode 29/10 120 Galløkken (ESB, PCP) – men der var bare langt mellem de store tal i år, selv om 32 indsendere har bidraget med oplysninger. Efter 10/11 ingen fund af mere end ti.

Øvrige observatører: AHH, BNI, CAN, DNE, EST, FJN, GGU, HLL, HP, HTØ, JAL, JCH, JPA, KBJ, KMO, KRA, LUK, MBB, NCL, NEJ, PHJ, SEJ, SLC, SNI, SPP, SSN, VFM.

Rødtoppet fuglekonge: (Regulus ignicapillus).

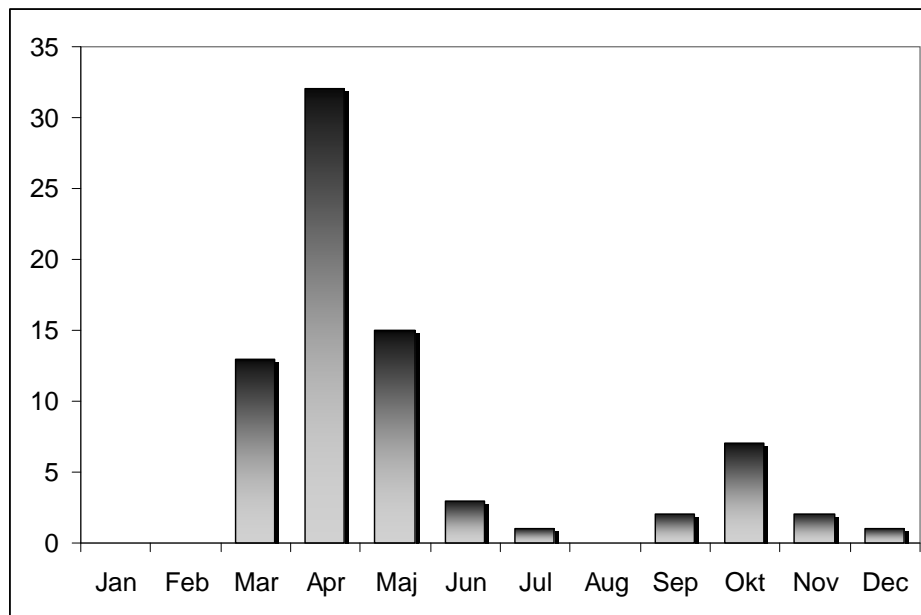
Årssummen på 16 eksemplarer er den næststørste nogensinde. I 90'erne blev sammenlagt 21 indsendt, mens vi i 00'erne allerede har fået oplysninger om 47 (bl.a. 17 i 2002). Kigger man endnu længere tilbage, var øens første fra 1954, og frem til 70'erne blev det blot til yderligere tre.

13 af årets rødtoppedede fuglekonger var forårsfugle. Der blev set en hhv. 28/3 Bastemose, 3/4 Bagå, Møllenakke og Nexø Sydstrand, 7/4 Halleklipper og Sose Odde, 9/4 Ankermyr og Mojan, 10/4 Kløvedal, 11/5 Slotslyngen, 12/5 Stakkelemose, 14/5 Galløkken og endelig 23/5 atter en Bagå.

Hertil 21/6 1 syngende Blykobbe Plantage. Den var så sen, at det simpelthen må dreje sig om en ynglefugl. Vi har ellers kun oplevet to-tre år med sandsynlige ynglefund i dette årti. Arten har sin yderste nordlige grænse i Danmark, idet der i Skåne yngler meget få. Således er alle territoriehævdende fugle faktisk potentielle ynglende – ikke mindst dem fra maj og juni.

Fordelingen med et ganske lille antal i efteråret er, som det ses, normal. Fuglene registreres jo typisk på deres fine sang. 23/9 1 Strandvejen, Rønne og 15/10 1 Dueodde Vandrerhjem.

Oplysere: CAN, DNE, ESB, HTØ, JCH, LOU, MTK, PCP, SRS.

Rødtoppet fuglekonge 1996-2008

Grå fluesnapper: (Muscicapa striata).

Et år præget af mange fugle i sensommeren

Første halvår:

2008 indledtes af en enkelt ret tidlig fugl 1/5 på Sose Odde (LOU). De to næste blev 6/5 1 Galløkken og 9/5 1 Svenskehavn (ESB, SRS). I alt 38 eksemplarer i maj var meget tæt på gennemsnittet. Af disse kan nævnes 15/5 3 Hasle Lystskov, 27/5 3 Ankermyr og 28/5 5 Hammeren (KRA, CAN, HTØ).

Særdeles positivt var mindst fire ynglepar svarende til antallet de fire seneste år – lagt sammen altså! Tre velkendte ynglelokaliteter var Bastemose (ved fugletårnet), Ekkodalen og travbanen, mens Ølene ikke er noget klassisk sted for arten på Bornholm (HTØ, DNE, 3600UMH, SKN, CAN). Bemærk, at hannernes ekstremt svage sang gør dem særdeles vanskelige at registrere. Vi har mange velegnede biotoper for grå fluesnapper, så jeg tror, der gemmer sig en del par derude. Arten foretrækker lysåben, gammel løvskov eller blandskov.

Andet halvår:

Første retur 26/7 1 badende hos JGE i Bromme og 28/7 1 Galløkken (ESB).

Antallet på denne årstid varierer rigtig meget fra år til år med alt fra 21 til 255 bare i dette årti, med et gennemsnit på lige under de hundrede. Ynglebestanden i Sverige fluktuerer tilsvarende voldsomt, uden at nogen har kunnet forklare dette. I 2008 besøgte Bornholm af masser af grå fluesnapper; i alt 257! De fem største tal blev 24/8 50 Raghhammer + 9 Dammegårdsskoven, 5/9 9 Svaneke Nordskov, 14/9 22-25 Hasle Fælled og 23/9 20 Dueodde (JCH, NEJ, MTK, SSN, EBI).

Sidste bare to dage senere i Ølene (MTK) – altså til normal afgangstid. Fuglene er langdistancetrækkere og skal helt til det sydlige Afrika.

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	26/4-15/5	4/5
Sidste	2/9-19/10	25/9

Øvrige observatører: ABO, AHH, BNI, FJN, KHE, KMO, OLJ, PCP, SNI.

Lille fluesnapper: (Ficedula parva).

I forhold til de 21 fugle sidste år lyder årssummen på syv eksemplarer ikke af meget. Gennemsnittet for 2000-2006 er dog bare på 3 stk. årligt.

Det blev til fem iagttagelser af et individ i foråret hhv. 12/5 Sdr. Årsdalevej, 15/5 en syngende Frenne Odde, 20/5 ♂ Bagå, 27+28/5 en syngende Ankermyr og 1/6 ♂ Olsker (ASO, AMØ, MTK, SRS, CAN, HTØ, ESB). Fuglen fra Ankermyr var ivrigt syngende på førstedagen men blev kun hørt én gang dagen efter – og slet ikke 1/6 trods grundig eftersøgning. Ikke desto mindre en mulig ynglefugl. Nogle hanner holder op med at synge, så snart de er udparrede. Specielt hvis de ikke har naboer af samme art. Vi havde sandsynlige ynglepar 2002, 2004 og igen sidste år – alle i Hasle Klinkerskov.

Fra efteråret 12/9 1 juv. Hasle Sydstrand og 20/9 1 brun ved Hammerfyr (ESB, CAN).

Hvidhalset fluesnapper: (Ficedula albicollis).

Årets enlige eksemplar (en han) så MTK ved Gråmyr 4/5: Først rastende frit fremme i solen, siden fouragerende i tættere krat. Også kaldende og syngende. Fuglen lægger sig til de ti seneste års 14 individer. Kun i 2005 og 2007 slet ingen noteret. Artens eneste ynglepladser i vores del af Europa ligger på Gotland og Øland.

Heller ikke på landsplan blev det noget stort år med totalt blot fem fugle – heraf to på Ertholmene og en i en baggård på Vesterbro i København!

Udgik først af SU-listen 1997.

Broget fluesnapper: (Ficedula hypoleuca).

Første halvår:

Selv om arten overvintrer helt i tropisk Vestafrika, lykkes det den gang på gang at nå Danmark nogenlunde samtidigt. I år således tre fugle på førstedagen: 24/4 1 hhv. Hammeren, Raghhammer og Slotslyngen (CAN, JCH). I alt otte fugle blev set i april – lidt færre end normalt.

Fra maj desuden 58 og forårstotalen lå dermed meget nær gennemsnittet. Der var slet ingen større tal og altså heller ikke tegn på egentlige fald af broget fluesnapper. 4/5 4 Svaneke fyr (JET) blev helt usædvanligt flest. Hertil tre eksemplarer både 1/5 Sose Odde, 9/5 Svenskehavn, 11+12/5 Slotslyngen og 12/5 Bastemose (LOU, SRS, CAN, PCP).

I de to første sommermåneder ti observationer fra lige så mange lokaliteter, hvoraf flere var par i redekasser.

Andet halvår:

I løbet af de sidste ti sommerdage et pænt rykind repræsenteret af 23/8 10 Dueodde, 24/8 10 Raghhammer + 7 Dammegårdsskoven, 26/8 7 Hasle Klinkerskov og 27/8 5 Galløkken (FJN, JCH, NEJ, CAN, PCP).

Hele summen for perioden løb op i 96 stk. svarende til det højeste antal i syv år. Langt de fleste var fra august med 6/9 5 Dueodde og 7/9 4 Svaneke Nordskov (ESB, MTK) udgørende septembers max-tal. Tre ret sene fugle blev årets sidste: 18/9 1 Skagelfaldet, 20/9 1 Hammeren og 23/9 1 Dueodde (HTØ, CAN, EBI).

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	17-26/4	23/4
Sidste	5-26/9	15/9

Øvrige observatører: ABO, BNI, CGJ, DNE, JMØ, KHE, KMO, OLJ, SBR, SEJ, SNI, SSN, VFM.

Skægmejse: (Panurus biarmicus).

Arten udviste en lille fremgang i 2008 og blev fundet på tre lokaliteter.

Bastemose: 15/3 hørt, 19/4 2 KA og 7/12 enkelte hørt. Mulighed for et eller to ynglepar her.

Ølene: 25/10 4 R. Fuglene lettede og fløj højt op (trækuro) – næppe lokale fugle.

Dueodde strandsump: 3/11 opdagedes 22 fugle her! Flokken gik ivrigt snakkende på vingerne, da en spurvehøg fløj hen over rørene, men satte sig hurtigt igen. 7/11 endnu 15 her.

Sidstnævnte var øens største flok nogensinde. Næst flest registreret var 24/10 1993 20 Svinemose. Månedsskiftet oktober/november er optimalt for gæstende skægmejser (jfr. også Ølene).

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
70	80	5	1	23	6	4	14	28

Indsendere: KHE, JCH, CAN, HTØ, VFM.

Halemejse: (Aegithalos caudatus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
16	22	12	1	8	0	0	3	5	47	16	38

Vinter:

Årets relativt bedste periode – trods ret få i efteråret sidste år.

Fire steder blev der fundet halemejser: Bastemose op til 11, Hundsemyre 3, Svinemose 6 og Ølene op til 7 (LCL, JOJ, CAN, VFM, HTØ, MTK, VKN).

Forår-sommer:

Kun seks lokaliteter husede arten. Bastemose og Ølene de eneste stabile. 15/3 5 Bastemose (KHE, AHH) var sidste observation af mere end to. De næste fem måneder nemlig kun set i par eller enkeltvis.

Blot fire mulige ynglepar.

Efterår-vinter:

Nogenlunde normale tal i denne periode.

Der var en tydelig tilgang af fugle i oktober, hvilket 18/8 8 Bastemose, 29/10 14 Svenskehavn og 31/10 12 Ølene (KRA, SRS, MTK) vidner om. Desuden 1/11 7 Svaneke Nordskov (MTK) – ellers var november en tam affære.

I julemåneden atter en del, som 21/12 12 Rønne Plantage og 25/12 7 Ølene (ABO, CAN, MTK).

Øvrige observatører: DNE, ESB, FJN, HAF, JET, JMM, LOU, NEJ, PHJ, SEJ, SKRY.

Sortmejse: (Parus ater).

Tallene i årets to første måneder var uhyre små. Ingen steder meldt om mere end tre fugle.

Så var der lidt flere i marts med bl.a. 5/3 5 + 15/3 8 Galløkken (LCL, JOJ, JPA) – sidstnævnte utrolig nok halvårets største tal! Det hører med til historien, at der stort set ikke blev observeret sortmejsler på træk i 2008.

Flest syngende var der i Rønne Plantage/Robbedale med otte eksemplarer.

Sidst i august skete der endelig noget: 29/8 40 Hammerodde og 31/8 25 Dueodde (OLJ, SRS). Så gik det pludselig stærkt. 2/9 45 i en stor flok på Galløkken, 13/9 80-90 R Dueodde og 24/9 81 R Hammeren (ESB, SSN). 10/9 desuden 13 ringmærket Mojan og ESB vurderede, at der denne dag var mindst 100 fugle på lokaliteten. På et tidspunkt gik elleve sortmejsler i nettet på én gang. I øvrigt blev blot 73 noteret på direkte træk – alle Dueodde.

Ofte topper antallet i oktober, men i år var 6/10 14 Galløkken (ESB) flest i denne måned. 21/11 4 Svaneke Nordskov (MTK) blev sidste fund af mere end to.

Øvrige observatører: ABO, AHH, AMØ, BNI, CAN, DNE, FJN, GGU, HLL, HP, HTØ, JCH, JMM, KBJ, KMO, MBH, MMH, NCL, NEJ, PCP, PHJ, SNI, SPP, VFM.

Blåmejse: (Parus caeruleus).

Der var også meget få blåmejsler på Bornholm i starten af året. 17/1 16 Galløkken + 2/2 15 Svaneke Nordskov (ESB, MTK) var nemlig de højeste tal. Ofte kan et halvt hundrede ses sammen på denne årstid.

Bortset fra at MTK stadig havde en del fugle i Nordskoven, slet ingen tocifrede tal i foråret. På Hammeren udeblev trækket næsten totalt – 27/3 30 N eneste herfra (OLJ). Alt tyder på, der ikke er kommet ret mange fugle til øen sidste efterår.

Frem til slutningen af august var 20/6 15 SY Nexø Sydstrand (VFM) eneste bemærkelsesværdige. Netop de sidste sommerdage blev et vendepunkt for artens optræden på Bornholm i år. 29/8 10 TF Hammerodde og 31/8 25 Svaneke Nordskov (OLJ, ESB). Disse blev fulgt af 13/9 30-35 Dueodde, 20/9 24 lufthavnen, 24/9 26 Hammeren og dagen efter 70 Mojan (SSN, ESB). Herefter kom der for alvor gang i trækket på Dueodde. I perioden 29/9-14/10 nåede observatørerne på klitten op på i alt 1536 fugle (bl.a. 6/10 **524**)(HLL, ESB, KBJ). Det var et antal langt over, hvad vi normalt hører om. Årets sidste tocifrede tal blev 3/11 13 Dueodde (HTØ).

Øvrige observatører: AHH, BEJ, CAN, CGJ, DNE, EST, GGU, JCH, JGE, JPA, KKR, KMO, LUK, MBB, NEJ, PCP, PHJ, SEJ, SLC, SPP, SRS, SSN, THC.

Musvit: (Parus major).

Modsat de to foregående arter var der faktisk en del musvitter på øen i årets første par måneder, så som 9/1 23 omkring Vellensby, 22/1 17 Galløkken og 26/1 20 Årdsdale-Svenskehavn (ESB, PCP, Kurt Buchmann). Årets første syngende i øvrigt 6/1 Rønne (OLJ).

Der blev ikke iagttaget fugle på direkte træk, men til forårets største tal af syngende hører 9/3 15 Hundsemyre, 20/3 15 Staggehuse og ikke mindst 30/3 45 Blykobbe Plantage (JPA, MTK, PHJ). Siden ikke meget at skrive hjem om før midten af august.

12/8 18 Galløkken (ESB) vil jeg tro var resultatet af de lokale ynglepars anstrengelser. Først med 31/8 23 TF Dueodde (ESB, KHE) var der for alvor tegn på trækbevægelser. Det blev dog ikke til de store tal i år. 20/9 22 Galløkken, 7/10 12 Svaneke Nordskov og 15/10 25 Hammeren bør dog nævnes (PCP, MTK, ESB).

Største decembertal 25/12 18 Bagå (ABO, CAN).

Øvrige observatører: AHH, BEJ, CGJ, DNE, FJN, GGU, HLL, HP, HTØ, JCH, JGE, KBJ, KKR, KMO, KRA, LUK, MOS, NEJ, SEJ, SLC, SPP, SRS, THC, VKN, VFM

Træløber: (Certhia familiaris).

De stærkt territoriale fugle levner ikke mulighed for større tal på de enkelte lokaliteter. Flest var der 9/1 4 Vellensby, 9/2 4 Slotslyngen, 28/3 4 Bastemose, 31/8 8 SY Paradisbakkerne samt 27/4 4 Blykobbe Plantage (ESB, MTK, SRS). Som det ses, skal der en meget stor lokalitet til for at huse mere end en lille håndfuld træløbere. Deres territorium er op til 5 ha. Arten blev iagttaget 44 forskellige steder – færre end i 2007, men flere end normalt.

28/8 11 Onsbæk Plantage (MTK, DOF-tur) var langt over gennemsnittet på 1,8 fugl/iagttagelse for de tre sommermåneder.

17/9 var der 5 Dueodde (SSN), men ellers var der slet ingen fund af mere end tre!

Øvrige observatører: AHH, CAN, DNE, FJN, HTØ, JCH, JPA, KBJ, LOU, MBB, NEJ, PCP, SEJ, SFX, SLC, VFM.

Pungmejse: (Remiz pendulinus).

Et trist år med blot denne iagttagelse: 27/9 1 R Årdsdale (ASO).

Specielt nedslående var det, da vi sidste år havde 4-5 fugle og mindst et ynglepar samt nok 12 eksemplarer 2006. Selv om starten af maj var lun, prægedes periode af nordenvinde. Pungmejerne skal helst bæres frem på en lun sydøstenvind om foråret, hvis de skal nå Danmark i større tal.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
3	1	0	4-5	2-3	3	12	4-5	1

Pirol: (Oriolus oriolus).

En spændende sæson med 7-9 fugle og mulige ynglepar!

Gennemsnitligt ses årligt en håndfuld piroler – typisk i perioden 5. maj til 10. juni, toppende omkring månedsskiftet.

Alle nævnes selvfølgelig: 4/5 1 ♂ N Hammeren, 17/5 1 SY Vestre Sømark, 21/5 + 1/7 1 SY Bådsted, 24/5 + 6/6 1 Holmeskov/Rønne syd, 29/5 1 SY Galløkken, 2/6 1 SY Blykobbe Plantage og 3+5+15/6 1 SY Ølene. Oplysere: KHE, EBI, JGE, HAF, PCP, JMJ, FJE, AMØ, JMM, GGU.

Selvfølgelig er de stationære fugle særlig interessante. Hvis arten skal slå sig ned som ynglefugl, foretrækker den kystnær løvskov. Iagttagelserne fra Bådsted betyder et muligt ynglepar. Den gamle højstammede skov i Døndalen er en ideel biotop. Fuglen i Ølene holdt til omkring nordtårnet, og den sene registrering midt i juni kunne også tyde på i hvert fald et yngleforsøg her.

Rødrygget tornskade: (Lanius collurio).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	0	0	0	65	22	30	120	27	1	0	0

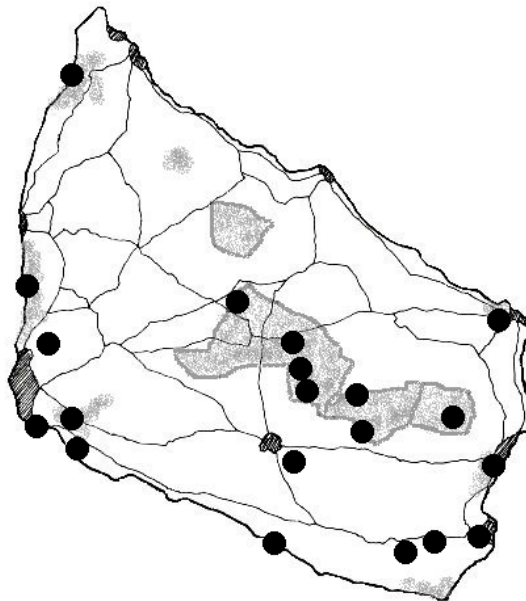
Et på alle måder fint år. Maj og august blev årets store oplevelser.

Første halvår:

Det særdeles lune vejr i første halvdel af maj har sikkert sin del af æren for, at det blev et interessant år. Ankomsten var normal med 6/5 1 Hareløkkerne, 7/5 1 Tofte og 9/5 1 Poulsker (ESB, CAN, OLJ) udgørende fortroppen.

Fra foråret kan nævnes 15/5 9 + 27/5 6 Hammeren og 29/5 4 Bromme (SSN, VKN, ESB). Specielt 27+28. maj mange fugle med i alt 14 iagttagelser af 18 individer.

De to første sommermåneder lå lidt over middel, og fra juni kan 15/6 3 ♂ + 1 ♀ Bastemose nævnes (UMH).

Rødrygget tornskade primo juni til medio august 2008 (= sandsynlige ynglefugle)

Andet halvår:

Alt tyder på at ynglesæsonen 2008 var usædvanlig god. Dette illustreres af 4/8 fire par med i alt 15 unger Raghhammer (MKH)! Hertil kan lægges to par med syv unger fra Årsdale Ret i Paradisbakkerne (HTØ, EST, VFM), og forældrefugle fodrende juvenile både Bastemose, Svinemose, Pyritsøen, Galløkken, Ravnedal og Ølene. 16 sikre par blev indsendt mod 7-12 de tre seneste år.

Sidst i august steg også antallet af rødryggede tornskader mærkbart. 28-31/8 hele 18 iagttagelser af nok 35 fugle hvoraf 31/8 12 Hammeren (CAN) var klart flest. Månedssummen blev dobbelt så stor som normalt.

Selve efteråret var nærmest gennemsnitligt med bl.a. 7/9 4 + 23/9 3 Mojan og årets eneste oktoberfugl i form af 2/10 1 Klintebakken (alle ESB).

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	27/4-14/5	7/5
Sidste	23/9-20/10	6/10

Øvrige observatører: ABO, AHH, BNI, DNE, FJN, GGU, JCH, JGE, JMM, LOU, MBH, MTK, NEJ, PCP, PJE, 2700RS, SKN, SNI, SRS.

Stor tornskade: (Lanius excubitor).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
0	1	2	12	0	0	0	0	4	14	0	0

Første halvår:

Året startede med 24+25/2 1 ♂ Ølene, 15/3 1 Rø og 25/3 1 Vysteby (ESB, LOU, HTØ, DNE). Så blev det april, og et forholdsvis stort antal gæstede i den forbindelse øen. I perioden 2000-2007 har vi sammenlagt 23 store tornskader på Bornholm fra årets fjerde måned. Der var med andre ord fire gange flere i år. Her kan nævnes 9+24/4 2 Hammeren og periodens sidste 27/4 Dueodde (FJE, AMØ, CAN, ESB).

Andet halvår:

Første var 21/9 1 Hammeren og 23/9 1 Dueodde (SEJ, EBI). Sidstnævnte lokalitet bød på i alt ti fugle frem til 16/10. Oktober var ret skuffende, og helt usædvanlig var manglen på fugle i årets to sidste måneder. Normalt vil summen for andet halvår ligge mindst tre gange højere end for første halvår. 29/9 min. 2 Ølene (KIG), og arten blev herudover fundet seks forskellige steder.

Øvrige observatører: APR, Else Clausen, HLL, JMM, 4000KBJ, KHE, MBB, MTK, PCP, SKRY, THC, VFM.

Skovskade: (*Garrulus glandarius*).

Det er nu ni år siden, vi har haft en gedigen invasion.

Der var 14 iagttagelser af fem eller flere fugle fordelt over året. Blandt disse 1/4 8 Svinemose, 13/4 9 + 17/6 8 Bastemose og 12/11 10 Rø Plantage (OLJ, CAN, GGU, HTØ, AHH).

Manglen på gæster udefra afspejles også i den totale udeblivelse af skovskader på træ.

Øvrige observatører: BNI, ESB, FJN, HLL, JPA, KMO, KRA, LOU, LUK, MBB, MMH, MTK, NCL, NEJ, PCP, PHJ, SEJ, SKN, SNI, VFM, VKN.

Husskade: (*Pica pica*).

Igen i år dominerede Galløkken materialet.

Lokaliteten kan minde om artens oprindelige biotop som er skovsteppe. Måske er det derfor, fuglene ynder at mødes netop her i vinterhalvåret.

I løbet af 2008 sås bl.a. 1/1 **55**, 14/3 **50**, 23/9 12 og 23/12 **55** (ESB, ABO). Tallene hører til de største nogensinde. I sommermånederne dog højst syv på samme tid.

Fra øen i øvrigt 20/2 24 Ugleenge, 8/3 16 Pedersker og 14/6 13 Vellenby (ESB, HTØ).

Da stort set alle ynglefugle i Skandinavien er standfugle, er det spørgsmålet, om ikke der reelt er tale om en betydelig bestandsfremgang. Nedsat bekæmpelse ved bortskydning kan være en forklaring.

Øvrige observatører: GGU, HP, JCH, JPA, KMO, MTK, NEJ, PCP, SLC, SRS, SSP, VFM, VKN.

Nøddekrige: (*Nucifraga caryocatactes*).

En overgang lugtede det alvorligt af invasion – men det løb desværre ud i sandet.

I alt 24 fugle var dog årtiets fjerde største årssum og lidt over gennemsnittet.

Først 13+14/9 2 Svaneke og 21/9 2 Dueodde + 1 Blykobbe (KMO, VFM, KHE, PCP, JCH). Siden enkelte fugle både Egeby, Galløkken, Skagelfaldet, Stakkelemose og Åkirkeby.

27/9 2 Ølene og på Dueodde 29/9 5 V + 1 R og 3/10 5 TF (RBC, LBG, HLL).

Årets sidste blev 7/10 1 Hammersholm (ESB).

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
65	55	4	9	1	27	12	2	24

Øvrige observatører: CAN, HTØ, MTK.

Allike: (Corvus monedula).

Der var en del rastende fugle først på året. Ikke mindst 31/1 300 lufthavnen (ESB) var et stort tal. 14/1 115 Hammershus og 19/1 50 Galløkken (ESB) kan dog også nævnes. Af fugle på vej til overnatning var der 10/2 800 Muleby og 17/2 700 Galløkken (CAN, ESB). Langt størstedelen af de danske alliker er standfugle, men netop i vintermånederne besøges vi af en del fugle nordfra. Flere af disse blev noteret på vej hjem: 4/3 280 N og 3/5 47 N Hammeren (LOU, OLJ).

Fra april og de følgende fire måneder var det småt med større tal. En undtagelse var ynglelokaliteterne som bruddene ved Stubbeløkke, Hammeren og Vellensby med 50-160 fugle hvert sted (JCH, ESB).

Første trecifrede tal i andet halvår blev 12/8 200 Knudsker og 28/8 250 Almegårdsområdet (ESB). Endelig skal nævnes nogle flere overnattende i form af 22/9 + 31/12 750 Galløkken (ESB).

Øvrige observatører: AHH, GGU, HP, HTØ, JPA, KMO, KRA, LUK, MTK, NEJ, PHJ, SLC, SPP, SRS, VFM.

Råge: (Corvus frugilegus).

I modsætning til forrige art stort set ingen trækfugle. Tallene svinger derfor heller ikke meget fra år til år.

I 2008 blev de største noteringer af fugle på overnatningstræk 1/1 270 Hasle og 23/2 500 Galløkken samt fra efteråret 22/9 atter 500 Galløkken (KRA, ESB).

Trods de små udsving arten udviser, var der faktisk en del større flokke end normalt i januar: 4/1 400 Skarpeskade, 10/1 445 nær Hasle, 22/1 450 Glappe og 31/1 300 lufthavnen (ESB, MTK).

Noget længere var der mellem rågerne i forårs- og sommermånederne. De 21 fugle, som blev set på direkte træk, var faktisk noget flere end normalt. En systematisk optælling af reder savnedes i materialet.

28/8 500 Almegårdsområdet var første større flok i efteråret og fulgtes af 6/9 250 Bodilsker, 22/11 225 Klemensker og 25/11 200 Studeby (alle ESB).

Øvrige observatører: GGU, HP, HTØ, JPA, NEJ, OLJ, PCP, SBR, SLC, SRS, THC, VFM.

Sortkrage: (Corvus corone).

Normalt modtager vi oplysninger om 5-6 fugle årligt. De omkring 20 fugle i 2008 var derfor langt flere end forventet – men samtidig på samme høje niveau som sidste år. Arten breder sig mod nordøst, så vi kan forvente flere iagttagelser i fremtiden.

I foråret blev specielt en fugl ved Salthammer meget bemærket, mens Hammeren havde to indberetninger. Samme sted 31/8 2, og herudover var Dueodde eneste lokalitet med flertalsiagttagelser: 14/10 5 R i.f.m. DOFs ungdomslejr!

Oplysere: AMØ, APR, ASO, CAN, ESB, HLL, HTØ, JCH, KBJ, KHE, MBB, MTK, OLJ, SEJ, SBR, VFM.

Gråkrage: (Corvus cornix).

Året startede også med langt flere gråkrager end sidste år: 2/1 300 OF Galløkken og 17/2 225 Ibsker + 245 Lobbæk (ESB, MTK, HTØ, DNE).

I forårs- og sommermånederne var der dog som sædvanligt langt mellem de større tal, og der blev heller ingen set på træk.

Først hen i oktober begyndte fuglene igen at optræde socialt: 30/10 71 Helligpeder + 23/11 58 Melsted mens decembers eneste trecifrede tal blev 23/12 110 Mojan (ESB, SLC).

Øvrige observatører: AHH, BEJ, CAN, EST, GGU, HP, JCH, JPA, KKR, KMO, KRA, LOU, LUK, MOS, NEJ, OLJ, PSC, PHJ, SEJ, SRS, SSP, THC, VFM (28 indsendere!)

Ravn: (Corvus corax).

Månedsfordeling; øverst antal fugle nederst antal observationer.

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
137	108	148	89	90	22	51	132	45	55	72	52
61	41	74	65	49	23	22	58	43	51	33	33

Et år med helt utrolig mange observationer. I alt 553 mod 381 i 2007, som i forvejen var et rekordår, hvad indberetninger angår. Antallet af fugle var tilsvarende højt med hidtil usete forekomster i næsten hele første halvår.

Vinter:

Langt over 200 fugle fra 34 lokaliteter (mod 90 på 23 sidste år) selv med gengangere luget fra. Oftest var der tale om en eller to individer sammen, men herudover kan nævnes 15/1 54 + 22/1 36 til overnatning Ølene og 3/2 45 i et og samme træ ved Dalslunde midt på dagen (LOU, MTK)!

Forår:

En tid med mange folk i felten og højrøstede ravne i luften. Denne kombination løb op i godt 300 fugle og 188 observationer! Rekordåret 2007 havde i samme kvartal 220 fugle og 117 iagttagelser. Det må betyde, at ravnene ufortrødent fortsætter deres fremmarch på Bornholm. En detaljeret oversigt over artens historie her på øen findes i øvrigt i årsskriftet "Natur på Bornholm" fra 2010.

Igen må vi nøjes med de største tal:

15/3 14 Årsdale Ret og 20/3 34 på stubmark langs Plantagevejen nær

Paradisbakkerne samt 26/4 15 + 16/5 25 Ølene (VFM, Tommy Kruse, MTK, SEJ). Årets første udføjne unger så ESB ved Robbedale 27/5.

Sommer:

Normalt en relativt stille periode med et halvt hundrede iagttagelser. I år dog over det dobbelte – ikke mindst grundet en utrolig august. De fem seneste år gennemsnitligt 49 fugle mod altså mere end 2½ gange flere i år.

Største tal 22/7 15 + 20/8 17 Ringeby, 18/8 16 Hammeren og 31/8 12 R Dueodde (ESB, MTK, ABO, CAN, SRS).

Efterår-vinter:

Årets eneste normale årstid. 27/9 7 Ølene, 9/10 9 Vestermarie, 11/11 22 Bromme og 21/12 8 Hjulmagermyr (RBC, MTK, ESB, JCH). Som det ses, blev der i årets sidste tredjedel blot set 1,4 ravn pr. observation.

Bemærk de mange indsendere: AHH, AL, BEJ, BNI, BNL, APR, DNE, FJN, GGU, HLL, HTØ, JMM, JPA, KBJ, LCL, LUK, MBH, MMH, NCL, NEJ, PCP, OLJ, PEN, PJE, PHJ, RS, SBR, SFX, SKN, SKRY, SLC, SNI, SPP, SSN, THC, UMH.

Stær: (Sturnus vulgaris).

Vinter:

Varmen i årets to første måneder betød ikke flere stære på øen end normalt. I alt blev det til 62 med 8/1 21 DGI-stadion (MTK) udgørende den største flok. Paradoksalt nok skal der vinterkulde i Skåne til, før vi ser mange fugle på denne årstid.

Forår-sommer:

I starten af marts steg antallet kraftigt: 2/3 50 Lærkesøerne, 8/3 150 Udkæret og 10/3 850 Ølene (ABO, CAN, NCL, MTK). Det var dog småt med rigtig store flokke. Herudover noteredes flest i det tidlige forår 6/4 700 til overnatning Årsdalevang og 11/4 450 Myrebros nær Østermarie (SRS, HTØ).

I modsætning til sidste år registreredes firecifrede flokke gående til nattero i Almindingen: 27/5 1200 Svinemosen (HTØ).

I sensommeren fik vi igen en lille smagsprøve på ”sort sol” med 21/7 2000 og 25/7 5000 Ølene (MTK, AHH). Fuglene sås mellem kl. 20.30 og 21.30. Det er dog nu tre år siden, vi har oplevet over 10.000 stære her. I løbet af august aftog antallet her til en brøkdel – men fuglene blev genfundet i en lille grantykning ved Åkirkeby Dyreklinik: 13/8 2500 og 9/9 ca. 5000 (2700RS, HTØ, DNE).

Af andre store flokke i sensommeren var der 15/8 2000 Brændesmark og 18/8 1500 Sose (MTK, ESB).

Efterår:

25/10 endnu 4000 til overnatning Åkirkeby (CAN) – men en uge senere var de stort set trukket bort. Trækket var meget tyndt med under hundrede fugle talt på Dueodde.

Til gengæld var der adskillige trecifrede flokke på fourageringstogt i perioden, hvoraf kan nævnes 7/10 500 Tingsted og 10/10 760 Lærkesøerne (ESB, MTK). Efter 16/11 tre iagttagelser, hvoraf 31/12 6 Udkæret (ESB) var den eneste i december.

Øvrige observatører: BNI, EST, GGU, HLL, HP, JAL, JCH, JML, JPA, KRA, MMH, NEJ, OLJ, PCP, PHJ, SEJ, SKN, SKRY, SLC, SNI, SPP, THC, VFM, VKN.

Gråspurv: (Passer domesticus).

Hverken vinter eller forår registreredes trecifrede flokke. Det milde vejr har sikkert spillet ind, idet fuglene ikke på samme måde som i ”rigtige” vintre er blevet tvunget til byerne. Faktisk var flokkene påfaldende små med 16/1 32 Boderne havn og 23/2 20 Galløkken (ESB, PCP) udgørende de største. I foråret maksimalt 20/3 25 Galløkken og 17/5 22 Arnager (PCP, ESB).

Til gengæld nogle relativt store tal i sommermånederne, hvor vi ellers mest er vant til 5-10 eksemplarer af gangen: 16/6 30 Tejn havn og 21/7 42 Galløkken (GGU, ESB). Som ventet kulminerede tallene i sensommeren med flokke som 25/8 75 Rønne Havn, 26/8 110 Nørremark og 27/8 75 Vellensby (ESB, SRS).

En usædvanlig iagttagelse fra efteråret var 26/9 30 OF Hammerodde – som OLJ bemærker: ”Det er ikke ofte jeg har set arten på odden”.

Vinteren bragte ingen større fund.

Øvrige observatører: DNE, EST, HP, HTØ, JCH, JPA, KMO, KRA, LUK, MOS, MTK, PSC, PDS, PHJ, SKRY, SLC, VFM.

Skovspurv: (Passer montanus).

Arten optrådte om muligt i endnu mindre tal end gråspurv – specielt i første halvår.

Fra vinteren blot seks tocifrede flokke, hvoraf 12/1 20 Svaneke (MTK) var flest.

I hele foråret var 8/4 14 lufthavnen (ESB) en tilsvarende skuffende topnotering. Ikke en eneste set på træk!

Efter første kuld var på vingerne, optrådte skovspurvvene lidt mere socialt. 15/6 20 Sandvig og dagen efter ligeledes 20 Svaneke Nordskov (begge GGU).

Efteråret bød på godt 150 trækkende fra Dueodde (alle HLL), mens et par lidt større stationære flokke var 6/9 32 Snogebæk, 16/10 37 Nexø Havn, 1/11 33 Mojan og 24/11 44 Arnager (ESB, VFM, HTØ). Som det ses – og som vi normalt oplever om efteråret – søgte fuglene til brakarealerne nær øens havne. I december ingen flokke på mere end en snes fugle.

Øvrige observatører: APR, CGJ, EST, JCH, JPA, KBJ, KMO, KRA, MDB, NEJ, OLJ, PCP, PHJ, PSC, SEJ, SKRY, SRS, THC.

Bogfinke: (Fringilla coelebs).

Som for flere andre arters vedkommende et år med ganske små tal – lige bort set fra starten af april.

Vinter:

Heller ikke bogfinker var der mange af på øen i årets start. 25/2 28 Arnager Havn (ESB) blev faktisk den største flok.

Forår-sommer:

Et gennemsnitligt forår byder på omkring 5000 trækkende fugle. I år blev det dog blot til 295!

Så var der straks flere rastende. 7/4 således **2000** Vang og 500 Sose Odde (LOU)! Førstnævnte iagttagelse den største i over ti år. 9/4 300 Stampen (LOU) bør også nævnes men herefter spredtes flokkene hurtigt.

De næste fire måneder domineredes materialet af lokale territoriehævdende fugle som 15/4 25 Kobbeåen, 4/5 25 Stampen, 17/5 29 i den nordøstlige tredjedel af Paradisbakkerne og 14/6 39 på punkttælling ved Vellensby (PCP, LUK, ABO, CAN, ESB).

Efterår-vinter:

Træk

Dueodde 13/9-31/10: sept. 1740, okt. 225. Præcis som om foråret er der gennemsnitligt noteret 5000 trækkende bogfinker om efteråret – som der bliver jo nok heller ikke noget stort returtræk næste forår.

Flokkene af fouragerende fugle var heller ikke noget at råbe hurra for med 10/10 150 Gyldenså og 13/10 250 Åker udgørende de største (EST, PCP).

Et enkelt større tal fra vinteren var 29/12 150 Sose (DNE).

Øvrige observatører: AHH, BEJ, CGJ, FJN, GGU, HP, HTØ, JCH, JML, JPA, KBJ, KKR, KMO, KRA, MBB, MOS, MTK, NCL, NEJ, OLJ, PHJ, PSC, SBR, SEJ, SKRY, SLC, SPP, SRS, SSN, THC, VFM, VKN.

Kvækerfinke: (Fringilla montifringilla).

Et år med små tal i stort set alle måneder.

Første halvår:

Overraskende få i årets første kvartal. 1/2 5 Bagå og 17/2 13 Svaneke Nordskov (CAN, MTK) nemlig eneste fund af mere end to. Med til historien hører, at der i de to sidste måneder af 2007 blot var én iagttagelse på hele øen.

I starten af april var der en lille stigning i antallet i.f.m. returtrækket. 3/4 45 Torpe Bakker og 7/4 100 nær Vang (KHE, LOU). Mange flere blev det dog ikke til, og på Hammeren noteredes sølle 51 frem til 24/4. Sidste 15/5 3 Hammeren og 1/6 et vedholdende syngende individ samme sted – en potentiel ynglefugl (begge CAN).

Andet halvår:

Ikke før 17/9 observeredes periodens første kvækerfinke. Samlet set taltes kun 639 fra Dueodde. Det er det laveste antal i mange år. Bemærk dog følgende ”art”!

Tilsvarende blev det bare til fire trecifrede rastende flokke: 1/10 210 Vellensby, 3/10 125 Skagelfaldet, 10/10 250 Lærkesøerne og 31/10 120 Åker (HTØ, SKRY, MTK).

Årets eneste positive overraskelse var december med ni iagttagelser af bl.a. 29/12 22 Arnager (ESB).

Øvrige observatører: AHH, BNI, DNE, EST, JCH, JPA, KBJ, MBB, NEJ, OLJ, PCP, SNI, SRS, SSN, VFM.

Bog-/Kvækerfinke: (Fringilla coelebs/montifringilla).

21/9-25/10 i alt 14.165 blandede finker optalt fra Dueodde af HLL, PCP og MTK.
Største dag 29/9 med 5900 trækkende vest kl. 6.40-13.10.

Gulirisk: (Serinus serinus).

Som i 2006 et helt suverænt år. Vi nåede 18 eksemplarer og havde nok fire ynglepar!

Årets første var 5/4 1 på foderbræt Bagå (JMJ). Der gik næsten ti dage, inden årets anden 13/4 blev hørt syngende ved Nexø Sydstrand (CAN). Siden 20/4 1 ♂ Svaneke Nordskov, 21/4 1 SY Kommandanthaven i Rønne og 24/4 1 hos ESB i Rønne syd (øvrige MTK, SPS).

2/5 et par i Gryneparken ved Svaneke (FJE). Der kunne være tale om, at hannen fra 20/4 stadig opholdt sig i området. Desværre blev den dog ikke genfundet siden. 3-15/5 var der to rastende og to trækkende på Hammeren (OLJ, AMØ, SSN, CAN) – sandsynligvis repræsenterende fire forskellige individer.

4/5 1 SY Norskovens Camping i Rønne og 8/5 1 SY lige nord for Svenskehavn (JRH, CAN). Jo længere hen i maj vi når, jo mere sandsynligt er det, at fuglene er lokale ynglefugle. Ingen af ovennævnte blev genfundet trods eftersøgning. Trækfugle kan i øvrigt forekomme helt frem til 1. juni. 16/5 opdagede SBR en syngende han i fyrretræer ved såvel Balka som Snogebæk Camping. Sidstnævnte kommer vi tilbage til. 15/6 1 SY Boderne ved Læsåens udmunding (GGU), som simpelthen må være en ynglefugl. Endnu mere interessant blev det da HTØ, VFM og CAN gik Hundsemyre rundt 3/7 (med specialtilladelse selvfølgelig). Der var nemlig to ivrigt syngende fugle i områdets nordøstlige del – plus fuglen på campingpladsen i Snogebæk! Altså fire sandsynlige par i 2008.

Årets sidste 19/7 1 OF Salthammer Odde og 1-2 SY Hundsemyre 22/7 (OLJ, VKN) – Snogebæk er bare en af Danmarks bedste lokaliteter for arten.

Noget usædvanligt havde Christiansø slet ingen gulirisk i år.

Årssummer for oven og anslået antal ynglepar de seneste ni år

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
3	10	3	5	2	1	18	8	18
1	3	1	0	0	0	2-3	1	4

Grønirisk: (Carduelis chloris).

Første halvår:

Første kvartal prægedes af ret store flokke, som 4/2 47 Vysteby og 25/2 32 Mojan (KKR, ESB).

Årets første syngende var i øvrigt 12/2 1 Bornholms Musikskole i Rønne (HTØ) – den havde åbenbart øvet sig her.

Trækket var som sædvanligt sparsomt med under en snes individer. På Hammeren 1/5 40 R (SEJ), som udgjorde periodens sidste større tal.

Andet halvår:

3/7 25 FU i rapsmark nær Hundsemyre (HTØ, VFM, CAN) var ret mange så tidligt på sommeren. Traditionen tro samles grøniriskerne nemlig igen i større flokke omkring månedsskiftet august/september: 27/8 50 Vellensby og 31/8 120 Ibskervej (ESB, THC). Sidstnævnte blev til gengæld helt uhørt den eneste flok på over hundrede eksemplarer. Trækket var middelstort og bestod af 1243 fugle 24/9-15/10 fra Dueodde og Hammeren. Fra årets slutning kan nævnes 3/11 55 R Dueodde (HTØ).

Øvrige observatører: AHH, BEJ, CGJ, DNE, EST, FJN, GGU, HLL, HP, JAL, JCH, JPA, KBJ, KMO, KRA, LUK, MBB, MTK, NEJ, OLJ, PCP, PHJ, 5230PDS, PSC, RBC, SAR, SEJ, SKRY, SLC, SRS, VKN.

Stillits: (Carduelis carduelis).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
25	38	14	51	40	13	19	43	92	185	11	13

Årtiets næstlaveste årssum må primært tilskrives et usædvanligt skuffende efterår

Vinter:

Årets relativt bedste periode med over 60 fugle eller en halv gang flere end normalt. Her bør nævnes 9/1 10 ud for Griffen i Rønne, 2/2 10 Kobbeå og 9/2 22 Udkæret (OLJ, SRS, CAN).

Forår-sommer:

Generelt set få stillits. Specielt marts skuffede – også selv om forårets eneste tocifrede flok sås 24/3 10 Listed (SEJ). Af trækkende bare 21 stk. frem til 6/5 – alle fra Hammeren.

Materialet dækker over 16 mulige eller sandsynlige ynglepar svarende til en ret normal indberetning. Efter Sct. Hans bl.a. 3/7 9 Hundsemyre og 20/8 20 Sose (VFM, HTØ, CAN).

Sidstnævnte notering indvarslede en mærkbar tilgang.

Efterår-vinter:

Trods langt flere stillits end tidligere på året, bød perioden september til november på kun halvdelen af det forventede antal.

Træk.

Dueodde 16/9-14/10: sept. 18, okt. 115.

Blandt de få større rastende flokke var 25/9 25 Åker, 16/10 19 Gadeby og 28/12 11 Galløkken (PCP, MTK, ESB).

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1298	1106	635	466	676	695	627	1095	544

Øvrige observatører: ABO, AHH, BNI, EST, GGU, HLL, JCH, JGE, JPA, KBJ, KHE, LOU, PHJ, SKN, SKRY, SNI, SSN, THC.

Grønsisken: (*Carduelis spinus*).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
186	31	206	627	250	2	6	14	9991	6595	131	17

Årets antal afslørede intet om den invasion, som ramte øen i september sidste år.

Vinter:

Nærmest et normalt antal med ti iagttagelser fra otte lokaliteter. Største flokke 9/1 80 Ferskesø og 20/1 50 Fredensborg (HTØ, ESB).

Forår-sommer:

Returtrækket lå senere end normalt med marts under og april/maj over gennemsnittet. Det kunne tyde på, at de mange sydgående grønsisken sidste år har været langt væk – de kan nå helt til Nordafrika i.f.m. de store udvandring. Unaturligt mange er sikkert gået til i den forbindelse. På direkte træk sås på Hammeren i alt 479 frem til 21/5. Der var ingen trecifrede rastende flokke og noget overraskende var 21/3 70 Midgårdsvej i Rønne (OLJ) flest. Hertil 50 både 18/3 Nydam og 8/4 Ølene (MTK, JET).

Fra den sidste udtrækkende fugl forlod Hammeren og frem til 23/8, var der blot ti eksemplarer på fem lokaliteter. Disse var vel ynglelokaliteter: Hammeren, Hundsemyre, Snogebæk, Galløkken og Lufthavnen. Det lave antal var dog ikke uventet. Arten yngler i løse kolonier og foretrækker modsat de fleste feltornitologer ældre granskov.

Efterår-vinter:

Efterårstrækket var numerisk set lidt større end normalt med det største overskud i oktober.

I perioden 11/9-31/10 trak små titusind fugle via Dueodde: sept. 4255, okt. 5685.

Hertil skal dog lægges 23/9 5000 Ø Vestre Sømark (EBI). Denne dag var obsklitten på Dueodde desværre ikke bemanded, så tallene repræsenterer ikke grønsisken talt to gange. Det var øens næsthøjeste dagstotal!

Blandt de rastende var der allerede tegn på nye fugle på øen i starten af september med f.eks. 5/9 24 Bastemose og 12/9 50 Hasle Havn (MTK, ESB). Antallet må dog generelt betegnes som lavt, uden en eneste iagttagelse af mere end hundrede fugle på en gang. I stedet blev 24/9 42 Ølene, 27/9 45 Hammeren og 12/10 45 Galløkken (ESB, PCP) flest.

December var årets store skuffelse med kun to lokaliteter repræsenteret: 1/12 8 Galløkken + 5/12 9 Blykobbe Plantage (ESB).

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
19.413	20.630	12.979	11.417	14.020	10.723	11.543	36.970	18.056

Øvrige observatører: ABO, AHH, CAN, DNE, EST, FJN, GGU, HLL, HP, JCH, JMM, JPA, KBJ, KMO, LOU, MBB, OLJ, SEJ, SRS, SSN, VFM, VKN.

Tornirisk: (*Carduelis cannabina*).

Det ekstremt milde vintervejr gav endelig anledning til årtiets første vinterfund: 7/2 2 Grisby + 9/2 1 Muleby (JAL, CAN).

De næste ankom til normal tid og var 11/3 1 Dueodde, 15/3 4 Galløkken og 23/3 1 hhv. Listed og Årsdale (AMØ, ESB, SEJ, SRS). Første større indberetning 26/3 35 Svaneke (SRS, MTK), og normalt topper noteringerne netop omkring månedsskiftet marts/april. Første halvårs klart største flok blev set 6/4 nær Hoglebjerg og var på hele 220 eksemplarer (CAN). Der var dog også pæne tal ret sent, illustreret af 18/4 75 nær Østermarie og 3/5 50 Hammeren (begge SEJ).

Helt usædvanligt blev blot én meldt trækkende fra Bornholm!

Nogle eksempler på vores mange ynglefugle fik vi bl.a. med 8/5 55 Svenskehavn til Svaneke og 12/5 35 Finnedalen til Mulekleven (CAN, PCP). Landets tætteste bestande findes i Vestjylland, på Sydsjælland og på Bornholm. På landsplan findes over ¼ million ynglepar, og vi har næppe under 3000!

Vi regner med, at torniriskerne samles igen i løbet af juli – men i år var 30/7 18 Raghammer (ESB) faktisk flest. August bød på tre trecifrede flokke i form af 7/8 500 Almegårdsområdet, 27/8 100 Vellensby og 30/8 200 Dalslunde (alle ESB). Ikke nogle voldsomt imponerende tal, og i efteråret var der desuden meget få rastende fugle. 13/9 115 Nexø Havn og dagen efter 80 Nylars (KMO) repræsenterede nemlig de største flokke.

På Dueodde nåede træktotalen op på 2232 i perioden 13/9-14/10 svarende til et ret normalt antal. I november til gengæld relativt mange, og 8/11 120 Galløkken (PCP) var endda et uhyre stort tal. Det var f.eks. første gang i fem år, arten overhovedet registreredes i denne måned. Der blev dog ikke set flere tornirisk på øen herefter.

Øvrige observatører: AHH, APR, BEJ, BNI, DNE, EST, FJN, GGU, HLL, HTØ, JCH, JET, JML, JPA, KBJ, KRA, MBB, NCL, NEJ, OLJ, PSC, RS, SAR, SBR, SKRY, SNI, SSN, THC, VFM, VKN.

Bjergirisk: (*Carduelis flavirostris*).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
10	0	63	1	0	0	0	0	0	504	291	26

Første halvår:

I 2007 oplevede vi en stor invasion, som i oktober drog hurtigt gennem landet, uden at ret mange blev tilbage. Alligevel var det overraskende, at 22/1 10 Pyritsøen (ESB) blev eneste vinterfund. Marts lå med seks fund af op til 22/3 37 Udkæret (ESB) over gennemsnittet, mens det er længe siden, der kun er blevet set én bjergirisk i april.

Andet halvår:

Som sædvanligt gik der så lige godt et halvt år, før arten igen noteredes på Bornholm: 9/10 7 V Dueodde (HLL). Antallet i oktober har alene de fem seneste år svinget mellem 157 og 2667 eksemplarer med gennemsnittet omkring tusind. I år toppede antallet sidst på måneden med 27/10 180 Nexø Havn (SRS, MKT). Nævnes skal dog også 18/10 28 Salthammer og 20/10 70 Hammerodde (AHH, OLJ) – men der var, som det ses, ret få fugle i år.

I november lå antallet til gengæld langt over det normale, illustreret af 2/11 45 Brændesmark, 4/11 80 Ydunsvej i Rønne og 6/11 stadig 65 Nexø Havn (AHH, OLJ, Johanna). Godt en snes fugle i julemåneden var derimod forventeligt.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
518	1549	265	361	2786	510	612	2588	895

Øvrige observatører: APR, CAN, HTØ, MBB, SEJ, SST, VFM.

Gråsiskan: (Carduelis flammea).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
52	0	3	25	0	0	0	0	1	96	321	48

Med godt 500 fugle nærmest et middelår. Kun tretten bidragsydere har indsendt iagttagelser af arten

Første halvår:

De meget få gråsiskan i slutningen af 2007 afspejledes i ret lave tal i denne periode. Blot to større flokke: 3/1 25 Nexø og 14/1 15 Balka (begge MTK). Sidste 27/4 2 Nexø Sydstrand (ESB).

Andet halvår:

Heller ikke dette halvår bød på de helt store tal om end november trak op.

Først fra 29/9 atter stor gråsiskan. Dueodde passeredes blot af 22 fugle, mens obsklitten var bemanded. Så var der langt flere rastende med otte tocifrede flokke. Blandt disse bør nævnes 28/10 58 Rønne Plantage, 1/11 53 Smaragdsøen, 3/11 85

Dueodde samt en ret sen flok i form af 21/12 25 Galløkken (CAN, HTØ, DNE).

Øvrige observatører: AHH, AMØ, JCH, OLJ, PCP, SRS, VFM.

Lille gråsiskan: (Carduelis cabaret).

Talmæssigt et af de største år nogensinde!

Noget kunne dog tyde på, at indsenderne er blevet mere opmærksomme på arten uden for yngletiden. I hvert fald var årets tre-fire ynglelokaliteter ikke unormalt. Det var i øvrigt Slotslyngen, Vestre Sømark, Hammeren og Snogebæk der indkom potentielle ynglepar fra. Arten er sikkert – på samme måde som grønsiskan – overset grundet sin forkærlighed for granplantager i yngletiden. Den danske bestand opstod i 60'erne hvor fuglene indvandrede fra sydvest og siden langsomt har bredt sig specielt op gennem Jylland.

Uden for perioden ult. april til juli kan nævnes 24/1 4 Nørrekås, 27/1 10 Nexø Havn, 15/10 15 Hammeren og 25/10 4 Galløkken (OLJ, SRS, KBJ, ESB).

Øvrige observatører: CAN, GGU, JCH, KEL.

Hvidsirken: (Carduelis hornemanni).

For første gang siden 2000 et år uden hvidsirken på Bornholm.
I perioden 2001-2007 er i alt 31 eksemplarer registreret – de 22 i 2001.

Lille korsnæb: (Loxia curvirostra).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
248	203	92	102	103	58	35	69	73	372	105	55

Langt fra et rekord-år – men alligevel tal i den pæne ende. Specielt årets to første måneder trak op, hvilket vi sikkert kan takke en invasion i oktober 2007 for.

Vinter:

451 mod gennemsnitligt 116 de fem seneste år.

Der var i alt 17 tocifrede flokke og blandt disse 12/1 40 + 8/2 55 Paradisbakkerne og 19/2 20 Bastemose (ABO, CAN, HTØ, VFM, AHH).

17/2 jagtede en spurvehøg rundt med små korsnæb ved Bukkelykke i Borrelyngen det meste af formiddagen. Op til 35 på en gang men MTK vurderede dog at der var min. 100 i området. Arten yngede tilsyneladende Bastemose, Hasle Klinkerskov, Knudsker Plantage, Pedersker Plantage, Rø Plantage, Svinemose og Ølene. Dette blot et udtryk for at der er ynglepar på de fleste egnede lokaliteter, som regelmæssigt besøges af ornitologer. Vi har sikkert ikke haft under en snes par ynglende i 2008.

Forår-sommer:

Frem til midsommer stadig et år over middel, men herefter normale til lave antal resten af året.

Trods langt over 2000 fugle i efteråret 2007 blev blot 145 noteret på returtræk fra Hammeren.

Der var mange småflokke i foråret men kun to større: 27/4 25 Slotslyngen og 10/5 20 Hammeren (JCH, CAN).

Antallet i de tre sommermåneder var som antydning ikke imponerende med sammenlagt bare 26 iagttagelser. Klart flest 17/6 25 Ølene og 15/8 30 Boderne (GGU, RS).

Efterår-vinter:

Via Dueodde trak 193 små korsnæb 25/8-14/10.

Hvis man kan tale om en kulmination, lå den i første halvdel af oktober, hvor også det største rasttal var: 11/10 31 Dueodde (ESB). Kun fem andre steder sås mere end ti – og af disse var 2/11 17 Galløkken (ESB) endda det største tal.

I december op til 23/12 15 Dueodde (VFM).

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1011	2398	3440	1840	427	1223	230	4153	1515

Øvrige observatører: APR, DNE, FJN, HLL, JAL, JPA, KBJ, KRA, LOU, MBB, MMH, NCL, NEJ, OLJ, PCP, PHJ, RBC, SEJ, SKN, SKRY, SPP, SRS, SSN, SST, VKN.

Stor korsnæb: (Loxia pytyopsittacus).

Et år med dobbelt så mange som normalt og årtiets næsthøjeste årstotal.

Med tanke på årsfordelingen af forrige art kan det næppe undre, at 97% var fra første halvår.

Der var 15 iagttagelser fra ti lokaliteter frem til 3/5 med følgende max-tal: 17/1 10 Borrelyngen, 20/1 20 Bastemose, 3/2 18 Vigehavn, 10/2 17 Slotslyngen og samme dag 10 Svinemose (MTK, LCL, JOJ, VFM, ABO, CAN, Else Clausen). Jfr. igen med de usædvanligt mange små korsnæb netop i årets to første måneder.

Efteråret bød blot på 17/11 3 Galløkken (ESB).

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
55	188	99	9	6	5	0	99	116

Øvrige observatører: FJE, KHE, MMH, OLJ.

Karmindompap: (Carpodacus erythrinus).

Største antal i fem år.

Året startede ellers ikke specielt lovende. I perioden 10-15/5 havde SRS ikke en eneste trods besøg på mange lovende lokaliteter. Ikke før 27/5 noteredes arten med et eksemplar fra Blykobbe Plantage (MTK, JCH). Det var meget sent. Traditionelt har de gode år for arten budt på en del tidlige fugle ”båret” frem fra overvintringsområderne i det sydlige og østlige Asien af lune sydøstenvinde.

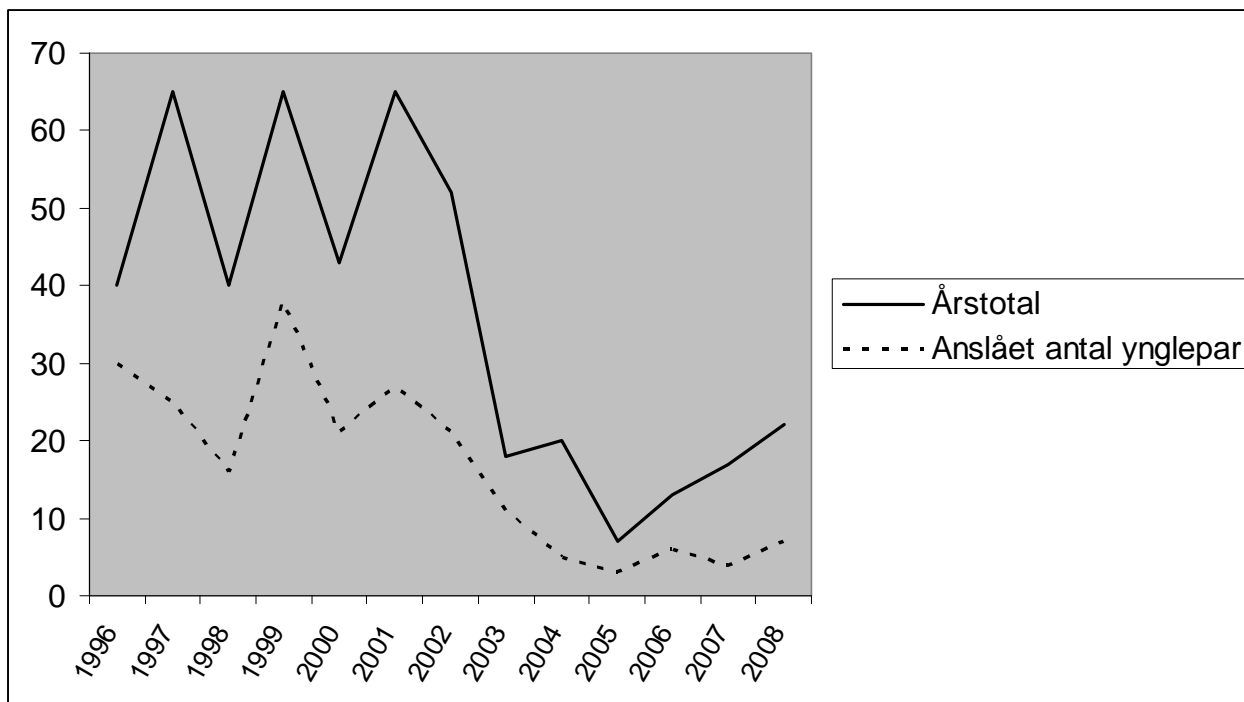
Omkring månedsskiftet maj/juni kom der dog for alvor skred i tingene, fint illustreret af 30/5 3 nær Saltuna og 1/6 7 Hammeren (begge CAN). Bortset fra en redebyggende hun ved Hammerodde var alle syngende hanner – og alle brune! 7/6 talte MBH 5 syngende karmindompapper på strækningen Svenskehavn til Frederiks Stenbrud.

Efter 10/6 fem faste territoriehævdende fugle på lige så mange lokaliteter – bl.a. en langt ude i Ølene (CAN). Ikke ligefrem noget normalt sted at finde arten.

Sidste 4/7 1 Nexø Sydstrand (SEJ).

2000-2007	interval	gennemsnit
Første	6-20/5	15/5

Øvrige observatører: AMØ, ESB, GGU, HTØ, JGE, KEL, LOU, MI, PCP, SPS.

Karmindompapper på Bornholm de seneste 12 år

Dompap: (Pyrrhula pyrrhula).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
26	52	26	39	3	3	1	7	4	38	21	14

Kun hæderlige tal i årets to første måneder.

Første halvår:

Der var flere småflokke end normalt rundt omkring på øen først på året. Mest bemærkelsesværdige 22/1 9 Ølene, 1/2 15 Bromme og 24/2 17 Gråmyr (HTØ, MTK, SLC). I marts og april hele 24 iagttagelser med bl.a. 9/4 7 Ankermyr og 20/4 12 Gråmyr (CAN, SLC). Men med under tre eksemplarer pr. observation blev månedssummerne dog ret lave.

De fire næste måneder var nærmest normale med deres sammenlagt 14 fugle. Der var seks potentielle ynglepar i materialet.

Andet halvår:

De første retur synes allerede at have landet 24/8 3 Hasle Klinkerskov og 31/8 1 Svaneke Nordskov (CAN, MTK, ESB).

Antallet i oktober varierer rigtig meget. Siden 2000 har det ligget mellem 6 og 553! Gennemsnittet er dog på 185, så 2008 var ikke noget stort år. Periodens eneste tocifrede flok var 15/10 16 Hammeren på DOF's ungdomslejr (KBJ). Flest ellers 28/10 5 Rønne Plantage og 1/12 4 Galløkken (CAN, ESB).

Er der nogen som kan huske invasionen af kaukasiske dompapper i 2004?
Som i fjor havde vi stadig godt en halv snes fugle tilbage på øen.

Øvrige observatører: AHH, DNE, GGU, HLL, JCH, JGE, JPA, LUK, MBB, MMH, NCL, NEJ, OLJ, PCP, VFM.

Kernebider: (Coccothraustus coccothraustus).

JAN	FEB	MAR	APR	MAJ	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
26	28	150	43	50	18	5	134	8	25	16	27

Et interessant år med flere fugle end normalt de fleste måneder.

Første halvår:

Trods mindre end ti eksemplarer de to sidste måneder af 2007 pæne tal i vinteren som 13/1 + 6/2 14 Tofte og 6/2 10 Bromme (CAN, JGE).

Foråret er som regel en tid med mange iagttagelser, men det er længe siden, så store tal som i år er indsendt. 9/3 talte PCP **65** omkring Gamleborg i Almindingen og to dage senere 25 i Egingdalen på Slotslyngen. Flest i øvrigt 6 både 15/4 Kobbeå + 27/5 Ankermyr (PCP, CAN).

Fra medio april til 1. august sås arten på 25 forskellige lokaliteter. Antallet i juni og juli var forresten normalt.

Andet halvår:

Et trecifret antal i august er ikke set før. Over 90% skyldes HKP som i løbet af 31/8 talte hele 125 bevægende sig sydpå over Viskeled! I resten af året var antallet mere normalt. Her bør nævnes 20/10 10 Balka, 19/11 4 Mojan og 12/12 15 Rønne Plantage (DNE, JCH, ESB, CAN).

Øvrige observatører: BNI, BST, EST, GGU, HP, HTØ, JCH, JET, JMM, JPA, KBJ, LOU, LUK, MKH, MTK, OLJ, PHJ, SEJ, SKN, SNI, SRS, SSN, VFM.

Lapværpling: (Calcarius lapponicus).

Et år hvor summen ramte lige oven i gennemsnittet for årtiet – nemlig 7 stk.

Overraskende til gengæld, at der blev set en i foråret: 9/4 1 OF Slotslyngen (LOU).

Alle andre var fra Dueodde i perioden 11/9-6/10. 18/9 var her oven i købet to rastende (SSN, alle øvrige HLL).

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
9-10	5	21	7	6	5	6	12	7

Snespurv: (Plectrophenax nivalis).

Antalsmæssigt et lige så ringe år som 2007 og dermed blot halvt så mange som forventet.

Første halvår:

Hurtigt overset: 1/1 3 Dueodde, 22/1 2 Sorthat Odde og 31/3 1 Årsdalevang (KHE, ESB, SRS).

December sidste år gav blot én iagttagelse.

Andet halvår:

Fra 23/10-19/11 i alt 49 eksemplarer.

Dueodde stod for det eneste større fund med 4/11 22 (AHH). Fyldområderne på både Nexø og Rønne Havn havde dog også fem fugle hver (SRS, JCH). Hertil 1-4 individer på seks lokaliteter. Som i fjor bare et vinterfund: 23/12 2 Rønne Havn (ESB).

Øvrige observatører: CAN, HTØ, OLJ, VFM.

Gulspurv: (Emberiza citrinella).

Som sædvanligt var fuglene mest sociale i vintermånederne. Dette illustreres fint af tal som 4/1 **200** i én flok ved Skarpeskade, 9/1 66 Vellensby og 10+19/2 60 Springbakkevej (ESB, HTØ, PCP).

Årets første syngende i øvrigt 19/2 fra Bastemose (CAN).

I løbet af foråret tyndede det som antydtes ud i flokkene, om end der 10/4 endnu var 33 sammen nær lufthavnen (ESB). Der blev ikke rapporteret om en eneste trækkende i foråret.

Blandt optællinger af syngende gulspurve kan nævnes 15/5 20 Nexø-Årsdale og 27/5 16 Hammeren (SBR, VKN).

I starten af august endnu enkelte syngende, men vi skulle til slutningen af næste måned, før der igen viste sig større flokke: 21/9 55 Boderne og siden 7/11 66 Hundshale, 18/12 100 Rø Plantage samt 30/12 80 Østermarie (ESB, PCP, AHH).

Øvrige observatører: BEJ, DNE, EST, GGU, HLL, HP, JCH, JPA, KBJ, KRA, MBB, MTK, NCL, NEJ, PHJ, SAR, SEJ, SLC, SPP, SRS, THC, VFM.

Hortulan: (Emberiza hortulana).

For første gang i rapportens historie blev der slet ingen hortulaner registreret på Bornholm!

Vi har før været tæt på med f.eks. et individ både 1998 og 2004.

Det er sigende for en art i rivende tilbagegang. I 90'erne taltes gennemsnitligt 17 fugle årligt, mens der i de otte år siden århundredeskiftet er rapporteret 33 eksemplarer i alt (eller bare 4 stk/år).

På Ertholmene blev året næsten lige så nedslående med en sølle fugl.

Dværgværling: (Emberiza pusilla).

Der blev indrapporteret to fund af dværgværling i 2008. Desværre er ingen af dem endnu beskrevet for SU, og der kan derfor ikke refereres til dem officielt.

Interessante er observationerne selvfølgelig alligevel og skal derfor nævnes her:

14/9 1 R Dueodde og 18/9 1 R Pyritsøen.

Arten er SU-art. Skulle disse iagttagelser blive godkendt, vil det blive øens første!

Det kan nævnes, at der for landet som helhed var to godkendte fund i år. Begge set i oktober ved hhv. Skagen og Sønderho.

Rørspurv: (*Emberiza schoeniclus*).

Første halvår:

Så fik vi endelig det vinterfund, jeg har efterlyst i nogle år: 19/1 1 FU Galløkken (ESB). Seneste var i øvrigt fra 2002.

Ankomsten i marts blev stort set som forventet, med de første fugle iagttaget hhv. 8/3 1 Galløkken, 10/3 2 Hammeren og 16/3 2 SY Ølene (ESB, SEJ). Hammeren havde forresten sammenlagt 40 trækkende rørspurve 17/3-24/4.

Salthammer tiltrak en del rastende: 26/3 15 + 9/4 13. Hertil bl.a. 4/4 9 Tofte grusgrav og 24/4 9 Nexø Sydstrand (MTK, VFM, CAN). Det var noget flere end normalt.

Antal syngende fra diverse lokaliteter: Bastemose 5, Spellinge Mose 5, Ølene 4, Hundsemyre 3 og Ferskesø 2. Alt i alt et rimelig normalt niveau. Samlet set otte ynglelokaliteter – med andre ord tre med en enkelt territoriehævdende fugl.

Andet halvår:

Første rigtige tegn på trækbevægelser var 6/9 22 SV Dueodde (ESB). I alt 115 fugle blev noteret trækkende fra lokaliteten.

Af rastende bør nævnes 13/10 15 Dueodde og 15/10 20 Hammeren foruden årets sidste 17/11 1 Mojan (alle ESB).

Øvrige observatører: AHH, DNE, GGU, HLL, HTØ, JCH, JPA, JMM, KBJ, KMO, KRA, LOU, MBB, NEJ, OLJ, PCP, SBR, SRS, SSN.